BUITEN de orde

anarchistisch kwartaalblad

2 2018
€2,50

THEMA
Militarisme

Updates uit België
Tijd om naar boven te schoppen in plaats van naar beneden

Stop the War on Migrants
In actie tegen wapenindustrie en militarisering van grenzen

De strijd om ZAD
Helikopters, drones, pantserwagens en granaten tegen een collectieve leefgemeenschap

van De Redactie

We hebben ons op deze plek vast al eerder – met Joke Kaviaar – afgevraagd waar de grote opstand blijft. Of het nou de gruwelen van Gaza zijn of het hardnekkige protest van de Franse spoorwegarbeiders tegen weer zo'n neoliberale 'hervorming' van Macron – momenteel borrelt er van alles aan verzet in de wereld, en toch lijkt het steeds in bedwang gehouden te worden. Maar hoe lang nog?

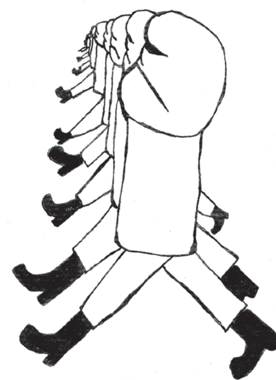
Ook in onze eigen contreien, meer precies in België, is de laatste tijd veel aan de hand. In dit nummer hebben we een artikel over autonome gyms in België en een stukje over de toenemende repressie en vreemdelingenhaat aldaar de afgelopen maanden. Dit laatste artikel is op het moment van schrijven wrang genoeg heel actueel geworden nu onlangs het tweejarige Koerdische meisje Mawda bij een achtervolging door de Belgische politie werd doodgeschoten. Echt grootschalig verzet lijkt nog uit te blijven, hoewel de steeds brutere propaganda van de N-VA suggereert dat men nerveus begint te worden.

Migratie en politiegeweld zijn onderwerpen die ook op andere plekken in dit nummer terugkomen. Het thema van dit nummer is militarisme en onder die noemer bekijken we onder andere de inzet van het leger als politiemacht in Rio de Janeiro. Dichter bij huis neemt de militarisering van de politie trouwens ook toe, zoals blijkt uit het artikel over de verbijsterende poging tot ontruiming van de ZAD bij Nantes. Het artikel over de campagne Stop The War On Migrants illustreert ondertussen dat militarisering eveneens een steeds grotere rol speelt bij de 'beheersing' van migratie door de EU. Naast deze artikelen bevat het thema onder meer historische stukken over antimilitarisme en anarchisme en een bijdrage over de strategische valkuil van de 'militarisering van de revolutie'.

Verder is het deze zomer vijftig jaar geleden dat Russische tanks in Praag het reëel bestaande socialisme kwamen beschermen tegen de bevolking van Tsjecho-Slowakije. Een anarchistische analyse van deze gebeurtenissen blijkt nog altijd heel leerzaam te zijn, zoals het artikel over de Praagse Lente laat zien.

Uiteraard hebben we naast dit alles nog verschillende boekbesprekingen, discussiestukken, gedichten, tekeningen en de vaste onderdelen over onder andere economie en antifa. Hopelijk luiden we met dit nummer een opstandige zomer in, een explosie van verzet die nu eens niet in bedwang gehouden zal worden.

— de redactie

Illustratie: Brum

colofon

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. De redactie is in redactioneel opzicht onafhankelijk van de bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteedt aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil naast een blad voor de leden van de Vrije Bond een blad van de hele anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht. De BdO wordt gedrukt op 100% gerecycled papier, vrij van optische witmakers.

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond krijgen Buiten de Orde gratis thuis; niet-leden kunnen zich abonneren voor € 15,00 per jaar.

Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.

Je kunt je abonneren door o.v.v. 'abonnement Buiten de Orde' € 15,00 over te maken op:

IBAN: NL80INGB0005495473
BIC/Swift: INGBNL2A
t.n.v. Vrije Bond Amsterdam

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam, Nederland
www.vrijebond.org/buitendeorde
redactie@buitendeorde.nl
085 877 89 58

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam, Nederland
secretariaat@vrijebond.nl
www.vrijebond.org
085 877 89 58

Losse nummers zijn te koop voor € 2,50 bij de betere linkse boekhandel:

Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24, Amsterdam
www.sjakoo.nl

Athenaeum Nieuwscentrum
Spui 14-16,Amsterdam
www.athenaeum.nl

Boekwinkel Opstand
Beatrijsstraat 12, Den Haag
www.opstand.noblogs.org

Casco – Office for Art, Design and Theory
Lange Nieuwstraat 7, Utrecht
www.casco.art

Vredesburo Eindhoven
Grote Berg 4, Eindhoven
www.vredesburo.nl

Boekhandel Rosa
Folkingedwarsstraat 16A, Groningen
www.bookshoprosa.org

thema: Militarisme

Krawall Tourist

Over Peike, repressie en de G20

In juli 2017 vond in Hamburg de G20-top plaats. In de aanloop daarnaartoe hebben de Duitse autoriteiten voorbereidingen getroffen om een bijzonder hard en repressief optreden tegen demonstranten en activisten mogelijk te maken. In mei van dat jaar is bijvoorbeeld een aantal wetten aangescherpt. Zo is het sindsdien niet alleen strafbaar een voorwerp bij je te dragen wat als wapen gebruikt zou kunnen worden (bijvoorbeeld een scherp voorwerp of een lege fles), maar kunnen ook mensen die tijdens of rondom een demonstratie simpelweg in de buurt staan van iemand die zo'n voorwerp bij zich draagt veroordeeld worden. Verzet bij arrestatie werd vanaf dat moment ook beschouwd als geweldpleging tegen agenten en de straf die daarvoor gegeven kan worden werd drie maanden cel.

In de maanden voor de G20-top werden de nieuwe 'speeltjes' van de politie uitgebreid in de media verheerlijkt. Het opzetten van actiekampen, wat in Duitsland gewoon legaal is, werd keer op keer gedwarsboomd. Het Schengenverdrag werd van 12 juni tot 11 juli opgeschort om strenge grenscontroles en inreisverboden mogelijk te maken. Er werden 13.000 agenten opgetrommeld, waaronder speciale teams uit Oostenrijk en Duitsland. Hun taak was officieel om deze grenscontroles uit te voeren en de afgereisde delegaties veiligheid te bieden. In de praktijk werden ze echter ingezet om demonstranten te treiteren, heftig geweld te gebruiken en arrestaties te verrichten.

De intimidatietactieken van de Duitse staat en politie hebben mensen niet kunnen weghouden bij de G20. Duizenden mensen reisden af naar Hamburg om deel te nemen aan de verschillende tegendemonstraties en protesten. Op 6 juli begon de 'Welcome to Hell' demo, een aangekondigde demonstratie tegen het kapitalisme en haar twintig grootste vertegenwoordigers. Voor de demonstratie goed en wel begonnen was werd deze hardhandig aangevallen door de politie. Er werd flink op de demonstranten ingeslagen en er werden een paar arresta-

Peike blijft sterk en hij praat niet

ties verricht. Later die avond werd ook Peike uit Amsterdam in een afgesplitste demo gearresteerd. Hij werd beschuldigd van het gooien van twee flessen naar een agent. Peike zit nu, bijna negen maanden later, nog steeds vast. Hij is in het bijzonder getroffen door de repressie waar alle demonstranten rondom de G20-top mee bedreigd zijn en hij verdient onze steun en onze solidariteit. In de rest van dit stuk bespreken we zijn situatie en het bizarre verloop van zijn rechtszaken.

Op 28 augustus 2017 vond Peike's eerste rechtszaak plaats in de rechtbank van Hamburg. Twee agenten uit Berlijn waren hierbij aanwezig als getuigen. Eén zou geraakt zijn door de twee flessen, en heeft Peike vervolgens gearresteerd, de ander beweert het incident gezien te hebben. Beide agenten gaven een beschrijving van de dader die niet overeenkwam met hoe Peike eruitziet. Ook beweerden zij zich voortdurend op de 'flessengooier' gefixeerd te hebben tussen het gooien van de flessen en de arrestatie. Later in de zitting spraken ze zichzelf echter tegen. Op meerdere vragen van de rechter antwoordden zij dat het zo een chaos was geweest die dag en op dat moment, dat ze zich veel niet meer konden herinneren. De agent die geraakt zou zijn door de flessen werd door de rechter gevraagd of hij hierdoor verwond was. Zijn antwoord was duidelijk: hij had het even gevoeld maar er verder geen last van gehad of verwondingen aan over gehouden. De rechter laste een pauze in en ging in beraad over het vonnis.

De sfeer in de rechtbank werd op zijn zachtst gezegd grimmig. De ongeveer twintig man ME die de hele dag voor de deur van de rechtbank hadden gestaan stelden zich, met helmen op en wapenstokken in de aanslag, op op de publieke tribune. De rechter bevond Peike schuldig aan het zwaar lichamelijk letsel toebrengen bij een agent, verzet bij arrestatie en heftige verstoring van de openbare orde, en veroordeelde hem tot een onvoorwaardelijke celstraf van twee jaar en zeven maanden, tien maanden meer dan de aanklager had geëist. Peike werd verantwoordelijk gehouden voor alles wat er tijdens de protesten tegen de G20 gebeurd is, ook al zat hij al vanaf dag één vast. Zijn aanwezigheid daar was voor de rechter genoeg om hem te veroordelen tot deze extreme straf.

Toen de zitting gesloten werd, werd het publiek hardhandig door de ME naar buiten begeleid, Peike werd afgevoerd en zijn familie werd door de pers besprongen. Eenmaal buiten stond er weer een linie ME klaar. De angst voor nieuwe rellen was duidelijk aanwezig, en dat gebeurde ook. Echter niet bij de rechtbank maar later in de bajes. Het nieuws van Peike's veroordeling had de gevangenis sneller bereikt dan Peike zelf en de andere gevangenen toonden hun solidariteit en woede over deze belachelijke veroordeling door matrassen op de binnenplaats in de fik te steken en alles te slopen wat ze slopen konden.

De repressie waar Peike en de andere gevangenen mee te maken krijgen is hevig. Peike krijgt weinig tijd om te bellen omdat de bajes vindt dat hij zijn sociale contacten prima per post kan onderhouden. Hij mag geen schoolboeken hebben, er is niet altijd vegetarisch eten beschikbaar en hij hoort pas vijftien minuten van tevoren dat hij bezoek krijgt. Waar veel andere G20-gevangenen inmiddels onder hoge druk hun excuses hebben aangeboden of schuld hebben bekend in ruil voor strafvermindering blijft Peike sterk en praat hij niet.

Op 9 februari 2018 is Peike's hoger beroep begonnen. Het proces wordt over een steeds groeiend aantal zittingsdagen verspreid. Sommige dagen is de rechter maar een uur beschikbaar. Op dit moment zijn de getuigenissen van de twee agenten uit Berlijn, die ook in de eerste rechtszaak gehoord zijn, afgerond. De verklaringen van de Berlijnse agenten die betrokken waren bij het incident op 6 juli zijn onduidelijk, incompleet en afwijkend van die in de oorspronkelijke rechtszaak. Meerdere malen werd er door de advocaten van Peike directe vrijstelling geëist vanwege de totaal ontoereikende bewijsvoering. Ook al omdat de politie haar zaakjes niet op orde had en er documenten ontbraken. Tijdens de tweede procesdag werd duidelijk dat de verklaring die de Berlijnse agent over de arrestatie van Peike heeft opgesteld, letterlijk door de politie uit Hamburg is aangeleverd in een email. Toen de advocaten van Peike de desbetreffende getuige vervolgens naar deze email vroegen wist hij niks zinnigs meer te zeggen. De vraag hoe deze email eruitzag beantwoordde hij met 'wit met zwarte letters'.

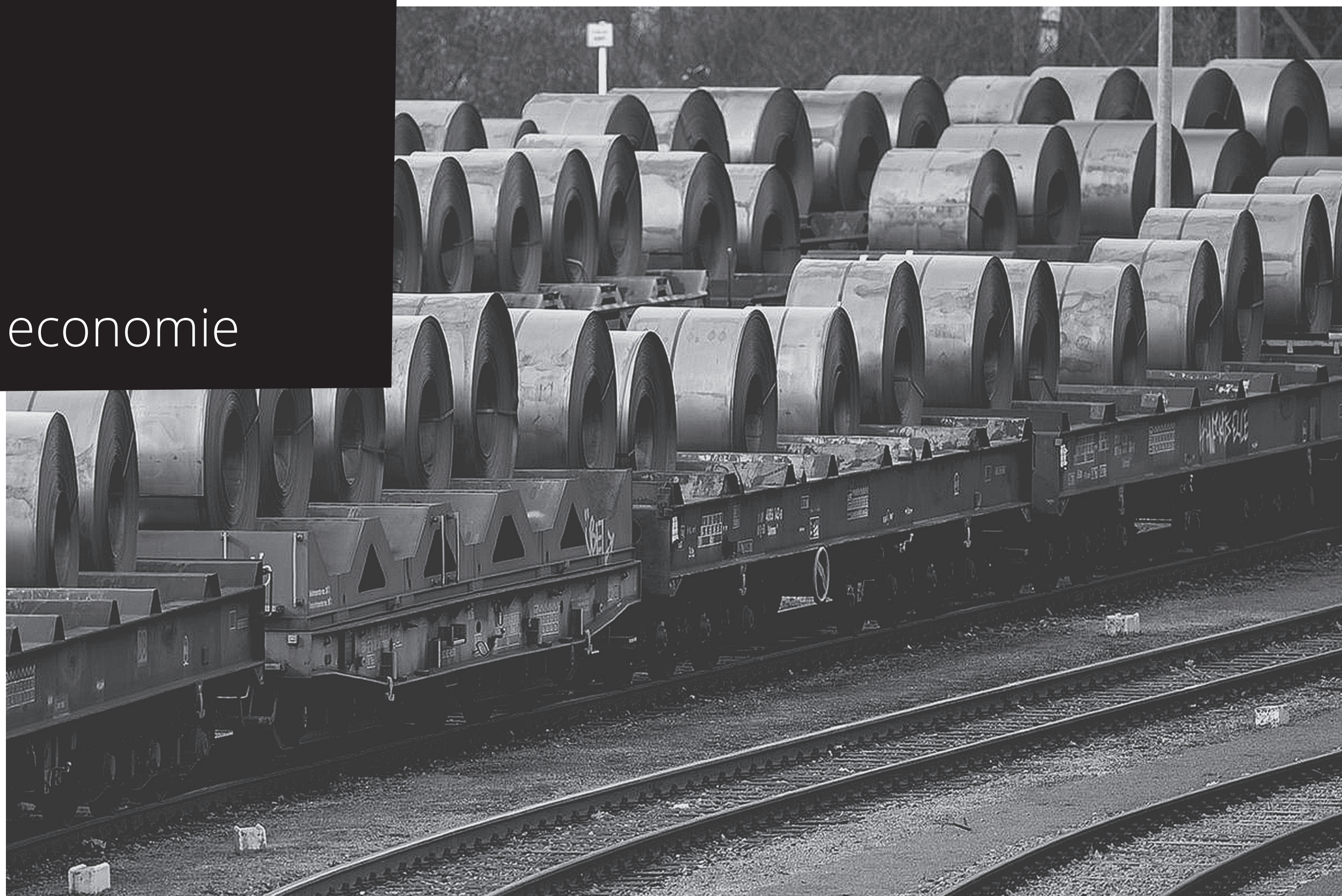
Terwijl de politie en de staat alle tijd krijgen om hun verhaal op elkaar af te stemmen en hun gemaakte fouten te verdoezelen, zit Peike nog altijd opgesloten in een bajes in Hamburg. Hij is van zijn vrijheid beroofd en word neergezet als 'reltoerist'. Er wordt met man en macht geprobeerd hem de mond te snoeren omdat hij, zoals velen van ons, strijdt tegen het kapitalistische systeem dat deze wereld kapot maakt.

En nu is het aan ons om Peike te laten zien dat hij niet alleen staat, om aan de staat te laten zien dat hij niet de enige is en om alles te doen wat we kunnen om kapot te maken wat ons kapot maakt!

— door supportgroep Peike

Voor meer informatie over het proces van Peike en hoe je hem kan steunen, kijk op de website: www.freepeike.noblogs.org.

economie

Trump endgame

Geplande chaos en oorlog

Toen Donald Trump aantrad als president, na zijn schokkende winst in november 2016, werd er veel gespeculeerd over het van hem te verwachten economische beleid.[1] Hij had namelijk nogal wat beloofd aan de verarmde witte bevolking die op hem gestemd had. Ze zouden banen krijgen en het beter krijgen en de economie zou floreren. Hoe hij dat wilde bereiken was onduidelijk, hij had een spervuur aan beloftes gegeven tijdens verkiezingstoespraken, die voor een deel elkaar tegenspraken.

Nu we een jaar later zijn, kunnen we op zijn minst concluderen dat hij voorspelbaarder is dan hij lijkt. Maar er zijn nu veel aanwijzingen dat het juridisch vooronderzoek van 'special council' Robert Mueller binnenkort af is en geopenbaard zal worden. Als daarin verdenkingen tegen Trump staan die hem op termijn de kop zouden kunnen kosten, zou hij wel eens kunnen kiezen voor de vlucht naar voren.

De drie hoofdelementen in zijn economische retoriek zijn volgens plan afgehandeld. In een geval is het naar verwachting bij retoriek voor de bühne gebleven (grootschalige investeringen in de infrastructuur; dat gebeurt alleen als die infrastructuur daarmee geprivatiseerd kan worden). Het andere beleidsvoornemen om bedrijven drastische vermindering van de door hen te betalen belastingen te geven, is uitgevoerd. Met steun van de Democraten werd dat de enige grote wetswijziging die Trump het afgelopen jaar heeft weten binnen te slepen. De gevolgen zullen groot zijn; het toch al gigantische begrotingstekort zal er nog sterk door toenemen. Blijft over het derde hete hangijzer, de 'handelsoorlog' met landen die een handelsoverschot ten aanzien van de VS hebben.

De gevolgen van een echte tarievenoorlog zullen groot zijn, en dreigen de hele wereld mee te slepen in een nieuwe recessie

Trump loopt al maanden te suggereren dat hij de importheffingen drastisch zal gaan opschroeven, om zoals hij dat noemt 'Amerikaanse producenten te steunen'. Het gaat dan in de eerste plaats om de handel met Mexico en China. Aanvankelijk had hij juist de pijlen op de Europese export gericht, omdat juist die concurreert met aansprekende hoog-technologische productie (auto's en zo). Maar vervolgens ging

hij verzekeren dat er te onderhandelen viel over 'uitzonderingslanden'. Toen begon de stellingenoorlog over tarieven met China, die nu (slotdatum van het schrijven aan dit artikel was 6 april) in volle gang is. Maar de gevolgen van een echte tarievenoorlog zullen groot zijn, en dreigen de hele wereld mee te slepen in een nieuwe recessie.

Shootout met China

Na maanden van geschutter met aankondigingen van maatregelen tegen de staalimport (weer zo'n paradepaardje van Amerikaanse industrie) kwam Trump begin april eindelijk met een substantiële aankondiging richting China. Hij zou ter waarde van vijftig miljard dollar tariefsverhogingen gaan instellen op import uit China. De wereld, althans de aandelenbeurzen en alles dat daar derivaten van trekt, hield de adem in. Binnen een paar dagen sloeg China terug en gaf aan welke producten uit de VS voor eenzelfde bedrag aangeslagen zouden worden. Dat was een interessante lijst van meer dan honderd producten, met bovenaan de import van soja. Meer dan de helft van de Amerikaanse sojaproductie gaat tegenwoordig naar China en komt in de VS uit de regio waar zwaar op Trump gestemd is. Alles duidde erop dat de aandelenmarkten in de VS en wereldwijd zwaar in de min zouden gaan duiken, met onvoorspelbare gevolgen voor de echte economie. Maar toen kwamen er weer sussende woorden uit Washington, zoals dat er nog met China onderhandeld kon worden over de maatregelen, waarna de 'markt' weer opgelucht ademhaalde en de beurskoersen weer gingen stijgen. Toen kwam Trump weer volslagen onverwacht met de mededeling dat hij als antwoord zou overwegen om China op nog eens honderd miljard dollar aan importheffingen te trakteren, en waren de rapen gaar in beurzenland. De Dow Jones kelderde op vrijdag 6 april met meer dan twee procent.

Mueller bepaalt

Trump gebruikt dit soort maatregelen, of mededelingen daarover, als bliksemafleider. Via hem welgezinde media als Fox wordt daarmee de achterban bediend op momenten dat er nieuwe onthullingen komen over de vorderingen van het onderzoek van Mueller. De vraag is nu wat er gaat gebeuren als Mueller klaar is en als uit zijn onderzoek feiten boven tafel komen of verdenkingen die daadwerkelijk bedreigend zijn voor Trump en zijn *gang* in het Witte Huis. Tot nu toe is nog niet veel duidelijk over inhoud en zelfs de vorm waarin Mueller met zijn bevindingen naar buiten zal komen. Het proberen te volgen van die onderzoeken lijkt wat dat betreft nog het meest op het volgen van de machinaties in het Vaticaan. Mueller zelf houdt zich zoveel mogelijk buiten de schijnwerpers, en slaagt er in om de schermen zo goed neer te zetten dat arrestaties of medewerking van verdachten soms maandenlang geheim kunnen blijven. Een en ander is op websites als Palmer Report[2] goed te volgen. Op een gegeven moment zal het onderzoek toch afgerond zijn en komt er een rapport naar buiten en moet het Congres (en het ministerie van Justitie, in de persoon van staatssecretaris Rod Rosenstein) besluiten wat er gaat gebeuren. Omdat de Republikeinen de meerderheid hebben in beide huizen, is de kans groot dat er vervolgens geprobeerd wordt om de boel in de doofpot te doen belanden. Daarom zou het handiger zijn om de *midterm* verkiezingen in november af te wachten, waarna de Democraten misschien meer te zeggen zouden hebben.

Trump's verdediging tot nu toe is het opbouwen van de complottheorieën-machine, die door zijn achterban en welgezinde media enthousiast geconsumeerd worden. Zijn populariteit is mede daardoor tamelijk stabiel. Die gemobiliseerde achterban, die ervan overtuigd is dat alles doorgestoken kaart is in opdracht van Clinton/Soros/de joden en natuurlijk de door hen gecontroleerde media, zal furieus reageren als er iets van een afzettingsprocedure in gang gezet zou worden. Dat zal dan burgeroorlog-achtige taferelen opleveren.

Overigens gaan de onderzoeken van Team-Mueller al lang niet meer voornamelijk over mogelijke Russische manipulatie van de verkiezingen van 2016. Minstens zoveel stof wordt er opgeworpen rond mogelijk corrupte malversaties van Trump en mensen om hem heen (Jared Kushner), die gebruikt zouden worden om hen te chanteren. Al sinds 2006, dus lang voordat hij president was, gaan er geruchten over de mysterieuze miljarden die Trumps bouwimperium op de been hebben gehouden nadat hij failliet was gegaan. Dat is dan ook de verklaring voor zijn weigering om zijn belastinggegevens publiek te maken.

Mei wordt de maand

Of Mueller nu tot november wacht of niet, de maand mei zal de *perfect storm* aanwakkeren. In die maand kan het begin ingezet worden van de agressie tegen Iran, aangespoord door Israël en Saoedi-Arabië, die tegenwoordig goed samenwerken. Trump kan dan het atoomenergie-akkoord met Iran opzeggen. In dezelfde maand wordt de Amerikaanse ambassade naar Jeruzalem verplaatst, en zal ook het spektakel van een gesprek met Noord-Korea zich afspelen.[3] Dat biedt Trump allemaal kansen om de spanningen op te schroeven en het rechtse deel der natie achter zich te krijgen. Dat zou ook de verklaring zijn voor de merkwaardige personeelswisselingen in het Witte Huis. Trump heeft in ieder geval alvast een oorlogskabinet opgetuigd, met mensen als Bolton en Kelly en Mike Pompeo op leidinggevende posities als er echt met sabels gerateld moet worden. Van Bolton is bekend dat hij vierkant achter de aanval op Irak stond, en vervolgens heeft geopperd om Noord-Korea 'preventief' te bombarderen Met atoomraketten natuurlijk.[4] Maar Mike Pompeo, die nu hoofd van de CIA is, is net zo'n griezel, zit bij de verschrikkelijke Koch brothers en is een erkende Iran-basher.[5]

Dat biedt Trump allemaal kansen om de spanningen op te schroeven en het rechtse deel der natie achter zich te krijgen

Beide oorlogen, de handelsoorlog met China en de militaire aanval op Iran, zouden ook moeten dienen om op een moment dat Trump zijn troon voelt wankelen, de bevolking op te zwepen om achter hem te gaan staan.

Trump als chaos-strateeg

Het is de vraag hoe strategisch Trump zelf is, en de kleine groep getrouwen om

Trump zelf heeft laatst gekscherend gezegd dat het misschien een zootje in het Witte Huis is, maar dat hij daar wel van houdt: 'I like chaos. It really is good.' In de *Financial Times* van 7 april 2018 werd Antony Scaramucci geïnterviewd, die vuilbekkende bankier die tien dagen lang 'hoofd communicatie' van het Witte Huis was. Hij is nog steeds vol lof over Trump en merkt op dat hij bakens verzet in Washington. 'Als over tien jaar iemand als Jeff Bezos (hoofd van Amazon, KS) president van Amerika is, dan zal Trump geslaagd zijn.'

Wordt vervolgd …

— door Kees Stad

hem heen. Op het oog lijkt het of er maar wat woest getwitterd wordt over spontane ingeving nadat er weer eens iets gezien is op Fox TV. In werkelijkheid wordt er hard gewerkt aan het uitvoeren van een *corporate* agenda, vooral op de ministeries die voor het bedrijfsleven interessant zijn. Wat dat betreft gaat het hartstikke goed in Washington. Hele ministeries worden omgebouwd tot pro-business instellingen (onderwijs, milieu, gezondheid) en deregulering van door de zakenwereld als hinderlijk geziene wetten en regels is de maat.[6] Dat is ook de voornaamste reden dat de Republikeinse top hem blijft steunen. In die zin is Trump zelf de grootste bliksemafleider, en zo lang hij die rol goed vervult, mag hij blijven.

Maar de balans wordt ook daar opgemaakt over winst-en-verlies bij het blijven steunen van zo'n *loose cannon*, vooral als hij teveel vloekt en dingen doet met pornosterren. Daarbij hagelt het ook analyses dat Trump, net als Bannon, de positieve functie van de aangerichte chaos wel degelijk weet te waarderen.[7]

Hyperchaos dus. Een deel van de achterban van Trump en de extreme vleugel van de Republikeinen (waar vice-president Pence ook tegenaan hangt) gelooft dat oorlog een goddelijk plan is om de komst van Christus te bevorderen. Ze vergaderen in Trumps hotel in Washington, waar ze met korting welkom worden geheten. Trump ziet zichzelf ook als de kapitein van de kruistocht, in navolging overigens van andere zwaargristelijke bevelvoerders voor hem.[8]

Hoe dan ook, echte kapitalistische leiders zijn nooit bang geweest voor wat creatieve destructie[9], zolang ze er zelf maar het hoofd bij boven water konden houden.

Noten

1 Zie hier mijn eerdere poging om te voorspellen welk economisch beleid we van hem zouden kunnen verwachten: Kees Stad, 'Trump aan de macht: Een terreuractie van vier jaar', 20 januari 2018, op: globalinfo.nl.

2 Palmerreport.com.

3 Francis Jorissen, 'Vooruitzien naar een waanzinnige maand mei', Uitpers, 28 maart 2018, op: uitpers.be.

4 Christophe Callewaert, 'Trump heeft een oorlogskabinet. U mag nu heel erg bang worden.' 28 maart 2018, op: dewereldmorgen.nl.

5 Juan Cole, 'Pompeo, Big Oil and the attack on Iran deal', 14 maart 2018, op: juancole.com.

6 'Financial Deregulation Bill "Guts" Dodds-Frank', 6 maart 2018, op: therealnews.com.

7 Neem bijvoorbeeld deze analyse op CNN: Z. Byron Wolf, 'Chaos theory pioneer: Trump is actually hyperchaos', 7 maart 2018, op: cnn.com.

8 Zie James Carrol, 'Donald Trump Is on a Crusade', 8 maart 2018, op: nation.com.

9 Zie 'Creatieve destructie', op: nl.wikipedia.org.

Antifascistische sport, autonomen en PhD's

Een interview met Gabriel Kuhn – deel 1

Gabriel Kuhn schrijft sinds de late jaren negentig boeken over onderwerpen variërend van vrouwelijke piraten tot voetbal en de staat. In dit interview spreekt Luther Blissett van het Britse anarchistische blad *Freedom* met hem over de autonomen, arbeidersraden en de geschiedenis van antifascisme in sport.

Je studeerde op jonge leeftijd af met een PhD (doctoraat), in ieder geval voor de VS. Wist je al lang dat je filosofie wilde studeren? Hoe raakte je geïnteresseerd in filosofie en radicale politiek? En waarom ging je voor een PhD in plaats van een bachelor?

Ik wist al op de middelbare school dat ik filosofie wilde studeren. Het was eenvoudigweg de fascinatie voor vragen die centraal leken voor ons bestaan: bestaat er zoiets als het goede, of niet? Wat is goed en wat is het kwaad? Wat is de betekenis van leven? Waarom bestaan sommige dingen wel en andere niet?

De interesse in politiek ontwikkelde zich iets later, maar werd snel erg sterk en, onvermijdelijk, beïnvloedde mijn blik op filosofie. Politieke filosofie en ethiek werden gebieden waar ik me het meest voor interesseerde. Tijdens de vroege jaren negentig, toen ik studeerde, was er weinig onrust in de geesteswetenschappen, in ieder geval in Europa. Voor velen had de val van de Sovjet-Unie het marxisme, dat nog steeds de leidende ideologie was onder linkse academici, in diskrediet gebracht. Er ontstond een enorme interesse in poststructuralistische linkse denkers als Michel Foucault, Jean-François Lyotard, Gilles Deleuze en Félix Guattari. Het is nog steeds een spannende periode voor me, ook al had ik geen interesse in een academische carrière. Ik heb nooit een baan gehad in de wetenschap.

Ik herinner me dat ik las dat je gedurende een aantal jaren betrokken was bij de autonomen. Hoe zou je jouw activiteiten omschrijven? Demonstraties? Publiceren? Contact naar buiten? Zou je een aantal van de lessen die je daarvan hebt geleerd kunnen delen?

Het autonome milieu was waar zo ongeveer alle linksradicalen in de Duitssprekende wereld zich bevonden als zij zich niet wilden verbinden met partijpolitiek. Het was erg divers en ideologisch best open. Ik was een aantal jaar onderdeel van een collectief in een kleiner Oostenrijks stadje dat bijdragen leverde aan de inhoud en distributie van de grootste autonome krant van het land; ik denk

Zelfs met een kleine groep kan je impact hebben, zolang je maar verbonden bent met een grotere beweging

dat dit in de moderne taal een affiniteitsgroep zou heten. We gingen ook samen naar demonstraties en waren betrokken bij verschillende protesten – tegen de eerste Golfoorlog, de opkomst van de FPÖ (een rechtse partij, vandaag de dag één van de grootste van het land), vastgoedspeculatie en de toetreding tot de EU door Oostenrijk (toentertijd was oppositie ten opzichte van de EU vooral een links thema – vandaag is dit overgenomen door nationalisten). We waren ook betrokken bij het opzetten van piratenradiostations, wat de weg opende voor legale niet-commerciële radioprojecten die nog altijd bestaan. In 1994 verliet ik Oostenrijk en ik kan niet echt zeggen dat ik sindsdien nog actief betrokken ben binnen de Duitssprekende autonome beweging. Ik ben de ontwikkelingen en discussies die er plaatsvinden echter altijd blijven volgen en het is het milieu waarbinnen ik me beweeg wanneer ik op bezoek ben. Een paar jaar geleden was ik betrokken bij een Duitstalig publicatieproject dat probeerde de autonome beweging in de nieuwe eeuw te evalueren.

Wat ik geleerd heb van deze ervaringen? Interessante vraag, ik heb daar nooit zoveel over nagedacht. Het heeft me duidelijk geïntroduceerd tot het autonoom organiseren, goed- of kwaadschiks. Ik heb geleerd over militante protesten en directe actie, veiligheid en rechten, het uitgeven en verspreiden van literatuur, de dynamieken van collectieven en het bouwen van bredere allianties (of in ieder geval de poging daartoe). Daarnaast waren er veel debatten over doelen, strategieën en tactieken. Ik denk dat ik in die paar jaar vooral indrukken heb opgedaan en niet echt specifieke conclusies heb kunnen trekken toen ik het land verliet om te reizen en in het buitenland ging wonen. Ik denk dat wat ik mee heb genomen, vooral een gevoel was dat je zelfs met een kleine groep impact kan hebben, zolang je maar verbonden bent met een grotere beweging via regelmatige discussie en gemeenschappelijke actie. Als deze verbinding verbroken raakt – zoals ik het gevoel heb dat het geval is voor radicale collectieven, in ieder geval in West- en Noord-Europa – is het echter gemakkelijk te voldoen aan het beeld van een geïsoleerde club met radicale pretenties.

Gezien jouw achtergrond, dat wat je gelezen hebt en de netwerken die je hebt gezien, heb je dan iets van een fenomeen waargenomen in de VS wat gelijkenissen toont met de autonomen in Europa? Zo ja, zou je hier dan iets meer over kunnen vertellen?

Ik denk dat de anarchistische subcultuur die ik ervaren heb toen ik studeerde en reisde in de VS tussen 1994 en 2005, op vele manieren een afspiegeling was van de autonomen. Dit ging van wat mensen aan kleding droegen tot wat ze aten, de muziek die ze luisterden en de manier waarop hun huizen en sociale centra er uitzagen. Alles was erg bekend. En, ondanks de verschillen in focus, waren de hoofdzakelijke politieke thema's ook vergelijkbaar: gender, racisme, anti-kapitalisme enzovoort. Voeg daar het gedeelde enthousiasme voor directe actie, Black Blocks en aanverwante vormen van protest aan toe en je hebt heel vergelijkbare *scenes*.

Het grootste verschil betrof denk ik de ideologie. De autonomen waren nog altijd redelijk sterk beïnvloed door het marxisme – zelfs als dit een marxisme was van de 'links-communisten' of de 'operaistische'* variant. Dit is iets dat ik in de VS niet zag. Ik heb er een hekel aan veelgebruikte stereotypen te gebruiken, maar ik voelde een behoorlijk sterke anti-intellectuele tendens in de kringen waarmee ik in aanraking kwam. Dit kan allemaal best veranderd zijn overigens. Ik ben sinds 2005 niet meer in de mogelijkheid geweest het land te bezoeken vanwege immigratieredenen.

Je hebt een boek samengesteld met belangrijke bronnen over arbeidersraden. Hoe kwam je voor het eerst in aanraking met dit materiaal? En hoe heb je besloten welke documenten te vertalen naar het Engels – dat moet ongelofelijk moeilijk zijn geweest! Ik ben erg benieuwd welk belang je ziet in het publiceren van deze documenten. Wat heb je specifiek geleerd van het werken met deze documenten?

Het boek kwam door verschillende dingen tot stand. Ik was al langer geïnteresseerd in de rol van de anarchisten Gustav Landauer en Erich Mühsam in de Radenrepubliek van Bavaria (Duitsland), welke een aantal maanden bestond in de lente van 1919. Mühsam had een persoonlijk verslag geschreven van de periode en een vriend van me uit de VS wilde dit publiceren als pamflet. Hij had me gevraagd het werk te vertalen. Het pamflet is nooit verschenen, maar al sprekende over dit project met andere Engelssprekende vrienden, bleek dat er bredere interesse was in de Duitse Revolutie van 1918-1919, vooral in de radicale, dat is, de anarchistische, syndicalistische en communistische stromingen. De mensen van PM Press waren onder hen met wie ik heb gesproken en dit is ook hoe het boek tot stand kwam.

Sport heeft ongelofelijke politieke relevantie en de strijd voor bevrijding is daar net zo noodzakelijk als op alle andere plekken

Het materiaal was niet zo moeilijk te vinden. De periode is goed gedocumenteerd in de Duitse literatuur. Ik koos de teksten voor de Engelse versie naargelang hun algemene betekenis en hoe representatief ze waren voor de stromingen die ik wilde belichten. Natuurlijk wilde ik zorgen dat het de belangrijkste teksten bevatte, maar ik wilde ook een verhaal vertellen. Bloemlezingen – in het bijzonder academische – bestaan té vaak uit individuele teksten die wellicht van grote kwaliteit zijn, maar slechts losjes verbonden zijn; het kan moeilijk zijn om de rode draad die ze bindt te identificeren. Voor mij leek het belangrijk om de individuele onderdelen samen te brengen en een verhaal te creëren. Dus dat is wat ik probeerde.

Voor zover de relevantie van het publiceren van historisch materiaal is er een standaardantwoord: we moeten leren van de geschiedenis om de toekomst beter te maken. Specifieker in dit geval is dat de vraag van *revolutie* onopgelost blijft. Gelukkig zijn er echter nog steeds veel mensen die een socialistische samenleving willen; maar weinig van ons weten hoe echter te beginnen met de discussie over hoe we daar komen. Kijkend naar de vroegere pogingen leek een goed beginpunt.

Hoeveel talen beheers je voor je vertaalwerk?

Over het algemeen vertaal ik tussen Duits, Engels en Zweeds, hoe-

wel de vertaling naar het Zweeds meer tijd en hulp voor controle nodig heeft. Ik kan ook vertalen vanuit het Frans (hoewel langzaam) en – omdat het eenvoudigweg erg dicht bij het Zweeds ligt – vanuit Deens en Noors. Ik kan het niet vertalen naar die talen, want mijn beheersing van die talen is simpelweg te slecht.

Ik vind vertalen erg leuk. Het is als schrijven, alleen kan je je nu volledig richten op de technische aspecten ervan. Iemand anders heeft immers al het denkwerk voor je gedaan. Als je schrijven leuk vindt en interesse hebt in een andere taal, is het geweldig om te doen.

Toen ik je werk zag over sport en antifascisme was ik een beetje verrast om eerlijk te zijn. Normaal loopt sport, in ieder geval in de VS, aan de leiband van nationalisme. Vaak komen er allerlei lelijke vormen van chauvinisme naar boven. Antifascistische sport raakt me op verschillende manieren, net als antiracistische of communistische skinheads: een zeldzaam of ongebruikelijk idee. Wat motiveerde je om te werken aan en schrijven over dit onderwerp. Hoe werd je werk ontvangen? Doe je zelf aan sport?

Ik doe veel aan sport, altijd al. Naast familie en politiek (wat ook het werk is dat ik doe) is sport het meest belangrijke onderdeel van mijn dagelijks leven. Dit is ook wat me motiveerde om hierover te schrijven.

Natuurlijk heb je gelijk. Er zijn genoeg lelijke dingen in de sport, vooral in de geprofessionaliseerde en vercommercialiseerde varianten: competitie, chauvinisme, uitbuiting, ongezonde lichaamsnormen, noem maar op. Maar sport is niet alleen voor mij een groot onderdeel van mijn leven, dat is het voor veel mensen. En het gaat helemaal nergens heen in een libertaire samenleving, en dat hoeft ook niet, want er is ook genoeg schoonheid in te vinden.

In essentie is sport de combinatie van fysieke inspanning en spel, welke beide essentieel zijn voor ons welzijn. Als de omgeving goed is, kan sport ongelofelijk leuk zijn, het brengt mensen samen en leert ons sociale waarden. De uitdaging voor radicalen is om een omgeving te creëren die het beste in plaats van het slechtste in sport naar boven haalt.

Het is waar dat goede voorbeelden niet altijd makkelijk te vinden zijn, maar ze bestaan: van de sportbewegingen onder arbeiders in de vroege twintigste eeuw, de rol van sport in de strijd van de burgerrechtenbeweging in de VS in de jaren zestig tot antifascistisch organiseren onder sportfans vandaag de dag. Sport heeft ongelofelijke politieke relevantie en de strijd voor bevrijding is daar net zo noodzakelijk als op alle andere plekken.

Het werk dat ik heb gedaan over dit onderwerp werd over het algemeen positief ontvangen. Het wordt vooral door radicalen gelezen die een interesse voor sport met mij delen en de verhalen inspirerend vinden. Maar ik heb ook aardige feedback gehad van mensen zonder bijzondere interesse in sport die het idee hadden dat ze er nieuwe aspecten van hadden ontdekt.

Natuurlijk zijn er ook af en toe critici die me verwijten dat ik 'sport misbruik voor politieke doeleinden', maar dat is te verwachten. Voor sommige mensen is het benoemen van onrecht een afleiding van het hebben van een goede tijd, wat zij met sport verbinden. Soms willen deze mensen in het algemeen niets over onrecht horen, misschien omdat ze het zelf niet zo ervaren. Maar zelfs voor de uitgebuiten en onderdrukten kan sport fungeren als een vlucht en zij willen hier dan niets horen over politiek. Dat moet gerespecteerd worden, maar op de lange termijn zal dat de cyclus niet doorbreken. Vluchten als middel om om te gaan met onrecht is nooit duurzaam. Ik denk dat het doel is om sport en politiek op dezelfde waarden te baseren, zodat het mixen van de twee natuurlijk lijkt in plaats van tegenstrijdig. Dit zou, denk ik, een grote vooruitgang zijn.

— door Luther Blissett
vertaling: Tommy Ryan

Noten

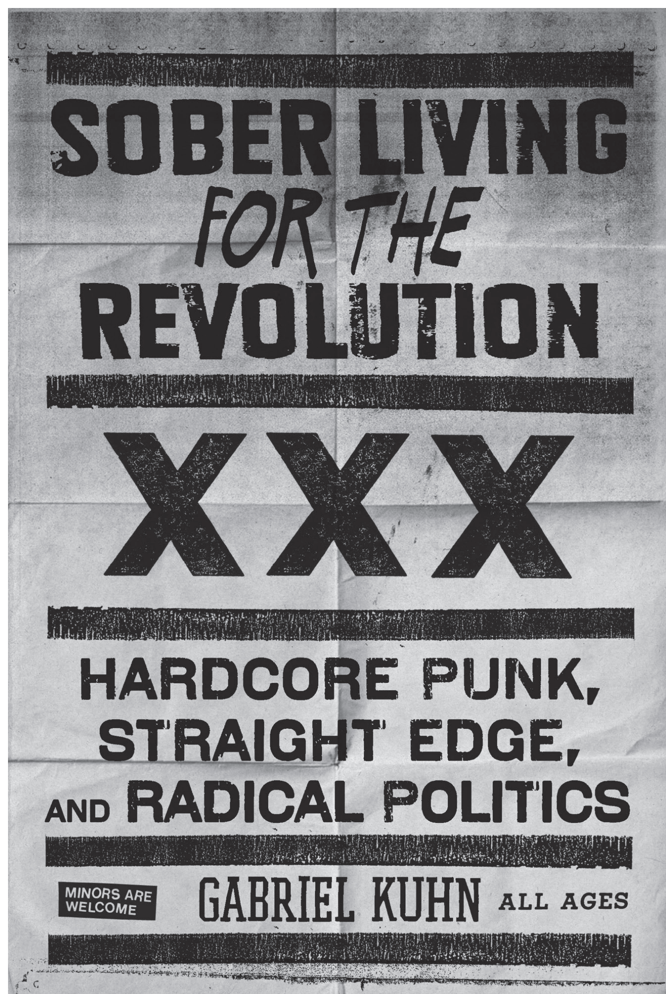
* Operaïsme: een stroming binnen het marxisme die zijn oorsprong vindt in het Italië (van het Italiaanse woord *operaio*; 'arbeider') in de jaren zestig en zeventig. Grofweg valt 'operaïsmo' te begrijpen als een vroege voorloper van het autonomisme met denkers als o.a. Michael Hardt en Antoni Negri. Voor het operaïsmo is de arbeidersklasse actief en kapitaal reactief. Daarbij stellen zij dat de strijd van de werkende klasse *voorafgaat aan* en *een voorbeeld geeft* aan de daaropvolgende herstructurering van het kapitaal.

Over fascisme, maoïsme en anti-imperialisme

Een interview met Gabriel Kuhn – deel 2

Anarchistisch schrijver en activist Gabriel Kuhn heeft vele bundels en vertalingen op zijn naam staan, zoals zijn meest recente boek *Antifascism, Sport, Sobriety*. Dit interview is het tweede deel van een langer gesprek met Luther Blissett van het Britse anarchistische tijdschrift *Freedom*.

Als je kijkt naar bevrijdingsbewegingen en de strijd voor sociale gerechtigheid, vooral de niet-pacifistische, dan lijkt er een focus te liggen op zij die fysiek botsen met, en vaak verliezen van, eigendom en autoriteit. Dit wordt onder andere een beetje bediscussieerd in Who's afraid of the Black Blocks. *Is dit een accurate, hoewel korte en generaliserende observatie? Wat zijn sommige andere rollen die vitaal zijn in de steun voor bewegingen? Hoe denk je dat bewegingen meer deelnemers kunnen aantrekken voor deze rollen?*

Dit zijn hele grote vragen. Ik zal proberen ze een beetje te ontrafelen. Om te beginnen moeten we militante bevrijdingsstrijd niet gelijkstellen aan de tactiek van straatgevechten zoals het Zwarte Blok. Zwarte Blokken zijn over het algemeen een fenomeen van de Eerste Wereld. Ze hebben hun plek onder bepaalde omstandigheden, maar de realiteit van militante massa's in de Derde Wereld, vechtend tegen zowel nationale als internationale onderdrukkers, is heel anders.

Als we het hebben over het Zwarte Blok en het militante verzet van autonome bewegingen in de Eerste Wereld, dan zijn er zeker problemen geweest met het fetisjeren van de jonge, mannelijke straatvechter. Er zijn ook problemen geweest met avonturisme, onverantwoordelijkheid en een gebrek aan zowel politieke als strategische visie. Dit doet niet af aan de tactiek, maar het eist van ons dat we erop reflecteren en deze moeten verbeteren, vooral door het de verbinden aan bredere sociale bewegingen en andere vormen van verzet in een gemeenschappelijke poging om een grotere diversiteit aan mensen betrokken te krijgen.

Massabewegingen die militante middelen inzetten hebben vergelijkbare problemen, maar de verscheidenheid van deze bewegingen is zo groot – van spontane volksopstanden tot maoïstische volkslegers – dat het uitermate ongepast zou zijn om dit te veralgemeniseren. Waar deze problemen bestaan, moeten ze worden aangepakt, maar *of* en *hoe* dit moet gebeuren is aan de mensen die hierbij betrokken zijn op de grond.

We moeten manieren vinden om landelijke en internationale (of transnationale) strijden van de arbeidersklasse met elkaar te verbinden

Welke rollen er belangrijk zijn voor de steun van bewegingen? Ik ga hier geen originaliteitspunten scoren, maar het antwoord is: elke rol die het onderzoek, analyse, propaganda, mobilisatie en confrontatie die een beweging nodig heeft versterkt. Allerlei soorten mensen zullen aangetrokken worden tot deze rollen zolang als de strijd hen een beter leven belooft en dat zij het gevoel hebben om bekrachtigd te worden in tegenstelling tot gereduceerd tot een pion in iemand anders zijn spel.

Waarom denk je dat militanten worden aangetrokken tot Mao of het maoïsme?

In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw leek maoïsme de brug te zijn naar wereldrevolutie als een aanpassing van het marxistisch-leninisme. Radicalen wereldwijd schaarden zich erachter. Met de crisis die links doormaakt sinds het einde van de Koude Oorlog, de opkomst van het neoliberalisme en de politieke en economische ontwikkelingen in China, is de revolutionaire hoop in maoïsme grotendeels verdwenen. In de Eerste Wereld raakte maoïsme bijna uitgestorven.

In een aantal Derde Wereldlanden, waaronder Nepal, India en de Filipijnen, hebben sterke maoïstische bewegingen echter overleefd. De aantrekkingskracht van maoïsme voor revolutionairen in de Derde Wereld blijft de toepassing van marxistisch-leninistische principes op de omstandigheden van arme landarbeiders-samenlevingen. De opleving van maoïsme onder radicalen in de Eerste Wereld komt naar mijn mening door drie redenen:

1. Een groot aantal radicalen uit de Eerste Wereld is moe van wat J. Moufawad-Paul in zijn boek *The Communist Necessity* (vert. de communistische noodzaak) 'Movementism'[1] noemt – het geloof dat zolang mensen op de een of andere manier politiek actief zijn, er revolutionaire verandering zal plaatsvinden gebaseerd op de samenkomst van hun inspanningen. Veel radicalen zijn tot inzicht gekomen dat dit een doodlopende straat is en geloven dat gemeenschappelijke strategieën en visies nodig zijn om die proces verder te helpen. We kunnen dit ook een kritiek noemen op de praktijk van het anarchisme van de eenentwintigste eeuw. Maoïsme biedt een duidelijker analytisch kader voor politieke actie en een helderdere visie van revolutionaire verandering.

2. Maoïsme heeft nog steeds voordeel van diens imago als onorthodoxe en progressieve variant van het marxistisch-leninisme, gezien diens populariteit in de Derde Wereld, de historische achtergrond van de scheuring met de Sovjet-Unie, de radicaliteit van de Culturele Revolutie en een bepaalde affiniteit met postkoloniale studies. Losjes gezegd, is het hipper dan het oude en saaie leninistische spul.

3. Zelfs toen de communistische bewegingen in de Derde Wereld in verval waren, waren er nog maoïstische massabewegingen die een bedreiging vormde voor de kapitalistische orde en die, in het geval van Nepal, bijdroegen aan baanbrekende politieke veranderingen (ook al waren de daaropvolgende acties van maoïstische leiders in Nepal onderwerp van veel kritiek).

Dit zijn sterke materiële uitingen van politiek engagement. Daarentegen heeft anarchisme soms niet meer te bieden dan een paar infoshops in gegentrificeerde wijken van steden in de Eerste Wereld. Ik hoef daarbij niet uit te leggen dat de invloed van het anarchisme natuurlijk veel verder gaat dan dat, maar sommige radicalen worden aangetrokken door de grootschalige sociale veranderingen die het maoïsme belooft.

NACHRICHTEN AUS DEM WIDERSTAND

TATblatt

Projekt Zweitgeszeitung alle 14 Tage brandaktuell! Unabhängige Initiative Informationsvielfalt Gumpendorferstraße 157/11 1060 Wien Tel.: (0222) 56 80 78 Konto: PSK 7547 212

MINUS 31 NUMMER (8/92) 6. MAI 1992 PREIS: öS 15,—

Sevilla / Spanien

Schüsse auf DemonstrantInnen, Massenverhaftungen, Mißhandlungen

EXPOlizeiterror

"Die Weltausstellung will ihren Besuchern eine Vorstellung von Toleranz, Respekt der Meinungsvielfalt und der internationalen Solidarität vermitteln.", so Juan Carlos in der Eröffnungsrede zur EXPO 1992 in Sevilla, die ganz im Zeichen des 500-Jahr-Jubiläums der blutigen Eroberung Amerikas steht.
Was damit wohl gemeint sein kann, zeigte sich in Sevilla bereits einen Tag zuvor: brutale Polizeiprügeleinsätze, gezielte Schüsse auf DemonstrantInnen, Jagd auf alle, die nur irgendwie so ähnlich wie mögliche DemonstrantInnen aussahen. Während der Eröffnungsfeier setzte sich diese Polizeitaktik fort.
Vorläufige Bilanz: an die hundert zum Teil schwer Verletzte und ebenso viele Verhaftete. Die Verhafteten wurden alle schwer mißhandelt. Unter ihnen auch ein TATblattling aus Wien: Peter R.
Ausführlichere Berichte im Blattinneren

AUSSERDEM IN DIESEM TATBLATT

Hungerstreik von KurdInnen in Wien

Protestaktionen gegen die Ermordung von 11 Mitgliedern von Devrimci Sol in der Türkei

Enteignungen beim Bau der Pyhrnautobahn

Widerstand gegen den Semmering-Basistunnel

u.v.a

In mehreren Städten gab es Solidaritätsaktionen. So wurde etwa in Ha[…] Stadt, wo die EXPO 2000 stattfinden soll, das Rathaus entscheibt. In Wien […] eine Kundgebung und drei Demonstrationen statt. Das Bild zeigt die e[…] Nachmittag des 24. Aprils auf dem Weg zur spanischen Botschaft.

Wat zijn momenteel de meest belangrijke aandachtspunten voor de libertaire anti-imperialisten voor de komende vijf á tien jaar?

Ten eerste moeten we manieren vinden om landelijke en internationale (of transnationale) strijden van de arbeidersklasse met elkaar te verbinden. Nationalisme heeft de wereldwijde arbeidersklasse sinds ongeveer tweehonderd jaar verdeeld, waarbij het verschillende lagen van arbeiders heeft voortgebracht, zwoegend en levend in extreem verschillende omstandigheden. De werkers van de ene natiestaat zien werkers van een andere hoofdzakelijk als concurrenten, wat zich uit in protectionisme, anti-immigratie sentimenten en plat racisme en chauvinisme.

Extreemrechts probeert deze sentimenten overal in de wereld uit te buiten. Een werkelijk internationalistische strijd van de werkende klasse betekent het identificeren van de werkers' ware vijanden – de rijken en machtigen – en het formuleren van een gemeenschappelijke visie voor het bereiken van gerechtigheid in de wereldwijde productie en distributie. Voor arbeiders in de Eerste Wereld – waar soms aan gerefereerd wordt als de 'arbeidersaristocratie' – kan dit betekenen dat zij sommige privileges verliezen die de imperialistische orde hen heeft toegekend. Werkers vinden het even lastig privileges op te geven als ieder ander. Maar hoe moeilijk deze uitdaging ook moge zijn, het moet gebeuren als we ook maar iets willen bereiken.

Ten tweede moeten we libertaire overtuigingen bij dit proces introduceren zonder te vervallen in movementisme. Ik zie een alliantie van radicalen van verschillende ideologische achtergronden als noodzakelijk als we enige rol willen spelen in de huidige conflicten.

Een van de hoofdtaken van anarchisten zou zijn om de ontwikkeling van dwingende machtsstructuren te bedwingen, een gevaar dat altijd opdoemt. Anarchisme heeft zijn tekortkomingen en zeker niet alle antwoorden die we nodig hebben als we het hebben over de complexe samenlevingen waar we inleven.

Het moet onderdeel zijn van het revolutionaire proces om de valkuilen van het verleden te vermijden. Ik denk niet dat het helpt om iemand hysterisch aan te vallen wanneer deze 'autoriteit' aanneemt of wanneer er een 'hiërarchie' ontstaat, maar dat er gezorgd wordt dat zulke structuren zich niet vestigen, een doel op zichzelf worden en een nieuw klasse van heersers vormt.

Wat betreft historische wetenschap; waar denk je dat de anarchistische en anti-imperialistische bewegingen meer aan moeten werken?

Wat mij het meeste belangrijk lijkt, is om revolutionaire verandering te analyseren. Hoe gebeurde het? Wat waren de omstandigheden? Hoe zijn deze te vergelijken met die van ons vandaag de dag? Wat gebeurde er daarna? Wat ging goed? Wat ging mis? Ik denk dat we onze grip op *revolutie* voor een groot verloren zijn. Mensen strooien nog graag met het woord om zichzelf te onderscheiden van 'reformisten' of 'liberalen', maar slechts zeer weinigen kunnen articuleren wat ze hier daadwerkelijk mee bedoelen. We moeten dit rechtzetten, de term weer inhoud geven en relevante politiek nastreven.

Welk van je huidige projecten is momenteel dichts bij publicatie? Zou je een aantal van de projecten waar je momenteel aan werkt kunnen delen?

Ik ben net klaar met de Duitse vertaling van Keeanga-Yamahtta Taylors geweldige boek *From #BlackLivesMatter to Black Liberation* (van #BlackLivesMatter naar zwarte bevrijding, vert.). Deze komt binnenkort uit.[2] Het volgende grotere project is een andere vertaling, dit keer naar het Engels. Kersplebedeb zal een Engelse vertaling uitgeven van Torkil Lauesens *Det Globale Perspektiv* (het globale perspectief, vert.), waarover ik erg enthousiast ben.

Lauesen was lid van de zogenaamde Blekingegade Bende, een groep marxistische revolutionairen in Denemarken die verschillende grote overvallen pleegden in de jaren 1970 en 1980 en de opbrengsten doorspeelden aan bevrijdingsbewegingen in de Derde Wereld. Ik heb al eerder samengewerkt met Lauesen voor de uitgave van het boek *Turning Money Into Rebellion* (geld omzetten in opstand, vert.) door PM Press. Ik kijk erg uit naar deze verdere samenwerking.

— door Luther Blissett
vertaling: Tommy Ryan

Noten

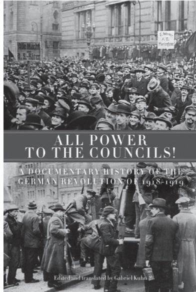
1 Movementism: van het Engelse 'movement', beweging. Moufawad-Paul lijkt met de term te duiden op een ontwikkeling van de 'sociale beweging' naar enkel een 'beweging' die door de ongedefinieerde agenda en organisatiestructuur ook niet meer de eigen kritiek en agenda scherp heeft.

2 Inmiddels verschenen in 2017 onder de titel *Von #BlackLivesMatter zu Black Liberation*.

Boekentips bij de interviews met Gabriel Kuhn

All Power to the Councils

A Documentary History of the German Revolution of 1918-1919
Gabriel Kuhn

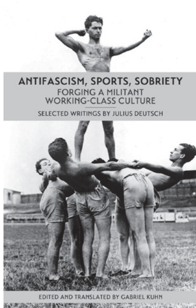
De Duitse Revolutie brak uit bovenop de smeulende resten van de Eerste Wereldoorlog – ontvlamd door de muiterijen in de marine, die weigerden opgeofferd te worden in de laatste slachtpartijen van de oorlog. Terwijl de sociaaldemocraten de macht grepen, verenigden radicalen zich in heel het land onder de leus 'Alle macht aan de raden!'. De Spartacusbond lanceerde een opstand in Berlijn, in Bremen en Beieren werden radenrepublieken uitgeroepen en er braken in meerdere Duitse steden arbeidersopstanden uit. Maar, in een tragische historische zet, onderdrukte de sociaaldemocratische regering de opstanden met de hulp van rechtse milities – de zogenaamde 'vrijkorpsen' – waarmee zij in feite de wegbereiders waren voor de opkomst van de nazi's.

In de documentatie heeft Gabriel Kuhn manifesten, toespraken, artikelen en brieven over de Duitse Revolutie bijeengebracht – onder andere van Rosa Luxemburg, de Revolutionaire Stadswachters, Gustav Landauer en Erich Mühsam. *All Power to the Councils!* Geeft een dynamisch en levendig beeld van een tijd van hoop en vernietigend verraad.

PM Press 2012
ISBN 9781604861112

Antifascism, Sport, Sobriety

Forging a Militant Working-Class Culture
Julius Deutsch, Gabriel Kuhn

De Oostenrijkse marxistische periode van de jaren twintig van de twintigste eeuw was een uniek hoofdstuk in de socialistische geschiedenis. In een poging een weg te banen tussen het reformisme en het bolsjewisme, gingen de Oostenrijkse marxisten op een ambitieuze reis richting een socialistische oase in het midden van het kapitalisme. Hun pronkstuk, het legendarische 'Rode Wenen', werd sindsdien een model voor socialistische stedenplanning.

Aan de basis van het Oostenrijkse marxistische experiment lag de overtuiging dat een socialistische revolutie cultureel moest zijn. Er werden vele arbeidersorganisaties opgericht, van onderwijscentra tot theaters tot wandelverenigingen. Met de groeiende dreiging van het fascisme, kwam het fysieke aspect van deze culturele revolutie steeds centraler te staan – het werd als noodzakelijk gezien voor een effectieve zelfverdediging.

In *Antifascism, Sport, Sobriety (Antifascisme, sport, geheelonthouding)* geeft Gabriel Kuhn inzicht in deze beweging en presenteert hij teksten van Julius Deutsch, leider van de arbeidersmilities die vochten tegen de fascisten en president van de Socialistische Arbeiders Sport-Internationale.

PM Press 2017
ISBN 9781629631547

Who's Afraid of the Black Blocs?:

Anarchy in action around the world
Francis Dupuis-Deri

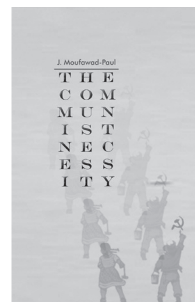

Gemaskerde gezichten, in het zwart gekleed, met geweld de symbolen van het kapitalisme aanvallend – Black Blocks zijn veranderd in een anti-globalistisch mediaspektakel. Maar het beeld van de ruiten-inslaande relschopper dat heerst in de media, verbergt de complexe realiteit. Francis Dupuis-Déri verheldert dit internationale fenomeen, diens dynamiek en doelen en beargumenteert dat het gebruik van geweld altijd plaatsvindt in een context van ethiek en strategie. Het boek legt een verhelderend beeld voor van de Black Block-tactiek en plaatst deze binnen de anarchistische traditie van directe actie.

PM Press 2014
ISBN 9781604869491

The Communist Necessity

Moufawad Paul

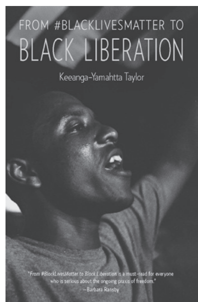
Er was een tijd dat we onderdeel waren van een prachtige, gefragmenteerde chaos van affiniteitsgroepen, tegenstrijdige organisaties, ongeorganiseerde rebellen, allemaal op de een of andere manier onderdeel van dezelfde beweging die groter was dan de som van diens delen. We waren preciezer gesteld, een ongeorganiseerde massa van woedende paupers die

hun vuisten hieven tegen een gedisciplineerd leger. Jaren geleden spraken we van sociale bewegingen, maar nu lijkt het een logische stap om het sociale te laten vallen omdat in de huidige fase van verwarring we niet meer in staat zijn het sociale terrein te begrijpen. Wanhopige, doelloze en verdeelde bewegingen hebben een gebrek aan gemeenschappelijke intentie; ze hebben bewezen niet in staat te zijn om *de noodzaak van het communisme* na te streven.

Kersplebedeb 2014
ISBN 9781894946582

From #Black Lives Matter to Black Liberation

Keeanga-Yamahtta Taylor

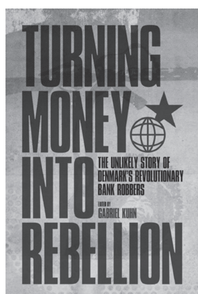
De uitbraak van de massaprotesten na de politiemoord op Michael Brown in Ferguson, Missouri (VS) en Eric Garner in New York, hebben de straffeloosheid waarmee politieagenten te werk kunnen gaan ter verantwoording geroepen bij het geweld dat zij tegen zwarte mensen gebruikten. Deze beweging heeft de zeepbel van een post-raciaal America doen spatten. De *Black Lives Matter*-beweging heeft een hele nieuwe generatie activisten wakker geschud.

In de roerende en verhelderende analyses, onderzoekt activist en onderzoeker Keeanga-Yamahtta Taylor de hedendaagse verwoestingen van racisme en een immer aanhoudende structurele ongelijkheid in bijvoorbeeld de vorm van massale gevangenschap en werkloosheid onder zwarten. In deze context beargumenteert ze dat deze nieuwe strijd tegen politiegeweld de potentie in zich heeft een bredere strijd voor zwarte bevrijding te doen herleven.

Haymarket Books 2016
ISBN 9781608465620

Turning Money Into Rebellion

The unlikely story of Denmark's revolutionary bank robbers
Gabriel Kuhn

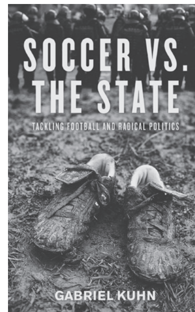
Blekingegade is een rustige straat in Kopenhagen. Het is ook de straat waar, in mei 1989, de politie een appartement ontdekte dat jaren gediend had als schuilplaats van de meest beruchte bankrovers van de twintigste eeuw. De leden van de Blekingegade Groep behoorden tot een communistische organisatie en leefden eenvoudige levens in de Deense hoofdstad. Over een periode van bijna twee decennia stuurden zij miljoenen dollars, verkregen door spectaculaire bankovervallen, aan bevrijdingsbewegingen in de Derde Wereld – vooral het Volksfront voor de Bevrijding voor Palestina (PFLP). In 1991 werden zeven van hen veroordeeld en gingen naar de gevangenis.

Dit boek bevat historische documenten, illustraties en een exclusief interview met Torkil Lauesen en Jan Weimann, twee van de langst actieve leden van de groep. In dit verhaal van het omzetten van radicale theorie tot actie, vind je stukken terug over strategie, analyse maar ook moraliteit en politieke praktijk – allemaal rond de meest belangrijkste vraag: wat te doen, en hoe?

PM Press 2014
ISBN: 9781604863161

Soccer vs. the State

Tackling Football and Radical Politics
Gabriel Kuhn

Voetbal is een miljardenindustrie geworden. Professionalisme en commercie domineren wereldwijd het beeld ervan. Toch blijft het spel een rebelse kant behouden, misschien meer dan welke andere sport die het domein is geworden van geldverdieners en corrupte politici. Van de wortels in de arbeidersklasse van Engeland tot politieke protesten door spelers en fans en de hedendaagse ondergrondse radicale voetbalclubs, bestaat er nog altijd een notie van een 'volkssport', die levende wordt gehouden door individuen, teams en gemeenschappen.

Soccer vs. the State onderzoekt het thema voetbal en belicht het van vele kanten: als het voeden van nationalisme en rechtse groepen of het stimuleren van competitie. Deze elementen in acht genomen verkent het ook alternatieve perspectieven op het spel zoals praktische voorbeelden van egalitair DIY-voetbal. Het boek is geschreven door een politiek-bewuste voetbalfan met de bedoeling anderen te inspireren om hun liefde voor het spel na te streven buiten de grote stadions en weg van de televisie, naar de steegjes en modderige velden.

PM Press 2011
ISBN 9781604860535

migratiestrijd

Foto: Jan Kees Helms

Zaterdag 10 februari – Wij Zijn Hier kraakt aan Rapenburg in Amsterdam

Een groep ongedocumenteerde vluchtelingen van het collectief Wij Zijn Hier, voornamelijk afkomstig uit West-Afrika, neemt haar intrek in een leegstaand pand op Rapenburg 31-33, te Amsterdam. Dit pand staat al meer dan zes maanden leeg. De groep wijst erop dat de bed-bad-broodopvang vol zit en sinds kort strengere toelatingscriteria hanteert. Daardoor is er nog meer druk op Wij Zijn Hier komen te staan, omdat de geweigerde mensen toch ergens moeten slapen.

Weekend 17-18 februari – Protest tegen deportaties naar Afghanistan

In het kader van een Europese actiedag nemen in Maastricht, Utrecht, Nijmegen en Amsterdam honderden mensen deel aan demonstraties tegen deportaties naar Afghanistan, die ruim baan kregen door een deal van de EU met dat land (Joint Way Forward). Stand up for Afghans organiseert de protesten in samenwerking met anderen.

Dinsdag 20 februari – Protest tegen Airbus en Thales op TU Delft

'Stop the War on Migrants'-demonstratie, met ongeveer dertig mensen, voor de deur van het gebouw op de Technische Universiteit Delft, waar de jaarlijkse Bedrijvendagen plaatsvinden. Wapenbedrijven Airbus en Thales nemen deel aan deze Bedrijvendagen en werken ook verder met de universiteit samen. Beide bedrijven verdienen grof geld aan oorlog, onderdrukking en het tegenhouden van vluchtelingen.

Zondag 25 februari – Lawaaidemo detentiecentrum Kamp Zeist

Begin januari vindt een razzia plaats in een noodopvang in Drachten. Van de zeven gearresteerde vluchtelingen worden er drie vastgehouden en overgeplaatst naar Kamp Zeist. Om hen en de andere gevangen vluchtelingen te steunen wordt een lawaaidemonstratie gehouden, ongeveer dertig mensen nemen deel. Vanuit het deportatiecentrum reageren de gevangenen enthousiast. Door te zwaaien, op de ramen te bonken en met een witte vlag die ze uit het raam steken, nemen de vluchtelingen deel aan de actie.

Zondag 18 maart – Landelijke demonstratie tegen racisme

De jaarlijkse landelijke demonstratie tegen racisme staat deze keer in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart, onder het motto 'Geen racisme in de raden'. Tijdens de demonstratie wordt, door sprekers en deelnemers, ook geprotesteerd tegen het Nederlandse vluchtelingenbeleid. Er nemen ruim drieduizend mensen deel aan het protest.

Maandag 19 maart – Reddingsvesten in Hofvijver tegen EU migratiebeleid

Watch The Med Alarmtelefoon Nederland verplaatst buitengrenzen van de EU naar de Hofvijver in Den Haag. Enkele tientallen mensen verspreiden duizenden reddingsvesten in de vijver. De vesten komen van het Griekse eiland Lesbos en zijn gebruikt door migranten op weg naar Europa. Watch The Med voert hiermee actie voor het recht op vrijheid van migratie, twee

jaar na de totstandkoming van de EU-Turkije-deal, terwijl één van de bedenkers van die deal aan de Kamercommissie uitlegt dat zijn plan gefaald heeft.

Foto: Jan Kees Helms

Dinsdag 20 maart – Wij Zijn Hier demonstreert voor recht op onderdak

Aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen organiseert Wij Zijn Hier een demonstratie voor het recht op onderdak, startend vanaf de Dokwerker in Amsterdam. De groep wijst erop dat ze de afgelopen vijf jaar minimaal 33 ontruimingen heeft moeten doorstaan, en roept mensen op te stemmen voor een beleid dat hen wel opvang biedt.

24 maart-5 april – Wij Zijn Hier kraakt in enkele dagen in totaal 16 woningen en een studiokantoor aan de Rudolf Dieselstraat in Amsterdam.

De eerste woning wordt gekraakt 'om een moeder met haar twee kinderen onder te brengen, samen met een aantal mensen die nu in de kerk in de James Wattstraat (om de hoek) onder moeilijke omstandigheden moeten leven.'

— door No Border Network

Meer info
www.no-border.nl
www.geenkindaandekant.nl
www.occupyrotterdam.org

NGO-isering en de commercialisering van activisme

Wie het Nederlandse politieke landschap enigszins vanaf een afstand bekijkt, kan niet anders dan concluderen dat er nauwelijks nog door actiegroepen en bewegingen wordt geageerd.[1] Dat komt niet doordat er geen problemen meer zouden zijn. Integendeel, als het gaat om klimaat – om maar wat te noemen – scoort Nederland zo'n beetje het slechtst van heel Noord-Europa. Kennelijk zijn we het verleerd om nog van onderop druk uit te oefenen om wat te veranderen. Of zouden er andere oorzaken zijn?

Het is een feit dat er op veel gebieden die schreeuwen om actie niet of nauwelijks meer gereageerd wordt, tenzij je het invullen van online petities mee wilt tellen. Terwijl er op allerlei thema's gruwelijk beleid gevoerd wordt, ontbreekt het tegenwoordig vaak zelfs totaal aan enige effectieve weerstand. Denk aan het Nederlandse/Europese vluchtelingenbeleid en de schandalige deal met Turkije op dat gebied. Of de rol van Dijsselbloem en de Nederlandse regering bij het instellen van de wurgleningen aan Griekenland. Het slopen van de sociale woningbouw, we kunnen lang doorgaan. Waar tot voor kort nog relatief grote *grass roots*-bewegingen ageerden, heerst nu vaak doodse stilte, of kan slechts met grote moeite een uitzondering op de regel gevonden worden.

Tegelijkertijd floreren op al deze thema's allerlei professionele NGO's.[2] Dat zijn twee kanten van dezelfde medaille. Die NGO's kunnen of willen geen massa's op straat mobiliseren (of hooguit één keer per jaar, en dan liefst symbolisch op het Malieveld of Museumplein) maar ze willen meeregeren (in jargon: lobbyen). Ze kunnen zich ook geen wilde acties meer permitteren, als ze dat al zouden willen. Dat zou hun subsidie in gevaar brengen, of de donateurs waar ze soms op teren. Die moeten behouden blijven en lopen weg als de mainstream media met een criminaliserend verhaal komen.

Dat verklaart dan ook grotendeels waarom de campagnes die er nog zijn niet verder komen dan adviseren tot ander beleid of het bewandelen van uitsluitend legalistische paden (campagnes rond verkiezingen, petities en rechtszaken). Het verfrissende amalgaam

De professionele 'activisten' van nu zijn fervente verdedigers van het heersende systeem geworden

aan tactieken en strategieën dat vroeger sociale bewegingen kenmerkte (van 'harde actie', bezettingen en demonstraties tot overleg en vertegenwoordiging in parlementen) is geheel overboord gezet en de professionele 'activisten' van nu zijn fervente verdedigers van het heersende systeem geworden.

door is wat de schrijvers de 'infrastructuur van dissidentie' noemen volledig omgeploegd en is de voedingsbodem van veel sociale bewegingen nagenoeg verdwenen. Dit is geen nieuw proces, maar werd door de consumptiemaatschappij van na de Tweede Wereldoorlog sterk versneld. Allerlei collectieve voorzieningen zijn verdwenen of vercommercialiseerd/geprivatiseerd, waardoor ook collectieve strijd die voorheen haast organisch ontstond, veel moeilijker opbloeit. Denk aan zaken als sociale woningbouw of openbaar vervoer. Waar voorheen gemeenschappelijke belangen waren, zien we elkaar nu als concurrenten voor schaarse (woon)ruimte of banen/opdrachten. In het geïndividualiseerde landschap is ook 'de verantwoordelijkheid geïndividualiseerd' en op dat gebied bieden blitse NGO's hapklare en koopbare oplossingen. Het bekende tientjesleden-fenomeen dat in Nederland misschien wel het verst ontwikkeld is van alle landen. Maar wat nu aan het verschuiven is, is dat mensen ook toenemend zappen tussen 'verantwoordelijkheden-doelen'. Vandaar ook dat je bij de toegang tot de supermarkt aangeklampt wordt door die slecht betaalde studenten die lidmaatschappen verkopen voor Milieudefensie of Cliniclowns... Dat zijn dus ook al concurrenten van elkaar geworden!

Ondertussen hebben de neoliberale omstandigheden ervoor gezorgd dat mensen die niet mee zouden willen in zo'n poldercircus, nauwelijks mogelijkheden meer hebben – tijd bijvoorbeeld – en geen zekerheid van bestaan, en zeker ook geen middelen, om van onderop zelf wat op te zetten. Dat is wat ze zijn gaan noemen de 'precarisering van het dagelijks leven'. Je moet 24 uur per dag sappelen om je woonruimte, werk en andere zaken te behouden. Onverhoopte arrestatie, of om andere redenen niet op komen dagen op een moeizaam verworven klus is wel het laatste dat je onder die omstandigheden kunt riskeren. De enigen die nog 'actie' kunnen voeren – op een paar hardnekkige helden/innen na, zijn dan de betaalde medewerkers van NGO's. En die vormen dan vaak een soort theater, een imitatie van actie, keurig overlegd met de autoriteiten en na afloop schoongemaakt en opgeruimd, met als enige doel een plaatje in de krant of op de tv, met natuurlijk het logo van de club goed in beeld.

Dit soort verkooppraktijken is de uitwas van wat ooit als 'fair trade' is begonnen

Overheden en bedrijven belonen dit soort pseudo-oppositie, die ze nodig hebben ter legitimatie van het politieke proces waaruit zij dan steevast als winnaars te voorschijn komen. Want er is 'overlegd met de civiele maatschappij' (een snelle bijeenkomst met wat NGO-specialisten in Den Haag/Brussel/waar dan ook de WTO nu weer vergadert) en er werd zelfs actie tegen gevoerd. De NGO's kunnen weer wat daden afvinken die ze volgens de subsidie verplicht zijn, de buit is aan alle kanten binnen en *business as usual* kan weer verder gaan.

Commercieel protest

Volgens de schrijvers van een geruchtmakend boek, *Protest Inc, The Corporatization of Activism* is er een internationale trend om activisme steeds meer in te pakken en 'haalbare op de markt gerichte eisen' te laten hebben.[3] Dit is met name het geval bij professionele NGO's die in toenemende mate verleid worden tot het aangaan van partnerschappen met multinationals. Dat wordt verkocht als een strategie om succesvol het gedrag van de multinationals te veranderen, maar in de praktijk werkt het vooral andersom en zijn ze (die NGO's) een speelbal van bedrijven en politiek geworden. In ruil is het een lucratieve business geworden om deze partnerschappen aan te gaan. Grote NGO's zijn zelf ook steeds meer op bedrijven gaan lijken; ze hebben grote dure kantoren en honderden mensen in dienst. Dat dwingt ze om op zoek te gaan naar stabiele financiering en risico's voor inkomsten te vermijden. In de besturen van NGO's figureren ook in toenemende mate hoge zakenmensen en oud-politici. Vaak worden die, zoals in het geval van het Wereldnatuurfonds WNF, trots aan de buitenwereld gepresenteerd zoals een voetbalclub doet die een dure buitenlandse speler aangekocht heeft.

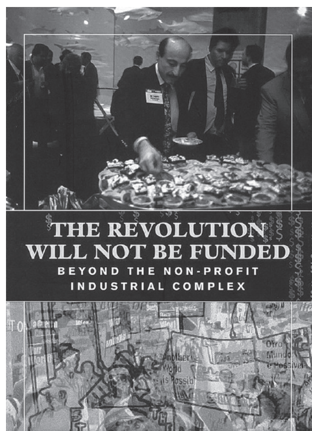
De schrijvers van het boek verklaren deze ontwikkeling onder meer aan de hand van de uitbreidende neoliberalisering van de samenleving, waardoor 'sociaal leven geprivatiseerd wordt'. Daar-

Fair trade

Een nog commerciëlere oplossing waar in *Protest Inc* uitvoerig op ingegaan wordt, is de directe 'morele aankoop' in de supermarkt. Er is inmiddels een keur aan gruwelijke voorbeelden van multinationals of winkelketens die een samenwerking zijn aangegaan met een 'goed doel', en de suggestie wekken dat de consument daarmee iets oplost. Vaak heeft de NGO waarmee de multinational in dat geval samenwerkt een of andere concessie losgepeuterd bij het bedrijf en is er dus ook een daadwerkelijk resultaat waarmee gepronkt kan worden. Maar het levert het bedrijf natuurlijk ook wat op: zo kan Coca Cola nu met het WNF-logo pronken en claimen iets aan klimaatverandering te doen, of in ieder geval iets voor ijsberen. De foto bovenaan dit stuk toont een Nederlandse

variant. De foto is van een reclameposter op de tramhalte, om de hoek bij de auteur. Een supermarktketen prijst zijn worst aan met daarbij een merkwaardig (en door elke toeschouwer als goedkeurend beschouwde) stempel van de Dierenbescherming. Dit soort verkooppraktijken is de uitwas van wat ooit als 'fair trade' is begonnen. Ook al zo'n Nederlandse uitvinding en vanaf het begin omstreden. Er is nu zo'n wildgroei aan – veelal door het bedrijfsleven zelf ingestelde – labels en certificaten, dat ze volstrekt nutteloos zijn geworden (voor de goede zaak dan, voor de bedrijven natuurlijk niet). Eigenlijk weten we dat al lang, je hoeft maar naar het rek met eieren te kijken om te beseffen dat we bij de neus worden genomen met al die categorieën waar nooit iemand om gevraagd heeft. Laatst was er een uitzending van het onvolprezen programma Keuringsdienst van Waarde[4], waarin werd aangetoond dat er in de winkel producten staan die vrolijk pronken met het stempel 'fair trade' terwijl de hoofdingrediënten onder verschrikkelijke arbeidsomstandigheden worden geproduceerd die zelfs ver onder hun eigen minimumeisen lagen. Bedrijven plakken ook doodleuk hun eigen 'fair trade' labels op de verpakking (die net lijken op de echte, maar dan net anders geschreven worden: *Fair Trade Original* bijvoorbeeld is pure nep[5]). Het is in feite pure oplichting geworden, waarmee het schuldbesef van mensen uitgebuit wordt om ze nog meer te laten betalen. Er zijn trouwens ook NGO's of campagnes die mede om die reden niet werken met labels en certificaten, zoals de Schone Kleren Campagne.

Protest Inc merkt terecht op dat NGO's die wel werken met zogenaamde 'verantwoorde producten' zich ook schuldig maken aan het aanprijzen van consumptie als oplossing. Het is een goed voorbeeld van hoe dergelijke campagnes zelfs ingegrepen hebben in de kern van het stellen van wat de politieke problemen zelf zijn. Dat wordt nu, door invloed van geldschieters en 'partners' drastisch bijgesteld. Het is niet meer het systeem van productie en consumptie, bijvoorbeeld, maar het feit dat jij en ik niet bereid zijn de juiste keuze in de supermarkt te maken...

Verveiliging

Protest Inc noemt nog meer factoren die gezorgd hebben voor de 'corporatization of activism'. Zoals wat ze noemen 'securitization', wat je in lelijk Nederlands als 'verveiliging' zou kunnen vertalen. Dat gaat over het fenomeen dat staten en overheden steeds sterker grip krijgen op het maatschappelijk veld en daarbij de krachten die zich aan hun regels houden belonen. Omgekeerd worden groepen die dat niet doen, hard aangepakt, waarbij de middelen ongekend uitgebreid zijn. Dat is mede het gevolg van de 'war on terror' waardoor het speelveld voor burgers om voor hun rechten op te komen sterk ingeperkt is. Kon je vroeger nog relatief makkelijk een demonstratie organiseren naar een jou onwelgevallige topconferentie en deze zelfs blokkeren, tegenwoordig word je in de aanloop daarheen al aangepakt en gecriminaliseerd, maar NGO's en hun medewerkers krijgen een toegangspasje en worden naar een speciaal daarvoor in een hoekje opgetuigde 'demonstratiezone' gevoerd waar ze een keurig protestje mogen doen. Om dit proces uit te kunnen voeren moeten er grote budgetten aan belastinggeld worden besteed, voor repressie enerzijds en het in de watten leggen anderzijds. Hoe dit in Nederland ook uitwerkt zagen we toen Nederland in de eerste helft van 2016 voorzitter van de EU was en allerlei topconferenties in hartje Amsterdam hield, zonder dat er (behoudens de gebruikelijke helden) enige actie of protest te bekennen was. Ondanks een poging tot het voorstellen om een meer activistische benadering aan te nemen, onder andere om de campagne tegen het vrijhandelsverdrag met de VS dat op dat moment werd vormgegeven een stimulans te geven, werd door de NGO's elke vorm van actie van de hand gewezen. In plaats daarvan werd er een volstrekt onopgemerkt praatprogramma georganiseerd in een gebouw verderop. Maar ja, dan zit je natuurlijk wel lekker hoog en droog met een hapje en een drankje erbij.

Institutionalisering

Naast privatisering en 'verveiliging' noemt het boek institutionalisering als een derde factor. Waar niet zo lang geleden bevlogen activisten of buurtbewoners het voortouw namen (en door media als woordvoerder werden geaccepteerd) zijn het nu gelikte academici en speciaal daarvoor opgeleid PR-personeel die de scepter hanteren. Het idee dat er zomaar een onbespraakte en -gewassen actievoerder een microfoon onder de neus geduwd zou kunnen krijgen, vervult het management van elke NGO met afschuw. Maar de NGO heeft wel het probleem dat de donateur toch vaak juist wil zien dat er wat gebeurt, dat er 'echt actie' gevoerd wordt. Dat verklaart waarom groepen als Greenpeace of Miliedefensie hoofdzakelijk acties voeren met hun eigen betaalde personeel, dat van tevoren duidelijk geïnstrueerd is om vriendelijk te glimlachen, geen rotzooi te maken en door te verwijzen naar de woordvoerder. Of anders laat je mensen die meedoen van tevoren een contract ondertekenen, zoals Greenpeace deed bij haar TTIP-acties.

> **Groepen als Greenpeace of Miliedefensie voeren hoofdzakelijk acties met hun eigen betaalde personeel**

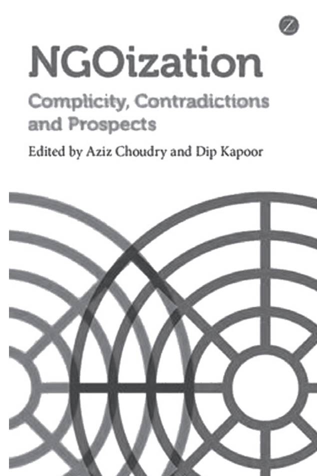
De institutionalisering houdt zichzelf in stand. Onderdeel van de kantoren-vol-personeel zijn de professionele *fundraisers*. Die zijn getraind in het binnenhalen van geld, ook voor 'acties' die ze eigenlijk liever niet meer voeren. Daarom moet je net doen alsof je dat wel doet, door af en toe het kantoor de straat op te sturen voor een symbolisch plaatje-met-spandoek ergens voor de deur. Procedures om subsidie binnen te slepen (met name maar niet alleen van de EU) zijn ook zo gecompliceerd geworden dat je daar zonder professionele fundraisers en administratief personeel nooit nog ook maar in de buurt komt. Maar zo wordt er wel geld gekaapt dat eigenlijk bedoeld is voor burgerinitiatieven. In de praktijk komt het dus terecht in een soort bubbel van met elkaar roulerende managers en *campaigners* (die elkaar ook voortdurend treffen trouwens, op consultaties en daaropvolgende borrels, want 'je moet je laten zien om invloed

te hebben/geld te scoren'). De geldschieters zijn – voor zover het niet al hun politieke agenda volgde – ook blij met deze constructie, want anders lopen ze het risico geld kwijt te raken aan hen onbekende en niet goed rapporterende actiegroepen.

Dat fenomeen (en nog veel meer) werd uitvoerig uit de doeken gedaan in het boek *The Revolution Will Not Be Funded* door de Amerikaanse zwarte vrouwenorganisatie Incite!.[6] Dit is een baanbrekend boek over deze hele problematiek geweest dat al in 2007 uitkwam en de term Non Profit Industrial Complex introduceerde. Het boek gaat in op veel aspecten van de problemen wat betreft 'grassroots' versus NGO en laat onder meer zien wat er gebeurt als een nietsvermoedende succesvolle radicale campagne in zee gaat met geldschieters die eisen dat de boel wordt 'geprofessionaliseerd'. Uiteindelijk is er dan meestal weinig meer over van de succesvolle campagne en vaak is de club uiteindelijk zelfs bezig met zo ongeveer het tegengestelde te eisen van de oorspronkelijke doelen.

Institutionalisering is natuurlijk ook verkwistend en duur. NGO's zijn verplicht de enorme uitgaven voor hun hoog opgeleide personeel en 'representatieve' gebouwen onder te brengen in de subsidie-aanvragen, of te verkopen aan hun donateurs. Gelukkig letten die laatsten vaak niet zo goed op en bestuderen ze het jaarverslag meestal niet, dus is het vooral een kwestie van marketing. Als je dus door een NGO benaderd wordt met folders/clips vol huilende hongerkindjes, of zielige ijsberen dan dan wel anders verschrikkelijk mishandelde dieren, dan weet je wat er achter kan zitten...

Goede organisaties

Natuurlijk zijn er ook veel goede organisaties, en is professionalisering ook niet altijd verkeerd. Als je bijvoorbeeld goed onderzoek wilt kunnen doen, zeker als de tegenstander zich achter ingewikkelde structuren verbergt, dan moet je daar kennis en tijd voor organiseren en dat kost nu eenmaal geld. Ook zijn veel medewerkers van bijvoorbeeld ontwikkelings-NGO's 'in het veld' bevlogen idealisten die vaak keihard werken onder moeilijke omstandigheden. Het zijn vaak zelf ooit onbetaalde activisten geweest. Een derde interessant boek over dit thema, *NGOization (Complicity, Contradictions and Prospects)*, behandelt het fenomeen dan ook aanvankelijk tamelijk neutraal.[7] Of je er nu voor of tegen bent, stellen de samenstellers van het boek, NGO-isatie van de politiek is gewoon een feit. Bovendien, wordt in het boek uitgelegd, kunnen er ook gegronde redenen zijn waarom activisten de vorm van een professionele NGO kiezen om zich in te organiseren. Zoals dat het bescherming kan bieden, of dat je er bepaalde diensten in kunt onderbrengen die belangrijk zijn voor sociale bewegingen. Maar al snel wordt er ook in dit boek ingezoomd op de nadelen: NGO's zijn vaak hiërarchisch en ondemocratische en ze ondermijnen vaak lokale of internationale campagnes die gericht zijn op structurele verandering, om die te vervangen door systeemondersteunende campagnes in samenwerking met de staatsmacht of belangen uit de private sector. Daarvan worden vervolgens een groot aantal gevallen onderzocht, zoals de wereld van de natuurorganisaties die op zijn zachts gezegd op gespannen voet staat met bewegingen van de lokale bevolking die een anti-koloniale en antikapitalistische strijd voeren. Het boek biedt vooral inzicht in die ontwikkelingen op specifieke thema's (inheemse volkeren, milieu, voedsel) of landen als India, Zuid-Afrika en de Filipijnen en Servië. Het plaatje dat dat oplevert is niet echt vrolijk te noemen en oplossingen worden in het boek (nog) niet gevonden.

Bijkomend probleem is dat ook de rechterkant van de politiek, zoals de VVD en D66 in Nederland en de VNO-NCW waarvoor ze de boodschappenjongen zijn, graag schiet op kritische NGO's en van ze af wil raken door de subsidiekraan dicht te draaien. Het is daardoor moeilijk om een kritische houding ten opzichte van de NGO-isering te ontwikkelen, zonder benut te worden voor die rechtse agenda. Maar toch mag dat geen excuus zijn om die kritiek niet te ontwikkelen. Het gaat er dan om een analyse te ontwikkelen die onderscheid kan maken tussen die 'systeemondersteunende' praktijken van NGO's en andere, of zelfs ondersteuning van bewegingen die strijden voor structurele verandering.

Maar dat de groeiende monopolisering van het 'maatschappelijk middenveld' door NGO's een probleem is dat serieus genomen moet worden, staat als een paal boven water.

Het is trouwens geen toeval dat enkele bewegingen elders op de wereld die onder moeilijke omstandigheden het hoofd boven water hebben weten te houden, dat mede te danken hebben aan hun kritische bejegening van NGO's. Koerdische organisaties in Rojava bijvoorbeeld hebben een heldere set (politieke) voorwaarden die ze stellen voordat ze projecten met NGO's aangaan. De Zapatistas in Zuid Mexico hebben ze zelfs volledig in de ban gedaan. De paar (buitenlandse) organisaties waar ze mee samenwerken moeten eerst aan kunnen tonen dat ze basisdemocratisch zijn en geen verborgen agenda van geldschieters dienen. Dat zijn ervaringen waar van geleerd kan worden.

— door Kees Stad

Noten

1 Dit artikel verscheen eerder op www.globalinfo.nl.
2 NGO's van Non Governmental Organisations, Niet-regerings Organisaties, een verzamelterm voor professionele 'goede doelen organisaties'. In feite is elke initiatief van burgers een NGO, maar we hebben het hier vooral over de grote, professionele organisaties, die mensen in dienst hebben en kantoren hebben.
3 *Protest Inc, The Corporatization of Activism*, Peter Dauvergne & Genevieve Lebaron, Polity 2014.
4 www.npo.nl/keuringsdienst-van-waarde/05-10-2017/KN_1692970.
5 www.teunvandekeuken.nl/laat-nvwa-eens-naar-fair-trade-original-kijken/.
6 *The Revolution will not be Funded, Beyond the Non Profit Industrial Complex*, INCITE! South End Press 2007.
7 *NGOization (Complicity, Contradictions and Prospects)*, Aziz Choudry en Dip Kapoor, Zed Books 2013.

Updates uit België

Tijd om naar boven te schoppen in plaats van naar beneden

De afgelopen maanden werd België gekenmerkt door toenemende repressie en vreemdelingenhaat. Twee verhalen zijn daarbij belangrijk. Een Brusselse organisatie die werkt met nieuwkomers en vluchtelingen kreeg een onverwachtse inval van de politie en de arrestatie van zeven mensen te verduren. In Gent werden Roma geïntimideerd en aangevallen en ontstond er een ware demonisering van kraken in de media. Gelukkig was er in beide gevallen ook sprake van verzet. Zoals de Gentse actievoerders het duidelijk stellen: 'Het wordt tijd om naar boven te schoppen in plaats van naar beneden'.

Brussel – Globe Aroma

Op vrijdag 9 februari viel de politie met zo'n twintig agenten binnen bij de Brusselse kunstorganisatie Globe Aroma, die werkt met nieuwkomers en vluchtelingen. De politie kondigde aan dat het ging om een normale inspectie in het kader van de controle van de boekhouding van de vereniging, maar hun achterliggende motieven bleken anders. De aanwezigen van het pand werden aan een identiteitscontrole onderworpen, terwijl de medewerkers van Globe Aroma buitengesloten werden van hun werkplek. Uiteindelijk werden er zeven mensen op gewelddadige wijze gearresteerd. Eén van hen was een kunstenaar wiens werk op een tentoonstelling hing die dezelfde avond geopend zou worden.

Twee van hen, Jiyed en Mounir, zitten nog steeds vast in het detentiecentrum 127bis in Steenokkerzeel (vlakbij Brussel). Over hun lot is nog niets bekend en hun proces wordt steeds weer uitgesteld.

De reactie op deze inval, die zonder overdrijven een politierazzia genoemd kan worden, was fel. Het was dan ook niet de eerste keer dat er zoiets gebeurde in Brussel. De politie was niet lang geleden ook al binnengevallen bij de sociale organisatie Brussels Boxing Academy, waar op dat moment een les aan een groep kinderen tussen de zes en acht jaar bezig was. Organisaties waar mensen een veilige plek zoeken, worden zo een val voor kwetsbaren. Om hun woede te uitten, organiseerde Globe Aroma acties samen met onder andere veel andere Brusselse cultuurhuizen. Hier kwamen gelukkig veel mensen op af.

Jiyed en Mounir worden nu op verschillende manieren gesteund. Zo schrijven mensen bijvoorbeeld veel brieven, die naar het geslo-

Organisaties waar mensen een veilige plek zoeken, worden zo een val voor kwetsbaren

> **De politie greep niet in bij deze haatbetoging**

ten centrum gebracht worden door Globe Aroma. Daarnaast is er een petitie opgestart.[1]

Gent – Roma en kraakophef

In Gent begon de miserie al in november 2017. Toen viel een knokploeg met knuppels en vuurwerk een kraakpand aan waarin een Romafamilie met jonge kinderen verbleef aan. Die aanval kwam niet uit de lucht vallen, maar was voorbereid door een dagenlange lastercampagne in de media. Zij baseerden zich op de eigenaar van het pand, die beweerde dat hij enkel een weekendje naar zee was geweest. Dat bleek al gauw gelogen te zijn: het pand stond leeg en staat momenteel weer leeg. Niet alleen de media, ook de gevestigde politiek heeft meegeholpen aan het scheppen van het klimaat waarin deze aanval plaatsvond. De 'socialistische' burgemeester Daniël Termont had immers al eens opgeroepen om vooral niet solidair te zijn met Roma. Volgens hem kennen deze mensen 'de normen en waarden van Gent' niet, wat deze dan ook mogen zijn.

Later die maand trok er een racistische betoging door Gent. Onder de deelnemers bevonden zich, naast een hoop extreemrechtse hooligans, leden van het Vlaams Belang en Voorpost. De haat van de betogers was vooral gericht op Roma, maar in de prostitutiebuurt beledigden ze ook sekswerkers. Ten slotte trokken ze naar een nachtopvang om daar daklozen te intimideren. De politie greep niet in bij deze haatbetoging.

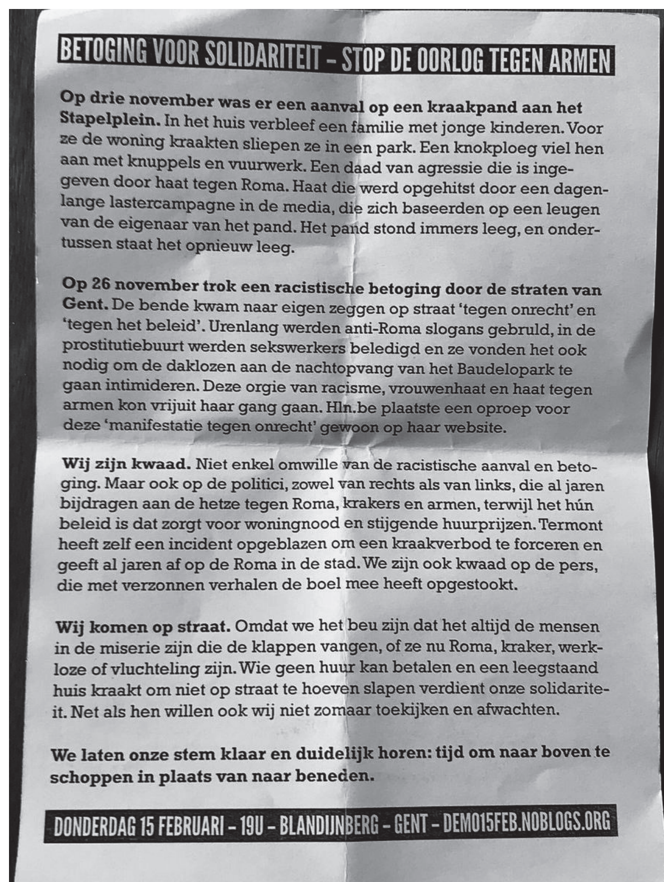
In februari werd er een tegenmanifestatie georganiseerd onder het motto 'betoging voor solidariteit – stop de oorlog tegen de armen'. Hier lieten zo'n tweehonderd mensen hun woede merken. En er was reden genoeg om woedend te zijn: racistische betogingen die gefaciliteerd worden door media en politici, een niet zo lang geleden ingevoerd kraakverbod naar aanleiding van een opgeblazen incident, haat jegens armen en vrouwen… De actievoerders lieten een strijdbaar tegengeluid horen.[2] Aan het einde van de betoging werd een groot leegstaand winkelcentrum in het centrum van Gent gekraakt, want 'wat niet meer mag, kan nog steeds!'. Er werd opgeroepen tot een actieweekend tegen die nieuwe kraakwetten. Tijdens dat weekend, twee weken later, werden er in het pas gekraakte gebouw, sociaal centrum 'Het Kraaiennest', talloze activiteiten georganiseerd.[3] Helaas werd het gebouw begin maart ontruimd.

Het blijft belangrijk dat men bij zulke gebeurtenissen massaal in actie komt – door de straat op te gaan, solidariteit te betuigen en opinieartikelen te schrijven bijvoorbeeld. De normalisering van vreemdelingenhaat en haat jegens iedereen die het minder heeft, moet een halt toe worden geroepen.

— door Emma

Noten

1 Meer informatie staat onder andere op de Facebookpagina 'Support – Steun Jiyed en Mounir'.
2 De website demo15feb.noblogs.org geeft nog wat meer context bij de actie.
3 Meer informatie over het centrum staat hier: kraaiennest.noblogs.org.

BETOGING VOOR SOLIDARITEIT – STOP DE OORLOG TEGEN ARMEN

Op drie november was er een aanval op een kraakpand aan het Stapelplein. In het huis verbleef een familie met jonge kinderen. Voor ze de woning kraakten sliepen ze in een park. Een knokploeg viel hen aan met knuppels en vuurwerk. Een daad van agressie die is ingegeven door haat tegen Roma. Haat die werd opgehitst door een dagenlange lastercampagne in de media, die zich baseerden op een leugen van de eigenaar van het pand. Het pand stond immers leeg, en ondertussen staat het opnieuw leeg.

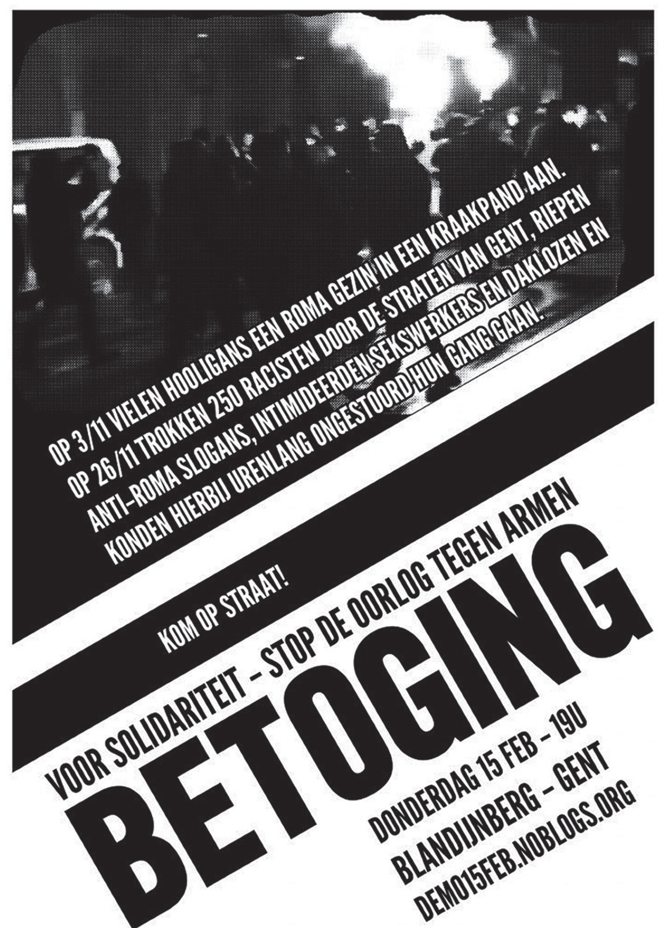
Op 26 november trok een racistische betoging door de straten van Gent. De bende kwam naar eigen zeggen op straat 'tegen onrecht' en 'tegen het beleid'. Urenlang werden anti-Roma slogans gebruld, in de prostitutiebuurt werden sekswerkers beledigd en ze vonden het ook nodig om de daklozen aan de nachtopvang van het Baudelopark te gaan intimideren. Deze orgie van racisme, vrouwenhaat en haat tegen armen kon vrijuit haar gang gaan. Hln.be plaatste een oproep voor deze 'manifestatie tegen onrecht' gewoon op haar website.

Wij zijn kwaad. Niet enkel omwille van de racistische aanval en betoging. Maar ook op de politici, zowel van rechts als van links, die al jaren bijdragen aan de hetze tegen Roma, krakers en armen, terwijl het hún beleid is dat zorgt voor woningnood en stijgende huurprijzen. Termont heeft zelf een incident opgeblazen om een kraakverbod te forceren en geeft al jaren af op de Roma in de stad. We zijn ook kwaad op de pers, die met verzonnen verhalen de boel mee heeft opgestookt.

Wij komen op straat. Omdat we het beu zijn dat het altijd de mensen in de miserie zijn die de klappen vangen, of ze nu Roma, kraker, werkloze of vluchteling zijn. Wie geen huur kan betalen en een leegstaand huis kraakt om niet op straat te hoeven slapen verdient onze solidariteit. Net als hen willen ook wij niet zomaar toekijken en afwachten.

We laten onze stem klaar en duidelijk horen: tijd om naar boven te schoppen in plaats van naar beneden.

DONDERDAG 15 FEBRUARI – 19U – BLANDIJNBERG – GENT – DEMO15FEB.NOBLOGS.ORG

2.Dh5 onder de loep

Een kritische zelfreflectie

Het volgende stuk is geschreven in aanloop naar het 2.Dh5-festival 2018 dat afgelopen februari plaatsvond in OT301, in Amsterdam. Hierin vragen we ons af wat er bij 2.Dh5 te doen is aan het gebrek aan aansluiting bij de bewegingen en strijden van deze tijd, zoals de antiracismebeweging, maar ook de queer- en feministische strijd. De vragen die we stellen en de problemen die we tegenkomen bij ons festival lijken ons ook relevant voor andere bewegingen, organisaties en groepen. Daarom leek het ons nuttig om dit stuk te publiceren in de *Buiten de Orde*. We vragen ons af of anderen hier ook mee zitten en of er goede antwoorden of praktijken gevonden zijn. En we zijn benieuwd naar wat de reacties zijn op onze voorstellen. We hopen hiermee reacties uit te lokken, zodat op deze manier een breder debat kan plaatsvinden. Het stuk is ook gepubliceerd op onze website, op Facebook, en in een folder verspreid op het festival.

DEEL I

Na de interne evaluatie van het afgelopen 2.Dh5-festival, begin 2016 in Maastricht, zijn we als organisatie in een patstelling terechtgekomen. Het lukte ons na tien jaar 2.Dh5-festival steeds minder goed om aansluiting te vinden bij, of onderdeel te zijn van de bewegingen en strijden van deze tijd. Met name de antiracismebeweging, maar ook de queer- en feministische bewegingen ontbraken grotendeels in ons programma, bij onze bezoekers, en ook (met enkele uitzonderingen) in de 2.Dh5-voorbereidingsgroep. We menen dat dit probleem niet alleen te constateren is bij ons eigen initiatief, 2.Dh5, maar dat dit ook een algemener probleem is van de linkse buitenparlementaire en antiautoritaire beweging(en) waar dit festival uit voortkomt.

Om een antwoord te formuleren op dit probleem, en andere problemen, hebben we afgelopen jaar (2017) een conferentie georganiseerd om meer input te krijgen van vaste bezoekers en critici om een nieuwe impuls en een nieuwe richting aan 2.Dh5 te geven. Dit leverde een aantal inzichten op die we in het festival aan het verwerken zijn. Lees daar het in tweede deel van dit stuk meer over.

Via deze twee artikelen willen we dit veranderingsproces open gooien. Dit doen we om een bijdrage te leveren aan de discussie

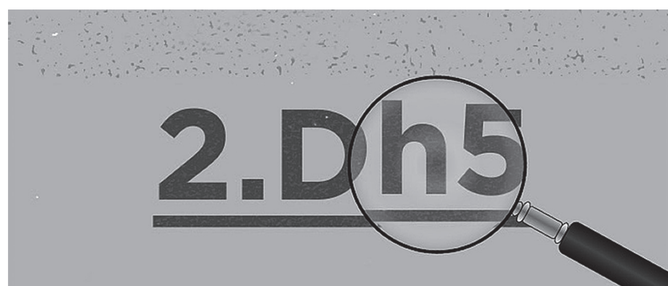
over deze dynamiek binnen linkse buitenparlementaire bewegingen en om een startpunt te bieden voor discussie en eventuele kritiek op onze doelen, inzet, en uitwerking hiervan bij 2.Dh5. Om een beter beeld te krijgen van de 'uitdagingen' waar we mee te dealen hebben, zullen we eerst beginnen met een korte geschiedenis van 2.Dh5. Daarna zullen we ingaan op de problemen die we hebben gesignaleerd, en hoe we via een conferentie deze problemen probeerden aan te kaarten. In het volgende deel van deze tweeluik gaan we in op hoe we deze problemen proberen op te lossen, en welke obstakels we daarbij tegenkomen bij 2.Dh5.

Waar komt 2.Dh5 vandaan?

Misschien heeft de naam van het festival, ruim tien jaar geleden bedacht, profetische waarde gekregen. 2.Dh5 staat voor de tweede zet in een schaakspel, waarbij wit de dame zet op positie h5.[1] Dit is een opening op links, maar als de tegenstander een beetje oplet, is dit een bij voorbaat verloren strategie. Zitten we met 2.Dh5-festival in een zelfde soort doodlopende weg?

Grof gezegd is 2.Dh5 voortgekomen uit de kraakbeweging, de vredesbeweging, en de 'global justice movement'. 2.Dh5 is gevormd in 2005, vanuit een landelijk 'overleg van basisgroepen', dat daarna ophield te bestaan. Toen hebben we bedacht dat we één keer per jaar een gelegenheid wilden creëren waar stil gestaan zou kunnen worden om samen na te denken over hoe je de wereld efficiënt ten goede zou kunnen veranderen. Hiermee wilden we een bijdrage leveren aan de opbouw van een brede linkse buitenparlementaire beweging. Sinds 2005 heeft het 2.Dh5 festival elf maal plaatsgevonden in Utrecht, Nijmegen, Den Bosch, Tilburg, Amsterdam, Den Haag en Maastricht.

Deze geschiedenis heeft uiteraard gevolgen gehad voor de focus van het programma, het type bezoekers, en de samenstelling van de voorbereidingsgroep. 2.Dh5 had en heeft nog steeds als doelstelling het diverse buitenparlementaire links samen te brengen voor een jaarlijkse pas op de plaats met theoretische verdieping, analyse en discussie; en om elkaar te inspireren, met elkaar te netwerken en om praktische handvatten te bieden hoe idealen om te zetten in actie. Ook heeft 2.Dh5 een sterke affiniteit met antiautoritaire stromingen van het socialisme en communisme zoals anarchisme en links-marxisme. Thema's als economische ongelijkheid, anti-kapitalisme, arbeidsstrijd, internationale solidariteit, antimilitarisme, migratie, ecologie, feminisme en antiracisme, en het hoe-en-wat van activisme en organiseren stonden centraal bij 2.Dh5. De samenstelling van de voorbereidingsgroep van 2.Dh5 is door de jaren heen veranderd. Er is echter wel altijd een oververtegenwoordiging geweest van witte mannen uit de middenklasse, veelal met een achtergrond in de thema's en bewegingen die hier boven zijn genoemd.

Nu we in vogelvlucht door de geschiedenis en achtergrond van het festival zijn gegaan, kunnen we ingaan op de problemen die we signaleerden.

Conferentie

Na de interne evaluatie van het afgelopen 2.Dh5-festival begin 2016 in Maastricht zijn we als organisatie in een patstelling terechtgekomen. Het lukte ons na tien jaar 2.Dh5-festival steeds minder goed om aansluiting te vinden bij, of onderdeel te zijn van de groeiende en successen behalende bewegingen en strijden van deze tijd. Om uit deze impasse te komen hebben we een brief opgesteld over de patstelling van 2.Dh5 en deze gestuurd naar vaste bezoekers en critici met de vraag om feedback in de vorm van een geschreven reactie. Er kwamen zes verschillende reacties, welke we hebben samengevat en we in combinatie met de vragen die we zelf hebben aangekaart als startpunt gebruikten voor een conferentie. Deze eendaagse conferentie over de toekomst van 2.Dh5 vond plaats in februari 2017 in Utrecht. De hoofdvragen van deze conferentie waren:

- Met name de antiracismebeweging, maar ook de queer- en feministische bewegingen ontbraken grotendeels in ons programma, bij onze bezoekers, en ook (met enkele uitzonderingen) in de 2.Dh5 voorbereidingsgroep. Waarom lukt het ons niet om ondanks 'de beste intenties' niet uit onze bubbel te breken?
- Waarom zijn we na elf festivals niet gegroeid in bezoekersaantallen?
- Hoe kunnen we mensen die nieuw zijn in verschillende bewegingen beter bereiken? Zitten we vastgeroest in de ideologie van de jaren tachtigers?
- Is er nog behoefte aan de analytische en theoretische kant van 2.Dh5, of zouden we juist meer op praktische zaken moeten focussen?
- En als laatste: heeft 2.Dh5 überhaupt nog toegevoegde waarde, gezien alle problemen, is het niet eerder een afleiding van belangrijker werk dat gedaan zou moeten worden?

Conclusies

De input die we daarvoor kregen leverde een aantal punten op die we proberen te verwerken in de organisatie van de komende editie, waaronder:

- Er moet meer representatie en aansluiting ontwikkeld worden met mensen van kleur en hun strijd,

– een betere structurering komen van het programma,
– meer worden ingezet op verdiepende discussies,
– en er moet beter worden gelet op de toegankelijkheid.

In het volgende stuk zullen we ingaan op hoe we deze conclusies aan het integreren zijn in het 2.Dh5-festival, en tegen welke problemen we hierbij aanlopen.

DEEL II

Dit jaar hebben we geprobeerd 2.Dh5 anders vorm te geven. Dit is het tweede deel van onze poging de kritieken die uit de interne evaluatie naar voren kwamen een plek te geven. In het eerste deel hebben we een aantal problemen besproken die werden gesignaleerd tijdens het afgelopen festival in 2016. Naar aanleiding van deze problemen hebben we in 2017 een conferentie georganiseerd met vaste bezoekers en critici van het festival om een nieuw pad in te slaan. Uit deze conferentie zijn een aantal adviezen gekomen, namelijk: meer representatie en aansluiting met mensen van kleur en hun strijd, een duidelijkere structurering van het programma, meer verdiepende discussies, en betere toegankelijkheid. In dit deel laten we zien wat we hebben gedaan met deze adviezen en tegen welke problemen we hierbij aanliepen. Hierbij geven we extra focus op de kwesties rondom de antiracismebeweging en mensen van kleur.

Omgaan met onbewust racisme

2.Dh5 is een wit festival en dat heeft deels te maken met de bewegingen waar het festival uit voortkwam. Onze doelstelling is echter een representatieve afspiegeling te zijn van de verschillende linkse, buitenparlementaire bewegingen actief in Nederland. In de afgelopen edities van het 2.Dh5-festival ontbrak op het programma de strijd van de antiracismebeweging. Dit is een probleem, want we zijn er van overtuigd dat witte activisten en activisten van kleur elkaar nodig hebben. Het is nodig van elkaar te leren en elkaar te versterken.

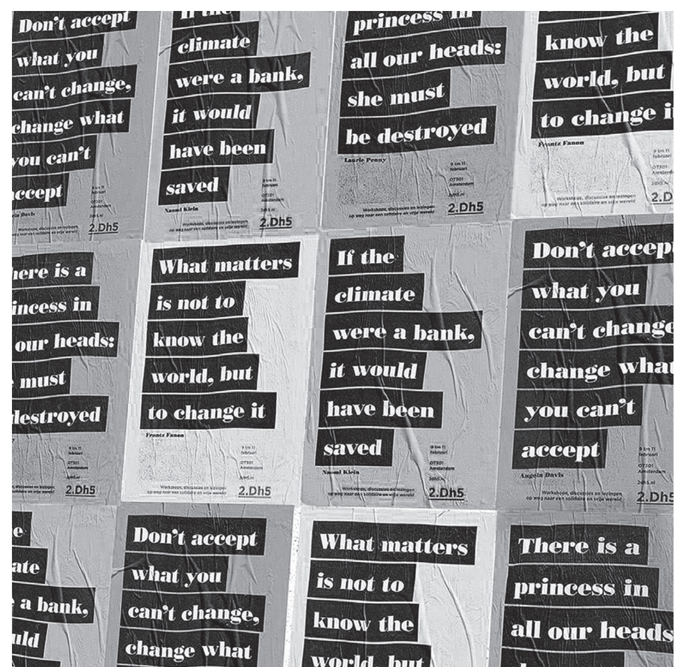
Hoezo dicteert een witte festivalorganisatie waar de activisten van kleur aanwezig zouden moeten zijn? Veel activisten van kleur geven aan dat ze om verschillende redenen terughoudend zijn (geworden) om samen te werken met witte activisten. Er zijn te veel negatieve ervaringen zoals: het (vaak onbewuste) racisme van witte antiracisten, onoverkomelijke problemen met machtsverhoudingen die ontstaan tussen witten en mensen van kleur in een maatschappij waarin witte suprematie nog steeds hoogtij viert, om maar een paar knelpunten te noemen. Sommige activisten van kleur kiezen er daarom voor te organiseren binnen de eigen gemeenschappen, en samenwerking met witte activisten of organisaties te laten voor wat het is.

Tegelijk zijn er te weinig witte antiracisten die actief bruggen slaan, want er zijn ook genoeg activisten van kleur die ondanks bovengenoemde problemen de stap naar samenwerking met witte antiracisten wel maken.

Er bestaan verschillende opvattingen over hoe deze samenwerking precies te werk zou moeten gaan: van bondgenootschap, tot medeplichtigen of medesamenzweerders.[2] Hier is zeker gemeenschappelijke grond voor te vinden bij 2.Dh5. Immers, voordat 2.Dh5 zijn naam veranderde in ‘festival voor wereldversleutelaars’, noemden we het festival een ‘samenzwering voor activisten en wereldversleutelaars’. We zien onszelf graag als medesamenzweerders of medeplichtigen in deze strijd. Maar is 2.Dh5 dat ook voldoende? Hoe zetten we dit streven om naar actie? Dat is complex.

Alle vooroordelen die in de bredere maatschappij bestaan vind je terug bij een festival als 2.Dh5. Hoewel er veel antiracisten rondlopen, is niet iedereen bezig met dit thema. Bij veel witte activisten schiet de kennis over geïnternaliseerd racisme te kort. Ook ontbreekt het inzicht tot de noodzaak, of de wil, om te leren hoe dit af te leren, of aan te pakken. Om 2.Dh5, en de bredere bewegingen meer bewust te maken van geïnternaliseerd racisme, organiseren we dit jaar workshops over deze thema’s gericht op witten, om dit aan te kaarten en pogen te ontleren.[3]

Hiernaast willen we ook meer mensen van kleur in het programma opnemen. Afgelopen jaren is het ons niet gelukt ons festival aan-

trekkelijk te maken voor mensen van kleur. Uit de evaluatie kwam naar voren dat dat komt doordat het festival overwegend wit is qua programmering en organisatie. Het netwerk van de voorbereidingsgroep van 2.Dh5 is beperkt, er ontbreken sterke wortels in de antiracismebeweging. Het is moeilijk navigeren. Als we groepen van kleur uitnodigen om deel te nemen aan het programma wordt er vaak afhoudend gereageerd. We zijn nog niet genoeg in staat ons festival aantrekkelijk te maken voor mensen buiten ons netwerk, om deel te nemen en bij te dragen. Er zijn ook activisten van kleur die ondanks hun terughoudendheid en negatieve ervaringen stappen zetten naar samenwerking. We zijn ontzettend blij dat we met deze organisaties en individuen samen werken en dat ze onderdeel zijn van ons programma.

Een andere valkuil is de tegenstelling dat het doel van mensen representeren kan leiden tot ‘tokenisering’.[4] Witte antiracisten hebben de neiging om mensen van kleur uit te nodigen om te komen vertellen hoe het allemaal zit rondom antiracisme. Er wordt van antiracisten van kleur te vaak verwacht dat ze telkens komen opdra-

ven, om dan veel microagressies[5] van witte mensen te incasseren, maar zelf weinig nuttigs of leerzaams uit de interacties halen. Het is ook een probleem dat mensen van kleur vaak alleen worden uitgenodigd om te spreken over ras en etniciteit, alsof dat hun enige waardevolle expertise is. Ook dit is iets waar we op blijven letten.

Wij pogen dit op te lossen door extra aandacht te besteden aan het uitnodigen van mensen van kleur om over diverse onderwerpen te spreken, door meer buiten ons gebruikelijke netwerk te treden. Daarnaast hebben we geprobeerd de programmaonderdelen met betrekking tot antiracisme niet alleen bij activisten van kleur neer te leggen. We hebben witte activisten uitgenodigd om (in goed overleg met activisten van kleur) events rondom antiracisme op te zetten.

Bij al deze kwesties is het belangrijk om de eigen positie te erkennen. Witte antiracisten hebben een rol in de antiracismebeweging, maar zeker niet de hoofdrol. Aan witte mensen de taak om onderling het racisme binnen alle bewegingen aan te kaarten, elkaar verantwoordelijk te houden, en te blijven praten over thema's als witte suprematie, kolonialisme en institutioneel racisme. Op deze

manier kunnen witte activisten betere medesamenzweerder zijn in de strijd tegen racisme, maar ook in de bredere strijd voor vrijheid en solidariteit. We hebben elkaar nodig, want samen staan we sterk.

Een vergelijkbare dynamiek is ook van toepassing op andere groepen in de maatschappij die te kampen hebben met vormen van uitsluiting en onderdrukking zoals vrouwen, LBTHQIA'ers, mensen met een functiebeperking op grond van hun lichamelijke en/of verstandelijke gesteldheid, ouderen, migranten, armen en werklozen.

Om deze reden werken we aan de volgende punten voor het aankomende festival:

- Toegankelijkheid: idealiter zou 2.Dh5 geheel toegankelijk zijn voor iedereen. Dit is niet mogelijk door onze beperkte middelen en de beperkingen van de locatie – deze is niet geheel rolstoeltoegankelijk. We brengen in onze communicatie al duidelijk over wat de beperkingen in de toegankelijkheid zijn, en proberen waar mogelijk te accommoderen.
- Kinderen: het festival zou ook gemakkelijk te bezoeken moeten zijn voor ouders of verzorgers. Het liefst zouden we een kinderprogramma hebben; zodat ouders en verzorgers aan het hele programma kunnen deelnemen. Dit is ons tot op heden (ondanks pogingen) niet gelukt door gebrek aan middelen en vrijwilligers. 2.Dh5 heeft dit jaar wel een aparte hoek voor kinderen, met boeken en spellen, speelgoed en teken- en knutselspullen voor diverse leeftijden. Wij zijn niet in staat zelf begeleiding bij de kinderhoek te bieden, maar nodigen ouders/verzorgers graag uit dit zelf in overleg te regelen.
- Taal: zoals voorheen zullen de meeste sessies bij 2.Dh5 in het Nederlands plaatsvinden. Ongeveer een derde van de sessies zal in het Engels plaatsvinden. Er zal bij elke sessies gezorgd worden voor een fluistervertaling in de hoek.
- Afstand: voor mensen die van ver komen organiseren we gratis slaapplaatsen.
- Kosten: de toegang tot het festival blijft op basis van een vrijwillige bijdrage van vijf euro, zodat geld geen rol hoeft te spelen bij participatie.
- Eten: al het eten bij 2.Dh5 is veganistisch en tegen kostprijs zodat iedereen hiervan kan genieten.
- Genderneutraal: alle wc's in OT301 zijn genderneutraal.

Toekomst

Er is veel werk te doen om van 2.Dh5 een afspiegeling te maken van de linkse beweging in Nederland. Het is ons streven de komende jaren het proces wat we beschrijven in dit stuk voort te zetten en het festival, zowel qua programma en thematiek als qua deelnemers en bezoekers, én de voorbereidingsgroep een meer representatieve afspiegeling van de linkse buitenparlementaire bewegingen in Nederland te laten worden. Om op deze manier het beste in dienst te staan van deze bewegingen en een solidaire en vrije toekomst. We nodigen iedereen uit hier een bijdrage aan te leveren, mee te denken en input te geven.

— door de 2.Dh5-voorbereidingsgroep

Noten

1 Deze lettercijfercombinatie past ook in een gebruik van mobilisatie rond grote politieke of economische topconferenties uit de beginjaren van het nieuwe millennium. Er is weloverwogen voor een naam gekozen die geen of weinig verband houdt met de subcultuur waarin veel sociale bewegingen blijven hangen.

2 Lees meer over kritische reflecties op bondgenootschap, medeplichtigen of medesamenzweerders: 'Accomplices Not Allies: Abolishing the Ally Industrial Complex', op: www.indigenousaction.org.

3 Omdat racisme zowel institutioneel is als individueel moet een strategie tegen racisme beide aspecten omvatten. Ontleren, of 'Unlearning' in het Engels is een methode om racistische attitudes en ideeën af te leren, of te 'ontleren'. Lees hier meer over in het Engels: 'Towards a perspective on unlearning racism, op: www.mutualaiddisasterrelief.org/resources/.

4 Lees meer over 'tokenisering': Helen Kim Ho, '8 Ways People of Color are Tokenized in Nonprofits' op: www.medium.com.

5 Lees meer over microagressie via de link in het artikel '2.Dh5 onder de loep', op de website van 2.Dh5: www.2dh5.nl.

boek
bespreking

Een Nederlandse transgender geschiedenis

De laatste jaren is er veel aandacht voor transgender mensen. Die aandacht lijkt uit de lucht te komen vallen, net als de stijgende aantallen trans mensen die uit de kast komen. Het is soms alsof zich, binnen een paar jaar, een bliksemsnel emancipatieproces voltrekt. Maar dat is schijn. De juridische, medische en sociale verworvenheden van trans mensen zijn de uitkomst van een veel langer emancipatieproces, dat kort na de Tweede Wereldoorlog is begonnen. In andere landen bestaat al de nodige literatuur over dit proces. Zo schreef de historica Susan Stryker in haar boek *Transgender History* (2008) over de geschiedenis van transgender emancipatie in de VS, en voor Frankrijk is dit proces in kaart gebracht door Maxime Foerster in *Elle ou lui?* (2012). Voor Nederland waren er tot voor kort een paar historische documentaires en een zee aan egodocumenten, maar nog geen volledige geschiedenis, dus vanaf het moment, vorig jaar, dat ik hoorde dat Alex Bakker bezig was met een Nederlandse transgender geschiedenis, brandde ik al van nieuwsgierigheid om zijn bevindingen te lezen.

In januari van dit jaar verscheen dan eindelijk *Transgender in Nederland. Een buitengewone geschiedenis*. Bakker is de aangewezen persoon om dit verhaal te vertellen. Niet alleen is hij historicus, maar ook trans man en auteur van het autobiografische *Mijn valse verleden* (2014), waarin zijn trans zijn een sleutelrol speelt. Hij houdt zich ook al langer bezig met trans geschiedenis. Zo werkte hij mee aan de documentaire 'Transgender Pioniers' (2013) en gaf hij lezingen over het onderwerp.

Transgender in Nederland begint in de jaren vijftig, met het nieuws over de transitie van Christine Jorgensen. Dat roept natuurlijk de vraag op of er dan niets bekend is over trans personen in Nederland voor 1952. Zij waren er ongetwijfeld, maar zaten diep

Pas met de transitie van Jorgensen ontsnappen transseksuele mensen aan de status van medisch curiosum

in de kast en waren geïsoleerd. Alleen via de schaarse bewaarde archieven en de publicaties van artsen als Magnus Hirschfeld kun je een glimp opvangen van deze transseksuele mensen avant la lettre. Zo kwam ik via het werk van de Hirschfeld-kenner Rainer Herrn op het spoor van een opmerkelijk artikel uit 1911 in het Duitse medische tijdschrift *Sexual-Probleme*. Daarin beschrijven twee artsen een Nederlandse patiënt die kennelijk had geprobeerd om zichzelf te castreren en al eerder vreemde klachten had gehad waarbij lucht onder de huid in de borststreek terecht was gekomen. De (volkomen lucide) patiënt wilde niet uitleggen hoe de vork in de steel zat, maar bij navraag bij de echtgenote van de patiënt bleek dat deze vaak vrouwenkleding droeg en ook onder behandeling was bij een andere arts, een bekende van de auteurs. Misschien is dit wel het oudste gedocumenteerde geval van transseksualiteit in Nederland.[1]

Hoe fascinerend (en tragisch!) zo'n oude casus ook is, pas met de transitie van Jorgensen ontsnappen transseksuele mensen aan de status van medisch curiosum, veilig opgeborgen in de vakliteratuur. Nederlandse trans mensen worden zich nu bewust van het feit dat ze niet de enigen zijn en beginnen zich langzaamaan als groep te zien. Het is dan ook pas in de jaren vijftig dat, met het zichtbaar worden van deze groep, een begin gemaakt wordt met transgenderzorg in Nederland. Het is dus niet zo vreemd om de geschiedenis hier te laten beginnen, zoals Bakker doet. Bovendien is er vermoedelijk verder heel weinig over Nederlandse trans mensen voor de Tweede Wereldoorlog te vinden.

Dat begin in de jaren vijftig blijft ondertussen sterk gekleurd door medische discussies; de geschiedenis van trans mensen en de geschiedenis van de transgenderzorg zijn nu eenmaal sterk vervlochten. Bakker beschrijft hoe, naar aanleiding van de berichtgeving over Jorgensen, in het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* een discussie ontstond tussen voor- en tegenstanders van 'transformerende ingrepen'. De Leidse psychiater en hoogleraar Eugène Carp (1895-1983) verwoordde daarbij de pathologiserende invalshoek die decennialang de houding van een groot deel van de Nederlandse psychiatrie tegenover transseksualiteit zou bepalen. Het ging volgens Carp bij transseksualiteit om een waanidee dat door psychoanalytische theorieën verklaard moest worden en waarvoor psychotherapie de aangewezen behandeling was. In de psychiatrische praktijk van die tijd werd overigens ook wel eens teruggegrepen op het toedienen van elektroshocks om trans mensen te 'behandelen'.

Ondanks deze weerstand werd in de jaren vijftig heel voorzichtig een begin gemaakt met een Nederlandse transgenderzorg door de psychiater en seksuoloog Coen van Emde Boas (1904-1981). Hij wist met veel moeite een netwerk van vaak nog aarzelende behandelaars te vormen. De aanpak was heel terughoudend en conservatief: patiënten (aanvankelijk vooral vrouwen) moesten aantoonbaar geen baat meer hebben bij psychotherapie en ze moesten van tevoren al voldoende 'vrouwelijk' overkomen, zodat ze na hun transitie voor cis vrouw konden doorgaan. Hoe vooruitstrevend Van Emde Boas desondanks was, blijkt wel uit het feit dat een significant deel van zijn vroege patiënten Amerikaanse trans vrouwen waren die door die andere pionier van de transgenderzorg, Harry Benjamin, waren gestuurd.

Bakker beschrijft hoe op dit prille begin een geschiedenis van ups en downs volgde. In 1966 oordeelde de Gezondheidsraad na een uitgebreid onderzoek, waarbij nul trans mensen gehoord waren, dat alleen psychotherapie een acceptabele behandeling was. Hoewel de operaties niet verboden werden, betekende dit oordeel in de praktijk dat er een voorlopig einde kwam aan de transgenderzorg. Het was de bekende progressieve arts Otto de Vaal (1916-1993) die eind jaren zestig weer met kleinschalige hulp aan trans mensen begon. Hij schreef hormonen voor en ondersteunde zijn vaak ontredderde patiënten ook op andere manieren. Hij wist de chirurg Philip Lamaker van de kliniek Beatrixoord in het Amsterdamse Oosterpark te overtuigen om operaties te doen. Om deze zorg beter te organiseren werd in 1972 de Stichting Nederlands Gender Centrum (meestal simpelweg de Genderstichting genoemd) opgericht.

Bakker traceert vervolgens de ontwikkeling van het werk van de Genderstichting in de jaren zeventig en tachtig. De Genderstichting hield zich niet alleen bezig met het organiseren van medische zorg, maar spande zich ook in voor het wegnemen van juridische obstakels (wijziging van voornamen en geslacht op officiële documenten), zowel via de rechter als via de politiek. Terwijl deze strijd om juridische erkenning erg moeizaam bleek, leidden de initiatieven op medisch gebied in de loop van de jaren zeventig tot behandelcapaciteit in ziekenhuizen in Groningen, Rotterdam en Amsterdam, waarbij het ziekenhuis van de VU zich vanaf het eind van de jaren zeventig ontwikkelde tot de spil van de Nederlandse transgenderzorg. Bakker laat zien hoe het huidige landschap van behandelaars in de afgelopen veertig jaar is ontstaan.

De strijd om juridische erkenning bleek erg moeizaam

Transgender geschiedenis omvat natuurlijk meer dan de geschiedenis van de transgenderzorg. Bakker laat ook zien hoe de beeldvorming over trans mensen is veranderd. Hoewel het frame van de zielige freaks nog lang is blijven hangen, kwam er gaandeweg in de jaren zeventig meer integere media-aandacht, waarbij trans mensen als redelijke en 'gewone' mensen met een bijzonder probleem werden geportretteerd. Voor de mate van maatschappelijke acceptatie lijkt dat niet direct grote gevolgen te hebben gehad. De emancipatie ging erg moeizaam, misschien ook omdat het (tot voor kort) zo'n kleine groep betrof. Ook nu laat de acceptatie nog te wensen over. De levensverhalen van trans mensen zijn weliswaar minder tragisch geworden en een transitie hoeft inmiddels niet meer te betekenen dat je je baan kwijtraakt, maar de cijfers[2] van het Sociaal en Cultureel Planbureau uit 2017 zijn nog altijd niet rooskleurig, zoals Bakker terecht opmerkt.

Wat wel dramatisch is veranderd, is de mate van zelforganisatie van trans mensen. Al vanaf het begin van de jaren zeventig waren er zelfhulpgroepen die zich met travestie en transseksualiteit (T&T) bezighielden, aanvankelijk onder de vleugels van de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming. In de jaren tachtig kwamen daar verschillende groepen bij, waaronder die van Humanitas, die zich meer op de sociale en psychologische problemen rond de transitie richtten dan op het organiseren van informele avonden. Toch duurde het tot de eenentwintigste eeuw voordat trans mensen hun eigen emancipatoire organisaties hadden. Bakker beschrijft het ontstaan, in 2000, van de Stichting T-Image, die door middel van culturele evenementen de beeldvorming over trans mensen wilde verbeteren. Behalve het eerste Nederlandse Transgender Filmfestival (2001) organiseerde T-Image in 2004 een landelijke conferentie voor transgender organisaties onder de naam T3. Hieruit zou een paar jaar later Transgender Netwerk Nederland voortkomen, dat aanvankelijk ook daadwerkelijk als netwerk van organisaties functioneerde. Ook COC Nederland en COC Amsterdam, die inmiddels de T aan LHB hadden toegevoegd, namen deel aan dit netwerk. Tegenwoordig is TNN de belangrijkste op emancipatie gerichte organisatie van trans mensen in Nederland. Gelieerd aan deze organisaties, maar meer activistisch en queer georiënteerd, was het collectief Noodles, dat in 2004 de Transgender Gedenkdag in Nederland introduceerde.

Een paar dingen vallen op als je de Nederlandse geschiedenis vergelijkt met bijvoorbeeld die van de VS en Frankrijk. Wat me, om te beginnen, verbaasde om te lezen was hoeveel invloed de psychiatrie heeft gehad als rem op de ontwikkeling van de transgenderzorg. Het deed me denken aan Frankrijk, waar de psychoanalyse tot voor kort dieper geworteld was dan waar dan ook. Daar schreef de vooraanstaande psychoanalytica Catherine Millot, volgeling en maîtresse van de transfobe psychiater Jacques Lacan, in 1983 de tekst 'Horsexe'. Met dit transfobe essay was de toon van het psychiatrische discours over transseksualiteit voor decennia gezet. Ook in Nederland, zoals ik eerder al aanstipte, hadden veel psychiaters moeite met transseksualiteit. Nog afgezien van die elektroshocks, waarbij het nog de vraag is hoe vaak die werden toegepast en of dat zonder instemming van de patiënt gebeurde, is het duidelijk dat psychiaters in de jaren zestig en zeventig veel schade hebben toegebracht aan trans mensen. Nog in 2003 verscheen een artikel (in het Nederlandse vakblad *Psy* en in *American Journal of Psychiatry*) van een Nederlandse psychiater waarin een verband gelegd werd tussen transgender gevoelens en geestesziekte. De auteur had namelijk een enquête onder Nederlandse psychiaters gehouden en zij beaamden dat transseksualiteit in de helft van de gevallen op een psychiatrische stoornis berustte.

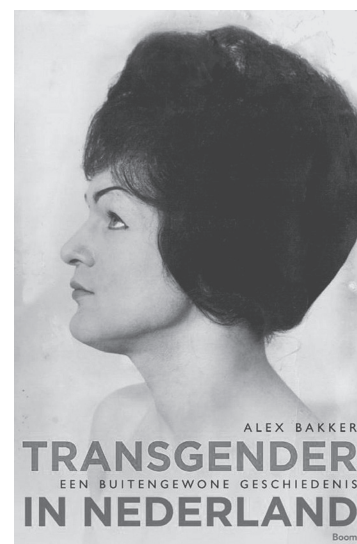
Wat me verder opviel was dat het feminisme ook in Nederland niet zo heldhaftig is geweest waar het trans mensen betreft. In het boek komen verschillende incidenten en uitspraken voor die laten zien dat trans mensen niet altijd welkom waren in feministische kringen in de jaren zeventig en tachtig en vaak vijandig bejegend werden. Trans mannen waren 'verraders' van de vrouwenbeweging en trans vrouwen waren 'eigenlijk mannen' en daarom alleen al niet welkom. Bakker wijst er ook op dat het transfobe pamflet 'The Transsexual Empire' (1979) door Jeanne Doomen in een artikel in nota bene de Volkskrant een 'uitstekend betoog' werd genoemd. In dezelfde periode verscheen een lang tendentieus artikel over 'sekseverandering' van Emma Brunt in de Haagse Post. Het zou interessant zijn om die lastige geschiedenis van trans mensen en het feminisme wat verder uit te diepen. Ik kan me voorstellen dat er net als in de VS ook in Nederland tijdens de tweede golf wel feministes zijn geweest die het voor trans mensen opnamen en vonden dat trans vrouwen gewoon thuishoorden in de vrouwenbeweging.

Een opvallend verschil met andere landen is het doorgaans weinig militante karakter van trans organisaties in Nederland. Parijs werd al in de vroege jaren zeventig opgeschrikt door Les Gazolines, een collectief van trans vrouwen, cis vrouwen en drag queens, dat tijdens demonstraties en andere acties spotte met masculiniteit en gendernormen. De serieuze homoactivisten en linkse militanten zaten met deze subversieve oproerkraaiers in de eigen gelederen behoorlijk in hun maag. Meer direct op trans emancipatie gerichte groepen ontstonden in Frankrijk in de jaren negentig en hun toon was steeds radicaal en uitgesproken politiek, waarbij de teksten vaak scherpe sociale analyses bevatten over kapitalisme, racisme en homofobie. Vaak ging het om mensen die al geradicaliseerd waren binnen het aids-activisme van groepen als ACT-UP-Paris. In Amerika zag je in de jaren negentig vergelijkbare organisaties, die ook daar uit het aids-activisme en de radicale queerbeweging waren voortgekomen. Dat trans organisaties in Nederland later zijn ontstaan en minder confronterende tactieken gebruikten, heeft waarschijnlijk iets te maken met de Nederlandse politieke cultuur, waarin nu eenmaal eerder gepolderd dan gestaakt wordt.

Voor mij was *Transgender in Nederland* een heel stimulerend boek om te lezen. Het is ook goed geschreven en levendig van opzet. Het verhaal wordt steeds geïllustreerd met autobiografische teksten van trans mensen die actief waren in de beschreven periode. Het boek bevat bovendien een aantal mooie portretfoto's in kleur van dezelfde mensen. Ik hoop dat dit boek het begin is van meer onderzoek naar de geschiedenis van trans mensen en transgenderzorg in Nederland. Bij mij zijn in ieder geval genoeg nieuwe vragen opgekomen.

— door Hanna

Alex Bakker
Transgender in Nederland
Een buitengewone geschiedenis

Boom uitgevers Amsterdam 2018, 288 pagina's, ISBN 9789089536228, € 24,90.

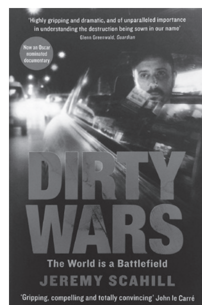
Noten

1 R.A. Tange en J.A. van Trotsenburg, 'Ein merkwürdiger Fall von Selbstverstümmelung', Sexual-Probleme 7 (1911) 391-400. Het tijdschrift is digitaal beschikbaar op archive.org.

2 Lisette Kuyper, *Transgender personen in Nederland* (Den Haag 2017), digitaal beschikbaar op www.scp.nl.

sjakoo's boekentips

Jeremy Scahill
Dirty Wars
The World as a Battlefield

In dit boek worden de Amerikaanse geheime militaire operaties van het afgelopen decennium blootgelegd en inzichtelijk gemaakt. Terwijl Amerikaanse drone-aanvallen de krantenkoppen halen, blijft het – misschien zelfs dodelijker – werk van het Joint Special Operations Command (JSOC) waarop dit boek is gericht afgeschermd.

Jeremy Scahill neemt ons mee naar Amerika's nieuwe verborgen oorlogen. De voetsoldaten in deze veldslagen opereren wereldwijd én binnen de Verenigde Staten met orders van het Witte Huis om alles te doen wat nodig is om personen die door de president zijn aangewezen als vijanden op te sporen, te vangen of te doden.

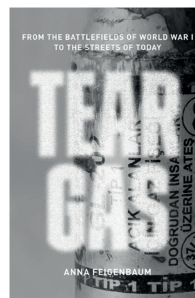
Deze elitesoldaten zijn geselecteerd uit de gelederen van de Navy SEAL's, Delta Force, voormalig Blackwater en andere particuliere beveiligingsbedrijven, de Speciale Activiteiten Divisie van de CIA en het Joint Special Operations Command (JSOC). Deze duizenden geheime commando's worden wereldwijd ingezet in meer dan honderd landen. Bekostigd door black budgets (geheime overheidsfinanciering), voeren Special Operations-strijdkrachten missies uit in (volgens de Verenigde Staten) vijandige gebieden; voeren gerichte moorden uit, ontvoeren individuen en voeren luchtaanvallen uit met drones, AC-130-gevechtsvliegtuigen of kruisraketten. Terwijl de regering Bush deze spookmilities heeft geïmplementeerd, heeft president Barack Obama hun activiteiten uitgebreid en hun nieuwe mogelijkheden en legitimiteit geboden.

Dirty Wars laat de consequenties zien van de verklaring dat 'de wereld een slagveld is' waarbij Scahill het meest indrukwekkende verhaal over buitenlands beleid van onze tijd ontrafelt. Van Afghanistan tot Jemen, Somalië en verder doet Scahill verslag van de frontlinies in dit beladen onderzoek en toont hij de uitgebreidheid van Amerika's mondiale moordmachine. Hij brengt deze verborgen oorlogen, uitgevoerd in de schaduw, buiten het bereik van de pers, zonder effectief toezicht van het congres of publiek debat aan de oppervlakte. En Scahill vertelt het huiveringwekkende verhaal, gebaseerd op unieke toegang tot allerlei archieven, van een Amerikaanse burger die gemarkeerd is door zijn eigen regering om vermoord te worden.

Terwijl Amerikaanse leiders het land dieper in conflicten over de hele wereld duwen, daarbij een wereld creërend met kans op enorme destabilisatie en terugslag, lopen Amerikanen niet alleen meer risico – het land verandert als natie. Scahill ontmaskert de onzichtbare strijders die deze geheime oorlogen voeren en toont het menselijke gezicht van de slachtoffers van het onverantwoordelijke geweld dat nu officieel beleid is, van hele klassen van mensen gebrandmerkt als verdachte militanten. Door zijn dappere rapportage onthult Scahill de ware aard van de vuile oorlogen die de regering van de Verenigde Staten probeert geheim te houden.

2014, 680 pag., € 13,95
Nation Books, New York
ISBN: 9781846688515

Anna Feigenbaum
Tear Gas
From the Battlefields of WWI to the Streets of Today

Honderd jaar geleden in WOI vuurden Franse troepen traangasgranaten af op de Duitse loopgraven. Ontwikkeld om mensen van achter hun barricades en uit hun loopgraven te dwingen, veroorzaakt traangas het branden van de ogen en huid, het tranen van de ogen en wekt het kokhalzen op. Chemische wapens zijn nu officieel verbannen uit oorlogsgebieden. Maar vandaag de dag is traangas het meest aangewende 'niet-dodelijke' wapen van het politieapparaat. In 2011, het jaar dat een explosie zag van protesten over de hele wereld, van de Arabische Lente tot Occupy Wall Street, verdriedubbelde de verkoop van traangas. Het grootste deel van het traangas wordt geproduceerd in de Verenigde Staten en veel beelden van demonstranten op het Tahrirplein toonden traangaspatronen met 'Made in USA' erop geprint. En Engeland blijft traangas verkopen aan landen die op hun eigen zwarte lijst inzake de mensenrechten staan.

Tear Gas is een boeiend verhaal dat een hele eeuw bestrijkt. Het is het eerste boek dat de geschiedenis beschrijft van dit wapen en het neemt ons mee van de militaire laboratoria en chemische wapenexposities naar vakbondsrally's en protestkampen. Het maakt daarbij gebruik van vrijgegeven rapporten en getuigenverklaringen om te laten zien hoe policing met vergif tot stand kwam.

Het verhaal over hoe een chemisch wapen van het slagveld naar de straat ging.

2017, 224 pag., € 20,95
Verso Books, London
ISBN: 9781784780265

Juley Howard and Faith Moulin
Righteous Anger
One woman's action for peace 1983-1993

Juley Howard, een serieuze scholiere uit de bovenbouw van het voorgezet onderwijs die religie en politiek wilde gaan studeren, bezocht Greenham Common Women's Peace Camp in 1983. Binnen enkele maanden, in de groeiende overtuiging dat kernwapens fout waren, woonde ze daar permanent.

Dit boek, gebaseerd op interviews, krantenartikelen en Juley's dagboeken uit dezelfde tijd, bestrijkt een decennium van politieke turbulentie, van 1983-1993. Het geeft een vrouwelijk perspectief op haar ondernomen geweldloze directe acties tegen kernwapens en toont haar gedetailleerde herinneringen van het dagelijks leven in het kamp. Ze beschrijft de levens en acties van de vrouwen, de brutaliteit van de constante ontruimingen, haar frequente rechtszaken en haar gevangeniservaringen.

Tijdens haar tienertijd in Greenham maakte Juley van de mogelijkheden gebruik om te reizen en om andere landen te bezoeken – inclusief een conferentie in Libië waar zij en haar tiener-metgezel samen met kolonel Gaddafi in een ruimte werden opgesloten, waar hij een drie uur durende preek afstak. Daarnaast vond ze nog de tijd en de ruimte om gedurende haar verblijf in het Vredeskamp haar examen te halen en volgde ze later een universiteitsstudie theologie. Terwijl ze gedurende die tijd elke week wel de wet overtrad met vredesacties.

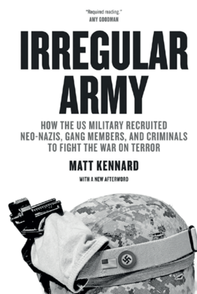
Kernraketten trokken Juley naar de Verenigde Staten, waar ze een van de drie Britse vrouwen was die kilometers door de woestijn aflegden naar het testgebied van de VS voor kernwapens in Nevada. Om slechts zeven minuten voor de ontploffing op Ground Zero te arriveren om het aftellen te stoppen van de voorlaatste Britse kernwapentest. Na haar rechtszaak in de VS, beschrijft Juley haar reizen door het door oorlog verscheurde Centraal-Amerika en First Nation Noord-Canada. Ze bezocht het feministische Women's Land in de VS en ontmoette Native Americans die voor hun landrechten vechten.

Dit boek is een uniek verslag van het leven van een opmerkelijke vrouw tijdens de politieke en sociale omwentelingen van de machtsjaren van Thatcher. Juley's verhaal is inspirerend en een belangrijk verslag uit de eerste hand van de worsteling van een vrouw om met haar geweten te leven.

Bekijk ook Juley's website voor meer informatie over haar en haar tijd in Greenham Common: www.mygreenhamcommon.co.uk.

2017, 370 pag, € 16,95
FeedaRead, Southam
ISBN: 9781786977526

Matt Kennard
Irregular Army
How the US Military Recruited Neo-Nazis, Gang Members, and Criminals to Fight the War on Terror

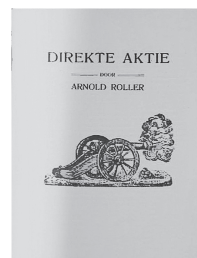
Sinds het begin van de oorlogen in Afghanistan en Irak – nu de langstdurende oorlogen in de Amerikaanse geschiedenis – heeft het Amerikaans leger problemen met het rekruteren van nieuwe soldaten. Men reageerde hierop, zoals Matt Kennards explosieve onderzoeksrapport duidelijk maakt, door de deuren open te zetten voor neonazi's, witte supremacisten, bendeleden en alle soorten criminelen.

Irregular Army is gebaseerd op meerdere jaren verslaglegging en bevat uitgebreide interviews met extremistische veteranen en leiders van extreemrechtse haatgroepen – die openlijk praatten over hun gretigheid hun volgelingen een militaire opleiding te laten krijgen voor de komende nationale rassenoorlog. Zoals een rapport, geschreven in opdracht van het ministerie van Defensie, het zelf beschrijft: 'Feitelijk heeft het leger een don't ask, don't tell-beleid als het gaat om extremisme'.

Irregular Army laat verbindingen zien tussen enkele van de ergste oorlogsmisdaden tegen het terrorisme en deze openstelling van het Amerikaanse leger. Met miljoenen veteranen terug in de VS en binnenlands extremisme in opkomst, is Kennards boek een krachtige waarschuwing voor het potentiële gevaar dat Amerikanen te wachten staat – van hun eigen soldaten.

2015, 300 pag., € 15,95
Verso Books, London
ISBN: 9781781685631

Arnold Roller
Direkte Aktie

Dolle Hond publicatie nummer 21. 'Onder de geheele beteekenis van "direkte aktie" behoort de revolutionaire terroristische staking, de ekonomische terreur, het persoonlijke terrorisme tegen gehate uitzuigers; kortom tegen kapitalistische despoten; de sabottage, go-canny, het obstruktionisme, de boykot, kortom alle energieke revolutionaire en direkte middelen, die zonder bemiddeling en omwegen, in staat zijn de eischen van het proletariaat door te zetten.' Aldus citeert de uitgever op de achterflap de vertaling, van de hand van G. Rijnders, uit 1907 van Die Direkte Aktion, van Arnold Roller, alias de anarchistische journalist en propagandist Siegfried Nacht, die dit pamflet in 1903 in New York publiceerde.

'Wat elke proletariër dient te weten!', gaat de uitgever verder, 'Dit pamflet is inmiddels bijna honderd jaar oud, maar heeft in de loop der jaren niets van zijn revolutionaire gloed verloren en kan nog steeds dienen als bron van inspiratie voor eenieder die wordt uitgebuit in de vervreemdende wereld van de loonslavernij. Dat wij deze tekst opnieuw uitgeven na het aantreden van een nieuwe rechtse regering is geen toeval; onzes inziens verloopt de weg naar maatschappelijke rechtvaardigheid niet over de humbug van de stembussen, maar via de Direkte Aktie.'

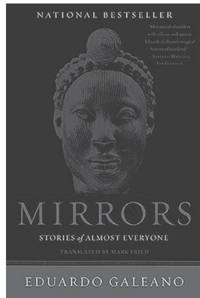
Tot slot nog een prikkelend citaat van de schrijver zelf, als prikkel om het boekje weer eens af te stoffen en onder de aandacht te brengen: *'Eigenlijk is direkte aktie alleen een aktie, al het andere is zwendelarij, aktieloosheid, het opdragen aan anderen om door te voeren datgene, waarvoor men zelf te laf, te traag of te onbekwaam is. Als het proletariaat iets wil bereiken, moet het zijn aangelegenheden zelf ter hand nemen.'*

2002, 54 pag., € 1,80
Dolle Hond, Amsterdam
ISBN: Zonder

Eduardo Galeano

Mirrors

Stories of Almost Everyone

'Wetenschappers zeggen dat mensen gemaakt zijn van atomen, maar een vogeltje vertelde me dat we ook gemaakt zijn van verhalen', aldus Eduardo Galeano. Ook zijn boek Mirrors staat vol met korte verhalen, waarbij ons begrip van de geschiedenis en realiteit flink op zijn kop wordt gezet.

Eduardo Galeano is vastbesloten om te vergeten dat de geschiedenis gewoonlijk wordt geschreven door de overwinnaars. Mirrors is een onofficiële geschiedenis van de wereld beschreven vanuit het perspectief van de ongezienen, ongehoorden en vergetenen. Zoals Galeano schrijft: 'Volgens de officiële geschiedenis was Vasco Núñez de Balboa de eerste man die, vanaf een bergtop in Panama, de twee oceanen in een keer kon zien. Waren de mensen die daar leefden dan blind?'

Mirrors is een magisch mozaïek van onze mensheid, verteld in honderden caleidoscopische portretten. Waarbij de levens van kunstenaars, schrijvers, goden en visionairen in herinnering worden gebracht, van de Tuin van Eden naar het New York van de 21ste eeuw, van de zwarte slaven die het Witte Huis bouwden en van de vrouwen die uitgegomd zijn door de angsten van mannen.

Eduardo Galeano kiest consequent de kant van de mensen zonder stem en van de kwetsbaren.

2010, 391 pag., € 19,95
Nation Books, New York
ISBN: 9781568586120

Al de besproken boeken zijn verkrijgbaar/bestelbaar bij de anarchistische boekhandels (Fort van Sjakoo te Amsterdam, Opstand in Den Haag en Rosa te Groningen). Het Fort van Sjakoo verzorgde deze rubriek en heeft de boeken ook op voorraad. Ondersteun de enige anarchistische boekhandels van Nederland, die bemenst worden door vrijwilligers en zonder winstoogmerk werken, en bestel/koop je boeken dáár.

Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24,
Amsterdam
020-6258979
info@sjakoo.nl
www.sjakoo.nl

Hete zomer in Amsterdamse polder!

Stadsontwikkeling moet radicaal anders en verdere (klimaat)schade moet vermeden worden.

Al jarenlang is Biologische Boerderij De Boterbloem in conflict met projectontwikkelaar Schiphol Area Development Company (SADC). Deze projectontwikkelaar – in feite de overheid met gemeente Amsterdam, Haarlemmermeer, prov. NoordHolland en Schiphol als gezamenlijke aandeelhouders- wil een bedrijventerrein uitbreiden in dit laatste deel van de Lutkemeerpolder. Midden in dit deel liggen de akkers van De Boterbloem, al meer dan honderd jaar behorende bij de Boerderij en de laatste 22 jaar biologisch gecertificeerd. De akkers zijn nog ingedeeld volgens het historisch kavelpatroon en vormen samen met de monumentale boomgaard een uniek ensemble voor Amsterdam.

De Boterbloem verzet zich tegen de dreigende ontruiming en heeft dit voorjaar na politieke druk een succes behaalt: een unanieme motie dat er serieus naar behoud gekeken moet worden. Niettemin duidt alles er op dat er wordt voorgestorteerd om de boerderij met een klein lapje grond af te schepen.

De boerderij heeft inmiddels bijval gekregen van diverse organisaties die zich hebben verenigd onder de noemer: *'Houd de Lutkemeer Leger'*. Zij zijn van mening dat bouwen in groengebieden in de stad tegengegaan moet worden. Stadsontwikkeling moet radicaal anders en verdere (klimaat)schade moet vermeden worden. Daarnaast is voor een fossielvrije stad, de stad van de toekomst, lokale voedselproductie één van de pijlers.

'Houd de Lutkemeer Leger' is stomverbaasd dat overheidsinstanties in het vernietigen van de polder het voortouw nemen. Dat niet alleen; er verdwijnt miljoenen gemeenschapsgeld in deze onderneming! En als klap op de vuurpijl is er een samenwerking aangegaan met een BV die ook als verdachte opdook in de Hooijmaijers-affaire. Genoeg aanleiding om de komende maanden actie te voeren voor behoud van de polder. Ondermeer door middel van een groot actiekamp begin september.

Meer weten over de voorgeschiedenis? check: www.reddeboterbloem.nl, data en details over bijeenkomsten en het actiekamp worden bekend gemaakt op www.lutkemeerleger.nl.

— De Boterbloem

antifa

Combat 18

Internationaal netwerk van rechts terrorisme

Afgelopen maart verscheen de nieuwe publicatie ‘Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 47’ van de NCTV (Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid), uitgegeven door het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Volgens de brochure blijft de extreemrechtse geweldsdreiging in Nederland beperkt, dit in tegenstelling tot omliggende landen. ‘In Nederland zijn er geen aanwijzingen voor rechts-terroristische structuren of groeperingen. Potentieel ernstig extreemrechts geweld is voornamelijk voorstelbaar uit de hoek van eenlingen of snel geradicaliseerde groepjes’, aldus de opstellers van het rapport.

Het is september 2017. Bij de Duits-Tsjechische grens arresteert de politie twaalf neonazi’s, die na een weekendje schietoefeningen in Tsjechië huiswaarts keren. Bij controle van de auto’s vinden de dienders een hoeveelheid aan munitie, en al snel krijgen de Duitse neonazi’s, waaronder Stanley Röske, een rechtszaak aan de broek wegens overtreding van de wapenwet. Inlichtingendiensten weten te vertellen dat het om een groep Combat 18-activisten gaat. Een internationaal neonazistisch netwerk dat de gewapende strijd voor ogen heeft. De van oorsprong Engelse organisatie werd in 1992 opgericht en had als doel om in kleine cellen bomaanslagen en executies te plegen. Men bereidde zich voor op een rassenoorlog. In de jaren negentig van de vorige eeuw werd de organisatie verantwoordelijk gehouden voor bomaanslagen, moord en poging tot moord.

De organisatie had als doel in kleine cellen bomaanslagen en executies te plegen

Bevriend

Leider van deze bende was toen Will Browning, een voormalige militair die wegens zijn gewelddadig verleden uit het leger werd ontslagen. Zijn opgedane kennis over bommen heeft hij midden jaren negentig gebruikt om namens Combat 18 een ‘bommencampagne’ op te zetten. Toen de politie in 1995 zijn huis binnenviel vond ze bladen waarin uitgelegd werd hoe je een bom fabriceert, en daarnaast ‘hitlijsten’ met daarop potentiële doelen. Na zijn veroordelingen wordt het een tijdje stil rondom Combat 18, maar dat verandert als hij in 2005 opnieuw de leiding van de terreurgroep op zich neemt. Oude contacten worden weer aangehaald en Browning krijgt zelfs een relatie met een Nederlandse, extreemrechtse activiste, Melanie Hu-

ter. Browning is ook bevriend met Robin Schmiemann, een Duits Combat 18-lid, die tijdens een gewapende overval een klant heeft gedood. Schmiemann kreeg acht jaar cel en kwam in 2015 weer op vrije voeten. Eenzaam heeft deze neonazi zich niet gevoeld, want tijdens zijn detentie kreeg hij met enige regelmaat bezoek van Melanie Huter.

Structuur

Huters adres komt voor in een gehackte Combat 18-site. Vanuit haar adres in Oostburg runt deze rechts-extremiste Iron Age Records, een muzieklabel met voornamelijk Heavy en Black Metal-muziek. Op internet is het al een tijdje stil rondom het label. Een update van de webstore laat lang op zich wachten en het laatste bericht op het Facebook-account dateert alweer van oktober 2017. Zo nu en dan worden er nog wel items via Marktplaats verkocht. Ook de activiteiten van het aan Iron Age-gelieerde label Iceni Records liggen stil. Er wordt gezegd dat Will Browning de drijvende kracht is achter het label, maar bewijzen hiervoor ontbreken. Feit is wel dat Iron Age Records en het Engelse label Iceni Records aan elkaar verbonden zijn. Beide labels zijn bijvoorbeeld verantwoordelijk voor de uitgave van een cd van de Engelse Oi/Streetpunk-band Flathead, waarin een voormalig Skrewdriver-bandlid speelt. Daarnaast bracht Iceni Records een geluidsdrager op de markt van The Übertones, dit keer in samenwerking met het Combat 18-vriendelijke label Sniper Records uit Zweden. Overigens bestaat The Übertones uit voormalige bandleden van Razors Edge en No Remorse, die beide gelieerd waren aan de oude Combat 18-structuur.

Internationaal

Huter heeft inmiddels haar onderneming uitgebreid. Op internet biedt ze via haar website Stormwind Shirts textiel aan dat bedrukt kan worden met een eigen ontwerp. Een van de klanten die zich onlangs heeft gemeld is Stanley Röske, de Combat 18-activist die in maart 2018 nog moest voorkomen wegens illegale invoer van munitie. Soort zoekt soort. Dat internationale neonazi's Melanie Huter weten te vinden is niet verwonderlijk, gelet op haar relatie met Will Browning. In Nederland mag deze rechts-extremiste zich gedeisd houden, internationaal is ze wel een bekende, zoals onder andere blijkt uit de bedanklijst op de cd 'Hail C18' van de Duitse neonazi-band Straftat. Huter en Browning worden in één adem genoemd. 'Melli und Will, 28/C18 worldwide' valt er te lezen. Waarbij de cijfers '28' staan voor Blood & Honour en 'C18' voor Combat Adolf Hitler (= Combat 18).

Gevaar

Momenteel leidt Combat 18 Nederland een slapend bestaan. Zo af en toe duikt er tijdens een demonstratie een verdwaalde demonstrant op die een vlag van de organisatie vasthoudt. In het verleden kenmerkte de Nederlandse tak zich vooral door extreem gewelddadig optreden van enkele activisten. Daarnaast werd een aantal Combat 18-nazi's veroordeeld wegens verboden wapenbezit. Volgens Engelse onderzoekers stijgt het niveau van het Engelse Combat 18 niet uit boven het geregeld bezoeken van concerten, dit in tegenstelling tot de Duitse Combat 18-tak. Daar vinden wel schietoefeningen plaats en bereiden deze lieden zich wel serieus voor op wat mogelijk komen gaat. Een deel van de conclusie van de NCTV dat er in Nederland geen structuren bestaan die duiden op een rechts-extremistische terroristische cel of groepering kan met een korrel zout worden genomen. Al is het alleen al vanwege het feit dat een Nederlandse Combat 18-activiste een relatie onderhoudt met een van de leiders van een internationaal gewelddadig netwerk. Ook in Nederland zit er potentie in de losse structuren van Combat 18. Het geweld, zoals de NCTV beaamt, zal met name afkomstig zijn van eenlingen of kleine, snel geradicaliseerde groepjes die volgens het principe van 'leaderless resistance' werken, een principe dat Combat 18 propageert.

— door John Postma

Ook in Nederland zit er potentie in de losse structuren van Combat 18

In het midden van de foto Will Browning

Red Gloves Tournament Vienna 2016

Left Hooks & Red Gloves

De opkomst van autonome gyms in Europa

Autonome sportclubs, die veelal vechtsporttrainingen organiseren, zijn in Europa aan een opmars bezig. In dit artikel schets ik een beeld van de bestaande initiatieven en evenementen. Waar kun je in Nederland en België terecht voor een potje solidair sparren? En wat zijn belangrijke principes voor degenen die zich hiermee bezig houden?

Red Gloves

Er klinkt een daverend applaus wanneer beide vechters, een man en een vrouw, de ring in klimmen en het publiek groeten. De scheidsrechter overloopt nog even de regels die de twee onderling hebben afgesproken voor deze kickbokswedstrijd. De vechters groeten elkaar. De eerste ronde begint.

Beide vechters proberen eerst in te schatten hoe hun tegenstander te werk gaat. Ze cirkelen om elkaar heen, geven relatief eenvoudige combinaties, zorgen ervoor dat hun slagen gevolgd worden door één of meerdere kicks. De tweede ronde is heel anders van aard. De klappen worden harder, beide partijen laten nu hun eigen stijl zien en proberen iedere opening te benutten. In het heetst van de strijd raakt de één de ander vol op haar hoofd. Ze valt – nog net bij bewustzijn maar niet meer in staat om te blijven staan – plat op de grond. Het publiek, dat aan het einde van de eerste ronde net nog uitbundig applaudisseerde, is nu muisstil. Iedereen kijkt geschrokken naar de ring waarin de scheidsrechter, een arts én haar tegenstander zich nu over de vechter buigen. Na een tiental seconden – die voor het publiek wel een eeuwigheid lijken te duren – steekt ze als teken van leven haar wijs- en middelvinger gespreid in de lucht. De ontlading in de zaal is onmiddellijk voelbaar: mensen applaudisseren, juichen en lachen elkaar opgelucht toe.

Deze opvallende gebeurtenis vond dit voorjaar plaats op een antifascistisch vechtsporttoernooi in Wenen. Een kort fragment van die dag laat al zien dat het er heel anders aan toe ging dan de op meeste vechtsporttoernooien. Er vonden gemengde gevechten

> **De formulering 'iets minder beginners' in plaats van een rigide opdeling in niveaus, zegt veel**

plaats waarbij er niet alleen rekening gehouden werd met het gewicht van de deelnemers, maar ook met hun ervaring. Het publiek moedigde iedereen aan om het beste van henzelf te geven, maar wilde duidelijk dat het bij een technische wedstrijd bleef. Van een machosfeer was niets te merken.

Aan de muren hingen banners met de namen van clubs uit heel Europa: Red Gloves, Partizan, Left Hook, en de Duitse variant Rote Ecke. De honderden toeschouwers, waaronder een zestigtal deelnemers, waren afkomstig uit Oostenrijk, Tsjechië, Duitsland, Nederland, Wit-Rusland, België en Griekenland. Ze wisselden flyers uit voor aankomende evenementen en verspreidden stickers die waarschuwen voor fascistische vechtsportorganisaties en -merken.[1] De Europese scene van autonome sportorganisaties is duidelijk erg levendig. Wat brengt al deze mensen ertoe om politiek en (vecht)sport met elkaar te verbinden?

De waarden van autonome gyms

Hoewel autonome en antifascistische sportclubs over heel Europa erg van elkaar kunnen verschillen, geven ze allemaal dezelfde betekenis aan het woord 'autonoom': horizontale zelforganisatie waarbij iedereen die komt trainen betrokken is. Mensen beginnen samen te sporten omdat ze merken dat daar nood aan is. Zo omschrijven sporters uit Leuven zichzelf als 'gewoon een groep mensen die het gebrek aan betaalbare sport heeft opgelost door het zelf te organiseren'. Zoals bij de meeste organisaties die ik contacteerde, werken zij met een vrijwillige bijdrage met als richtprijs de zaalhuur voor die avond gedeeld door het aantal aanwezigen. Beginners die nog geen eigen materiaal hebben, kunnen zo lang als ze willen handschoenen en scheenbeschermers lenen. Zo is er voor niemand een financiële drempel.

Commerciële sportclubs zijn soms niet alleen ontoegankelijk voor sommigen door hun prijskaartje, maar ook door de sfeer die er nog te vaak heerst. Steven, een van de initiatiefnemers van de Van Monck Autonomous Gym in Gent, omschrijft die sfeer als volgt: 'Onze ervaring is dat er in veel commerciële gyms enerzijds sprake is van een consumentenrol die wordt opgedrongen aan deelnemers. Anderzijds wordt er veel meer aandacht gegeven aan de toptalenten binnen de club, die dan vaak op bijna-exclusieve aandacht van de trainer mogen rekenen.' [2]

De Van Monck in Gent is momenteel waarschijnlijk de meest ontwikkelde autonome gym in het Nederlandse taalgebied. Ze is ontstaan uit een groepje mensen dat in 2013 samen besloot te gaan trainen in een kraakpand in de Gentse Désiré Van Monckhovenstraat. Naast kickboksen begonnen ze later ook met Engelse boks en werd de groep enthousiastelingen steeds groter. Het plaatsgebrek dat daardoor ontstond, gecombineerd met 'problemen met het plafond dat op regelmatige tijdstippen wou kennismaken met de vloer' zorgde ervoor dat de club een ander onderkomen zocht. Sinds 2017 worden er meerdere trainingen per week gegeven in 'De Koer', een groot, oud socialistisch buurtcentrum dat voor dertig jaar in erfpacht gegeven werd aan een groep buurtbewoners. Op dinsdagen zijn er lessen kickboksen voor beginners en 'iets minder beginners', op donderdagen kan iedereen zich bekwamen in het Engels boksen.[3]

De formulering 'iets minder beginners' in plaats van een rigide opdeling in niveaus, zegt veel. In autonome clubs ligt de nadruk op ieders persoonlijke ontwikkeling, niet op een vergelijking van het aantal gekende combinaties en speciale technieken, en al helemaal niet op een vergelijking van kracht. 'Begrip en communicatie staan centraal', zegt Evi, die al enkele jaren sport in Leuven. 'Omdat iedereen met plezier moet kunnen sporten, wordt er niet gepusht en wordt er gekeken naar ieders mogelijkheden.' Ook bij de Van Monck in Gent denken ze er zo over, zo blijkt uit hun informatieflyer: 'Je inzet en enthousiasme tijdens de training zijn belangrijk, je fysieke conditie niet.' Wie push-ups op zijn knieën wil doen, wordt niet raar aangekeken. Als er in Leuven aan het einde van een training wordt gespard, wordt altijd duidelijk gemaakt dat je zelf kiest of je daaraan deelneemt.

De afwezigheid van elke vorm van hiërarchie en consumentisme houdt ook in dat het voortbestaan van de club en het verloop van een training steeds de gedeelde verantwoordelijkheid van de hele groep zijn. Iedereen is vrijwilliger. Wie relevante ervaring heeft opgebouwd, kan een training geven. Anderen kunnen bijvoorbeeld de oefeningen voor de warming-up verzinnen. Ook beginners worden aangemoedigd om aan te geven welke oefeningen ze zinvol vinden en waar ze mogelijkheden tot verbetering zien.

Ten slotte hechten autonome clubs veel belang aan waarden als zorgzaamheid, solidariteit en respect. In de trainingen kan dit op verschillende manieren tot uiting komen. Door de sporters bijvoorbeeld regelmatig van partner te laten wisselen, leren ze hun handelen af te stemmen op de capaciteiten van de persoon tegenover hen. Iedereen wordt aangemoedigd om het aan te geven wanneer ze pijn hebben of zich oncomfortabel voelen; de trainer kan dit bijvoorbeeld doen door tijdens de uitleg van de oefening duidelijk te maken waar je op moet letten om de ander niet (teveel) te bezeren. Autoritair gedrag, seksisme, homofobie en racisme worden niet getolereerd. Dat niet iedereen dit waardenpakket even groot wil maken, bespreek ik verderop nog, maar het staat vast dat een erkenning van de gelijkwaardigheid van deelnemers en respect voor iedere mens, ieder dier en ons leefmilieu een gemeenschappelijke basis vormen voor alle autonome clubs.

Waarom vechtsport?

Ik kan me voorstellen dat sommige lezers steeds ongeduldiger worden, aangezien ze zich afvragen: 'Waarom vechtsport?' Antifascistische of autonome sportclubs bieden vaak trainingen aan in Engelse boks (enkel vuisten), kickboks of muay thai (een Thaise vorm van kickboks waarin onder andere *sweeps*, knieën en ellebo-

gen toegestaan zijn). Waarom zulke agressieve sporten en niet, om maar wat te noemen, voetbal en hedendaagse dans?

Vooral in clubs in Zuid-Europa, is het antwoord op deze vraag uitgesproken antifascistisch: mensen willen een vechtsport beheersen om zichzelf en anderen te kunnen verdedigen tegen opkomende fascistische (straat)bewegingen als Gouden Dageraad in Griekenland en CasaPound in Italië. Zulke bewegingen hebben knokploegen die onder anderen migranten aanvallen. In een artikel over antifascistische boksclubs in Thessaloniki, Griekenland, worden er geen doekjes om gewonden: 'het Griekse antifascisme ontstond uit de destructie die werd veroorzaakt door fascisme – als een gewelddadig antigif ter bestrijding van radicaal autoritarisme'.[4] Vechtsport is een onderdeel van dat antifascisme, want 'iedereen zou voorbereid moeten zijn om zichzelf of zijn familie te kunnen verdedigen tegen een aanval van fascisten'.

Waarom zulke agressieve sporten en niet voetbal en hedendaagse dans?

Welke sporten beoefend worden, hangt dus deels af van de situatie in je stad of regio. In landen waar fascisten met messen op straat komen, is men meer bezig met sporten als Krav Maga, Silat en Escrima. In Nederland en België beoefent men vooral ongewapende sporten waarbij de nadruk meer op het sporten dan op de verdediging ligt. In Nederland is er bovendien iets minder behoefte aan autonome clubs dan in bijvoorbeeld België, omdat er ook redelijk wat commerciële clubs zijn waar een goede sfeer heerst. Maar hoewel openlijk fascistisch geweld hier minder voorkomt, bestaat het helaas wel. Ook in de Lage Landen kan dat voor sommigen een motivatie zijn om een vechtsport te gaan beoefenen. Peter uit Leuven ziet hoe de maatschappij steeds harder en rechtser begint te worden. 'Daarom wil ik graag voorbereid zijn om mijn gezin, familie en vrienden te helpen verdedigen. Maar ik hoop natuurlijk dat dat nooit nodig zal zijn.'

Een slogan als 'training for the struggle' krijgt zo een wel heel letterlijke betekenis. Maar velen zien het beoefenen van vechtsporten eerder als een manier om zelfvertrouwen te kweken en daarmee indirect aan een betere samenleving te werken. Je fysieke conditie zien verbeteren, werken aan je balans zodat je daadwerkelijk steviger in je schoenen staat, en merken dat je reactievermogen steeds sneller wordt: het zijn allemaal ervaringen die enorm kunnen bijdragen aan je zelfvertrouwen.

Ellen is net begonnen met trainen in Leuven en heeft een duidelijke motivatie om in een groep gelijkgestemden te leren kickboksen. 'Met het oog op mijn emotionele autonomie vind ik het heel belangrijk om sterker te worden. Maar net zo belangrijk vind ik het idee om sterker te worden als groep, als collectief. Bij de oefeningen in de training gaat het erom dat we leren hoe we kunnen geven en ontvangen, niet zozeer om hoe we iemand knock-out kunnen

FIGHTSPORT WEEKEND

★ OPEN TRAINING 27- 28 August in GHENT ★

ON this weekend the autonomous/antifa gyms of Ghent/Leuven and Brussels invite you to train together in a relaxed, antiracist, antisexist and auto-organised setting. Trainings will be in Muay THai, Stretching, Kickboxing,... with a slight focus on kicks. All info on fightsportweekend@gmail.com. Sleeping places can be arranged, - vegan food will be provided - don't come if you're a macho, sexist or generaly a bad person.

slaan.' Vechtsporten geven daarom niet alleen zelfvertrouwen; ze zijn ook onlosmakelijk verbonden met vertrouwen hebben in elkaar: in de trainer, in je trainingsmaatje, in je *sparring partner*. Als dat vertrouwen ontstaat, creëer je een hechte groep van mensen die weten wat ze aan elkaar hebben. Dat kan volgens Steven ook een voordeel zijn als de groep wil deelnemen aan manifestaties: 'je weet dan beter hoe je bij acties rekening moet houden met elkaar en je kunt beter omgaan met agressie van anderen zonder daar zelf in terug te vallen'. Een concreet voorbeeld bij dit alles: een minutje lang precies hard genoeg op elkaars buikspieren slaan, kan verbindend werken.

De toekomst: praktische aspecten, waarden en openheid

En dat samen afzien, samen zweten, klagen over spierpijn en ontelbare blauwe plekken slaat enorm aan. Dat blijkt wel uit het steeds grotere aantal autonome vechtsportweekends en -toernooien. In België begon Van Monck enkele jaren geleden met de organisatie van weekends met workshops in allerlei (vecht)sporten: van kickboks tot Krav Maga en van pilates tot Systema. Zulke weekends vinden nu meerdere keren per jaar plaats in België en zijn ook toegankelijk voor beginners. Om nog maar eens een idee te geven van het internationale karakter van de antifascistische vechtsportwereld: op het laatste weekend in Gent waren mensen uit Nederland, België, Duitsland, Frankrijk, Engeland, Polen en Spanje aanwezig. De organisatoren van het Red Gloves toernooi in Wenen waren ook overrompeld door de opkomst en de aanmeldingen van vechters, waardoor ze een aantal gevechten moesten annuleren. Gelukkig kunnen enthousiastelingen dit jaar ook nog naar autonome toernooien in onder andere Potsdam, Brighton en Poznan.

De snelle groei van de autonome vechtsport roept vragen op over de toekomst. Die zijn soms heel praktisch: het is niet altijd even gemakkelijk om geschikte en betaalbare trainingslocaties te vinden. En hoewel boksen een relatief goedkope sport is, kost het ook nog wel wat om trainingspads, matten en bokszakken aan te schaffen. Verder halen initiatiefnemers aan dat er altijd gewaakt moet blijven worden voor de gedeelde verantwoordelijkheid die zo essentieel is voor autonome organisaties. 'We willen niet dat de verantwoordelijkheid teveel op één persoon komt te liggen, waardoor diegene de ruimte moet regelen en betalen, alles moet klaarzetten, en ook nog een training moet voorbereiden en geven', aldus Evi. 'Iedereen is in principe vrijwilliger, en bij ons loopt dat tot nu toe ook wel goed, maar ik kan me andere situaties inbeelden.' Een mogelijke oplossing om in ieder geval diversiteit in de trainingen te verzekeren, is om een rouleersysteem voor trainers op te starten. Zo kan iedereen met de nodige ervaring een training geven met zijn of haar favoriete oefeningen en technieken.

Verder blijft het belangrijk voor clubs om na te denken over hun visie op het verband tussen hun sportactiviteiten en politiek. Is een label 'autonoom', 'antifascistisch' of 'anarchistisch', met de aanklevende nadelen (moeilijk kunnen samenwerken met andere organisaties, in de gaten gehouden worden door extreemrechts en/of politie), wel nodig en wenselijk? Zijn waarden als toegankelijkheid en gelijkwaardigheid niet gewoon vanzelfsprekend? Maar als je die waarden niet uitspreekt, hoe garandeer je dan dat iedereen die mee komt trainen ze wel onderschrijft? Zomaar wat vragen waarover men in autonome groepen van mening kan verschillen.

Gerelateerd hieraan is de vraag wie precies het doelpubliek van autonome gyms vormen. Aan de ene kant staan de clubs die daarop antwoorden dat ze vooral een veilige plaats willen zijn voor de versterking van de beweging zelf, waardoor ze redelijk gesloten zijn en niet gauw buitenstaanders uitnodigen voor trainingen. Aan de andere kant zijn er clubs die juist uit het bekende autonome circuit willen breken om nieuwe mensen aan te spreken. Mensen die misschien niet eens met politiek bezig zijn, maar gewoon behoefte hebben aan sport in een relaxte sfeer. Bij de grote sportorganisatie Palestre Popolari in Rome kiest men ervoor om de gyms open te houden voor de stad.[5] En als de stad de autonome plaatsen niet weet te vinden, dan moeten de trainingen maar meer naar de stad komen: workshops geven op festivals of eens trainen in de buitenlucht zijn daar mogelijkheden voor.

Pretty damn awesome

Autonome vechtsportclubs lijken een mooi voorbeeld van hoe anarchistische idealen, of waarden die niet specifiek anarchistisch, maar wel zeker nastrevenswaardig zijn, in de praktijk kunnen worden gebracht. Uit de snelle groei van het aantal organisaties in Europa, kan men afleiden dat er veel behoefte is aan initiatieven voor betaalbare, toegankelijke sport én dat daar ook op ingespeeld wordt. En dat is, zoals Evi uit Leuven zegt, *pretty damn awesome*!

Ben je na het lezen van dit artikel (bijna) net zo enthousiast als ik? Kijk dan eens rond in je omgeving of er al ergens samen gesport wordt. Is dat niet het geval, en heb je ervaring met een bepaalde sport die je met anderen wilt delen? Begin dan gewoon zelf! Na de training kun je dan, moe maar voldaan, praten over de bijdrage die jullie club/organisatie/vriendengroep kan leveren aan jullie gemeenschap.

— door Emma

Noten

1 Meer informatie over het initiatief 'Runter von der Matte' staat op runtervondermatte.noblogs.org.

2 De namen in dit artikel zijn gefingeerd.

3 Wie meer wil weten over de Van Monck of mee wil trainen, kan terecht op vanmonckautonomousgym.squat.net.

4 Karim Zidan, 'Fighting Fascism: The gym owner behind Greece's anti-fascist fight club', 24 januari 2018, op www.bloodyelbow.com.

5 Brighton Anti-Fascists, 'Another vision of sport: Palestre Popolari in Italy, an interview with CoNaSP red gym trainers', 31 maart 2018, op libcom.org.

boek bespreking

Murray Bookchin

Sociale Ecologie en Politiek

Lange tijd heeft Murray Bookchin enigszins op de achtergrond gezeten van de linkse politieke denkers. Hij had daar zijn eigen niche, waar hij een maatschappijmodel had ontworpen met als bouwstenen de – volgens hem – bruikbare onderdelen van eerdere anarchistische en marxistische analyses, die hij omgesmeed had tot een nieuw geheel. Maar nu is hij ineens weer alomtegenwoordig. Dat heeft vooral te maken met het feit dat de Koerdische gevangen leider Öcalan hem heeft herontdekt en dat de revolutionaire beweging in Noord-Syrië/Rojava zijn theorieën gebruikt voor de praktische politieke invulling van haar gebied. Een goed moment dus voor het verschijnen van een bundel van zijn teksten.

Sociale Ecologie en Politiek, de nieuwe bundel teksten die uitgegeven is door Kelder Uitgeverij uit Utrecht, geeft een goed overzicht van het denken van Bookchin en de ontwikkeling in dat denken. Naast twee inleidende teksten over het denken van Bookchin, is het boek van 219 pagina's verder gevuld met acht losse artikelen van de auteur zelf.

De acht artikelen geven een breed overzicht van de ideeën van Bookchin en vooral de oudere zijn indrukwekkend omdat onze theoreticus pionierswerk heeft verricht op het gebied van het integreren van milieu en ecologie in het denken over politieke en economische systemen. Een tweede rode draad in zijn werk is het consequent redeneren over de noodzaak van een radicale, zelfs revolutionaire omwenteling.

Hij was zijn tijd ver vooruit met zijn teksten over 'ecologie en revolutionair denken'

Hij weet, en dat met veel historische kennis, overtuigend neer te zetten waarom dat de enige optie is, en krijgt postuum misschien wel meer gelijk dan hij zelf zou wensen. Hij was zijn tijd ver vooruit met zijn teksten uit begin jaren zestig over ecologische landbouw, en 'ecologie en revolutionair denken'. Tegenwoordig heeft iedereen het over de begrippen die hij daarin introduceerde, en helaas een stuk minder systematisch dan toen.

Bookchin redeneert vaak op een abstract niveau, en heeft veel 'ismen' nodig om uit te leggen wat zijn alternatief zou zijn. Dat levert vaak tamelijk stugge teksten op. Toch weet hij ook – en daar was hij een van de weinigen in – een structureel verband te leggen tussen schaal en hiërarchie en zijn ecologische ideeën. En daarbij is hij bepaald ondogmatisch. Op een beheerste wijze veegt hij bepaalde andere denkers over schaal (Schumacher) of overbevolking van tafel. Vooral het derde hoofdstuk over 'ecologie en revolutionair denken' uit 1977 is een plezier om te lezen. Het is Bookchin op zijn sterkst, en dat verklaart waarom hij

geldt als een van de weinigen en misschien wel de enige denker die de aloude linkse/anarchistische theorieën een moderne draai heeft weten te geven.

Medesamensteller van het boek, Marius De Geus levert ook een handig hoofdstuk af waarin in grote lijnen het werk van Bookchin wordt geschetst. Maar Bookchin werd pas weer actueel toen de Koerden hem als denker gingen adopteren. Hoe dat in de steel stak, vertelt Roger Jacobs in een speciaal hoofdstuk over Bookchins revival in Turks en Syrisch Koerdistan.

Zoals bekend is Bookchin in zijn nadagen afkerig geworden van het anarchisme. Daar wordt in de biografische schets van De Geus niet verder op ingegaan. Dat is jammer, want de context waarin zijn ommezwaai plaatsvond verklaart toch veel van de latere inhoud. Hij is zijn maatschappijbeeld gaan omschrijven in nieuw bedachte termen van 'confederalisme', 'libertair municipalisme' en 'communalisme', mede om zich af te zetten tegen bestaande politieke stromingen en met name tegen het anarchisme. Dat was mede een reactie op het feit dat bepaalde luidruchtige 'individualistische' anarchisten in de VS het op hem gemunt hadden, omdat ze hem te dogmatisch vonden en zijn pro-technologische standpunt afwezen. Mensen als Bob Black en de jochies achter het tijdschrift *Anarchy: A Journal of Desire Armed* haalden hem niet alleen het bloed onder de nagels vandaan, maar kwamen ook bijeenkomsten verstoren over radicale ecologie in Bookchins Institute for Social Ecology in Vermont. Het was de tijd van het (in de VS) opkomen van het anarcho-primitivisme, dat ook in Nederland door onder andere Freek Kallenberg in tijdschrift *Ravage* enthousiast onthaald werd, met inbegrip van het schoppen naar de oude man die er terecht niets van wilde weten.

Met het gevaar die hele 'discussie' nog eens over te doen, heeft Thom Holterman op zijn website Libertaire Orde in 'Murray Bookchin: Sociale Ecologie en Politiek. Op weg naar een Libertair Municipalisme' in een recensie naar die controverse verwezen. Het verklaart in ieder geval waarom Bookchin op het laatst zo rancuneus schrijft over de anarchistische geschiedenis. Het laatste hoofdstuk in het boek ('Het Communalistische Project', disclaimer: ik heb bijgedragen aan de vertaling daarvan) wordt ontsierd door geschop richting anarchisme dat zijn betoog niet sterker maakt.

Sowieso is de voornaamste reden dat Bookchin lang in een door hem zelf gehakte niche is gebleven, het feit dat zijn betoog zo abstract theoretisch is geworden. Hij ontwerpt teveel een soort utopisch maatschappijmodel op papier zonder aan te geven hoe we daar ooit zullen komen. Het is een kwestie van, zoals hij dat zelf noemt, 'rationalisme', dat kennelijk door een soort wonder ineens de meerderheid van de bevolking zal bevangen. In die zin lijkt zijn benadering enigszins op die van Ayn Rand, hoewel die grotendeels een tegenovergestelde maatschappij voorstond en verder niets met hem gemeen heeft. Alleen heette het bij haar 'objectivisme'.

De kracht van Bookchin blijft dat hij met veel historische kennis een geloofwaardig pleidooi maakt voor een ander maatschappijmodel. Lange tijd bleef dat hangen in pure theorie op papier, maar nu hebben de Koerden in Rojava er werk van gemaakt. Als ze de kans krijgen van Turkije en de fundamentalistische slagers in Syrië, die hen nu met alle middelen belagen, om echt een nieuwe maatschappij op te bouwen, dan zou dat een belangrijk laboratorium vormen voor het experimenteren met Bookchins theorieën.

— door Kees Stad

Murray Bookchin
Sociale Ecologie en Politiek
Bookchins radicale politieke ideeën over een duurzame en libertaire maatschappij

Uitgeverij Kelder, Utrecht, 2018

Praagse Lente: bureaucraten en rebellen

Frankrijk was niet het enige Europese land dat in 1968 langs de randen van revolutie scheerde. Zoals in Frankrijk het bewind van president De Gaulle bijna ten val kwam, zo ontsnapten ook in Tsjecho-Slowakije de machthebbers maar ternauwernood aan omverwerping. Zoals De Gaulle uiteindelijk het jaar erop het veld ruimde, zo kwam ook aan de macht van de Tsjecho-Slowaakse partijchef Dubcek in 1969 een eind. Maar waar De Gaulle een duidelijke belichaming was van een verstarde, autoritaire orde, belichaamde Dubcek in de ogen van velen verandering, vernieuwing, 'socialisme met een menselijk gezicht' in een 'Praagse Lente'.

Die lente werd de nek omgedraaid via Russische militaire invasie en bezetting, gevolgd door 'normalisering' oftewel gelijkschakeling, zuivering en stalinistisch herstel van de orde. Maar voor het zover was, had sociale strijd van intellectuelen, studenten en arbeiders iedere gevestigde orde flink aan het wankelen gebracht. Wie in de 'gebeurtenissen' van mei 1968 in Frankrijk een hoopgevende episode van revolte herdenkt en viert, mag met soortgelijke houding de opbloei van subversie in de Praagse Lente begroeten, en het verpletteren ervan herdenken als een nederlaag van de vrijheid, de gelijkheid en de solidariteit. Geen definitieve, dat is intussen gelukkig duidelijk. Maar dat is stof voor weer een andere beschouwing.

Tsjecho-Slowakije was in 1968 een maatschappij die zowel van bovenaf als van onderop in beweging was gebracht. Allereerst was er een poging van het staats- en partijbestuur – eerst voorzichtig, vanaf januari 1968 steeds voortvarender – om de economie en de maatschappij te hervormen in de richting van meer efficiency, meer dynamiek en meer democratie. Dat was een bestuurlijk antwoord op de verstarring en crisis waaraan de maatschappij onderhevig was. Het land was in 1948 in de greep gebracht van de Communistische Partij, die haar aanzienlijke electorale macht combineerde met een gewapende machtsgreep. Het land werd een stalinistische dictatuur, met een oppermachtige Communistische Partij, een economie in staatshanden die door bureaucratische planning van bovenaf werd aangestuurd. Oppositie werd verpletterd, en ook binnen de partij werd via zuivering en executies loyaliteit afgedwongen. Het land voegde zich verplicht in een imperiale orde met als hoofdkwartier Moskou. Uit de Sovjet-Unie kwamen zowel instructies als het model wat ten uitvoer werd gelegd.

Nu kan centrale planning, afgedwongen met dwang en repressie, nooit en te nimmer een rechtvaardige maatschappij opleveren.

In hun afwijzing van antiautoritaire rebellie was het gezag in West en Oost opvallend eensgezind

Maar een economie kun je er wel mee laten groeien. Je kunt mensen via dwangarbeid en centraal vastgestelde groeicijfers kanalen laten graven, mijnen en spoorwegen laten aanleggen en ook nog wel fabrieken laten bouwen. Wie niet gehoorzaamt, wie niet snel genoeg werkt, staat gevangenschap of executie te wachten. De angst regeert, maar de boel marcheert wel degelijk. Stalinistische planning slaagde erin om van agrarische maatschappijen in hoog tempo functionerende industriestaten te maken.

Maar in Tsjecho-Slowakije liepen de machthebbers heel snel tegen een probleem aan. Het land was al een industriestaat. Aanvankelijk kon die met de bekende dwangmiddelen verder worden opgebouwd, maar verdere ontwikkeling vergde verfijndere technologie, ingewikkeldere apparatuur, meer scholing van het personeel en dergelijke. Om die te ontwikkelen zijn andere methoden handiger. Je kunt achter elke tien kanalengravers iemand met een geweer neerzetten om mensen aan het werk te houden. De bewaker weet net zo goed als de gravers wat er moet gebeuren. Maar als in een fabriek complexe apparatuur bediend moet worden, is de werking daarvan door bewakers een stuk moeilijker te doorgronden. Toezichthouders snappen dan maar half waar ze toezicht op houden, personeel kan heel druk bezig zijn met knoppen bedienen zonder daadwerkelijk te doen wat de bedoeling is. Om complexe productieprocessen aan te sturen, helpt dwang en centrale sturing dus veel minder. Naarmate de economie in het teken van technische vernieuwing kwam te staan, begon het stalinistisch model dan ook steeds meer te haperen. Binnen de economische elite – bedrijfsdirecties, maar ook adviseurs op ministeries – ontstond een behoefte aan hervormingen. Personeel diende geprikkeld te worden met prestatiebeloning, bedrijven dienden afgerekend te worden op rentabiliteit, niet enkel op het halen van streefcijfers. Binnen de partij weerspiegelde zich deze aandrang in de opkomst van een hervormingsgezinde groepering. Maar de partijbazen en andere topfunctionarissen van de oude stempel stribbelden tegen. Hun macht was verbonden aan de oude methoden, ze waren niet anders gewend, en het betrof heilige partijdogma's. Zo ontstond er binnen de partijleiding een conflict. Het betrof hier dus een discussie over hoe de economie en de maatschappij effectief en lucratief bestuurd diende te worden.

In de jaren zestig was de economische crisis acuut geworden. De partij ontkwam er niet aan om de hervormers meer ruimte te geven. Een econoom, Ota Sik, kwam met een uitgewerkt programma waar aanzienlijk meer ruimte voor marktwerking in de economie werd gelaten. Er werden stapjes in die richting gezet, maar partijbureaucraten trapten steeds op de rem. Dit alles vond dus top-down plaats. Maar het weerkaatste diep in de maatschappij. Want hoewel de vernieuwers geen radicale democratie op het oog hadden, botste hun concept wel met de totale stalinistische onvrijheid. Stappen naar efficiency vergden dat er tenminste discussie mogelijk was over wat goed ging en wat niet. Er diende dus iets meer ruimte voor kritiek te komen. Naarmate deze stroming invloedrijker werd, nam de repressie af en groeide de ruimte voor iets vrijere uitingen, ook buiten de elite.

Vrijere uitingen waren er in vooral Praag wel degelijk. Er was een half ondergrondse culturele, alternatieve scene, van studenten en kritische kunstenaars zoals bijvoorbeeld toneelschrijver Vaclav Havel die zijn welverdiende reputatie na 1989 te grabbel gooide als neoliberale president. Die scene had contacten met westerse dissidenten, alternatieve dichters zoals Allen Ginsberg. Die kwam in 1965 op bezoek, raakte betrokken bij happening-achtige events in de stad, liet zich zelfs tot Koning van Mei uitroepen, om enkele dagen later door de Tsjecho-Slowaakse autoriteiten het land te worden uitgewerkt. Eenmaal terug in de VS zetten de autoriteiten hem daar ook op de lijst van mensen die in de gaten gehouden dienden te worden.[1] In de afwijzing van antiautoritaire rebellie was het gezag in West en Oost opvallend eensgezind.

Zolang dissidentie beperkt bleef tot cafés en huiskamers, deden de autoriteiten er weinig tegen. Maar de kritische sfeer begon om zich heen te grijpen nu de leiding van staat en partij verdeeld was geraakt en de hervormers in de partij kritische uitingen uit tactisch oogpunt verwelkomden. Op een officieel congres van schrijvers in juni 1967 was luide kritiek op onvrijheid te horen. De oude garde sloeg terug door mensen de partij uit te werken en een officieel schrijverstijdschrift onder ministeriële curatele te zetten.[2] In november 1967 hielden studenten in Praag een demonstratie tegen beroerde voorzieningen in de studentenhuisvesting. Voorzien van symbolische kaarsjes hielden ze een optocht. Agenten vielen de demonstranten aan en sloegen een vijftigtal van hen het ziekenhuis in. Aan het opkomend radicalisme van studenten maakte dat geenszins een einde.[3]

In januari 1968 kwam een eerste ontknoping. De stalinistische partijchef Novotny maakte plaats voor de voorzichtige hervormer Dubcek. Die had de steun, niet alleen van andere hervormers maar ook van Slowaakse partijfunctionarissen. Slowaken waren tot dan toe door vooral Tsjechische bestuurders opzij geschoven of in de schaduw gehouden. Slowaaks nationalisme voegde zich bij bestuurlijke en economische liberaliseringsdrang en bracht de oude garde in de verdediging. Onthullingen over corruptie in hoge kringen in de inmiddels iets kritischer pers maakten de positie van Novotny verder onmogelijk. In maart moest hij ook het presidentschap opgeven.

De hervormingsgroep rond Dubcek kwam met een politiek waarin de economie meer marktgericht werd aangestuurd. Politiek liet de partijtop de teugels vieren. Censuur werd gaandeweg buiten werking gesteld. Dubcek pleitte voor democratisering en voor 'socialisme met een menselijk gezicht'. Alleen al aan die laatste formule kun je zien dat het eerder een facelift dan een grondige verandering

betrof. De partij kwam met een Actieprogramma waarin de hervormingskoers werd uiteengezet. Fundamentele veranderingen in de machtsstructuur waren duidelijk niet de bedoeling. Zo werd de beruchte Leidende Rol van de Partij gehandhaafd als beleidsdoel. Alleen moest die partij – de Communistische, dat mag duidelijk zijn – die rol niet langer met geweld afdwingen maar verdienen door wijs beleid en overredingskracht. Wat er moest gebeuren als de bevolking zich niet liet overtuigen en de wijsheid van de partij in twijfel trok, bleef verborgen in nevels van goede wil.

Waar de politieke hervormingen meer vrijheid beloofden, maar nog steeds binnen beperkte partijkaders, daar beloofden economische hervormingen vooral meer ongelijkheid. Meer markt en meer efficiency betekent al gauw beloningsverschillen en ontslagen in bedrijven die de concurrentie niet bij konden benen. Klassieke stalinisten als Novotny speelden hier op in door het voor arbeiders op te nemen. Maar van dit slag bestuurders hadden arbeiders al te veel moeten incasseren. Stalinistisch arbeidersprotest kwam niet van de grond. Maar van enthousiasme van arbeiders voor de hervormingen was aanvankelijk weinig sprake. Voor zulk enthousiasme hadden die arbeiders dan ook weinig reden, want die hervormingen bedreigden hun zekerheden en hun levensstandaard.

Voor intellectuelen, kunstenaars en studenten lag dat anders. Die verwelkomden de toegenomen vrijheid. Al snel gingen ze de grenzen van die vrijheid opzoeken, oprekken en doorbreken. Kritische artikelen verschenen in de steeds minder gecensureerde pers, over hedendaagse corruptie en wanpraktijken van machthebbers, over het verleden van repressie en zuiveringen. Op allerlei plaatsen kregen machthebbers te maken met kritische vragen en tegenwerpingen. De maatschappij begon te gonzen van steeds vrijere discussies. En waar het economisch beleid arbeiders weinig te bieden had, grepen ze de toenemende vrijheid aan om hun verlangens steeds nadrukkelijker naar voren te brengen.

De economische hervormingen bevatten naast marktwerking, maatregelen voor efficiency en bevordering van wetenschappelijk inzicht en de toepassing ervan, nog een punt: ondernemingsraden, een vorm van arbeiderszelfbestuur. Arbeiders kregen volgens een wetsvoorstel het recht om zulke bedrijfsraden te kiezen die een rol in het management zouden mogen spelen. Daarmee hoopten hervormers ongetwijfeld hun beleid van meer draagvlak te voorzien. De voorstellen deden denken aan wat in Joegoslavië al praktijk was. Het betrof hier geen werkelijk autonoom arbeiderszelfbestuur, maar een opgeleukte versie van participatie die we in Nederland via bijvoorbeeld ondernemingsraden ook kennen. Arbeiders werd wat medeverantwoordelijkheid gegund. Maar de beleidskaders kwamen van hogerhand, en het doel van het bedrijf was rentabiliteit, niet de behoeftebevrediging van mensen. Arbeiders mochten meepraten over de vormen van hun eigen ondergeschiktheid aan doelen die niet de hunne waren.

Maar in het relatief vrije maatschappelijke klimaat dat in het voorjaar van 1968 was ontstaan, namen arbeiders geen genoegen met beperkte vrijheid. Rond het idee van officiële wettelijk voorgeschreven ondernemingsraden ontstonden discussies om die raden van steeds meer bevoegdheden te voorzien. Ook binnen de officiële vakbeweging begon het te rommelen: arbeiders probeerden delen ervan om te vormen tot instanties waarmee ze daadwerkelijk voor hun rechten konden opkomen. In één geval namen arbeiders zelfs de stap om een nieuwe vakbond op te zetten, buiten de officiële structuren om. Het betrof de Federatie van Loco-Bemanningen, een machinistenvakbond met al snel 24.000 leden. Die vroeg tevergeefs om erkenning en hield zelfs een stiptheidsactie. Andere arbeiders voerden ook actie. Her en der gingen arbeiders korte tijd in staking. Soms was dreigen met een werkonderbreking al voldoende om eisen ingewilligd te krijgen.

Arbeiders mochten meepraten over de vormen van hun eigen ondergeschiktheid aan doelen die niet de hunne waren

Tevens kwamen in de bedrijven volstrekt onofficiële Arbeiderscomités voor de Persvrijheid op, een teken dat arbeiders verder keken dan rechtstreekse materiële belangenstrijd. Persvrijheid raakte ook hun eigen vrijheid, hun recht op informatie en hun recht om hun zegje te kunnen doen.[4]

Tegen de zomer was de kritische stemming wijdverbreid in de maatschappij, in fabrieken en bedrijven net zo goed als in universiteiten, literaire tijdschriften en journalistieke kringen. Partijbestuurders wezen dit soort initiatieven veelvuldig af en werkten ze tegen. Het beeld van een eensgezinde bevolking die enthousiast achter Dubcek en zijn socialisme met een menselijk gezicht aanliep, is mythologie.

De machthebbers, ook die vriendelijke hervormingsgezinde Alexander Dubcek begonnen zich zorgen te maken en probeerden de ontwikkelingen af te remmen. Hun hervormingen waren bedoeld om het bestaande systeem te verbeteren zonder het fundamenteel om te vormen. In de aanzwellende kritiek klonk echter het verlangen tot radicale transformatie van het systeem, in de richting van werkelijke vrijheid en rechtstreekse zeggenschap. De filosoof Ivan Svitak zei het zo: ‘Wij moeten het afschaffen, anders schaft het ons af.’ Met ‘het’ doelde hij op het partijapparaat.[5] Dubcek was echter niet van plan om het apparaat waar hij leiding aan probeerde te geven, af te laten schaffen. Dat zou machtsverlies betekenen voor de complete partijtop, ook voor hervormers als Dubcek. Zover wilde die bepaald niet gaan.

Bovendien wisten Dubcek en zijn medestanders dat te radicale veranderingen door de leiding van de Sovjet-Unie niet getolereerd zouden worden. Uit die richting begon al steeds dreigender taal te klinken, en in de zomer vonden langdurige militaire oefeningen van Russische troepen plaats, waarvan het einde slechts na opvallend getreuzel plaatsvond. Partijchef Brezjnev van de Sovjet-Unie en zijn bondgenoten eisten maatregelen om ‘het socialisme’ te redden: herstel van de censuur, ontbinding van onofficiële clubs en organisaties, bevestiging van de Leidende Rol van de Partij op papier en in de praktijk.

Vrijwel de complete maatschappij van hoog tot laag, werkte de bezetting tegen, demonstratief en met gevaar voor eigen leven

Dubcek deed zijn best en drong bij de bevolking aan om toch vooral niet te ver te gaan. Radicale initiatieven en clubs ervoeren officiële tegenwerking. Maar het ging Brezjnev en bondgenoten niet snel en niet ver genoeg, terwijl de rebelse stemming inmiddels zo wijd verspreid was geraakt dat halfslachtige repressie mensen boos, maar niet langer bang maakte. In de zomer van 1968 was Praag, meer dan Parijs waar de revolte inmiddels was verslagen door een Heilige Alliantie van stalinisten, oproerpolitie en president De Gaulle, de plaats waar jonge mensen heen gingen om vrijheid en creativiteit te proeven.

In augustus was het politbureau van de Sovjet-Unie al die vrijheid, creativiteit en andere uitingen van ‘contrarevolutie’ en ‘antisocialistische agitatie’ zat. In de nacht van 20 op 21 begon de invasie, die uiteindelijk 600.000 militairen van de Sovjet-Unie en andere Warschaupactlanden als bezettingsmacht in Tsjecho-Slowakije bracht. Maar de van kritiek en vrijheidsdrang doordrenkte maatschappij bleek zelfs met zo’n militaire overmacht bepaald niet makkelijk te kraken.

Het plan was eerst om Dubceks team uit het zadel te lichten en een collaborateursregering in het zadel te helpen. Er was een handvol partijfunctionarissen die zich daarvoor hadden aangeboden. Van hen ging een formeel ‘verzoek tot broederlijke bijstand’ aan de Sovjet-Unie uit, die als legale façade voor de invasie functioneerde. Maar de collaborateurs slaagden niet in een serieuze machtsgreep. Dubcek bleek tegenover de bezetters op de loyaliteit van zowel bevolking als vrijwel alle bestuurders te kunnen rekenen. De Russische machthebbers konden niet om hem heen.

De eerste week na de inval was het land één grote zone van burgerlijke ongehoorzaamheid en verzet. Demonstraties tegen de soldaten en hun tanks. Het opzetten van ondergrondse radiostations. Het verdraaien en veranderen van straatnaambordjes, zodat soldaten de weg kwijtraakten. Het ondergronds organiseren van het officiële congres van de Communistische Partij waarin het Actieprogramma zou worden bekrachtigd. Twee korte algemene stakingen. Vrijwel de complete maatschappij van hoog tot laag, werkte de bezetting tegen, demonstratief en met gevaar voor eigen leven. Russische bezettingstroepen schoten tussen de vijftig en honderd protesterende mensen dood. Veel geweld vanuit demonstranten was er niet. Een enkele molotovcocktail, veel verder ging het niet.

Het was vooral burgerlijke ongehoorzaamheid waarmee de bevolking werkte, op een enorme schaal. Maar er was iets vreemds met die burgerlijke ongehoorzaamheid aan de hand: die vond plaats, niet tegen maar juist voor de wettelijke autoriteiten. Allemaal van hoog tot laag tegen de bezetters. Het was een opmerkelijk vertoon van nationale eenheid. En het kon niet duren, want achter die eenheid ging een fundamenteel verschil schuil. De Tsjecho-Slowaakse partijleiding en regeerders lieten via burgerlijke ongehoorzaamheid aan de bezetters en aan de Russische leiding merken: je hebt ons nodig als je rust in het land wil. Partijleiding en bestuurders vochten via het protest vooral voor herstel van hun eigen machtspositie, hun functies. Als ze die succesvol hadden verdedigd, konden ze kalm verder met hun beleid. Voor de protesterende studenten, kunstenaars, arbeiders, journalisten, noem maar op, lag dat anders. Die verdedigden nationale onafhankelijkheid maar vooral ook de gewonnen vrijheid die ze verworven hadden. Die vrijheid bleek al eerder veel verder te gaan dan wat ook Dubcek wenselijk achtte.

Tussen die twee doelen bestond al direct spanning. Van hogerhand klonken al snel oproepen om de confrontatie met de bezettingstroepen te vermijden, om toch vooral gedisciplineerd en geweldloos te blijven en dergelijke. Een algemene staking werd

welbewust beperkt gehouden tot enkele uren. Met deze beleidslijn hoopten partijfunctionarissen ongetwijfeld groter bloedvergieten te voorkomen. Maar met deze beleidslijn bewezen ze ook dat ze uiteindelijk een ordelievende kracht waren, waarmee de Russische leiding best zaken zou kunnen doen. Dat laatste is dan ook precies wat er uiteindelijk gebeurde.

Waar was intussen Dubcek gebleven? Die was door de Russische bezettingsmacht ontvoerd, net als de rest van de regering. Toen de bezetters ontdekten dat een collaborateursbewind er bij gebrek aan effectieve collaborateurs er niet inzat, gingen ze Dubcek en zijn kameraden onder zeer zware druk zetten om akkoord te gaan met 'normalisatie', oftewel herstel van de oude orde. Uiteindelijk capituleerden zij en tekenden een verklaring waarin stond dat de bezettingstroepen bleven tot die 'normalisatie' een feit was. Dubcek keerde terug naar Praag. Als partijleider, maar tegelijk als zetbaas van Moskou, als machthebber die de toegestane vrijheden stelselmatig moest terugdraaien. Dat deed hij ongetwijfeld met tegenzin. Maar hij deed het, net als de meeste andere regerings- en partijleiders.

Daarmee kwam de eenheid tussen bevolking en bestuur al snel tot een einde. De bevolking bleef protesteren, met bijvoorbeeld een grote studentenstaking in november 1968, en met rellen in 1969 toen het Tsjecho-Slowaakse ijshockeyteam won van het Russische. 'Zonder tanks kunnen ze niet winnen!' klonk het.[6] Maar Dubcek en zijn medestanders draaiden al snel hervormingen de nek om. De censuur kwam terug. De ondernemingsraden werden afgeremd, vorming ervan stopgezet. Demonstranten kregen weer als vanouds te maken met geweld van hun 'eigen' Tsjecho-Slowaakse politie. Dubcek en zijn medebestuurders slaagden stapsgewijs waar de Russische bezetters eerst faalden. Ze herstelden de bureaucratische greep op de maatschappij. Dubcek kwam in november 1968

in eigen persoon langs bij studenten om erop aan te dringen dat ze van hun staking afzagen.[7] Doordat het de populaire Dubcek en zijn maten waren die het land bestuurden, en niet de gehate Russische invasiemacht, keerde een deel van de frustratie van de wederom onderworpen bevolking zich ongetwijfeld ook tegen diezelfde Dubcek. De hoop dat de regering in ruil voor concessies nog iets van de eerdere vrijheden overeind zou houden, vervaagde steeds verder. In 1969 werd hij aan de kant geschoven. De normalisatie nam de vorm aan van arrestaties en van zuivering van iedereen die niet meegaand genoeg was.

Zonder slag of stoot ging het niet. Student Jan Palach stak zich zelf in januari 1969 uit protest in brand. Vijfentwintig mensen deden de maanden erop iets dergelijks. Zeven van hen overleefden het niet.[8] Dit waren individuele daden van protest. Een bastion van georganiseerd protest was bijvoorbeeld de metaalvakbond. Die werkte samen met radicale studenten, en dreigde zelfs met een staking als parlementsvoorzitter Smrkovsky ontslagen zou worden. Dat was een relatief radicale en populaire hervormer. Typerend genoeg drong hij zelf erop aan om die staking af te blazen.[9] Ook hij verkoos daarmee uiteindelijk de stabiliteit van het systeem boven het 'gevaar' van druk van onderop als middel om vrije zeggenschap van de bevolking te verdedigen. Dan was die demonstrant die op een Russische militair in bleef praten kort na de invasie – waarom zijn jullie gekomen? waarom schieten jullie onze mensen dood? – effectiever. De arme jonge militair had tegen de indringende vragen van de demonstrant geen verweer meer. Uiteindelijk pakte hij zijn pistool en schoot hij zich dood.[10]

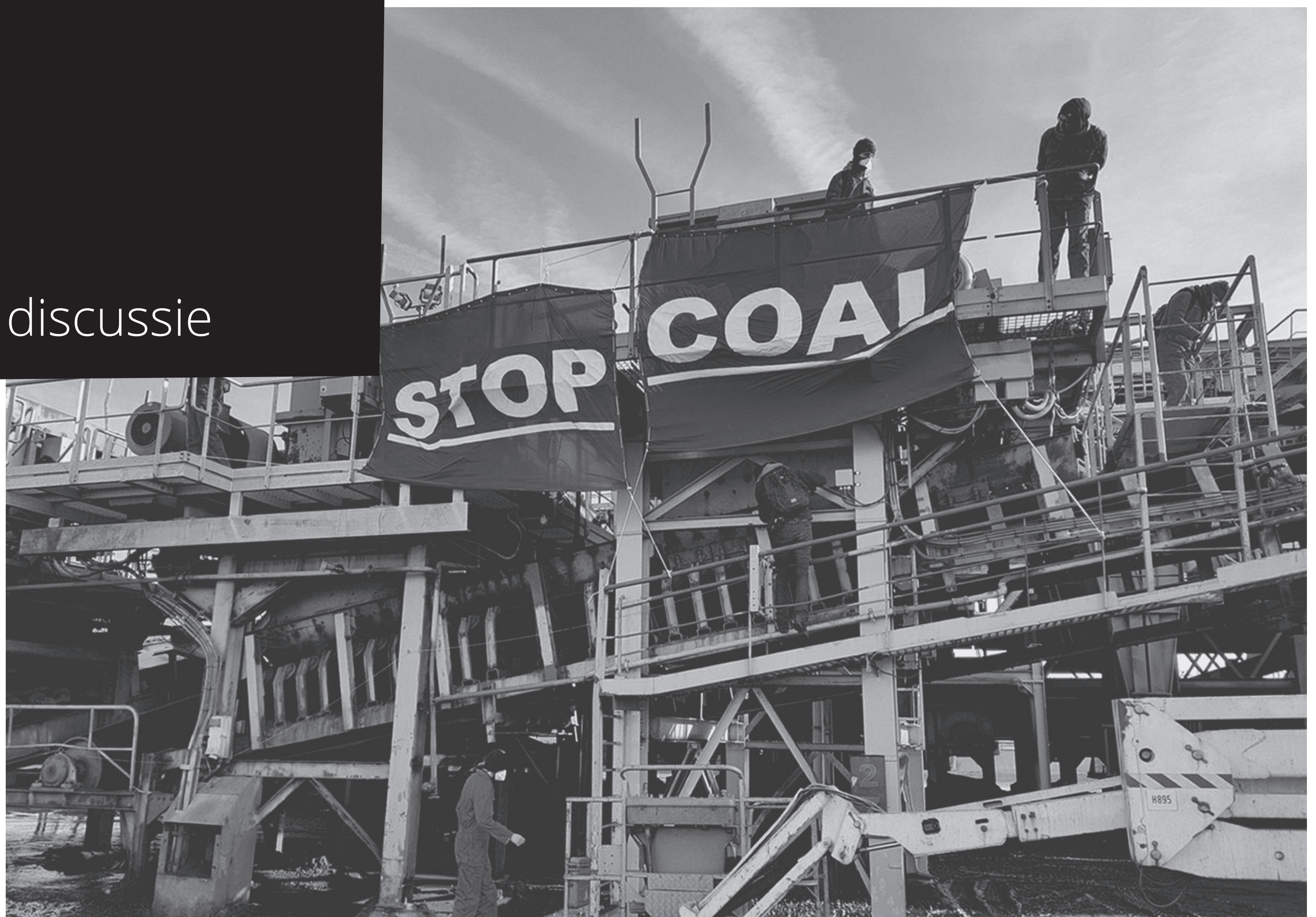
De vrijheid, die zeggenschap van de bevolking over hun eigen levens, daar was het om gegaan in de Praagse Lente, in het verzet tegen de Russische bezetting en tegen de stalinistische 'normalisatie' die daarmee werd ingeluid. Bezetting en normalisatie wisten die zeggenschap en die vrijheid te wurgen met hun wapens. Er moest een nieuwe, weliswaar fluwelen en zeer halve revolutie aan te pas komen om tenminste wat ruimte voor zulke zeggenschap en vrijheid te heroveren.

— door Peter Storm

Noten

1 Mark Kurlansky, *1968: het jaar dat alles veranderde* (Amsterdam 2004), 47.
2 Situationist International, 'Reform and counterreform in the bureaucratic bloc: Czechoslovakia 1968', september 1969, op libcom.org.
3 Kurlansky, 1968, 48.
4 Petr Cerny, 'Czechoslovakia 1968: What socialism? What human face?' (uitgave Solidarity, Londen), 11-12; 35-42.
5 Kurlansky, 1968, 274.
6 Roel Janssen, *1968: 'You say you want a revolution'* (Amsterdam 2018) 123.
7 Cerny, 'Czechoslovakia 1968', 13.
8 Janssen, 1968, 123.
9 Chris Harman, *Class Struggles in Eastern Europe, 1945-83* (Londen 1983), 204-205.
10 Cerny, 'Czechoslovakia 1968', 8.

discussie

Anarchisten in massa-acties en molotovcocktails in je woongroep

Reactie op 'Anarchisten bij massa-acties'

Afgelopen zomer werd door 350 mensen de kolenhaven in Amsterdam platgelegd. De grootste burgerlijke ongehoorzaamheidsactie voor klimaatrechtvaardigheid in Nederland ooit, met meer dan honderd mensen die voor het eerst opzettelijk de wet overtraden. Een mooi resultaat van een jaar lang voorbereiden en nieuwe mensen betrekken. Als anarchisten die meededen aan Code Rood lazen wij het stuk in de laatste Buiten de Orde van 2017 met verbazing. Met Code Rood 'wordt zo langzaamaan een nieuwe staat opgetuigd' lazen we. Als we de reflecties van een paar leden van de arrestantengroep van de Code Rood-actie van afgelopen zomer mogen geloven is deze beweging voor klimaatrechtvaardigheid een potentieel gevaar. En dan wel voor het anarchisme, in plaats van voor de fossiele industrie. Als iets je aan het hart gaat, dan kijk je er kritisch naar. Wij zijn overtuigd van de goede bedoelingen en oprechte gevoelens van de auteurs. Maar helpt de kritiek ook verder te bouwen? En is zij terecht?

Juist omdat Code Rood geen staat is, kunnen individuen dingen doen die afwijken van de beoogde opzet van wat gezamenlijk besloten is. Dat kan per ongeluk zijn, gebaseerd op miscommunicatie, of met opzet. De structuur van Code Rood, met werkgroepen, een coördinatieplatform en open actieconferenties maakt dat dingen gezamenlijk en transparant besloten worden. Het houdt ook in dat we gezamenlijk individuen moeten aanspreken op gedrag dat afwijkt van de gemaakte afspraken. En dat er niemand eindverantwoordelijk is voor de dingen die we doen. Om die reden klonk een groot deel van de kritiek in het eerder verschenen Buiten de Orde artikel ons vreemd in de oren. Het stuk bevat enkele pijnlijke waarheden, maar toch vooral ook miscommunicaties en valse aantijgingen. Hieronder een korte uitleg over het hoe en waarom van Code Roods manier van organiseren, waarin gereageerd wordt op het artikel.

Wat betreft organisatieprincipes is Code Rood juist erg anarchistisch

Anarchisme en organisatie

Met het stellen van de vraag 'hoe moeten anarchisten omgaan met massa-acties' positioneren de schrijvers zichzelf als anarchisten buiten de organisatie van massa-acties à la Code Rood. Code Rood is een platform dat iedereen de mogelijkheid biedt om mee te doen – bijvoorbeeld aan de actieconferenties waar nieuwe mensen betrokken worden, in de werkgroepen, of in de van tevoren aangekondigde evaluatie. De auteurs plaatsen zich opzettelijk hierbuiten – ze kondigen last minute een eigen evaluatie aan en zijn verbaasd als niet iedereen kan, ze komen niet naar de officiële evaluatie maar sturen wel een opiniestuk, ze waren niet op het actieterrein maar hebben wel een sterke mening, ze zijn niet een jaar van te voren begonnen maar zijn wel boos dat niet alles gaat op hun manier.[1]

Daarnaast wordt er in het artikel gedaan alsof er een eenduidige visie is van het anarchisme op hoe we onszelf moeten organiseren. Dat Code Rood wellicht op minder sympathie kan rekenen van de insurrectionele vleugel, is evident. Maar sinds Bakoenin en Marx uit elkaar gingen zijn er al meningsverschillen onder anarchisten over het vraagstuk 'organisatie'. Reflectie op de manier van organiseren is voor iedere actiegroep noodzakelijk. Maar zij moet ook gefundeerd zijn: hoe bouwen we een beweging op? Is dat nodig? Moet er één beweging zijn, of kan Code Rood naast de andere initiatieven bestaan?

Een suggestie dat Code Rood langzaamaan een nieuwe staat optuigt is eerder kwaadwillig dan constructief, en te simpel. Als je een woongroep begint in een kraakpand en huisregels opstelt, ben je dan ook meteen een staat-in-wording?

Het is vreemd om jezelf als anarchisten buiten een organisatie als Code Rood te plaatsen – wat betreft organisatieprincipes is Code Rood juist erg anarchistisch. Het is immers horizontaal, direct democratisch, met consensus-besluitvorming, wisselende rollen en uitwisseling van vaardigheden. Daarnaast is er een impliciete nadruk op prefiguratie; een bewustzijn van groepsdynamiek en een constant streven om seksisme, racisme en andere vormen van onderdrukking te ontmantelen binnen eigen beweging. Deze manier van organiseren is door de inspanning van anarchisten eind jaren '90 tijdens de andersglobaliseringsbeweging de norm geworden – en daarmee ook de norm binnen de hedendaagse internationale climate justice beweging waar Code Rood deel van uitmaakt.

Dat het zichzelf niet expliciet anarchistisch noemt maakt het wat betreft organisatiestructuur niet minder anarchistisch. We zien hier dan ook het verschil tussen wat ook wel ideologische 'capital-A Anarchists' en de procesgerichte 'small-a anarchists' worden genoemd.[2] In deze traditie zijn het de 'hoofdletter-A Anarchisten' die zich sterk identificeren met een historische traditie of tendens, en die sektarisch kijken naar wat wel of niet anarchistisch is. Het zijn de 'kleine-a anarchisten' die meer op proces en horizontale manier van organiseren gericht zijn, het niet zo belangrijk vinden om per sé het etiket anarchist te gebruiken, en die pragmatisch samenwerken met groepen die geen link hebben met de anarchistische traditie. Ons boeit het eerlijk gezegd niet of mensen zichzelf wel-of-niet als anarchist identificeren – wij willen strijden tegen de fossiele industrie, en het liefst al strijdend een heleboel nieuwe mensen radicaliseren, en expliciet antiracistisch, anti-seksistisch, en anti-validistisch de weg plaveien voor een anti-kapitalistische samenleving.

De hele 'hoe moeten wij als anarchisten omgaan met massa-acties' vraag is daarmee onzinnig. Wat men effectief doet tegen sociale ongelijkheid en de verwoesting van deze planeet vinden wij belangrijker dan of men de juiste lijn volgt wat betreft Kronstadt, Machno of wie dan ook. Als 'gepamperde weekendactivisten' bereid zijn hun weekend én schone strafblad op te offeren om voor het eerst mee te doen aan een actie, dan heeft Code Rood een goede eerste stap gezet. Je hoeft niet gekraakt te hebben om te snappen dat klimaatverandering het resultaat is van het kapitalisme. Je hoeft niet een doorgewinterde activist te zijn om te snappen dat de staat en haar monopolie op geweld het kapitalisme in stand houdt.

Actieconsensus

De actieconsensus is de overeenstemming van wat het spectrum is wat als aanvaardbaar wordt geacht voor alle deelnemers – het resultaat van gezamenlijk uitvinden wat de voorwaarden zijn voor een massa-actie waar een grote groep zich in kan vinden. De actieconsensus zoals die vorig jaar bij Code Rood werd geïntroduceerd, om samenwerking tussen verschillende groepen met een uiteenlopende politiek mogelijk te maken, komt voort uit jarenlange ervaring in het organiseren van massa-acties in Duitsland. Uiteraard is het belangrijk om de actieconsensus, en hoe men daarmee omgaat, te evalueren.

Wat ons betreft is het duidelijk dat affiniteitsgroepen tijdens een actie in overleg met de rest hun eigen keuzes kunnen maken binnen de actieconsensus.[3] Dit zorgt voor eigenaarschap over de actie en is ook de reden dat iedereen die meedoet in een affiniteitsgroep is georganiseerd.

Deze autonomie betekent echter niet dat je schijt hebt aan de grotere groep, niks meer hoeft te overleggen, en gemaakte afspraken over de actie aan je laars lapt. Moedwillig je onverschillig tonen naar anderen en je agressief gedragen richting andere actievoerders is niet hetzelfde als 'autonomie'. Er werd gesuggereerd in het artikel dat niet iedereen op de hoogte was van de actieconsensus – dat is natuurlijk onzinnig. Wie vanaf een plek zonder internet levend en met bagage Amsterdam weet te bereiken, heeft ook leren lezen. Wij hebben tijdens de actie enkele dingen gezien die zorgden voor zeer weinig sympathie voor enkele 'Kraanvogels'. Solidariteit gaat twee kanten op. Wanneer men moedwillig onveilige situaties en extreme stress voor andere actievoerders creëert, dan is het betwijfelbaar wie nou precies 'een gebrek aan solidariteit' te verwijten valt. Dat mensen die in de klauwen van de staat zijn gevallen steun verdienen, staat vast. Maar wat ons betreft houdt onvoorwaardelijke solidariteit tegen de staat en politie niet in dat mensen niet aangesproken mogen worden op hun gedrag.

Het maken van duidelijke afspraken is essentieel bij directe actie. Als je kraakpand bedreigd wordt door ontruiming en je als woongroep besluit je te verzetten tegen de politie door middel van een lock-on en een paar verfbommetjes, dan is het redelijk te verwachten dat dat ook is wat je gaat doen. Het is dan niet solidair te noemen als één van je huisgenoten – of een Duitse insurrectionalist die toevallig ook op bezoek was – de verf over jouw kledingkast smeert en met molotovcocktails gaat gooien. En dat is niet omdat we molotovcocktails geen legitieme vorm van verzet vinden, of omdat we denken dat woongroepen een staat in wording zijn.

Code Rood wil nieuwe mensen betrekken bij acties. Ervaring leert dat één van de grootste struikelblokken voor het meedoen aan massale acties de angst is dat anderen dingen doen die terugslaan op de rest van de groep – maar waar je jezelf niet in kan vinden. Naast juridische consequenties, heeft het afwijken van de consensus ook sociale consequenties. Leg het maar uit aan je collega's, oma, of buurman dat die actie waar je zo trots over vertelde en volledig achterstond, toch net wat anders liep. Mensen die publiek zeggen mee te doen aan acties dragen risico's – en creëren de voorwaarden waarin het voor politie minder legitiem wordt in te grijpen. Een actieconsensus, of hoe je het ook maar noemt, is daarom belangrijk voor de mobilisatie. Het naleven van de actieconsensus is daarmee cruciaal voor de bewegingsopbouw.

Er zitten potentieel problematische kanten aan een actieconsensus. Een actieconsensus wordt tot op zekere hoogte opgelegd. Alhoewel bij Code Rood over de hoofdlijnen en kaders van de actie maandenlang wordt gesproken, en deze besloten wordt in de voor iedereen toegankelijke actie conferenties, kan niet iedereen hierbij aanwezig zijn. Als direct democratische organisatie leg je iets op aan de mensen die wel mee willen doen maar die niet bij het proces betrokken waren. Maar over het oordeel over dit opleggen is de context is dan belangrijk. Volgens ons is kritiek op een actieconsensus die opgelegd is op acties die toch al zouden gebeuren anders dan een actieconsensus die overeengekomen is voor een actie die gezamenlijk opgezet is. Wanneer een coalitie (vaak met NGO's en vakbonden) een actieconsensus oplegt bij acties rond een grote top (of bijvoorbeeld de opening van de Europees Centrale Bank), dan is er een aanleiding waar ook andere mensen op af zouden komen. Groepen buiten deze coalitie – en dus ook buiten het beslissingsproces – waren waarschijnlijk ook van plan om daar in actie te komen. In zo'n geval zijn er legitieme redenen zijn om maling te hebben aan de (opgelegde) actieconsensus. Dit was duidelijk niet het geval bij de Code Rood actie. Mensen die van de actieconsensus afweken waren überhaupt niet op het terrein geweest als Code Rood de voorwaarden om dat te doen niet had gecreëerd. De meer dan honderd nieuwe mensen en het maandenlange voorbereiden waren de reden dat er in de haven op 24 juni iets gebeurde.

Dit jaar gaat Code Rood naar Groningen voor een massale actie tegen de gaswinning. Zeker als we daar actievoeren, is het nog noodzakelijker samen op te trekken. We willen respectvol zijn tegenover het al jarenlange bestaande verzet tegen gaswinning. Daarbij zijn duidelijke afspraken nog vanzelfsprekender. De mediastrategie is in Groningen nog belangrijker dan bij de Amsterdamse actie. We begeven ons immers in een strijd die al langer gaande is, met mensen die veel meer op het spel zetten en meer te verliezen hebben dan bij de afgelopen actie. Die mensen moeten de meeste steun krijgen. Maar zij moeten ook zien dat een stap verder gaan en de acties escaleren niet alleen een noodzakelijke, maar ook een relatief veilige optie is.

Diversiteit van tactieken

Eén van de centrale kritiekpunten in het geschreven stuk stelt dat Code Rood onoprecht is over haar doelen. Ze moet duidelijk zijn over haar doelen: of je gaat met een blokkade van de kolenhaven voor een harde radicale actie tegen de fossiele industrie of je gaat voor bewegingsopbouw. Dit is een valse tegenstelling. Wij denken dat niemand enige illusie had dat een eenmalige actie in de Amsterdamse kolenhaven de boel voorgoed zou stilleggen. Wij hebben zelf niet de overtuiging dat vooraf aangekondigde massa-acties de enige manier zijn voor sociale verandering. Verschillende vormen van politiek handelen vullen elkaar juist aan en versterken elkaar. Vooraf aangekondigde (burgerlijke) ongehoorzaamheidsacties zijn maar één van de vele manieren waarop klimaatdestructie moet worden bestreden. Code Rood vormt een aanvulling en instapmoment op de al bestaande en nog te komen andere actiegroepen en actievormen. Als we verder willen komen, zullen we meer mensen bereid moeten vinden mee te doen – daarom lijkt het ons zinvoller om strategisch te reflecteren op hoe verschillende methodes en groepen zich tot elkaar verhouden. Hoe kunnen we ervoor kunnen zorgen dat ze elkaar versterken in plaats van in de weg staan, is de vraag.

Een goed voorbeeld van elkaar versterkende actievormen vormt het verzet tegen de bruinkoolmijnen in Duitsland. Zo'n 30 kilometer van de Nederlandse grens exploiteert energiegigant RWE de grootste bruinkoolmijnen van Europa. Het zijn de grootste open-pit mijnen van Europa; apocalyptische dieptes van tot 500 meter, opgegraven door de grootste mens-gemaakte machines ter wereld die talloze dorpjes en natuur hebben verslonden. De grootste mijn, Hambach, is vernoemd naar het Hambacher Forst, een 12.000 jaar oud oerbos. Slechts 10 procent van het bos is nog over. Sinds 2012 wordt het resterende bos bezet. Het is waarschijnlijk één van de meest militant bevochten stukjes autonomie in West Europa. Code Rood haalt haar inspiratie uit de massa-acties van Ende Gelände, waar duizenden mensen samen deze bruinkoolmijnen bezetten.

Ondanks de geleverde strijd wordt jaarlijks tijdens het kap-seizoen nog meer van het bos gekapt voor de uitbreiding van de mijn. Op maandagochtend 27 november 2017 begon de grootste politieoperatie ooit in het bos. Onder enorme politie-beveiliging, die met moeite en heel veel pepperspray de honderden demonstranten op afstand hield, werden bomen gekapt door RWE-personeel. Het leek er even op dat de afgelopen winter de laatste had kunnen zijn voor de bosbezetting. Als de geplande kap door zou gaan dan zou er weinig noemenswaardig bos overblijven. Gelukkig was de belangstelling voor Hambacher Forst nog nooit zo groot. Een paar weken ervoor was er een Ende Gelände massa-actie waarin 4.000 mensen de Hambach-mijn bezetten tijdens de klimaattop in Bonn 30 kilometer verderop. Het legde de hypocrisie van Merkels groene praatjes ten aanzien van de hele wereld bloot. Hierdoor kreeg

ook de bosbezetting voor het eerst internationale media-aandacht. Op dinsdag zorgde een gerechtelijke uitspraak na een kort geding door BUND – zeg maar de Duitse Milieudefensie – ervoor dat kap niet door kon gaan. De massaal opgetrommelde politie kon weer naar huis. Voor het eerst in 40 jaar zijn er vrijwel geen bomen gekapt in het Hambacher Forst!

Dit voorbeeld illustreert hoe verschillende methodes en manieren van politiek handelen elkaar aanvullen en versterken. Laten we ze versimpeld op een rijtje zetten: 1) De Hambi bos-bezetting. 2) De acties die vaak niet de media opzoeken: militante blokkades en sabotage, van het onklaar maken van RWE machines tot het platbranden van de elektriciteitstoevoer van een hele mijn. 3) De massa-acties van Ende Gelande, waar vele honderden, zo niet duizenden, voor de eerste keer de wet overtreden door hun lichaam in te zetten tegen klimaatdestructie. 4) De burgerbeweging van talloze groepen uit veelal lokale gemeenschappen die strijden tegen de mijnbouw, die boswandelingen organiseren en demonstraties zoals de menselijke ketting Red Line om het bos heen. 5) Links parlementaire politiek en NGO's die lobbyen en binnen de institutionele kaders van alles gedaan proberen te krijgen, zoals BUND die RWE voor de rechter sleept.

Het lijkt ons duidelijk dat geen van deze methodes in haar eentje had kunnen zorgen dat het Hambacher Forst er nu nog staat. Terwijl RWE van alles doet om het verzet te ondermijnen[4], versterken deze verschillende bewegingen en groepen elkaar. Het zou onzinnig zijn om al deze manieren van politiek handelen aan precies dezelfde maatstaven te toetsen. Wat ons betreft is de uitdaging juist om te kijken hoe we op een constructieve manier samenwerken – ondanks verschillen in cultuur, identiteit en esthetische voorkeuren. Het zal altijd wrijven en conflicten bestaan zeker. Maar het succes verleden jaar is voor een groot deel gebaseerd op een wederzijds vertrouwen tussen verschillende groepen dat jaren heeft gekost om op te bouwen.

Op naar Groningen!

Tot slot willen wij nog kort reflecteren over de staat van buitenparlementair links in Nederland. Wij denken dat het onbehagen van de auteurs jegens Code Rood deels voortkomt omdat er met Code Rood gebroken wordt met nogal wat 'ongeschreven regels'. De manier van organiseren van Code Rood bestaat uit een open en toegankelijke structuur met een focus op bewegingsopbouw, strategische keuzes en daarmee een bewuste omgang met media. Dit breekt met, noem het de 'autonome manier van doen'. De ongeschreven regels van informele netwerken binnen de 'scene' waar onbenaderbare kleine groepjes handelen op basis van onuitgesproken tradities in plaats van bediscussieerde strategie, waar men vaak pas in actie komt in reactie op buitenaf, in plaats van zelf momentum te genereren.

Wij denken dat het breken met deze 'ongeschreven regels' een juiste keuze is. De jaren '80 zijn al een tijdje voorbij. De 'scene' is veel kleiner dan twintig of zelfs maar een tien jaar geleden. We kunnen niet langer uitgaan van de oude kraak-structuren en de 'autonome manier van doen'. Dit betekent zeker niet dat deze irrelevant zijn of dat alles anders moet: zoals eerder uitgelegd geloven wij juist dat de verschillende methodes en manieren van politiek handelen elkaar juist aanvullen.

Bewegingsopbouw is noodzakelijk. De situatie in de wereld vraagt erom. Altijd al natuurlijk, maar zeker nu. De potentie is er. Er is nog nooit zo weinig vertrouwen geweest in de status quo – die nog nooit zo weinig antwoorden te bieden had. Klimaatdestructie stelt het hele politiek-economische systeem ter discussie. Als

Met Code Rood wordt gebroken met de 'autonome manier van doen'

je klimaatverandering serieus neemt zie je al snel dat alles anders moet. Het is overduidelijk, niet alleen voor 'ervaren activisten' in ons gemarginaliseerde anarchistische wereldje, maar voor onnoemelijk veel mensen, dat overheid en bedrijfsleven het niet voor ons gaan oplossen. Zelfs in apathisch en apolitiek Nederland bestaat er een potentiële massa van tienduizenden mensen die in actie kan komen. Laten we doelbewust die potentie benutten en die mensen politiek actief krijgen. Want als we dat niet doen – als wij ons niet gaan organiseren en antwoorden gaan bieden – dan zal extreemrechts alleen maar verder groeien. Wij zien Code Rood en de bredere klimaatbeweging als één van de meest hoopgevende politieke ontwikkelingen in deze donkere tijden.

Eind vorig jaar is er bij een actieconferentie besloten om naar Groningen te gaan om het verzet tegen de gaswinning daar te versterken. Na het succes van vorig jaar lijkt het erop dat ongekend veel mensen in actie gaan komen tegen de fossiele industrie, met een grootschalige mobilisatie internationaal, landelijk en regionaal. Er zal een klimaatkamp zijn van 24 tot 31 augustus met een bomvol inhoudelijk en cultureel programma. Rond 28 augustus, tijdens Gronings Ontzet, zal de massa-actie plaatsvinden. Kom vooral, anarchist of niet.

— door enkele anarchisten betrokken bij Code Rood

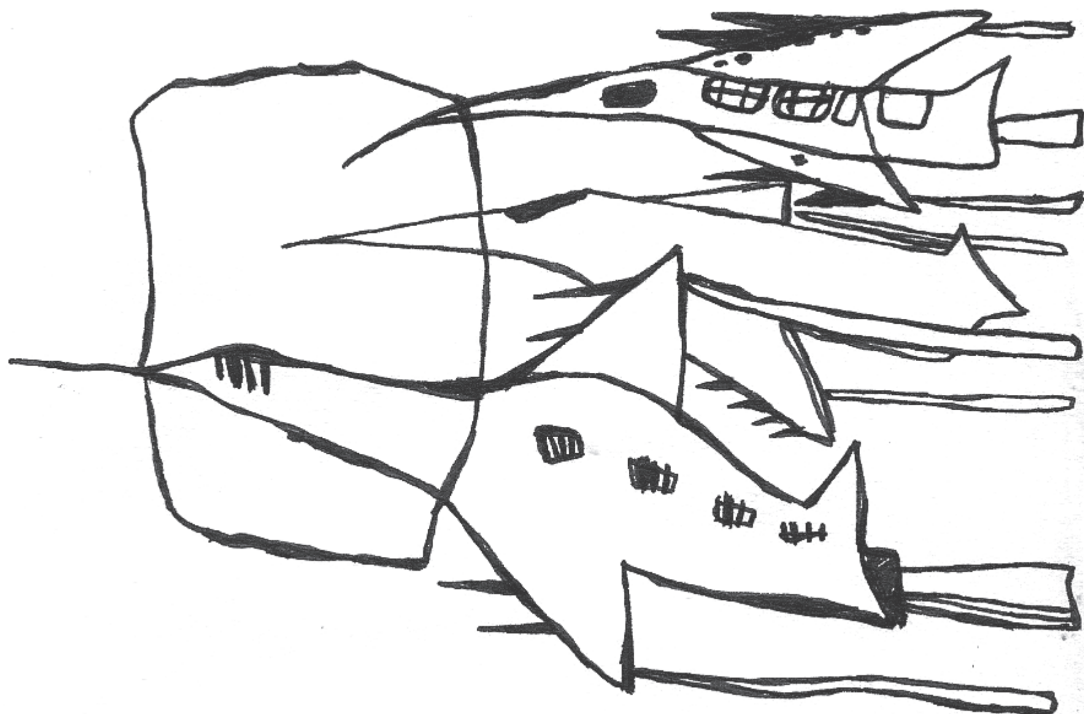
Noten

1 Het is onjuist en kwalijk om problemen en miscommunicatie tussen individuen op Code Rood af te schuiven. Code Rood is een organisatie die bestaat uit de vrijwillige tijd en energie van talloze individuen. In die zin is het ook nogal flauw om continu te spreken over 'leden van de organisatie' en over het 'organisatie platform COPLA', wat trouwens de afkorting is voor Coördinatie Platform – waar iedereen die in een werkgroep zit gestimuleerd wordt op af te komen, en welke beslissingen weer terugkomen bij de actieconferenties.

2 Deze categorisering is oorspronkelijk bedacht door Dave Neal (www.spunk.org/library/intro/practice/sp001689.html) maar gepopulariseerd door o.a. David Graeber en Andrej Grubacic.

3 Het vervelende in deze discussie is ook de verwarring over de Hemweg-groep. Dat het media-team niet adequaat reageerde op de leugens van Nuon kun je haar niet kwalijk nemen. Zij was er niet van op de hoogte dat deze actie zou plaatsvinden, laat staan van wat er precies gebeurd was, en kon om die reden niet meteen de claims van de Nuon weerleggen.

4 Brock & Dunlap 'Normalising corporate counterinsurgency: Engineering consent, managing resistance and greening destruction around the Hambach coal mine and beyond', in *Political Geography* 62. www.sro.sussex.ac.uk/71532/1/Brock_Dunlap_2018.pdf

thema:

Militarisme

Waar je ook kijkt in de maatschappij, institutioneel wapengeweld en het voorbereiden van zulk wapengeweld zet de toon. Staten voeren oorlogen en bereiden die voor. Staten organiseren tegelijkertijd een soort van permanente oorlog tegen de bevolkingen over wie ze heersen. Dat ook onder die bevolkingen groepen opstaan die wapengeweld hanteren, is dan niet vreemd. Militarisering van de maatschappij – oorlog, oorlogsvoorbereiding, gewapende ordehandhaving en de repressieve controlepolitiek die daarmee samenhangt – verdient aandacht. Die krijgt het, want het is het thema in dit nummer van *Buiten de Orde*.

Dat thema omvat deels stukken rond specifieke gevallen van militarisering. De politierepressie tegen ZAD in Frankrijk. Het legeroptreden in Braziliaanse steden. Iets algemener: wapenhandel, wapenproductie en hoe deze verstrengeld zijn met het militariseren van grenzen, met bijbehorende apparatuur. De strijd tegen militarisme wordt belicht, met een artikel over de ploegscharen-beweging. We publiceren een nieuw stuk rond de vraag hoe georganiseerd wapengeweld een verzetsbeweging precies de kant uit helpt waaruit geen bevrijding voortkomt. Discussie over de aanvaardbaarheid van geweld als verzetsmiddel is niets nieuws: een tweetal discussiestukken uit de oude anarchistische beweging, één van Clara Wichman en één van Anton Constandse belichten deze kwestie. We hopen met deze en andere bijdragen zowel enig inzicht te verschaffen over militarisering als ook aan goede discussie over verzet en wapengebruik bij te dragen.

— de redactie

Illustraties: Brum

De militarisering van het dagelijks leven

We leven in een gemilitariseerde wereld. Daarbij vraagt de staat of het kapitaal zich niet af of dat nodig is, enkel de mate waarin is van belang: hoeveel militarisering? De Balkan was altijd al zwaar gemilitariseerd, zelfs de tijden van 'vrede' werden gekenmerkt door een sterke militaire aanwezigheid in het dagelijks leven. En als je kijkt naar het gebied dat vroeger Joegoslavië heette en nu enkele verschillende namen draagt, wordt het duidelijk dat de militaire mythologie en de algemene militarisering de samenleving altijd voorbereiden op nieuwe oorlogen. Zij dienen helemaal niet om de 'vrede' te bewaren, zoals de machthebbers ons willen doen geloven.

De geschiedenis van de recente oorlogen leert ons veel: zij laat het ware gezicht van de staat en het kapitaal zien. Een gezicht dat verandert in dat van een monster, wanneer de maskers afvallen en de open oorlog aan de gang is. In zulke tijden heeft men geen gesofisticeerde marketingtrucjes nodig – verspreiden van angst en vernietiging is genoeg. Oorlog heeft zijn logica en deze logica is al diep geworteld in de samenleving, welke zich reeds heeft voorbereid op een nieuwe slachting gedurende de komende jaren. Het volstaat te zeggen: 'hier is een nieuwe vijand, en die is een echte bedreiging voor je leven, voor de tradities en om niet te vergeten, voor de nationale belangen'! Hoe vaak hebben we dit al niet moeten aanhoren?

De nieuwe 'vijand' is er altijd, namelijk landen en etnische groepen of migranten die de nieuwe 'grote dreiging' vormen. Maar daar blijft het niet bij. De vijand is niet altijd diegene die van buitenaf komt en binnendringt. Want dat rechtvaardigt namelijk niet de militarisering die de samenleving van binnenuit moet 'beschermen'. De binnenlandse vijand is iedereen die zich bezighoudt met de sociale strijd, meedoet aan protestbijeenkomsten of betrokken is bij andere vormen van dagelijks verzet in deze verdekte oorlog die de staat tegen ons voert.

Camera's op elke hoek die de alledaagse activiteiten goed in de gaten houden, speurend naar diegenen die niet gehoorzamen, speurend naar diegenen die niet in de kaders en kooien passen die de staat voor ons heeft gecreëerd. Het monitoren als routine, leren hoe je meer controle kunt uitoefenen, net zoals een of ander pervers laboratoriumexperiment. Menselijke dieren in een groot sociaal experiment.

Met camera's wordt er gemonitord en zo geprobeerd een atmosfeer van *self-policing* tot stand te brengen. Met de constante aanwezigheid van politie en paramilitaire eenheden op straat, toont de staat zijn kracht en creëert een situatie waarin bewapenende (strijd)krachten altijd aanwezig zijn en klaar staan om in te grijpen. Dit verschilt natuurlijk van plaats tot plaats en het niveau is niet altijd hetzelfde, maar de algemene trend is dat de politie steeds meer gemilitariseerd wordt – tegelijkertijd wordt het leger getraind om meer en meer politiewerk te verrichten. Deze eenheden bereiden zich voor op de escalatie van interne en externe conflicten, conflicten die gecreëerd worden door hun eigen bazen.

De politie wordt steeds meer gemilitariseerd, het leger verricht meer en meer politiewerk

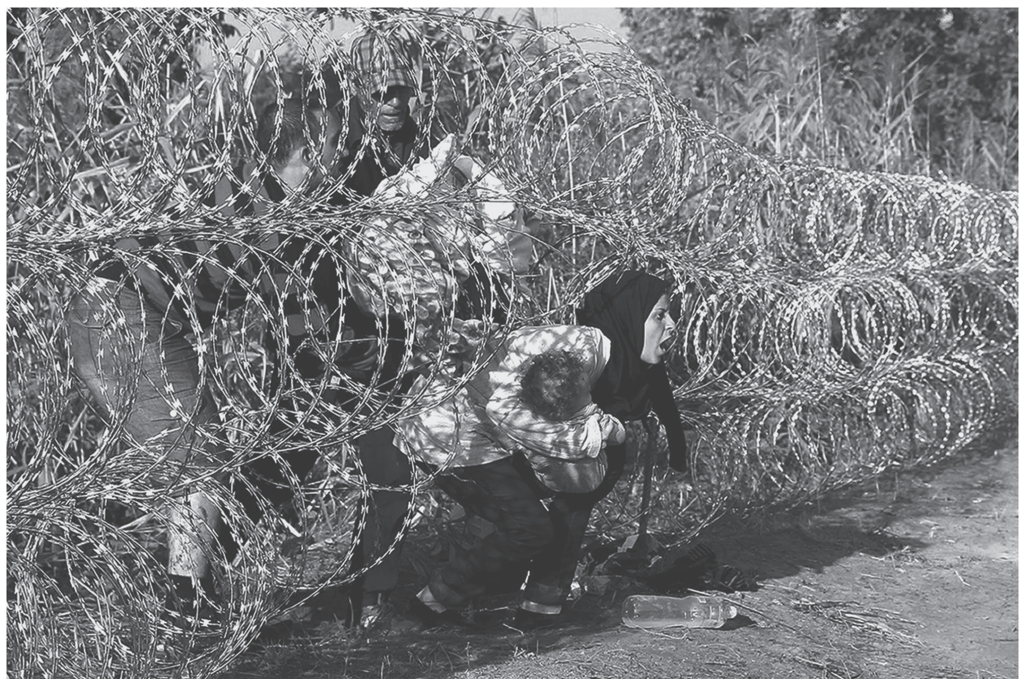
Hiervan zijn veel voorbeelden. Sinds de zogenaamde 'vluchtelingencrisis' ontstond, werd het leger aan de grenzen ingezet, iets dat 'normaal' alleen in tijden van oorlog gebeurt. Grenscontrole zou een interne staatsaangelegenheid zijn en dat is een taak voor de politiediensten. Maar heel snel veranderde de staat de rol van het leger, waardoor het ook voor interne staatscontrole ingezet kon worden en dus een enkele stap verwijderd van een militaire coup. Vervolgens wordt deze situatie ook gebruikt om de militarisering op te rekken, door de vraag te stellen of het opschorten van de militaire dienst zou moeten worden gehandhaafd, zoals in Kroatië al gebeurt.[1] Zo wordt opnieuw overwogen het militaire apparaat te vergroten en daarbij een groot deel van de samenleving in het militaire apparaat in te kapselen, ze voor te bereiden soldaten te zijn. Bij dit proces gaat het niet enkel om het 'leren met wapens om te gaan', maar het gaat om veel meer. Gezien het feit dat het grootste deel van de training bestaat uit soldaten te leren bevelen uit te voeren en hen te laten doen wat er verteld wordt, zonder vragen te stellen of ooit de autoriteit ter discussie te stellen. Hierdoor worden niet alleen soldaten gecreëerd maar ook burgers die zowel in oorlogs- als in vredestijd gehoorzame radertjes in de kapitalistische machine zijn.

Een ander voorbeeld (zowel praktisch als metaforisch) van de militaristische normaliteit die op een hoger niveau opereert zijn de nieuwe *razor wire*-hekken die aan de grenzen worden opgetrokken. Deze blokkades worden inmiddels geaccepteerd als een alledaags aanblik. Hoewel er ooit tegen is geprotesteerd, vormen zij nu een blijvende stap in de acceptatie van de inperking van onze vrijheid van beweging. We worden allemaal getraind om deze nieuwe normaliteit te accepteren en omdat het nu eenmaal aanwezig is, wordt het ook niet meer ter discussie gesteld. Dit is wat militaire 'training' doet, zelfs als je geen deel uit maakt van het leger.

In de afgelopen jaren (2014 en 2015) hadden Belgrado en Zagreb, voor het eerst na bijna twee decennia, grote militaire parades.[2] Eentje was om de bevrijding van Belgrado in 1944 van de Nazi-bezetting te vieren, de ander was om de overwinning te vieren in de recente oorlog (1991-1995) in Kroatië. Beide gebeurtenissen hadden, ongeacht hoe verschillend ze waren in wat ze vierden, hetzelfde politieke doel: het demonstreren van de huidige kracht van de staat en zijn militaire apparaat, het pronken voor de bondgenoten en het creëren van een moment van nationalistische euforie en trots op 'ons leger' en 'onze glorieuze natie'. Beide gebeurtenissen waren gebaseerd op het idee dat een militaire parade de mensen nader tot elkaar kan brengen, de positie van de staat kan versterken en de onderdanen en tegenstanders van de staat kan verzekeren dat deze voorbereid is op alle mogelijkheden. Als we dit een andere – of om preciezer te zijn, juiste – naam zouden geven dan waren deze gebeurtenissen geen parades, maar een openlijk dreigement.

Voor het gebied van voormalig Joegoslavië, dat tot op zekere hoogte bezig was te demilitariseren, is dit een duidelijke boodschap hoe de staat en het kapitaal nooit kunnen overleven zonder hun middelen van destructie. Of hoe zij het liever noemen, middelen van 'verdediging'.

Bij dit alles moeten we ook de 'protesten' noemen van de oorlogsveteranen in Kroatië. Zij vormen een gedemobiliseerd militair leger van voornamelijk gepensioneerden die opgetrommeld worden zo gauw er behoefte is aan het creëren van een informele dreiging of onzekere situatie die enkel door de politiek van de 'ijzeren vuist' kan worden opgelost. Een minder-

heid van de groep oorlogsveteranen kampeerde letterlijk in het centrum van Zagreb, blokkeerde het verkeer bij tijd en wijle of dreigde met het laten exploderen van gasgranaten, als onderdeel van een extreemrechtse verkiezingscampagne. Natuurlijk was er van formele connecties geen sprake. Ze hadden geen concrete eisen, slechts algemene slogans en de eis voor de 'waardigheid van oorlogsveteranen en de Vaderlandse oorlog'. Dit klinkt als een grap – en dat was het ook – maar dit is de officiële naam van de oorlog die de mensen in Kroatië hebben meegemaakt. Het maakt niet meer uit dat het in eerste instantie een grap was over Stalins Grote Vaderlandse oorlog en het gebruik van deze naam als oorlogspropaganda om mensen te motiveren deel te nemen aan de oorlogsinspanningen van de staat. De grap van een magazine in 1991 werd echter zo vaak herhaald dat het de officiële naam werd van de oorlog. Versimpelde versies van de geschiedenis en onwetendheid zijn de beste brandstof voor patriottisme.

Natuurlijk, wat er gebeurt op de Balkan staat niet op zichzelf: de zwaar gemilitariseerde situatie in de rest van Europa, militaire aanwezigheid op publieke plaatsen, luchthavens, in trein- en busstations et cetera zijn slechts onderdelen van dezelfde route. Een strategie die laat zien wat voor toekomst de staat en het kapitaal voor ons voorspelt en voorbereidt. Om een oud citaat te parafraseren: het systeem dat ons allen uitbuit, beschermt zijn eigen bestaan en houdt zich gezond door militarisme en oorlogen.

Juist daarom vinden we het nodig het militarisme met al zijn aspecten aan te pakken, en daarbij anarchistisch/antimilitaristische analyses te ontwikkelen. En antimilitaristisch verzet organiseren dat onderdeel moet zijn van de strijd tegen staat en kapitaal, aangezien die sterk vertrouwen op de wrede kracht van zijn gewelddadige instituties.

— Vertaling: Mollie Steimer

Bron

Dit artikel is eerder verschenen in *Antipolitika - anarchist journal from the Balkans*, juni 2016/issue 1. Het is de introductie van deze uitgave dat als thema 'Anti-Militarism' heeft. Hoewel geschreven vanuit het perspectief van leven in Balkanlanden, leven ook wij in Nederland in een steeds gemilitariseerde samenleving. Er zijn kleine nuances, maar alles wat in het artikel wordt beschreven is ook op onze samenleving van toepassing. Nederland voert oorlog tegen een 'vijandelijke externe macht' (nu voornamelijk in het Midden-Oosten), stuurt soldaten uit om grenzen te bewaken (Frontex) en geeft militairen meer bevoegdheden om tegen eigen burgers (interne dreiging) te mogen optreden.

Noten van de vertaler

1. Ook in Nederland komt deze discussie zo af en toe weer bovendrijven. De militaire dienst blijft voorlopig opgeschort, echter is niet zo lang geleden wel door de Tweede Kamer is goedgekeurd dat vrouwen ook verplicht worden tot de militaire dienst. Het volledig afschaffen van de militaire dienst is überhaupt niet aan de orde.
2. Wij kennen misschien geen grote militaire parades (meer) in Nederland. Geheel in lijn met het Nederlands 'poldermodel' doen we het anders: we hebben open dagen bij de marine, luchtmacht of landmacht; bij de jaarlijkse vierdaagse van Nijmegen vraagt een argeloze toeschouwer zich altijd af 'of het hier oorlog is'; om de zoveel tijd worden oorlogsoefeningen uitgevoerd in normale stedelijke en landelijke gebieden met al het materiaal dat de betreffende militaire divisies ter beschikking hebben. Dit zijn maar enkele voorbeelden, maar de politieke doelen en ideeën erachter verschillen niet veel met die beschreven in de tekst.

De wapens neer

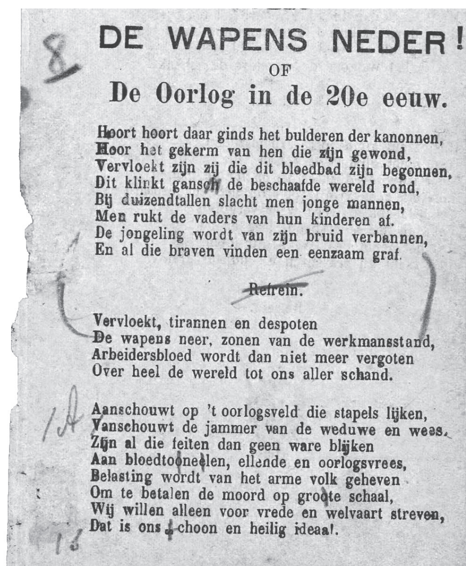
Broeders laat ons de kazerne sloopen
En op haar geëffenden grond
Ons in vreugde zaaiend hopen
Op oogst, op een blijderen stond
De wreede waap'nen neergesmeten
D'uniformen gerukt van het lijf
En alom weergalmt het van de kreten:
Komt broeders staakt dit moordbedrijf

De wapens neer voortaan soldaten
't Kruit ten prooi aan den wind gelaten
Het helsch kanon ontbrand' niet meer
Geen valsche roem en eer voor soldaten
Breekt de zwaarden over de knieën
En regimenten gaat uiteen

Met wat recht dwingt men ons te leeren
Die vloekbare kunst van het staal?
Zullen wij dan eeuwig blijven eeren
Dat menschonterend schandaal?
Neen, neen, niet langer mag men ons leiden
Naar de slachtplaats als het vee
Wil men ons tot oorlogshelden wijden
Wij zijn soldaten van de vree!

De wapens neer voortaan soldaten
't Kruit ten prooi aan den wind gelaten
Het helsch kanon ontbrand' niet meer
geen valsche roem en eer meer voor soldaten
Breekt de zwaarden over de knieën
En regimenten gaat uiteen

Tekst: R. van Zinderen Bakker,
ongeveer 1890.
Muziek: Henri Weyts (H. Miry)

DE WAPENS NEDER!
OF
De Oorlog in de 20e eeuw.

Hoort hoort daar ginds het bulderen der kanonnen,
Hoor het gekerm van hen die zijn gewond,
Vervloekt zijn zij die dit bloedbad zijn begonnen,
Dit klinkt gansch de beschaafde wereld rond,
Bij duizendtallen slacht men jonge mannen,
Men rukt de vaders van hun kinderen af.
De jongeling wordt van zijn bruid verbannen,
En al die braven vinden een eenzaam graf.

Refrein.

Vervloekt, tirannen en despoten
De wapens neer, zonen van de werkmansstand,
Arbeidersbloed wordt dan niet meer vergoten
Over heel de wereld tot ons aller schand.

Aanschouwt op 't oorlogsveld die stapels lijken,
Vanschouwt de jammer van de weduwe en wees.
Zijn al die feiten dan geen ware blijken
Aan bloedtooneelen, ellende en oorlogsvrees,
Belasting wordt van het arme volk geheven
Om te betalen de moord op groote schaal,
Wij willen alleen voor vrede en welvaart streven,
Dat is ons schoon en heilig ideaal.

Broeders laat ons de kazerne slopen / En op haar g [...]

Broe - ders laat ons de ka - zer - re - ne slo - pen,
En op haar ge - ëf - fen - de grond.
Wij zwaai - en ploeg - en vre - dig ho - pen,
Een hoop op e - ne - re blij - de - re stond.
De wre - de wa - pe - nen neer ge - sme - ten,
De u - ni - for - men rukt u van 't lijf.
Al - om weer - galm de vreug - de kre - ten,
Kom broe - ders staakt het moord be - drijf.
De wa - pens neer voor - taan sol - da - ten,
En kruit ten prooi aan de wind ge - la - ten.
Het hels ka - non ont - brandt niet meer,
Geen val - se roem en eer voor sol - da - ten.
25 Breekt de zwaar - den maar o - ver de knie,
Het re - ge - ment en dat gaat uit - een.
29 Breekt de zwaar - den maar o - ver de knie,
Het re - ge - ment dat gaat uit - een.

De opname stopt in maat 26.

Niet het slopen van wapens leidt tot schade, maar de productie en het gebruik ervan

Over de Ploegschaarbeweging

Ploegschaaracties zijn radicale vredesacties waarbij daadwerkelijke ontwapening, het nemen van verantwoordelijkheid voor de actie, openheid en geweldloosheid centraal staan.

Het begin van de ploegschaarbeweging

De ploegschaarbeweging vond haar oorsprong in de Verenigde Staten. In 1980 werd daar door de broers Dan en Phil Berrigan de North Atlantic De-fence Movement (NAD-FM) opgericht. De broers, beide priesters, vonden inspiratie in de Bijbelpassage Jesaja 2:4: 'Dan zullen zij hun zwaarden tot ploegscharen omsmeden en hun speren tot snoeimessen: geen volk zal tegen een ander volk het zwaard opheffen en zij zullen de oorlog niet meer leren.'

Onder dit motto begonnen de Berrigans met de zogeheten 'Ploegschaar Acht' hun eerste actie op 9 september 1980 bij een General Electric fabriek in King of Prussia, Pennsylvania, waar onderdelen van kernwapens werden gemaakt. Tijdens deze actie werd een aantal kernwapenonderdelen beschadigd of getracht te beschadigen door er met hamers op te slaan (om te smeden) en vervolgens met hun eigen bloed te overgieten. Zo vormden zij zwaarden om tot ploegscharen, verwijzend naar de eerder genoemde tekst van Jesaja maar ook die van Micha 4:3. De twee teksten verwijzen niet alleen naar ontwapening, maar ook naar economische rechtvaardigheid. Vele ploegschaaracties zouden nog volgen.

Kenmerken Ploegschaaracties

Hoewel de eerste ploegschaaractivisten katholiek waren, is de ploegschaarbeweging niet bepaald een religieuze beweging. Ploegschaaracties worden gedaan door zowel gelovigen als niet-gelovigen. De ploegschaaracties zijn ook meer dan de actie alleen. Ze draaien ook om de tijd die een groep besteedt om een gemeenschap te worden, zowel vóór als na de actie, tijdens het proces en gedurende detentie. Deze afzonderlijke as-

pecten vormen samen met andere belangrijke punten als geweldloosheid, beschadiging van eigendommen en het rechtvaardigen van de daad tijdens het proces de kenmerken van de ploegschaarbeweging.

Hoewel verbonden door deze gemeenschappelijke kenmerken zijn er in de strategie van de ploegschaaracties ook grote verschillen. Dat wordt echter niet als een probleem ervaren. Zo schreef Frank Panopoulos, vooraanstaand lid van de Amerikaanse NADFM in een voorwoord: ‘Strategische overeenstemming tussen iedere groep die actie voert of van plan is dat te doen is onmogelijk en wordt ook niet nagestreefd. Iedere persoon kan zelf zijn eigen strategie hebben en die is even goed als die van welke andere dan ook.’

Voorbereiding en uitvoering

Mensen die betrokken zijn bij ploegschaaracties ondergaan vaak een proces van intensieve voorbereiding, inclusief geweldloosheidstrainingen en gemeenschapsvorming. En zij geven zich rekenschap van de risico’s. Dat neemt niet weg dat sommige ploegschaaracties spontaan, of zonder veel voorbereidingstijd zijn uitgevoerd.

Het is belangrijk dat geweld tijdens de actie wordt voorkomen. Ploegschaaractivisten nemen de volledige verantwoordelijkheid voor de actie op zich en blijven op de plaats van de actie totdat ze gearresteerd worden. Door dit te doen gaat de actie verder in politiebureaus, in openbare bijeenkomsten, in de media, de rechtbank en de gevangenis. Door deze openheid komt er een discussie op gang. Het opeisen van de verantwoordelijkheid voor deze acties en het aanvaarden van de consequenties zijn onderdeel van de strategie van geweldloosheid. Alleen op deze wijze kan men achter een actie blijven staan. Door de aanvaarding van de consequenties van de acties en door de eerlijkheid over de zaak hopen de activisten het andere mensen mogelijk te maken om met hen te sympathiseren.

Bij een van de acties in een hangar werd er drie uur lang gehamerd en gebeden en gevierd waarna de hangar werd verlaten. Een jeep van de veiligheidsdienst werd aangehouden door de activisten, zodat zij gevangengenomen konden worden. De actievoerders moesten de ongelovige officier meenemen de hangar in om hem de beschadigde B-52 bommenwerper te laten zien.

Acties

Sinds de eerste actie in 1980 zijn andere kleine groepen en individuen fabrieken en militaire bases binnengekomen in de Verenigde Staten, evenals in Australië, Duitsland, Engeland, Ierland, Zweden en Nederland, om componenten van nucleaire en conventionele wapensystemen ‘om te smeden’. Vanaf het voorjaar van 2003 hebben meer dan 150 mensen met behulp van hamers en andere symbolische gereedschappen meer dan 75 ploegschaaracties en daarmee samenhangende ontwapeningsacties uitgevoerd, waaronder tenminste één keer in Nederland in 2005. Op een militaire basis in de VS vond begin april 2018 de meest recente actie plaats.[1]

Ploegschaaractivisten nemen de volledige verantwoordelijkheid voor de actie op zich en blijven op de plaats van de actie totdat ze gearresteerd worden

In Nederland

Op 1 januari 1989 vernielde Kees Koning in gezelschap van Co van Melle met een bijl twee NF-5 jachtbommenwerpers. Wat deze actie voornamelijk spectaculair maakte was niet de vernieling op zich, maar het feit dat zij zich bij deze actie vrijwillig lieten oppakken. Dat had men hier nog niet eerder meegemaakt. Kees Koning (1931-1996) zou met deze actie nationale bekendheid verwerven, zeker nadat hij na het uitzitten van de gevangenis onverwijld doorging met dit soort acties. Met hem kreeg ook de ploegschaarbeweging, waar hij zich bij had aangesloten, landelijke bekendheid.

Hoewel vaak geridiculiseerd was Kees Koning het gezicht van de ploegschaarbeweging en vond zijn optreden navolging. Vooral de vliegbases bij Woensdrecht en Volkel, waar kernwapens opgeslagen liggen, werden bezocht door de ‘onthekkers’ (verbastering van het Engelse ‘de-fence’). Mensen knipten gaten in de hekken rondom deze bases, liepen het terrein op en kladden met verf, spoten antimilitaristische leuzen of probeerde militaire installaties te vernielen. Dit alles doelbewust open en bloot om zich uiteindelijk te laten arresteren.

Naast Kees Koning hebben ook anderen in Nederland ploegschaaracties uitgevoerd, onder andere in 2003 en 2005. Op zondag 9 februari 2003 was het Barbara Smedema van het Vredes Actie Kamp in Volkel, die op de vliegbasis Volkel een openlijke ontwapeningsactie uitvoerde. Met haar actie protesteerde ze tegen de toen dreigende aanval op Irak en tegen het feit dat in Volkel Amerikaanse kernbommen liggen opgeslagen in elf speciale bunkers. Daarnaast eiste ze aandacht voor het feit dat al meer dan dertig jaar op vliegbasis Volkel in het geheim een permanente voorbereiding tot massavernietiging plaatsvindt.

In 2005 was het Turi Vaccaro die op 10 augustus, de ‘day after’ van Nagasaki, op vliegbasis Woensdrecht twee F-16’s met een voorhamer toetakelde. In beide cockpits liet Turi bloemen en vredestekeningen, gemaakt door kinderen, achter. Alhoewel hij uren in de hangar heeft kunnen verblijven voordat hij werd ontdekt, heeft hij niet meer dan twee F-16’s beschadigd. Hij besloot het maar hierbij te laten, ‘zodat er ook nog wat achterbleef voor andere actievoerders’.[2] Wie weet!?

— door Mollie Steimer

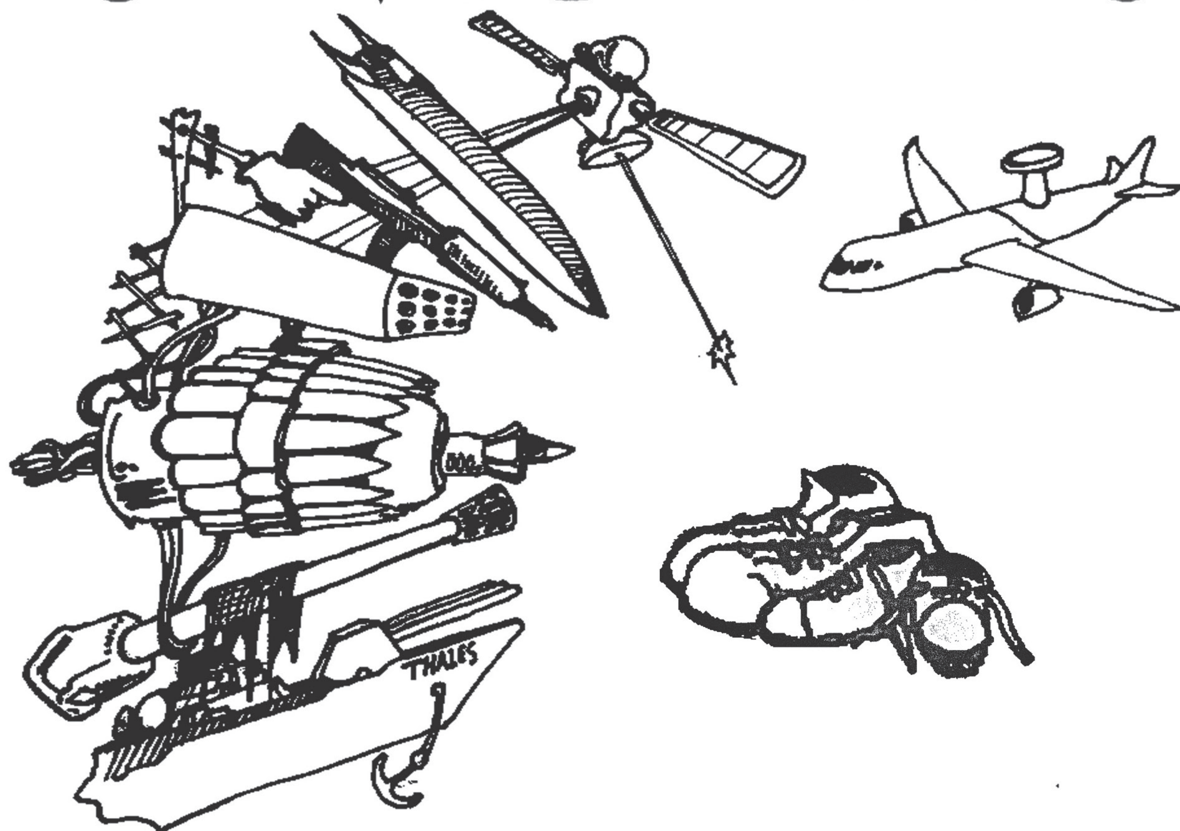
Bronnen en meer info op:
www.antimilitarisme.org
www.ploegschaar.nl

Noten

1 Meer informatie over deze laatste ploegschaaractie is te vinden op: www.nukeresister.org. De activisten zitten nog steeds vast, hen is een borgsom onthouden, en de kans dat ze tot maanden gevangenisstraf worden veroordeeld is erg groot.

2 Stukjes tekst overgenomen van www.vredessite.nl/kernwapens/2005/.

STOP THE WAR ON MIGRANTS

'Stop the War on Migrants'

In actie tegen wapenindustrie en militarisering van grenzen

In het vorige nummer van *Buiten de Orde* stelden we de campagne 'Stop the War on Migrants' al kort voor. De nieuwe groep InEUmanity-NL nam het initiatief voor de campagne, die zich richt tegen de militarisering van de Europese buitengrenzen en de wapenindustrie die hieraan verdient. InEUmanity-NL hield de afgelopen maanden een info-tour langs diverse plaatsen en kwam twee keer in actie. Er was een picketline tegen de aanwezigheid van wapenbedrijven Airbus en Thales op de Bedrijvendagen van de Universiteit Delft. En de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering van Airbus in Amsterdam werd geconfronteerd met een theatrale demonstratie en doodligactie.

Militarisering van grenzen

De militarisering van grenzen is een voortdurend proces, dat onder druk van de EU ook steeds meer plaatsvindt in landen om Europa heen, om zo vluchtelingen al op hun weg naar Europa tegen te houden. Dit beleid heeft grote gevolgen: er is sprake van geweld tegen vluchtelingen door grensbewakers, én vluchtelingen worden door het afsluiten van migratieroutes steeds vaker gedwongen op zoek te gaan naar nieuwe, vaak gevaarlijkere routes. Velen stranden ook onderweg en blijven, levend als 'illegaal', klem zitten in moeilijke omstandigheden.

In maart van dit jaar voltooide Turkije de bouw van een 911 kilometer lange muur aan de grens met Syrië. De muur is voorzien van zogenaamde 'slimme' militaire torens, met observatie- en obstructiesystemen om vluchtelingen te kunne tegenhouden. Aan de grens rijden voorts patrouillevoertuigen die Turkije heeft aangeschaft met financiële steun van de EU. Zo werkt de migratiedeal met Turkije ook uit: het land probeert Syrische vluchtelingen tegen te houden, nu deze niet meer door kunnen reizen naar Europa. Er zijn steeds meer verhalen te horen over vluchtelingen die door Turkse grenswachten worden beschoten of groepsgewijs met bussen terug naar Syrië worden getransporteerd.

Steeds meer verhalen over vluchtelingen die door Turkse grenswachten worden beschoten

Een andere belangrijke stap is de geleidelijke uitbreiding van Frontex, het grensbewakingsagentschap van de EU. In het najaar van 2016 werd besloten Frontex fors uit te breiden en meer bevoegdheden te geven. Op grond daarvan kan het in uiterste gevallen zelfs ingrijpen in de grensbewaking van lidstaten, ook zonder toestemming van de betreffende staat. Daarnaast kreeg Frontex de mogelijkheid eigen materieel aan te schaffen. Dit vertaalde zich begin dit jaar in het inhuren van drones om deze te testen voor grensbewaking.

Wapenindustrie

Bij al deze ontwikkelingen spint de militaire en security-industrie goed garen. De Turkse wapenbedrijven Aselsan en Otokar waren verantwoordelijk voor respectievelijk het werken aan de grensmuur met Syrië en het leveren van de patrouillevoertuigen. De drones die Frontex gaat testen komen van het Israëlische Israeli Aerospace Industries (IAI) en van de Italiaanse wapengigant Leonardo (voorheen bekend als Finmeccanica).

De samenwerking met de Israëlische wapenindustrie is op zich al uiterst controversieel, omdat deze industrie graag adverteert met het feit dat haar producten getest zijn op Palestijnen. De Heron-drone die Frontex nu gaat testen is berucht vanwege de inzet in de Gaza-oorlog van 2009, waarbij deze bijdroeg aan het maken van vele burgerslachtoffers.

Leonardo was ook prominent aanwezig op een door de Europese Commissie georganiseerde 'Industry Day on Border Surveillance and Integrated Border Management', begin januari in Brussel. Topman Giorgio Gulienetti, eveneens voorzitter van een werkgroep over grensbewaking van de belangrijke lobbyorganisatie European Organisation for Security, sprak bij die bijeenkomst over de rol van de industrie in de verdere ontwikkeling en uitbreiding van het Europese grensbewakingssysteem EUROSUR. Dit systeem verzamelt beelden en informatie van grensbewakingsautoriteiten van alle EU-lidstaten om zo voortdurend een live beeld van de situatie aan de Europese grenzen te kunnen geven. Het is een goudmijntje voor de industrie, omdat het systeem constant wordt uitgebreid.

De dag in Brussel was nadrukkelijk gericht op betere samenwerking tussen de EU en de militaire en veiligheids-industrie. Niet dat het nu ontbreekt aan banden tussen beide, de industrie is door middel van effectieve lobby uiterst succesvol geweest in het mede vormgeven van het migratie- en grensbeleid van de EU. Dat beleid kenmerkt zich door het *framen* van migratie als een veiligheidsprobleem, dat aangepakt moet worden door het steeds verder opvoeren en militariseren van grensbewaking en -controle.

De internationale grensbewakingsmarkt groeit dan ook elk jaar met zo'n 5 procent, en is in 2022 naar verwachting 35 miljard dollar waard. Ook Nederlandse bedrijven spelen een rol op deze markt. De campagne 'Stop the War on Migrants' richt zich specifiek tegen Airbus en Thales, die beide weliswaar niet Nederlands zijn, maar hier wel een belangrijke aanwezigheid hebben. Het hoofdkantoor van Airbus zit, met name om belastingredenen, in Leiden, terwijl Thales Nederland een aantal wapenfabrieken heeft, waarvan die in Hengelo (het

voormalige Hollandse Signaalapparaten) het grootste is. Thales neemt bovendien in de loop van dit jaar het eveneens deels Nederlandse Gemalto over, een grote speler op de markt van biometrische identificatie. De EU dringt er vooral bij Afrikaanse landen op aan biometrische paspoorten in te voeren, mede zodat vluchtelingen bij aankomst in Europa sneller geïdentificeerd en gedeporteerd kunnen worden.

In actie: TU Delft

Grote wapenbedrijven werken vaak samen met technische universiteiten, vooral op het gebied van onderzoek en ontwikkeling. In Nederland zijn er tal van banden tussen Airbus en Thales aan de ene kant en bijvoorbeeld de Technische Universiteit Delft en de Universiteit Twente aan de andere kant. Deze universiteiten zijn ook belangrijke rekruteringsplaatsen voor nieuw (hoogtechnologisch) personeel voor zulke bedrijven.

Eind februari vonden op de TU Delft de zogenaamde Bedrijvendagen plaats, waarbij allerlei bedrijven zich presenteren als aantrekkelijke toekomstige werkgever voor studenten. Ook Airbus en Thales presenteerden zich daar. Voor de campagne 'Stop the War on Migrants' een goed aanknopingspunt om de banden tussen de universiteit en deze bedrijven, en het werk van de bedrijven op zich, aan de kaak te stellen.

Er namen zo'n dertig mensen aan het protest deel, waarbij studenten met spandoeken en flyers aangesproken werden. De politie was met minimaal evenveel personeel aanwezig en stelde zich overdreven repressief op. De picketline moest in een afgezet vak plaatsvinden, op geruime afstand van de ingang van het gebouw waar de bedrijven zich presenteerden. Daarnaast werden diverse demonstranten om hun identiteitsbewijs gevraagd, volgens de politie enkel omdat zij wilde weten wie er deelnamen aan het protest.

Eén persoon werd al voorafgaand aan de actie in een kantine op het universiteitsterrein aangehouden wegens het niet tonen van een identiteitsbewijs. De politie hield deze persoon langer dan gebruikelijk vast en probeerde deze het niet opvolgen van een politiebevel aan te smeren en op die grond langer vast te houden. Vlak voordat hierover een rechtszitting zou plaatsvinden moest het Openbaar Ministerie toch bakzeil halen en werd de persoon vrijgelaten.

Ondanks deze tegenwerking wist de picketline de aandacht van studenten te trekken. Een aantal van hen protesteerde in een open brief aan het universiteitsbestuur tegen het repressieve optreden tegen de actie en drong erop aan samenwerking met de wapenindustrie te beëindigen.

Airbus

Airbus is de op één na grootste Europese wapenproducent, en een belangrijke speler op de markt voor grensbewaking. Het bedrijf heeft één van de grootste internationale contracten op dit vlak op zak: het leveren van een volledig bewakingssysteem voor de grenzen van Saoedi-Arabië, ter waarde van ruim 2 miljard euro. De deal is omstreden, onder meer vanwege aantijgingen van corruptie en omdat in het verlengde ervan Saoedische grenswachten door de Duitse politie werden getraind. Afgelopen december doneerde de Duitse regering materieel voor grensbewaking aan Tunesië, geleverd door Hensoldt. Hensoldt is het verzelfstandigde voormalige onderdeel 'Border security and electronics' van Airbus, dat werd verkocht aan een Amerikaanse investeerder. Airbus heeft nog wel een kwart van de aandelen in handen.

De industrie adverteert graag met het feit dat haar producten getest zijn op Palestijnen

In actie: Airbus aandeelhoudersvergadering

Omdat Airbus officieel in Nederland gevestigd is, vindt de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering steevast plaats in Hotel Okura in Amsterdam. In voorgaande jaren nam Stop Wapenhandel steeds het initiatief om hier protest te laten horen, vaak door middel van een picketline voor de deur van het hotel en/of het in de vergadering kunnen stellen van vragen door de aanschaf van één aandeel. De aandeelhoudersvergadering werd dit jaar op woensdag 11 april gehouden. De campagne 'Stop the War on Migrants' zette een krachtig protest voor de deur. Demonstranten verkochten op theatrale wijze Airbus-'aandelen', druipend van het bloed, op straat, en ook 'wapens' werden aan de mens gebracht.

Ruim zestig deelnemers luisterden naar sprekers van InEUmanity-NL, Stop Wapenhandel en het Amsterdams Vredesinitiatief (AVI). Sprekers van de Federatie Afghaanse Vluchtelingenorganisaties in Nederland (FAVON) en Wij Zijn Hier moesten helaas op het laatste moment afzeggen wegens ziekte en de zoveelste ontruiming van een gekraakt Wij Zijn Hier-pand, waardoor vluchtelingen op straat belandden. De actie werd opgeluisterd door de sambaband Rhythms of Resistance en eindigde met een doodligactie onder witte lakens, om de gevolgen van de winstgevende handel van Airbus te symboliseren.

Militarisering van de grenzen is, zoals gezegd, een voortschrijdend proces. De mensonterende situatie voor vluchtelingen in Libië, de ingrijpende gevolgen voor onder druk gezette Afrikaanse landen, het repressieve Italiaanse optreden tegen NGO's die in nood gekomen vluchtelingen op de Middellandse Zee proberen te redden, het geweld aan de grenzen van Turkije en Egypte, de toenemende inzet van drones, de uitdijende bevoegdheden van Frontex, en zoveel meer ontwikkelingen maken deel uit van dit patroon. De militaire en security-industry blijft de kassa horen rinkelen bij het leveren van steeds weer nieuwe technologieën en toepassingen om vluchtelingen te ontdekken, te monitoren en tegen te houden. Alle reden dus om de campagne 'Stop the War on Migrants' te blijven voortzetten.

— door InEUmanity-NL

Meer info
stopthewaronmigrants.noblogs.org
ineumanity-nl@riseup.net

Dienstweigeraarslied

1

Ik zit als een boef in een donkere cel
Ik voel niet dat ik iets heb misdaan
Ik deed wat mijn hart mij gebood als een plicht
Ik weigerde in 't leger te gaan
Maar toen ik geboeid naar de trein werd gebracht
Toen weken de mensen opzij
Zij zagen me vast voor een moordenaar aan
En liepen vol afschuw voorbij

Refrein:
Maar als 'k door mijn tralies de sterren zie staan
Dan put ik weer nieuwe kracht
Dan ken ik geen haat, want ik weet dat mijn daad
Het licht is in de nacht

2

De wereld gaat onder in tweedracht en strijd
Het spook van de honger gaat rond
Er is haast geen plekje wat rust geeft of vree
Een klacht spreekt uit iedere mond
Wij danken dit leed aan een bloedige krijg
Die 't mensdom totaal heeft verblind
En zit ik gevangen omdat ik zo'n krijg
Zo wreed en onmenselijk vind

3

Gij moeders die 's nachts bij uw kindje hebt gewaakt
Uw jongen is nu misschien groot
Nu moogt gij niet willen dat hij op bevel
De kinderen van anderen doodt
Ik vraag u o moeders, draagt gij ertoe bij
Dat eenmaal de zon voor ons schijnt
Slechts dan kan er vrede en geluk zijn op d'aard
Als eenmaal de oorlog verdwijnt

Bron
Tekst aangetroffen in Anarchistisch Archief Appelscha, Archief Jurrie Zuidema, inventarisnummer 19.

uit de
oude doos

Mijn oma en opa waren anarchisten

Dienstweigeraars

Foto uit 1924. Herman Schimmel staat uiterst rechts op de foto. Mijn grootvader op de tweede rij midden met grote hoed op tussen twee mensen met een blad in hun handen. De mensen op de foto hebben exemplaren van in ieder geval *De Wapens Neder* en *De Vrije socialist* in hun handen. De vrouw naast mijn grootvader houdt *De Wapens Neder* van 1 mei 1924 vast. De foto is gemaakt heel kort voordat oom Herman werd opgeroepen voor militaire dienst.

Mij werd vroeger verteld dat mijn oudoom Herman, de broer van mijn oma, dienst had geweigerd. Toen hij werd opgeroepen voor de keuring, meldde hij zich niet en dook onder bij mijn oma en opa. Dat leek mij – toen ik vroeger het verhaal hoorde – niet zo'n handige onderduiklocatie gezien de reputatie van mijn grootouders, maar het werd mij verteld als zeer voor de hand liggend waardoor ik niet verder heb gevraagd. Eerder verbleef hij bij zijn ouders, maar nadat hij twee keer op het nippertje kon ontsnappen toen de politie 's morgens vroeg aan de deur stond zocht hij een beter heenkomen. Eén keer moesten zijn ouders snel een smoes bedenken waarom zijn bed nog warm was en ontsnapte hij via de achterkant van het huis met hulp van de benedenburen; eenmaal beleefde hij benauwde momenten, liggend onder zijn bed, terwijl de politie het huis doorzocht.

Toen Herman bij mijn oma en opa bivakkeerde wilde hij met mijn opa mee naar een demonstratie (waarvoor of waartegen vermeldt de historie niet). Dichtbij de locatie van de demonstratie aangekomen klom mijn opa over een hek heen – hij had geen zin om om te lopen – en trok daardoor de aandacht van een politieman die hem herkende. Oom Herman stond vlak bij hem en ook die werd gesignaleerd en herkend door de politieman. Oom Herman vluchtte, mijn opa werd opgepakt en zat enige tijd vast vanwege het helpen van een dienstweigeraar. Oom Herman dook ergens anders onder en bij de doorzoeking van het huis van mijn oma en opa werd Herman niet gevonden. Oom Herman heeft zich later gemeld bij de politie omdat hij door problemen met zijn vriendin Annie, die zwanger was, niet langer ondergedoken kon blijven. Na de melding volgde een verblijf in de gevangenis van Scheveningen.

Wat de problemen precies waren waardoor oom Herman zich had gemeld bij de autoriteiten heb ik nooit gehoord. Ik ben er eigenlijk altijd van uit gegaan dat door de zwangerschap van Annie het stel in financiële problemen raakte omdat Herman – ondergedoken – natuurlijk niet kon werken. Daarenboven zullen de ouders van Annie niet blij zijn geweest met het onge-

huwde moederschap van hun dochter. Ik ging ervan uit dat Annies ouders niet anarchistisch/antimilitaristisch waren.

Als ik op zoek ga naar de feiten blijkt dat ik een totaal verkeerd beeld heb gehad van de gebeurtenissen. Om te beginnen vind ik de achternaam van de bewuste Annie, die ik alleen bij haar gehuwde achternaam kende. Zij bleek Anna Angenent te hebben geheten en de dochter te zijn van Gerard Angenent, een bekende anarchist uit Vlissingen.[1] Ergens begin jaren twintig is het hele gezin naar Amsterdam verhuisd waar in ieder geval drie van de vijf kinderen van Gerard in revolutionair vaarwater terechtkomen. Over zoon Cor meldt de CID dat bij hem de brochurehandel S.A.J.O. is gevestigd. Gerards dochter Gerda trouwde in 1926 met Peter Vlietman en dochter Anna werd mijn oudtante Annie via oudoom Herman.

Herman Schimmel werd opgeroepen voor de militaire keuring in 1924, en was toen negentien jaar oud. In datzelfde jaar werd Peter Vlietman (toen 21 jaar oud) 'ingesloten' wegens dienstweigeren.

Volgens *De Wapens Neder* van april 1924 zit Peter in Amersfoort, in juni blijkt hij overgeplaatst naar Scheveningen. Herman Schimmel werd niet ingesloten, en dat klopt met de familieverhalen; hij dook onder. Maar dan snap ik het familieverhaal niet meer omdat ik er achter kom dat het oudste kind van Annie en Herman in 1928 is geboren.

In de *Alarm* van januari 1924[2] onder 'mededelingen' staat dat het adres voor de Amsterdamse afdeling van de SAV H. Schimmel, Lutmastraat 234 1 hoog is. Dat adres is het adres van zijn ouders. Herman woonde in 1924 nog thuis, net als mijn oma. Grappig detail is dat een andere mededeling op dezelfde pagina gaat over een contactpersoon die op de Lutmastraat 234 huis woont (J. Adriaans, wellicht de vrouw van Nico Adriaans die als bewoner op dit adres staat geregistreerd en bij de CID bekend is als antimilitarist). Blijkbaar woonden er zielsverwanten op dezelfde 'trap'. Vandaar waarschijnlijk de hulp van de buren bij het ontsnappen van Herman aan de politie, zoals het familieverhaal vertelt. Nu ik weet dat Herman in 1924 is opgeroepen en ondergedoken snap ik niet hoe hij bij mijn oma en opa ondergedoken kon raken omdat mijn oma en opa pas in oktober 1928 zijn gaan samenwonen.

Ik kom met de archieven niet verder dus ik besluit het bij een bezoekje aan mijn moeder ter sprake te brengen. Naar aanleiding van haar informatie en een nieuwe zoektocht in archieven denk ik dat ongeveer het volgende is gebeurd.

Toen Herman werd opgeroepen in 1924 dook hij onder. Dat deed hij door wisselend bij verschillende familieleden en vrienden te logeren. Hij bleef gewoon werken als huisschilder bij een baas die wist dat hij als dienstweigeraar werd gezocht en zijn baas accepteerde – overigens wel steeds meer mopperend – dat zijn schildersbedrijf regelmatig op zoek naar Herman werd doorzocht door de autoriteiten. Zijn ouders trof hetzelfde lot, waar pa Schimmel alleen maar door gesterkt werd in zijn mening dat de autoriteiten niet deugden.

Ergens in zijn 'onderduiktijd' kreeg Herman een relatie met Annie Angenent (die hij kent van de SAJO) en trouwt met haar 'in een vrij huwelijk' in 1928 nadat zij zwanger is geraakt. In september 1928 bevalt ze van een gezonde jongen.

Herman was toen niet in staat zijn kind te echten en aangezien hij niet wettelijk met Annie was getrouwd, was dat wel noodzakelijk om als vader van het kind te worden geregistreerd. Dat had consequenties voor Annie en het voor het kind. In het bevolkingsregister van Amsterdam stond Fred (hun zoon) geregistreerd met een 'vader onbekend'. Dat was een schande waar volgens mij ook de anarchisten het moeilijk mee hadden, en leverde Annie extra gedoe met de autoriteiten op omdat zij als ongehuwde moeder zonder bekende vader als asociaal werd aangemerkt. Dat werd, bovenop de al bestaande groeiende problemen met de baas van Herman, die toch wel steeds geïrriteerder raakte door de bezoekjes van de politie, reden voor Herman zich uiteindelijk te melden.

Volgens het bevolkingsregister heeft Herman zijn zoon begin januari 1931 erkend (er staat niet bij waar hij dat gedaan heeft). In augustus 1930 meldt *De Wapens Neder* dat Herman Schimmel in de gevangenis van Scheveningen zit en in maart 1931 vrijgelaten zal worden. Herman heeft alles bij elkaar blijkbaar zes jaar lang gezworven van het ene huis naar het andere om de dienstplicht te ontlopen en lijkt zijn zoon te hebben erkend terwijl hij in de gevangenis zat.

Overigens blijkt uit mijn zoektocht in de gegevens van het bevolkingsregister dat zus Gerda en haar man Peter Vlietman in 1931 naar Zuid-Afrika emigreerden. Mijn moeder weet dat ook een andere zus van Annie emigreerde naar Zuid-Afrika en Bert Altena[1] weet me te vertellen dat vader Angenent rond die periode eveneens is geëmigreerd. Wat er van Gerards zoon Cor is geworden kan ik niet vinden. Mijn moeder dacht dat hij jong was overleden.

Herman en Annie, maar ook mijn oma en opa, hebben in de jaren dertig overwogen naar Zuid-Afrika te gaan. Misschien dat dit ook een aanleiding is geweest voor Herman om zich in 1930 te melden; zijn vrouw raakte een belangrijk netwerk kwijt met het vertrek van haar naaste familie en Peter Vlietman toonde aan dat een strafblad wegens dienstweigeren geen beletsel was om Zuid-Afrika binnen te komen. Waarom de beide gezinnen uiteindelijk toch niet naar Zuid-Afrika zijn vertrokken in de jaren dertig is niet meer te achterhalen.

Herman en Annie trouwden uiteindelijk in september 1940 voor de wet. Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren ze actief in een studentenverzetsgroep in Amsterdam. In 1947 zouden ze alsnog naar Zuid-Afrika emigreren.

Oom Herman sterft begin jaren vijftig en mijn laatste herinnering aan tante Annie stamt uit 1988 wanneer ik op de bank bij mijn ouders thuis naar de voetbalwedstrijd Nederland-Rusland kijk. Mijn oudtante – die dan in Nederland op bezoek is en bij mijn ouders logeert – komt binnen, kijkt naar het spelende elftal en constateert misprijzend dat er erg veel 'zwartjes' in het Nederlandse elftal spelen.

Dat kan veertig jaar indoctrinatie blijkbaar doen met een mens. Als het mijn oma en opa in de jaren dertig gelukt was om te emigreren was ik misschien ook wel zo geworden…

— door Anita

Noten

1 Bert Altena schrijft over Gerard Angenent in: *Een broeinest der anarchie. Arbeiders, arbeidersbeweging en maatschappelijke ontwikkeling Vlissingen 1875-1929 (1940)* (Thesis, Amsterdam 1989).

2 Uit de heruitgaven van Alarm.

War = business

Over de relatie tussen wapenindustrie en militair beleid

De invloed van de wapenindustrie op het militair beleid is fors. Het is niet zo dat de wapenindustrie bepaalt wanneer en hoe er oorlog wordt gevoerd, maar de lobby van grote wapenbedrijven zal ook geen remmende factor zijn. De financiële belangen zijn enorm. Zodra ergens een oorlog uitbreekt, zie je de aandelen van wapenbedrijven stijgen. De omzet stijgt, alleen al door de verschoten munitie die moet worden aangevuld. Dat kan fors aantikken, vooral bij zware wapens: een beetje raket kost al gauw tussen de half en twee miljoen euro per stuk. Daarnaast zijn er bedrijven die verdienen aan de infrastructuur: verplaatsing, verzorging, onderdak en onderhoud van krijgsmacht en wapens. Vroeger was dat een taak van de krijgsmacht zelf, maar tegenwoordig is dat steeds meer geprivatiseerd, vooral in de VS.

Zoals elke sector beschikt ook de wapenindustrie over een groot marketingapparaat. In militaire tijdschriften en op militaire websites wordt geadverteerd ('now with more deadly potential'). Wapens worden besproken en vergeleken: welke is sneller, welke is kostenefficiënt, (hoeveel 'bang for a bucket'), in welke situaties kunnen ze optimaal functioneren (weersomstandigheden bijvoorbeeld blijken nogal eens een probleem)? En ook: hoe hebben ze eerder gepresteerd op het slagveld? Een wapen dat daadwerkelijk in een oorlog is ingezet ligt beter in de markt, omdat de kwaliteiten zijn aangetoond. Deze verkoopfactor speelt in sommige gevallen ook een rol bij de keuze voor oorlog. Het is bijvoorbeeld niet onwaarschijnlijk dat de Franse bombardementen op Libië mede zijn ingegeven door de behoefte om het Rafale-gevechtsvliegtuig te showen. De verkoop van deze toestellen viel tegen en de fabriek dreigde een financiële belasting voor de Franse overheid te worden. Na inzet in Libië kwamen er eindelijk nieuwe buitenlandse orders voor de Rafale, toenmalig president Sarkozy werd er in de militaire pers om geprezen. Nogmaals: het zal niet de enige reden voor de oorlog zijn geweest maar het is wel een van de factoren. Intussen is Libië door de oorlog een verscheurd en disfunctioneel land, en is de Franse militaire vliegtuigindustrie er weer bovenop.

Er zijn ook minder ingrijpende methoden om de wapenverkopen te stimuleren. Op internationale wapenbeurzen worden de nieuwste producten geshowd en mogen klanten proeven en testen. Er worden gunstige betalingsregelingen aangeboden, zodat ook armere klanten – op krediet – hun bestellingen kunnen doen. Er worden aantrekkelijke pakketten geboden: bijvoorbeeld om een deel van de productie naar het land van de klant over te plaatsen, waarmee kennis en werkgelegenheid wordt overgedragen. Turkije heeft op deze manier in rap tempo een eigen wapenindustrie opgebouwd, op grond van ontwerpen en licenties uit voornamelijk Europese landen.

De zaken gaan lang niet slecht. In de periode 2013-2017 is 10% meer oorlogsmaterieel verkocht dan in de periode 2008-2012, aldus het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Het SIPRI werkt met geïndexeerde cijfers en kan daarom over langere perioden vergelijken. De vijf groot-

ste wapenexporteurs – de VS, Rusland, Frankrijk, Duitsland en China – zijn samen goed voor driekwart van alle wapenexport. Nederland staat al jaren gemiddeld op de elfde plaats van grote wapenexporteurs. Ons land verkoopt vooral marineschepen (van marinewerf Damen) en technologie. Dus niet de raket zelf, maar wel alle technologie om te zorgen dat de raket zijn doel kan vinden (van technologiebedrijf Thales). Verder verkopen Nederlandse bedrijven onderdelen voor gevechtsvliegtuigen en militaire helikopters (Stork, Fokker, Airbus), satelliettechnologie (o.a. het Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum NLR) en – groeimarkt! – 'software voor informatiebeveiliging'. Wie precies tegen wie wordt beveiligd en op welke manier is onduidelijk, maar de klanten komen onder meer uit Rusland, Jemen, Myanmar, Libië, Oekraïne, Turkije en Saoedi-Arabië.

In Nederland zijn enkele honderden bedrijven die leveren aan Defensie. De meeste zijn gewoon civiele bedrijven, die een product maken dat ook geschikt is voor militaire toepassing. Slechts enkele bedrijven zijn voornamelijk of helemaal militair. Deze bedrijven hebben een eigen lobbyclub, de Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid (NIDV). De NIDV lobbyt voor de inschakeling van Nederlandse bedrijven bij militaire productie, ondersteunt bezoeken aan wapenbeurzen en organiseert voorlichtingsevenementen over regelgeving en financiering. De NIDV is op Europees niveau lid van lobbykoepel ASD (Aerospace and Defense Industries Association, 'the voice of European Aeronautics, Space, Defence and Security industries'), die dicht aanschurkt tegen de Europese Commissie en in allerlei adviesgroepen mag plaatsnemen over bijvoorbeeld Europees defensiebeleid of Europese grensbewaking. Grote wapenbedrijven als Airbus en Thales hebben daarnaast ook hun eigen lobbyisten in dienst. Dat deze jongens en meisjes hun werk niet onverdienstelijk doen, blijkt wel uit het feit dat de EU vorig jaar een nieuwe grote subsidiepot in het leven heeft geroepen: het Europees Defensie Fonds. Daaruit kan de industrie de ontwikkeling van nieuwe wapens financieren. Want de concurrentie op de wapenmarkt is moordend en ontwikkelingskosten voor nieuwe wapens zijn relatief hoog. Als die ontwikkelingskosten uit publiek geld betaald worden, is dat voor de Europese wapenbedrijven een grote stimulans, die de concurrentiepositie versterkt, vooral ten opzichte van Amerika. Wel gek is dat er nu stemmen opgaan om het Europees Defensie Fonds ook voor Amerikaanse bedrijven open te stellen.

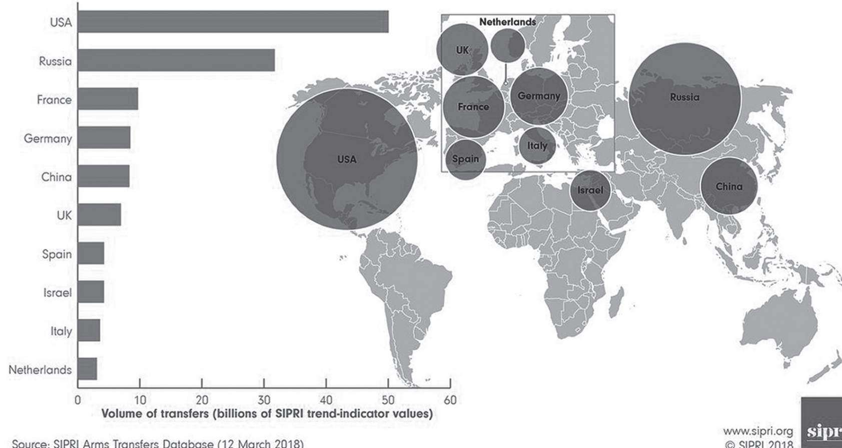
Nederland staat al jaren op de elfde plaats van grote wapenexporteurs

Het gaat bij het Europees Defensie Fonds om forse bedragen. Van 2017 tot 2020 wordt 590 miljoen euro vrijgemaakt uit het al lopende EU-budget, voor de nieuwe budgetperiode van 2021 tot 2027 streeft de Commissie naar 10,5 miljard euro (1,5 miljard euro per jaar). Van de lidstaten wordt verwacht dit nog eens aan te vullen met gezamenlijke wapenprojecten voor 2 miljard euro in 2017-2020, en minstens 28 miljard euro in 2021-2027. Dat geld moet komen bovenop het gewone defensiebudget. Nederland begint alvast met een verhoging van het defensiebudget van 8 miljard naar 9,5 miljard euro. Een groot deel daarvan is bestemd voor nieuwe wapenaankopen. Onder meer de JSF (Joint Strike Fighter) wordt eruit betaald, maar ook nieuwe fregatten en mijnenvegers. De wapenindustrie en de marine hopen ook op nieuwe onderzeeboten, een mega-order die de Nederlandse marine-industrie een flinke oppepper zal geven.

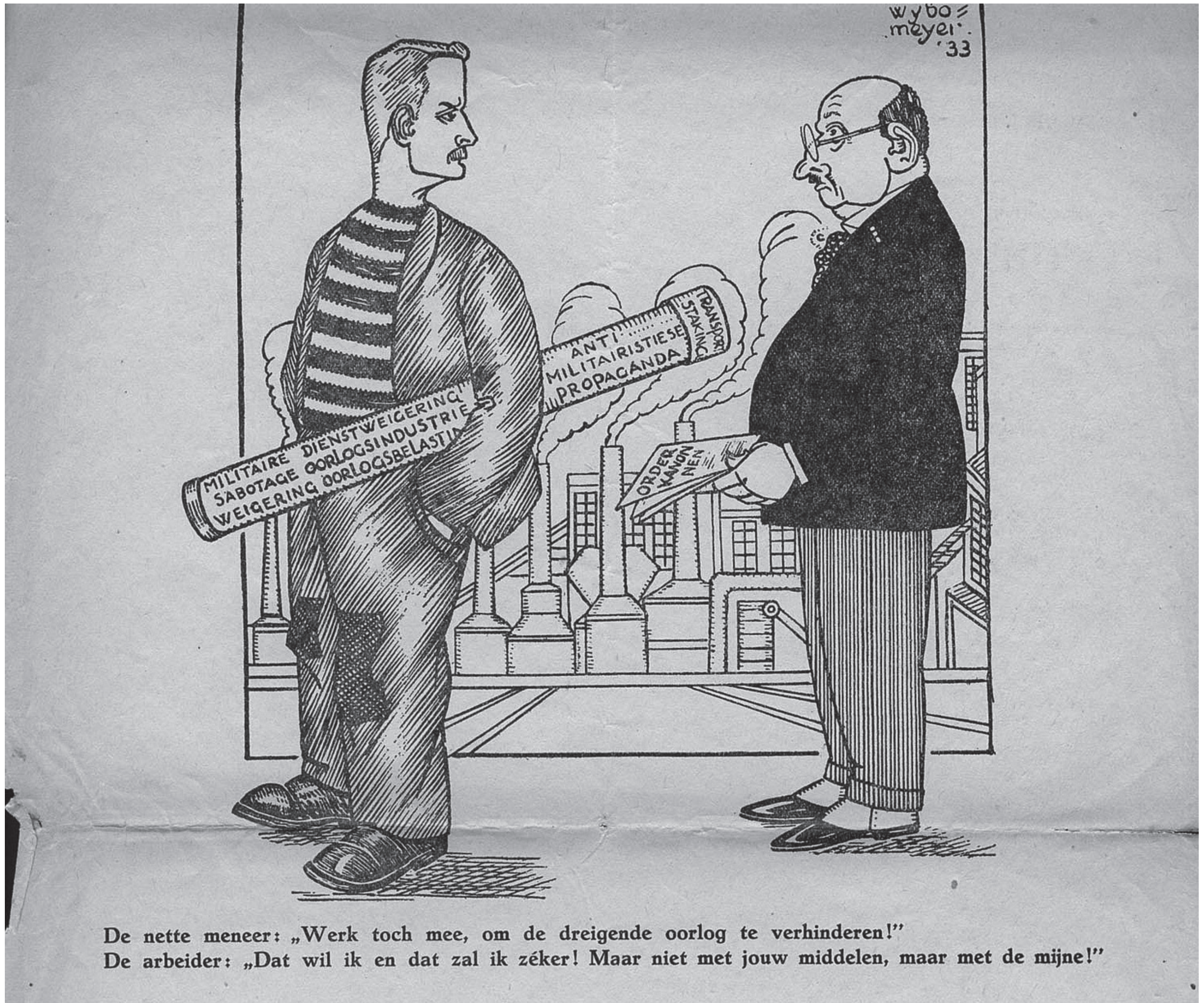
Verzet tegen al deze oorlogswinsten is er ook. Onder meer Stop Wapenhandel maar ook veel andere groepen blijven de wapenindustrie hinderlijk volgen. Zo zorgen we in elk geval dat dingen niet in het geniep gebeuren. En soms, heel soms, kunnen we ook daadwerkelijk een deal tegenhouden. Het is een beetje muis tegen olifant. Maar als wij niet proberen de wapenhandel te stoppen, wie moet het dan doen? De slachtoffers van deze handel, de mensen in oorlogsgebieden, kunnen het niet doen. Die hebben het te druk met overleven.

— door Wendela (Stop Wapenhandel)

Meer info

1 sipri.org
2 www.stopwapenhandel.org
3 European Network Against Arms Trade: enaat.org

De nette meneer: „Werk toch mee, om de dreigende oorlog te verhinderen!"
De arbeider: „Dat wil ik en dat zal ik zéker! Maar niet met jouw middelen, maar met de mijne!"

Het revolutionaire anti-militarisme in Nederland

Het revolutionaire antimilitarisme in Nederland is voortgekomen uit de vrije socialistische of anarchistische arbeidersbeweging, die omstreeks 1900, onder leiding van Ferdinand Domela Nieuwenhuis, in ons land van grote betekenis is geweest.

Anarchisme en anti-militarisme

Wanneer men het anarchistisch beginsel in enkele woorden wil samenvatten, zou men het als volgt kunnen formuleren: niet over zich laten heersen en niet heersen over anderen. Dus: niet gehoorzamen en niet heersen. Het is zonder meer duidelijk, dat het anarchisme krachtens zijn wezen vierkant tegenover het militarisme staat, dat zich kenmerkt door discipline en subordinatie. Het anarchisme is echter (afgezien van het christenanarchisme) niet geweldloos. Integendeel, het erkent principieel het recht van de onderdrukten zich met geweld tegen overheersing te verzetten en zich door middel van geweld van ieder gezag te bevrijden. Het revolutionaire antimilitaristische standpunt kwam duidelijk tot uitdrukking in de houding van een aantal Zweedse anarchisten, die na 1917 naar Rusland waren getrokken om er de revolutie met de wapenen te verdedigen tegen de contrarevolutionaire legers, maar die naar Zweden teruggingen toen de bolsjewistische regering de militaire dienstplicht invoerde. In Zweden weigerden zij daarop de militaire dienst aan de kapitalistische staat. Het niet-geweldloze revolutionaire antimilitaristische standpunt kwam ook duidelijk naar voren in het volgende

gesprek van een Nederlandse dienstplichtige met de artsen, die hem moesten keuren. Toen hem werd gevraagd of hij er onder alle omstandigheden tegen was een medemens te doden, antwoordde hij: ‘Helemaal niet. Als ik op geen andere manier mijn leven kan verdedigen, zal ik er voor vechten en ik ben ook bereid te vechten voor de verdediging van het recht en van de vrijheid.’ Men vroeg hem, welk bezwaar hij dan had tegen de militaire dienst. Zijn antwoord luidde: ‘Als ik vecht, wil ik zelf uitmaken, waarvoor en waartegen ik vecht, met wie en tegen wie.’ Men vond hem daarvoor nog wel wat jong en meende dat hij een en ander wel aan de regering kon overlaten. Zijn antwoord was afdoende: ‘In Duitsland hebben alle jongens het aan Hitler overgelaten en dat neemt U hun heel kwalijk!’ De anarchist is bereid te vechten – voor zijn overtuiging, maar niet op bevel; als vrij man, niet als slaaf.

Anarchisten en soldaten

De bestrijding van het militarisme is steeds een zeer belangrijk onderdeel geweest van de propaganda en de strijd van de anarchistische arbeidersbeweging, vooral in Nederland. Voor een deel vond deze propaganda haar grond in een oprechte afschuw van de gruwelen en de misdadigheid van een oorlog. Maar de nadruk lag toch ergens anders. De anarchistische beweging was niet pacifistisch maar revolutionair en antikapitalistisch. Zij was voorstander van de directe actie der arbeiders, die door staking, sabotage, lijdelijk verzet en het bezetten van bedrijven hun lot moesten verbeteren. Deze acties moesten tenslotte uitmonden in de algemene werkstaking en in een sociale revolutie, die staat en kapitalisme ten val zouden brengen en de economische macht zouden leggen in handen van de arbeiders en hun organisaties. De anarchistische beweging ging ervan uit dat de strijd tussen arbeiders en bourgeoisie, tussen het revolutionaire volk en de staat, zich niet geweldloos zou voltrekken. In iedere staking van enige betekenis zagen de arbeiders hun ‘broeders in de wapenrok’ tegenover zich. De grote algemene werkstaking van april 1903 bijvoorbeeld gaf aanleiding tot een geweldig militair vertoon van de zijde der regering. Amsterdam alleen kreeg een extra bezetting van 35.000 man. De anarchisten hebben van begin af aan ingezien, dat het militarisme het machtige wapen was van de staat en de bezittende klasse om de arbeiders en de arbeidersbeweging blijvend te onderdrukken. Zij gingen ervan uit dat de militaire macht in hoofdzaak werd gevormd door in uniform gestoken arbeiders. Zij maakten die arbeiders daarvan geen verwijt, maar schreven hun optreden als soldaten toe aan hun onwetendheid en hun gebrek aan klassenbewustzijn. De anarchisten beschouwden het daarom als hun zeer voorname taak de arbeiders en de soldaten het karakter, het doel en het wezen van het militarisme bewust te maken, meer nog wanneer het optrad bij arbeidsconflicten dan in de oorlog. Na de staking van 1903 schreef Domela Nieuwenhuis in een aan deze strijd gewijde brochure dat er ook onder de militairen gewerkt moet worden. ‘Immers zij zijn het, die in tijd van nood gebruikt worden om de staking er onder te krijgen en de kapitalisten te beschermen in hun brandkastbelangen. Het mooiste zou zijn om ook een militaire werkstaking te krijgen en daarvoor moet natuurlijk evenzeer gewerkt worden. De soldaten zijn ook arbeiders, al steekt men ze tijdelijk in een soldatenpak, en als ze begrijpen toch ondanks hun kleeren bovenal arbeiders te moeten blijven, dan is er reeds veel gewonnen.’ Om de soldaten dit begrip bij te brengen waren de oude anarchisten steeds op post en… niet zonder succes! In manifesten wekten zij bij iedere staking de soldaten op tot solidariteit met de strijdende arbeiders. Hun lectuur werd onder militairen dóór militairen verspreid, waarvoor deze herhaaldelijk straf opliepen. Militairen riepen in de bladen openlijk op tot solidariteit met de arbeiders. Herhaaldelijk werden militairen – met name mariniers – wegens antimilitaristische karaktereigenschappen uit dienst ontslagen. Voor de lotelingen werden speciale vergaderingen belegd, soms zelfs vlak bij de lotingszaal ‘gedurende het koffie-uurtje der lotingsbazen’. Anarchisten werden vervolgd wegens het verspreiden van opruiende manifesten onder militairen. Soldaten en mariniers uitten hun klachten in *De Vrije Socialist* van Domela Nieuwenhuis, zij raadden hun lotgenoten aan bij conflicten niet op de arbeiders te schieten. Afdelingen van de Bond van Miliciens en Oud-Miliciens belegden vergaderingen met anarchisten als sprekers, om te protesteren tegen het oproepen der militairen onder de wapenen. In een resolutie werd door hen voorgesteld om, in navolging van de militairen in Italië, bij een werkstaking de soldij te storten in de stakingskas. Te Amsterdam nam het ‘mindere marine-personeel’ een resolutie aan waarin het verklaarde zich als arbeiderskinderen te beschouwen, waarmede zij bij een eventueel gewelddadig optreden rekening zouden houden.

In iedere staking van enige betekenis zagen de arbeiders hun ‘broeders in de wapenrok’ tegenover zich

De oprichting van de I.A.M.V.

In *De Vrije Socialist* van 26 november 1902 verscheen een oproep van de Franse anarchisten Tailhade, Malato, Lhermite, Janvion en Vallier om in Londen een internationaal anti-militaristisch congres te houden. Toen dit niet mogelijk bleek te zijn, gaf de Vrije-Socialistenconferentie op 31 mei en 1 juni 1903 te Arnhem aan de Vrije-Socialistenvereniging te Amsterdam de opdracht de voorbereiding van het congres in handen te nemen. Deze vereniging benoemde M. de Boer en F. Domela Nieuwenhuis tot secretarissen. Op 26, 27 en 28 juni 1904 kwam het congres in Amsterdam bijeen.

Een heftige discussie ontstond bij punt anti-militarisme en persoonlijke dienstweigering. Een aantal gedelegeerden stelden een resolutie voor om alle acties te steunen voor persoonlijke dienstweigering ‘welk het sociaal of godsdienstig motief er toe zij’. Hiertegen ontstond een fel protest. Niet zozeer tegen de dienstweigering zelf, als wel tegen de clausule ‘godsdienstig motief’. De Fransen in het bijzonder keerden zich tegen de resolutie, omdat hierin ook de geweldloosheid werd aanvaard. Zij meenden, dat zowel iedere christelijke motivering als de geweldloosheid in strijd waren met het revolutionaire karakter van het congres en de te stichten internationale. De resolutie werd daarop ingetrokken en met 31 stemmen werd een resolutie der Fransen aanvaard.

Het congres, dat oorspronkelijk samengesteld was uit anarchisten, christen-anarchisten, Engelse radicalen en een socialist, had oorspronkelijk alle antimilitaristen bijeen geroepen onder de leuze 'Geen man en geen cent voor het militarisme'. Het resultaat van het congres was echter dat alleen anarchisten en libertaire syndicalisten deel konden uitmaken van de nieuwe Internationale Anti-Militaristische Vereniging. Buiten Nederland ontstonden secties in België, Frankrijk en Italië, die er een aantal afdelingen vormden, maar die hadden slechts een kortstondig bestaan. Een werkelijke internationale is de I.A.M.V. eigenlijk nooit geweest; zij zou definitief worden geconstitueerd op een in 1905 te Oxford te houden congres, maar dit congres kwam niet tot stand. Toen in 1907 in Amsterdam een Internationaal Anarchisten Congres werd gehouden, kwam een aantal afgevaardigden van dit congres tevens in een antimilitaristisch congres bijeen. Op dit congres waren vertegenwoordigers uit een twaalftal landen aanwezig, maar het leverde het bewijs, dat er van een antimilitaristische internationale geen sprake was. Marmande, de Franse afgevaardigde, gaf uitdrukking aan de praktisch vrijwel overal in het buitenland heersende opvatting, dat het antimilitarisme een onderdeel, een uitvloeisel is van anarchisme en socialisme, zodat er geen afzonderlijke antimilitaristische organisaties nodig zijn. Het congres van 1907 was voorlopig de laatste internationale bijeenkomst van de I.A.M.V.

De I.A.M.V. in Nederland

Geheel anders was het in Nederland. Ook hier waren niet alle anarchisten voorstander van een afzonderlijke antimilitaristische beweging. Maar een zeer bijzondere omstandigheid was, dat Domela Nieuwenhuis, die een overheersende, ja bijna magische invloed in de beweging had, zich als verklaard tegenstander verzette tegen iedere organisatie van de anarchisten. Slechts 'vrije groepen' van voor de anarchistische propaganda samenwerkende kameraden konden in zijn oog genade vinden. In de grote plaatsen bestonden verscheidene van zulke groepen los naast elkaar zonder enig plaatselijk, laat staan landelijk organisatorisch verband. Maar Domela Nieuwenhuis was geen tegenstander van een antimilitaristische organisatie, die toch in hoofdzaak uit anarchisten bestond. Veel anarchisten die zich tot organisatorisch werken voelden aangetrokken, hebben hun krachten aan de antimilitaristische beweging gewijd.

Ziezoo, dat is dus afgesproken, ge zult nimmer op uw broeders schieten!

De propaganda tegen oorlog en militarisme vond in Nederland een vruchtbare bodem. Iedere oorlog versterkt de nationalistische en militaristische geest, maar Nederland had sedert 1839 geen oorlog meegemaakt. De antimilitaristische propaganda vond bovendien gemakkelijk weerklank bij een groot deel der bevolking, die zich, omstreeks 1900 meer dan nu, kenmerkte door een geest van individualisme en onafhankelijkheid. Daardoor heeft in Nederland de I.A.M.V. – die dus eigenlijk N.A.M.V. had moeten heten – een grote populariteit kunnen verwerven, vooral op het platteland, met name van Friesland, Noord-Holland, Groningen en Zuid-Holland.

De activiteit van de Nederlandse I.A.M.V.-sectie

Op 9 oktober 1904 werd de Nederlandse sectie van de I.A.M.V. – die wij verder zonder meer 'de I.A.M.V.' zullen noemen – op een congres te Zwolle gesticht met 375 leden in tien plaatselijke afdelingen. Enkele maanden later waren acht nieuwe afdelingen opgericht en was het aantal leden tot 700 gestegen. In 1906 waren er 28 afdelingen met ongeveer 900 leden, in 1908 1000. Tegen het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog was dit aantal bedenkelijk gedaald, maar de op zichzelf zeer kleine organisatie ontwikkelde een bewonderenswaardige activiteit. Een deel van haar actie was gericht op het ondermijnen van leger en vloot met het doel deze onbruikbaar te maken voor de heersende klasse als instrument in de klassenstrijd. Als protest tegen de werving voor leger en marine werden 20.000 exemplaren van de brochure *De Nederlandsche regeering als zielkoopster* verspreid. In 1905 werd besloten jaarlijks een *Soldatenalmanak* uit te geven, speciaal voor de militairen bestemd. Deze almanak is zeventien jaar achtereen in een oplage van 5.000 tot 10.000 exemplaren verschenen. Als orgaan van de vereniging werd het maandblad *De Wapens Neder* overgenomen, dat reeds enige jaren op eigen initiatief door enkele geestverwanten was uitgegeven. Ook dit blad richtte zich telkens weer rechtstreeks tot de soldaten. In een van de nummers is een plaatje opgenomen, waarop arbeiders afscheid nemende rekruten de hand drukken met de woorden: 'Ziezoo, dat is dus afgesproken, ge zult nimmer op uw broeders schieten!' In 1909 werd besloten vier van de twaalf maandelijkse nummers speciaal te bestemmen voor lotelingen en militairen die met verlof naar huis kwamen. In dat jaar werden niet minder dan 81.000 nummers van *De Wapens Neder* verspreid, dus 6.000 à 7.000 per maand, door een organisatie van nog geen duizend leden. Een hoge vlucht nam het blad onder redactie van N. J. C. Schermerhorn (destijds predikant in Nieuwe Niedorp) gedurende de jaren 1910-1922. Deze onvermoeide en begaafde redenaar heeft op honderden plattelandsvergaderingen het woord gevoerd en won op iedere vergadering tientallen abonnees. Gedurende de 51 maanden van de Eerste Wereldoorlog bedroeg de gemiddelde oplage 18.000 exemplaren, de hoogste oplage 33.000 exemplaren per maand. In 1928, toen het aantal leden der I.A.M.V. slechts 600 bedroeg, werden maandelijks 9.500 exemplaren van *De Wapens Neder* aan de man gebracht en van het afzonderlijke belangrijk vergrote Kerstnummer zelfs 15.000 exemplaren, dus 25 per lid. Maar ook met talloze vlugschriften en manifesten werd de schriftelijke propaganda gevoerd. In 1906 werd een manifest over de politieke toestand in Europa in 100.000 exemplaren verspreid; een geschrift over anti-militarisme en vakbeweging bereik-

te een oplage van 26.000. In 25.000 exemplaren verscheen een brochure tegen de Vereniging ‘Onze Vloot’, in 20.000 één tegen militaristisch kinderspeelgoed.
Tientallen sprekers voerden het woord op antimilitaristische dorpsvergaderingen, waar soms de burgemeester tot de bezoekers behoorde. Daarnaast werden grote openbare meetings in de steden belegd. Op 15 januari 1905 werden in verschillende plaatsen protestvergaderingen gehouden in verband met de Russisch-Japanse oorlog. Op 16 juni 1907 vond in Den Haag een door 4.000 personen bezochte meeting plaats met zes sprekers om ‘het gehuichel van de tweede vredesconferentie te ontmaskeren’. Op 31 augustus 1913 werd ter gelegenheid van de opening van het Vredespaleis in Den Haag een door 5.000 bezoekers bijgewoonde meeting gehouden, waar ook sprekers uit Frankrijk, België en Duitsland het woord voerden en Domela Nieuwenhuis de gedenkwaardige uitspraak deed: ‘Het Vredespaleis is geopend, nu kan de oorlog beginnen.’

Gerechtelijke vervolgingen

Tal van malen hebben de propagandisten van de I.A.M.V. aan gerechtelijke vervolgingen blootgestaan. In 1908 werden Wurfel en Pieters vervolgd wegens het verspreiden van een manifest aan de lotelingen. Deze vervolging wekte een storm van protest op.. Niet minder dan 23 verschillende organisaties werkten met de I.A.M.V. samen in een agitatiecomité, dat een grote protestmeeting in het Paleis voor Volksvlijt organiseerde en in tienduizenden exemplaren een geschrift van zestien pagina’s, *Tot aanval en verweer*, verspreidde. Blijkens dit geschrift waren de beide propagandisten op 4 juni 1908 veroordeeld wegens hun lidmaatschap van de I.A.M.V., waardoor ‘dus genoemde vereeniging tot een verboden vereeniging verklaard’ was. Dit alles zou zijn ingesteld op instigatie van de Pruisische regering naar aanleiding van het feit dat door Nederlandse antimilitaristen een poging was gedaan om een *Soldaten-Brevier* Duitsland binnen te smokkelen: Een klein boekje, gecamoufleerd in de Duitse nationale kleuren met het Pruisische wapen en het motto *Mit Gott für König und Vaterland*. Het *Handelsblad* dier dagen schreef, ‘dat we niet gediend zijn van Pruisischen peper in onze rechtspleging. Ook *De Telegraaf* roerde zich. In hoger instantie werden Wurpel en Pieters vrijgesproken.

In 1909 werd J. W. Smit wegens een opruiend artikel in de *Soldatenalmanak* tot drie maanden cel veroordeeld. Op grond van een stuk in de *Soldatenalmanak* van 1911 naar aanleiding van ‘de bloednacht op Kattenburg’, waarbij tijdens een staking enkele arbeiders werden doodgeschoten en anderen ernstig gewond, werd de administrateur van het brochuredepot der I.A.M.V., C. Berkhout, tot een maand veroordeeld. Het gewraakte artikel werd daarop, ondertekend door 800 personen, herdrukt en verspreid zonder dat dit tot nieuwe vervolgingen aanleiding gaf. In 1917 werd M. van Gelder tot drie maanden veroordeeld wegens het verspreiden van een manifest van de I.A.M.V. naar aanleiding van het neerschieten van een aantal mannen en vrouwen bij een hongerbetoging.

De beginselen der I.A.M.V.

Een eigenlijke beginselverklaring heeft de I.A.M.V. tot Kerstmis 1919 niet gehad. Wel gaf zij reeds in 1914 de brochure *Wat de Roode Internationale wil* uit, die als zodanig kan worden beschouwd. Haar standpunt komt duidelijk tot uitdrukking in de drie klare, klassiek geworden leuzen, die zij heeft aangeheven vanaf de eerste dag van haar bestaan: Geen man en geen cent voor het militarisme; Indië los van Holland (van Indonesië werd in 1904 nog niet gesproken); Wij strijden voor een maatschappij, waarin voor ruw geweld geen plaats meer is.

De eerste leuze is even kort als duidelijk en afdoende. Tegen de oorlog propageerde de I.A.M.V. de internationale massale dienstweigering en de algemene werkstaking, een standpunt dat door de moderne vakbeweging na de Eerste Wereldoorlog korte tijd is aanvaard, maar na de opkomst van het nationaal-socialisme weer is losgelaten.

Indonesië los van Holland

De leuze ‘Indië los van Holland’, later overgenomen door de communisten, is het eerst door de anti-militaristen aangeheven. Reeds in 1871 had Domela Nieuwenhuis, die toen nog geen socialist was, in De Gids geschreven als antwoord op een commentaar van redacteur J.L. Buijs die tegen een

Geweld is aanvaardbaar om het geweld als grondslag der maatschappij op te heffen

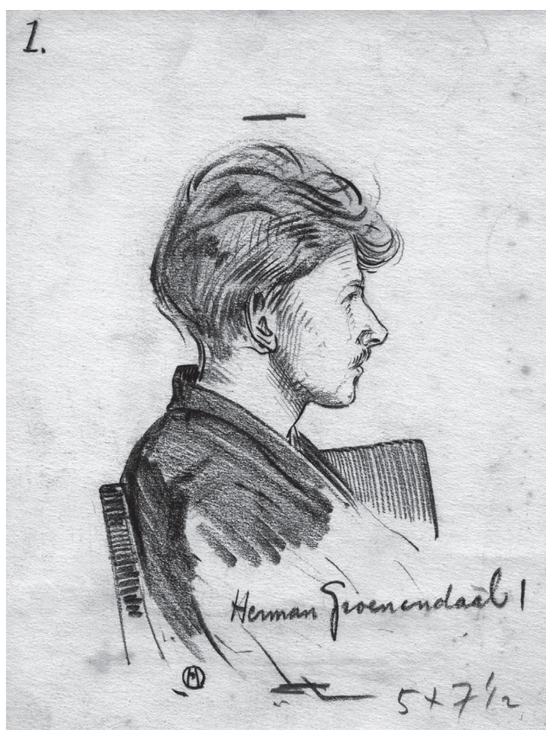
anti-oorlogsbeweging was: '(...) en tenslotte moeten de koloniën onafhankelijk verklaard worden. Want het bezit van koloniën is een voortdurend oorlogsgevaar. Zij zijn onrechtmatig verworven en het gevolg daarvan is, dat het eene onrecht gestapeld wordt op het andere. Om den diefstal mogelijk te maken, moest men moorden. We hebben schatten verworven ten koste van het bloed en het zweet der inlanders, en we zijn niets dan roovers in een land, waar we niets te maken hebben.'

Een degelijke geest heeft de I.A.M.V. steeds beheerst en zij heeft er naar gehandeld. De werving voor het koloniale leger heeft zij altijd krachtig bestreden. Op reclameplaten voor het Indische leger werd de kop van de militair, die er tussen de palmen rijdt, met een doodshoofd overplakt, en het woord 'handgeld' met 'bloedgeld'. De I.A.M.V. nam stelling tegen regeringsplannen in 1916 om in Indonesië een militie in te voeren, onder andere door het aanplakken van 10.000 platen in geheel Nederland. Zowel in *De wapens Neder* als op openbare vergaderingen, alsmede in manifesten en brochures is onafgebroken protest aangetekend tegen de koloniale onderdrukking en uitbuiting.

De I.A.M.V. en het geweld

Ongetwijfeld is de I.A.M.V. mede geboren uit verzet tegen en afschuw van het brute geweld der staten, waarmede de uitbuiting en de onderdrukking der arbeidersklasse werden gehandhaafd en duizenden proletariërs in bloedige oorlogen werden afgeslacht. Zij beschouwde de terzijdestelling van het geweld als grondslag der maatschappij als haar voornaamste doel. Zij zag het geweld echter niet als een gevolg van de persoonlijke zonde van arbeider of kapitalist, maar als een uitvloeisel van de economische en politieke inrichting van onze samenleving. Het standpunt, dat het geweld – ook als verzet der onderdrukten – verworpen moet worden omdat men 'zijn vijanden moet liefhebben' heeft de I.A.M.V. nooit aanvaard. In *Wat de Roode Internationale wil* wordt verklaard dat de geweldloosheid door de vereniging niet als beginsel wordt aanvaard, maar dat dit niet wil zeggen, dat zij geen eerbied zou koesteren voor wie weigert in dienst te treden omdat hij alle geweld uit den boze acht. Zij plaatste zich echter niet op het tolstojaanse standpunt en nam de mogelijkheid aan '(...) dat in den strijd der klassen niet immer de geweldsdaad is te ontwijken, noch af te keuren'.

De strijd tegen het militarisme was voor de I.A.M.V. klassenstrijd en zoals deze strijd werd gevoerd met het doel de klassen op te heffen, aanvaardde zij het geweld om het geweld als grondslag der maatschappij op te heffen. Intussen betekent dit niet, dat de I.A.M.V. ooit haar kracht heeft gezocht in het geweld. Integendeel! Steeds propageerde zij vóór al het andere de verbroedering der arbeiders door de weigering der soldaten om zich als onderkruipers te laten gebruiken of op het volk te schieten en kwam zij op voor massale staking en dienstweigering, teneinde de oorlog tegen de 'arbeiders aan de andere zijde der grens' te verhinderen. Haar ideaal is altijd kort en goed geweest: De wapens neer!

Geweldlozen worden lid van de I.A.M.V.

Van ingrijpende, ja van beslissende betekenis is voor de I.A.M.V. de invloed van de Eerste Wereldoorlog geweest. Wij kunnen deze invloed in een drietal punten samenvatten, die echter innerlijk nauw samenhangen. De aandacht van de I.A.M.V. werd meer dan ooit gericht op de bestrijding van de oorlog en geleidelijk werd de verbondenheid met de klassenstrijd der arbeiders verzwakt. Veel sterker dan vroeger trad de dienstweigering op de voorgrond. In de Eerste Wereldoorlog werden ook jonge mannen ouder dan negentien jaar onder de wapenen geroepen en onder hen bleek het aantal dienstweigeraars verhoudingsgewijze veel groter te zijn. In september 1915 verscheen een door 178 personen ondertekend *Dienstweigeringsmanifest.* Op 12 en 22 oktober verschenen reeds een tweede en derde oplaag met respectievelijk 326 en 529 handtekeningen, waaronder vele van leden van de I.A.M.V. Het aantal na september 1915 gevangen genomen dienstweigeraars steeg van 108 in juni 1917 tot 425 in juni 1918. En tenslotte traden een aantal min of meer religieus getinte en geweldloze antimilitaristen tot de I.A.M.V. toe. Zij kwamen niet uit de revolutionaire arbeidersbeweging, maar uit christen-anarchistische en christen-socialistische kringen voort. Het contact met de soldaten ging daardoor geheel verloren en met de arbeidersbeweging nam het meer en meer af. Hierbij heeft in de latere jaren ongetwijfeld ook de achteruitgang van de vrije-socialistische arbeidersbeweging een rol gespeeld waarbij de syndicalistische organisatie, het N.A.S., goeddeels door de bolsjewieken werd veroverd.

Tegelijkertijd begonnen ook de oude I.A.M.V.-ers steeds minder heil van het geweld voor de sociale bevrijdingsstrijd te verwachten. Zij stelden zich voor ogen dat de hoge vlucht van de oorlogs- en vernietigingstechniek het geweld tot een bedreiging op zichzelf maakte, ongeacht voor welk doel het zou worden aangewend. Zij maakten zich ervan bewust dat voor een onderdrukte klasse het beschikken over en hanteren van de moderne geweldsmiddelen steeds minder mogelijk zou worden. Bovendien begrepen zij, dat deze middelen zich wel leenden om tégen een volksmassa te worden gebruikt, maar niet om door de massa tegen de eigenlijke onderdrukkers te worden aangewend. Om deze praktische, om deze tactische redenen zochten zij naar betere, meer effectieve middelen om de vijanden van de arbeidersklasse te overwinnen en de sociale revolutie te verdedigen. Zij legden daarbij de nadruk op de economische wapenen, staking, boycot, non-coöperatie, zij het zonder het geweld uit beginsel te

verwerpen. Zo groeiden de beide richtingen in de I.A.M.V. daardoor naar elkander toe. Zij waren het erover eens dat men door het bevorderen van de economische strijdmiddelen (verantwoordelijk produceren, arbeidsweigering, dienstweigering en boycot) het geweld zoveel mogelijk overbodig moest maken. En op deze grondslag hebben zij gedurende meer dan vijftien jaar even kameraadschappelijk als vruchtbaar samengewerkt, eigenlijk zonder ooit als fracties tegenover elkander te staan.

Op nog een belangrijk punt waren de beide richtingen het eens geworden, namelijk dat de I.A.M.V. plaats moest bieden aan álle anti-militaristen, zowel aan de 'geweldaanvaarders' als aan de 'geweldverwerpers'. Dit bleek duidelijk in 1921. Toen werd op initiatief van de I.A.M.V. te Den Haag een nieuwe internationale gesticht: het Internationaal Anti-Militaristisch Bureau tegen oorlog en reactie (I.A.M.B.). Tegelijkertijd vond echter in Bilthoven een internationale bijeenkomst plaats van geweldlozen buiten de I.A.M.V. om. Deze bijeenkomst zond een delegatie naar het congres in Den Haag met de mededeling, dat te Bilthoven alle voorbereidingen waren getroffen om een anti-oorlogsinternationale op geweldloze grondslag te stichten, maar dat men daartoe niet zou overgaan, indien het I.A.M.B. de geweldloosheid wilde aanvaarden. Daartoe was het I.A.M.B. niet bereid; de geweldlozen in de I.A.M.V. hebben zich toen op het standpunt gesteld, dat het I.A.M.B. ook voor niet-geweldlozen moest openstaan.

Activiteit tijdens en na de Eerste Wereldoorlog

Terwijl de I.A.M.V. tegen 1914 in aantal leden en afdelingen sterk was gedaald, breidde zij zich tijdens de Eerste Wereldoorlog belangrijk uit. Einde 1918 telde zij meer dan tachtig afdelingen met 3200 leden. Maar na de oorlog daalde het ledental regelmatig, namelijk tot 1250 in 1922 en tot 630 (verdeeld over 36 afdelingen) in 1928. Niettemin bleef de I.A.M.V. zowel schriftelijk als mondeling een krachtige propaganda voeren. Het vlugschrift *Aan de moeders* werd in 40.000 exemplaren verspreid, alleen al in 1921 werden 59.000 exemplaren van elf verschillende brochures omgezet. Een antimilitaristisch jaarboek werd in 6.000 exemplaren uitgegeven, een brochure aan de onderwijzers (*School en oorlog*) eveneens. Bij stakingen, oorlogsdreiging en andere daartoe aanleiding gevende gebeurtenissen werden manifesten in grote oplagen onder de bevolking verspreid. In talrijke dorpen, waar de politieke partijen hoogstens eens in de vier jaar een vergadering organiseerden, belegde de I.A.M.V. enige openbare vergaderingen per jaar. Haar sprekerslijst telde in 1923 niet minder dan 41 namen.

De hoge vlucht van de oorlogs- en vernietigings-techniek maakt het geweld tot een bedreiging op zichzelf

De Groenendaal-actie

Een hoogtepunt van activiteit vond plaats in het jaar 1921 naar aanleiding van het feit dat de Haarlemse dienstweigeraar Herman Groenendaal na zijn arrestatie op 6 juni alle voedsel weigerde als protest tegen zijn gevangenhouding en als een appèl aan het geweten der arbeidersklasse. Toen het Landelijk Comité (bestuur) van de I.A.M.V. hiervan kennis kreeg – pas op zondag 19 juni –, stelde het onmiddellijk de gehele Nederlandse dagbladpers op de hoogte. Op 20 juni bracht het een bezoek aan de directeur en de behandelende geneesheer van het militair hospitaal in Den Haag, waar Groenendaal juist die dag voor het eerst gewelddadig kunstmatig was gevoed. Het Landelijk Comité deed tevergeefs een beroep op de artsen, zich niet voor het militarisme te laten misbruiken en zond opnieuw een uitvoerig communiqué aan de pers. Vanaf woensdag 22 juni werden door leden van de Haagse afdeling der I.A.M.V. 50.000 strooibiljetten uitgereikt en liepen de geestverwanten, de werklozen onder hen ook overdag, met borden 'Herman Groenendaal moet vrij'. Op onwettige wijze belemmerde de politie deze propaganda voor een op zondag 26 juni te houden openbare vergadering in de tuin van het Volksgebouw. Maar juist door haar optreden werkte zij er toe mede Den Haag in het teken van de Groenendaal-actie te stellen. Het werd een ware volksbeweging. De protestmeeting op 26 juni slaagde schitterend. Uit angst voor zijn gewelddadige bevrijding hadden de autoriteiten Herman Groenendaal overgebracht van het militair hospitaal naar de bijzondere strafgevangenis te Scheveningen. Maar de duizenden betogers begaven zich na afloop van de meeting naar het huis van de minister van oorlog, W.F. Pop, waar zij door de politie werden uiteengeslagen. Nu bleek hoe diep de volkspropaganda der I.A.M.V. tot de harten van de arbeidersklasse was doorgedrongen. Iedere avond stroomde de tuin van het Volksgebouw vol, onverschillig of er al dan niet een vergadering was uitgeschreven. Overal in Nederland werden druk bezochte protestvergaderingen gehouden en op dinsdag 28 juni legden te Amsterdam duizenden arbeiders spontaan het werk neer om 'Groenendaal vrij te staken'. Maar de grote massa der arbeiders volgde echter niet en gezien dit feit, besloten de syndicalistische organisaties op zondag 3 juli niet tot het afkondigen van de algemene werkstaking over te gaan. Daarmede was de actie verloren, al had de anti-militaristische agitatie een omvang aangenomen als nooit tevoren. Bart de Ligt en Albert de Jong werden wegens opruiing gearresteerd en respectievelijk tot 27 en 29 dagen – de tijd van hun voorarrest – veroordeeld. Tal van kameraden werden vervolgd wegens verspreiden, lopen met borden, enzovoort. Door de I.A.M.V. werd samen met het syndicalistische N.A.S. het blad *De Dienstweigeraar* in 50.000 exemplaren verspreid.

Herman Groenendaal heeft zijn voedselweigering vijf maanden volgehouden en werd al die tijd kunstmatig gevoed. Naar aanleiding van een bomaanslag door onder andere Piet Kooyman gaf Herman Groenendaal, op aanraden van zijn advocaat, de voedselweigering op. Hij heeft zijn tien maanden gevangenisstraf ten volle moeten uitzitten.

Het I.A.M.B. en de I.A.K.

Een belangrijke activiteit heeft de I.A.M.V. nog op internationaal terrein vervuld. Reeds tijdens de Wereldoorlog nam zij de stichting van een nieuwe internationale

ter hand. Besloten werd een internationale centrale in het leven te roepen, waarbij zich ook andere dan uitsluitend antimilitaristische verenigingen zouden kunnen aansluiten. Daartoe werd op een prachtig geslaagd internationaal congres, van 26 tot 31 maart 1921 te Den Haag gehouden, het reeds genoemde Internationale Anti-Militaristische Bureau tegen oorlog en reactie gesticht. Op dit congres waren antimilitaristen, anarchisten en syndicalisten vertegenwoordigd uit Nederland, België, Frankrijk, Engeland, Duitsland, Zweden, Oostenrijk, Zwitserland en de Verenigde Staten. Een vijfentwintigtal afgevaardigden waren wegens moeilijkheden met hun pas afwezig, een zestal afgevaardigden waren zonder pas gekomen, zodat de eigenlijke zittingen des nachts in het geheim moesten plaats vinden. Er werd een beginselverklaring aangenomen, waaraan het volgende is ontleend:

‘Het (I.A.M.B.) tracht in de arbeiders het bewustzijn te versterken van hun beslissende economische macht; Het propageert de algemene staking en de massale dienstweigering ter voorkoming van oorlog; Het propageert de onmiddellijke staking van alle oorlogsproductie; Het bevordert de desorganisatie van legers en vloten, en huldigt de persoonlijke dienstweigering; Het richt zich tegen elke poging om door interventie een proletariaat, dat het kapitalistisch juk heeft afgeworpen, opnieuw te onderdrukken; Het keert zich tegen elke militaire onderdrukking en economische uitbuiting der gekleurde rassen.’

In 1923 waren bij het I.A.M.B. 34 Nederlandse organisaties aangesloten van antimilitaristen, anarchisten, syndicalisten en vrijdenkers. En voorts 20 organisaties in België, Denemarken, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Noorwegen, Oostenrijk, Spanje, Zweden en Zwitserland. Het I.A.M.B. heeft van stonde af aan zijn stem verheven tegen de vervolging van revolutionairen in alle landen, het heeft deelgenomen aan talrijke internationale congressen en zijn vertegenwoordigers hebben het woord gevoerd op openbare vergaderingen in verscheidene landen. Het werd echter bijna uitsluitend gefinancierd door Nederlandse organisaties en geestverwanten. Hierin kwam enige verandering ten goede, toen het I.A.M.B. in 1928 tezamen met de syndicalistische internationale, de I.A.A., de Internationale Antimilitaristische Kommissie vormde, een werkcommissie voor de antimilitaristische propaganda, waarvan de uitgaven door de beide internationales tezamen werden betaald. Deze I.A.K. heeft gedurende een tiental jaren een zeer gewaardeerde persdienst uitgegeven in Nederlands, Frans, Duits en Engels; enkele malen zijn ook nummers in het Spaans, Noors en Esperanto uitgegeven. Deze persdienst werd in een totale oplage van 750 exemplaren aan bladen en personen in de vijf werelddelen gezonden. In één jaar werd, voor zover het secretariaat dit heeft kunnen nagaan, 750 maal een artikel van de persdienst in de pers afgedrukt. Wanneer men bedenkt, dat de totale inkomsten van I.A.M.B. en I.A.K. tezamen nooit meer dan 4.000 à 5.000 gulden hebben bedragen, is dit geen gering resultaat. Daar het werk voor de internationale beweging bijna uitsluitend door Nederlandse anti-militaristen is verricht, verdiende het in dit artikel te worden vermeld.

Laat het bevorderen van economische strijdmiddelen het geweld zoveel mogelijk overbodig maken

De Spaanse Burgeroorlog en het geweld

De uiteenlopende opvattingen over het geweld hebben in de I.A.M.V. en I.A.M.B. in 1936 tot een beslissend conflict geleid en wel in verband met de Spaanse Burgeroorlog. Bij het uitbreken van de Spaanse revoluties, als weerslag op de staatsgreep van Franco, stelden de Spaanse anarcho-syndicalisten – geheel overeenkomstig het in 1904 door de I.A.M.V. ingenomen standpunt – geweld tegenover geweld. Zij namen het initiatief tot het verzet en organiseerden in samenwerking met alle andere antifascistische groeperingen der bevolking, aanvankelijk los van de regering en geheel op de grondslag van vrijwilligheid en spontaneïteit, revolutionaire volkslegers. De *milicianos*, zoals de deelnemers werden genoemd, kozen hun eigen leiders en zij konden die ook afzetten. De ‘geweldaanvaarders’ binnen I.A.M.V. en I.A.M.B. waren volledig solidair met het Spaanse volk, ook voor zover zij theoretisch aan boven-gewelddadige strijdmethodes de voorkeur hadden gegeven. Iedere actie van de internationale arbeidersklasse om met de door het I.A.M.B. gepropageerde middelen het militarisme van Franco lam te leggen, bleef immers achterwege en naar hun oordeel had het Spaanse volk volkomen het recht zijn eigen strijdmiddelen te kiezen, die overigens niet in strijd waren met de beginselen van de oude I.A.M.V. Indien er sprake had kunnen zijn van het verschaffen van wapenen aan de *milicianos*, zouden zij daartegen persoonlijk geen bezwaar hebben gehad, al begrepen zij, dat dit niet de taak zou kunnen zijn van de beide organisaties, waarbij immers ook geweldlozen waren aangesloten. De geweldlozen in I.A.M.V. en I.A.M.B., en ook in de anarchistische beweging, namen van begin af aan een ander standpunt in. Hun houding was aanvankelijk aarzelend, maar in sommige gevallen kritiseerden zij met name het antifascistische geweld en enkelen wilden zelfs iedere materiële steun aan het Spaanse volk onthouden, omdat het een gewelddadige strijd voerde.

Intussen werden de Spaanse volkslegers meer en meer gemilitariseerd, hetgeen vanzelfsprekend in strijd is met elk, en ook met het niet-geweldloze, antimilitaristische beginsel. In de beide organisaties trad nu een derde richting op. Zij aanvaardde wel het individuele en spontane geweld, maar verwierp iedere vorm van ‘georganiseerd’ geweld. Zij was namelijk van oordeel, dat iedere georganiseerde oorlogsvoering noodzakelijkerwijze tot militarisering leidt, omdat het doeltreffend toepassen van de moderne oorlogstechniek militarisering tot voorwaarde heeft.

De ‘geweldaanvaarders’ konden dit standpunt niet delen. Zij achten organisatie van elk gewelddadig volksverzet volkomen vanzelfsprekend. Zij beschouwen de vrije zelforganisatie van het volk als een uitvloeisel van het sociale wezen van de mens en zien daarin juist de grondslag voor de opbouw van een vrije samenleving. Zij achten elke vrijwillige organisatie doeltreffender dan de militaire disciplinaire en waren ook om die reden tegen de militarisering.

PREMIÈRE ANNÉE. — N° 1 Le Numéro : 10 Centimes 15 Septembre

L'Action Antimilitariste

ORGANE MENSUEL DE COMBAT

ABONNEMENT ANNUEL	ADMINISTRATION :	ABONNEMENT ANNUEL
France ... 1 fr. 50 / Extérieur ... 2 fr.	MARSEILLE — 11, Rue d'Aubagne. — MARSEILLE	France ... 1 fr. 50 / Extérieur ... 2 fr.

Pas un homme, Pas un centime pour le militarisme

NOS COLLABORATEURS

LA RÉDACTION.

A QUI LES BALLES?

L'Action Antimilitariste

PACIFISTES

L'Internationale Antimilitariste

ringen niet mogelijk achtten. Die samenwerking was vijftien jaar lang volkomen loyaal en kameraadschappelijk mogelijk geweest zo lang het ging om een zuiver ideële propaganda. Maar, zij bezweek in het aangezicht van de wezenlijke strijd. Toen gaf opnieuw bij de een de vraag van de doorvoerbare tactiek der strijdende arbeidersklasse, bij de ander de principieel zuivere houding voor individu en ideële groep de doorslag. Het bewijst hoe diep en wezenlijk de kloof in werkelijkheid is gebleven.

De in 1938 tot stand gekomen scheuring betekende het einde van het I.A.M.B. en de I.A.K. Noch de syndicalistische internationale, noch de buitenlandse organisaties konden zich met het nieuwe standpunt verenigen. De I.A.M.V. hield stand tot het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, maar is in 1945 niet herleefd.

De oorzaak hiervan in Spanje lag naar hun overtuiging in de politieke ontwikkeling in dit land. De macht was er meer en meer overgegaan uit handen van de spontaan gevormde volkscomités in die van de regering. De sociale revolutie werd niet consequent doorgevoerd, de staat en ten dele ook het kapitalisme werden gehandhaafd. De Spaanse anarchisten werkten samen met socialisten en burgerlijke partijen, die staat en militarisme in beginsel aanvaarden. Zij hebben zelfs, onder de drang der omstandigheden, aan de regering deelgenomen, welke tactiek in strijd was met hun beginselen en die zij thans algemeen weer verwerpen. Maar als antimilitaristen hebben zij zich tegen de militarisering zo lang mogelijk verzet. Vaak echter is deze afgedwongen door de meestal buitenlandse bolsjewieken, die in Spanje over de Russische vliegtuigen beschikten, en deze weigerden in te zetten, zolang de troepen de militarisering niet hadden aanvaard.

Een meerderheid in I.A.M.V. en I.A.M.B. verklaarde uiteindelijk ieder 'georganiseerd geweld' in strijd met de antimilitaristische beginselen en wijzigde de beginselverklaringen der beide organisaties in deze geest. De niet-geweldlozen verlieten daarop zowel de I.A.M.V. als het I.A.M.B., omdat zij een verdere samenwerking op de grondslag van de nieuwe beginselverklaringen niet mogelijk achtten.

Slotbeschouwing

Men zou aan het slot van dit opstel de vraag kunnen opwerpen, in hoeverre de doeleinden van de I.A.M.V. zijn bereikt. Men zou dan kunnen zeggen, dat een van haar doelstellingen is verwezenlijkt – 'Indië is namelijk los van Holland' –, maar dat van het 'Geen man en geen cent' niets is terechtgekomen. De nationale bevrijding van Indonesië is echter niet het werk van de I.A.M.V. geweest, al heeft zij er in belangrijke mate toe bijgedragen. En dat er op het ogenblik meer geld voor oorlogsvoorbereiding wordt uitgegeven, dan ooit te voren, betekent anderzijds niet, dat het optreden van de I.A.M.V. zonder betekenis is geweest. Wij willen het vraagstuk even anders zien. Het te boven komen van de oorlog is langzamerhand een probleem geworden voor de mensheid en wordt dit steeds meer. In alle delen van de wereld openbaart zich het bewustzijn, dat oorlog en militarisme moeten worden overwonnen en de menselijke persoonlijkheid moet worden beveiligd. Van dat bewustzijn, van die geest is ook de I.A.M.V. een symptoom, een verschijningsvorm geweest, in een bepaalde volksbeweging, in een bepaald land. Tegenover de miljarden voor de legers heeft zij slechts enkele duizenden guldens kunnen bijeenbrengen voor haar schamele blaadjes en pamfletten. Tegenover twee wereldoorlogen die de volkeren hebben gemilitariseerd, heeft zij slechts de kracht van haar overtuiging kunnen stellen. Niettemin heeft zij er in duizenden individuele gevallen toe bijgedragen de menselijke persoonlijkheid tegenover het militarisme te handhaven en te doen zegevieren. Dat gaat niet verloren. De I.A.M.V. is geen overwinnaar geworden. Dat worden pioniers gewoonlijk niet. Maar zoals het I.A.M.B.-lid, mevrouw dr. Helene Stocker eens heeft gezegd: 'Die Zweitkommenden werden die Sieger sein'.

— door Albert de Jong
bewerking: de redactie

Bron
Dit artikel is (licht bewerkt) overgenomen van de website antimilitarisme.org: antimilitarisme.org/index.php?orphan=538.

Veiligheid als maskerade of veiligheid als oplossing?

Over inclusieve veiligheid

Er gaat geen dag voorbij of de nationale veiligheid komt in het nieuws. Met name op het internet ziet men dan een politie-uniform. Overal zijn professionele persoonlijkheden bezig met de garantie van de veiligheid en het bewijzen van hun onmisbaarheid. Maar het gevoel van onveiligheid en de angst voor het tegendeel ervan (diefstal, doodslag, terrorisme) neemt alleen maar toe. De reden is dat veiligheid zoals die nu wordt gepropageerd het tegendeel is van vrijheid en dat toenemende veiligheid moet samengaan met toenemende gehoorzaamheid, meer bewaking, meer hekken. Aan het hoofd van de veiligheid staat de staat die zich met zijn beroep op veiligheid de vrees voor vrijheid steeds meer laat groeien, zodat zij zich kan versterken en de gehoorzaamheid toeneemt. Maar het kan ook anders.

In 2016 kwamen op uitnodiging van het Genootschap van Vrienden (Quakers), de Wereldfederalistenbeweging Nederland en de vredesbeweging PAIS allerlei afgevaardigden van vredesbewegingen bijeen om een gezamenlijk manifest te publiceren over vrede en veiligheid in de wereld. Dit manifest is bedoeld om mensen bewust te maken dat veiligheid niets te maken heeft met 'openbare orde', militair gezag of uitsluiting door muren of grenzen. Zolang er legers zijn, zijn wij niet veilig en kunnen wij niet rustig gaan slapen, want geen enkele regering biedt garantie voor veiligheid zolang er daarbij aan oorlog wordt gedacht.

Een jaar lang werd overleg gevoerd over het ontwerp, waarbij PAIS, het Haags Vredesplatform, de Doopsgezinde Broederschap, dus pacifisten, kerkelijke vredesbewegingen en antimilitaristen, samen aanvullingen en commentaar leverden. Zelf vatte ik de discussies samen onder de leuze 'Veiligheid zonder leger', een reactie op een Italiaans stuk dat ik al eerder in de *Buiten de Orde* publiceerde over het permanente bestaan van een binnenlandse oorlog tussen de staat en zijn eigen bevolking. Een dergelijk argument is ook aangevoerd door de campagnegroep Oorlog is geen Oplossing tegen de Sleepwet: geheime diensten voeren oorlog tegen de bevolking door zoveel mogelijk individuen te bespioneren.

Ik sloot me bij de beweging aan omdat ook tijdens de Koude Oorlog en daarna anarchistische antimilitaristen zich bij bredere bewegingen hadden aangesloten. Er werd samengewerkt met de Pacifistisch Socialistische Partij en ook in de Ban de Bom-beweging vind je atheïsten en kerkgenootschappen broederlijk naast elkaar. Het Haags Vredesplatform startte bovendien als een platform dat open stond voor aanhangers van alle politieke partijen en vakbonden. Nu hoopte ik dat de groep Inclusieve Veiligheid die brede beweging van weleer nieuw leven in zou blazen. Na uit-

voerig beraad in het voorjaar van 2017 was het manifest van de vredesbewegingen gereed onder de titel 'inclusieve veiligheid'. Eigenlijk is deze titel volgens onze begrippen tautologisch, want veiligheid zoals wij die opvatten sluit niemand uit: men kan niet veilig zijn als er individuen of groepen onveilig zijn doordat er grenzen zijn, muren en detentiecentra. Men kan ook niet veilig zijn zolang er gewapende machten zijn die pretenderen over onze veiligheid te waken, omdat bewaking altijd afweer betekent en mensen verdrijft en met de dood bedreigt. Maar de titel moest wel een adjectief omvatten, omdat het woord veiligheid hoe langer hoe meer samengaat met 'openbare orde', 'strijd tegen terrorisme' en andere begrippen die alleen maar verwijzen naar gewapende machten. Een van de paragrafen van het manifest geeft dan ook een maatschappijvisie weer: *'In welke toekomst willen wij geloven?'*

Vanuit het besef dat wij altijd kwetsbare mensen zullen zijn, is het mogelijk de huidige niveaus van geweld en angst in onze gemeenschappen te reduceren. Dit vraagt om werk aan gemeenschap en vertrouwen tussen mensen, en om een breed maatschappelijk debat gericht op de behoefte aan:

- Een nieuwe visie op veiligheid die recht doet aan de toegenomen complexiteit en samenhang van mondiale relaties;
- Een meer geïntegreerde benadering die problemen oplost, spanningen vermindert, conflicten voorkomt en betere resultaten oplevert dan de huidige kostbare en ineffectieve militaire benadering;
- Beleid dat menselijke waardigheid en potentie respecteert en een fundering legt voor blijvende inclusieve vrede en veiligheid;
- Een meer ethisch en effectief mondiaal beleid, dat samenwerking (i.p.v. dominantie) zoekt en grotere sociale, economische en ecologische verantwoordelijkheid neemt.

Hoe dan ook: een toekomst zonder wapens, zonder leger, zonder grenzen en zonder muren. Een open samenleving waarin elke plaats een veilige plaats is omdat de gemeenschap die van onderop en gemeenschappelijk beveiligd heeft. Een samenleving waarin wij vrijuit kunnen rondreizen over de gehele wereld en elkaar kunnen verstaan zonder elkaar te bestrijden en geen agent, soldaat, generaal, directeur, minister, president, kalief, koning, paus of andere leider ons hoeft te beschermen. Een samenleving waarin geen macht, maar rechtvaardigheid heerst.

De discussiegroep Inclusieve Veiligheid is na de totstandkoming van het manifest begonnen met het houden van bijeenkomsten, waarin relaties van de groepen zelf geestverwanten zoeken om het manifest aan te vullen met concrete voorstellen tot maatschappijverandering. Voorlopig zijn het nog interne discussiegroepen, maar naarmate we concrete voorstellen vinden blijkt dat er raakpunten zijn met andere maatschappelijke basisbewegingen of met internationale programma's die tot richtlijn kunnen dienen. Zelf herken ik in het concept overeenkomsten met de antimilitaristische traditie van de anarchistische beweging, maar daarnaast hoor ik ook voorstellen en ideeën waarover we binnen de anarchistische beweging discussies kunnen voeren. Ook de Wereldfederalisten die bij deze discussie betrokken zijn, stellen hun beginselen ter discussie. Ik heb de indruk dat vroegere denkbeelden over een wereldpolitie of wereldwijde *federales* (een term die in Amerika en Mexico wordt toegepast voor de nationale politie aldaar) worden vervangen door een federalistische opbouw van lokale samenwerkingsverbanden van onderop. De anti-globalistische leuze 'think global – act local' is ook daar doorgedrongen.

Op 28 mei 2017 was het manifest onderwerp van bespreking tijdens de jaarlijkse Ontmoetingsdag van de Vredesbewegingen, en daarin werden concrete voorstellen gedaan voor deeldiscussies. Een belangrijk verslag werd onder andere gedaan vanuit de vredesgroep Eindhoven, die een bureau had georganiseerd om de 2030-agenda van de Verenigde Naties in de stad door te voeren. Deze agenda, een werkplan met 17 'haalbare ontwikkelingsdoelstellingen', werd als plan door een daarvoor opgerichte VN-top (UNDP) aangenomen en kwam in januari 2016 in werking: al deze doelstellingen hebben betrekking op bestrijding van armoede, honger, ongelijkheid, verandering van het klimaat. De toepassing van deze plannen kan leiden tot het voeren van actie tegen alles wat die planning in de weg staat en het lijkt prima mogelijk dat ze niet alleen door regeringen, maar zeker ook door massaorganisaties van onderop kunnen worden gerealiseerd. Maar het staat wel vast dat een dergelijke planning nooit met militaire middelen kan worden bereikt.

Sindsdien houdt de discussiegroep halfjaarlijkse bijeenkomsten waarbij nieuwe visies of denkbeelden vanuit concrete situaties of vanuit vredes-pedagogische experimenten worden aangedragen. Op 10 maart kwamen menselijke contacten aan de orde, waarbij vooral de nadruk werd gelegd op de positie van migranten. Maar al snel kwam het veertigtal deelnemers via een andragogisch geleid discours tot het bewustzijn dat ze als gemiddeld 55-jarige hoogopgeleide mannen van Nederlandse afkomst, waarvan de helft met een eigen woning, een enorme 'bubbel' deelden waarvan de ruimte hinderlijk werd als ze niet luisterden. Wij waren bereid dat wel te doen, zeker na de fascinerende lezing van mensen van de Syrische hulporganisatie URDA, die steun zoekt voor de vluchtelingencommunes in Libanon. Daar bouwen vluchtelingen samen met Libanezen een samenleving op die zich tegen politieke machinaties keert en zich door organisatie van onderop voor economische ontwikkelingen inzet met de democratische idealen van de Arabische Lente als basis.

Zolang er legers zijn, zijn wij niet veilig en kunnen wij niet rustig gaan slapen

Een volgende sessie in oktober zal over de economische organisatie van de samenleving gaan. Een van de onderwerpen is de ecologische wereldvoetafdruk en de ruimte die wij daarin innemen. Als deze beweging zich uitbreidt kunnen er plaatselijke afdelingen ontstaan, zoals het Enschedees Vredesplatform. In de discussie over inclusieve veiligheid kunnen op die manier verbindingen ontstaan op basis van concrete belangenorganisaties die het monopolie van de staat ter discussie stellen. En daarvan uit kunnen weer bewegingen ontstaan die de staat kunnen vervangen, omdat de veiligheid in de eigen sociale beweging wordt gevonden.

— door Jan Bervoets

Wel geweld, geen geweld

Clara Wichmann en Anton Constandse leggen uit

Antimilitarisme binnen de anarchistische beweging: als je het hier over hebt kom je ook snel te spreken over de ideeën rondom geweld en het toepassen van geweld *an sich* binnen deze beweging. Pacifisme, revolutionair antimilitarisme, mentale weerbaarheid, gewelddaanvaarders: hele boekwerken zijn mondiaal hierover geschreven en de discussie wordt in de hedendaagse antimilitaristische beweging met hetzelfde elan gevoerd als jaren geleden.

Daarover gaan ook deze twee hier geplaatste oudere artikelen uit de Nederlandse anarchistische beweging van voor de Tweede Wereldoorlog, een beweging waarin het antimilitarisme en pacifisme belangrijke pijlers waren.[1] In de begintijd van het Interbellum hebben jarenlang de 'geweldverwerpende' en 'geweldaanvaardende' vleugels gezamenlijk binnen de Internationale Anti-Militaristische Vereniging (IAMV) vorm gegeven aan het Nederlands antimilitarisme. Helaas is hier ten tijde van de Spaanse Burgeroorlog een einde aan gekomen, toen de theorie aan de daadwerkelijk praktijk van revolutie en oorlog moest worden gekoppeld. Het schisma in de anarchistische en radicaal antimilitaristische beweging was zo groot dat Elly Kloosterman aan het einde van haar doctoraalscriptie concludeert: 'Franco kon onder zijn slachtoffers ook het Nederlands anarchisme tellen.'[2]

Gelukkig niet voor lang na de Tweede Wereldoorlog hebben veel groepen en individuen hard gewerkt om de anarchistische beweging en traditie ook in Nederland weer 'tot leven' te brengen. Ook het radicaal antimilitarisme en pacifisme laten bij tijd en wijle flink van zich horen. In deze laatste tradities passen ook de twee artikelen waarbij gemotiveerd wordt waarom iemand hetzij antimilitaristisch en geweldloos is, hetzij wel antimilitaristisch maar daarbij het gebruik van geweld onder bepaalde omstandigheden aanvaardt.

Het eerste artikel van de hand van Clara Wichmann verscheen kort na de Eerste Wereldoorlog. Mede door toedoen van deze oorlog had ze zich aangesloten bij Bond van Christen-Socialisten en de IAMV. Geïnspireerd door de ideeën van Bart de Ligt verwoordt ze hier de ethische aspecten van geweldloosheid en haar antimilitarisme. In die tijd werd in het blad *De Wapens Neder* veelvuldig gediscussieerd en werden ideeen uitgewisseld over geweldaanvaarding en geweldverwerping en dit artikel van

Wichmann is een bijdrage aan deze discussie. Het tweede artikel (onderdeel van een langer hoofdstuk) van Anton Constandse stamt uit 1938, ten tijde van de Spaanse Burgeroorlog en de machtsovername van fascisten in verschillende landen. Deze gebeurtenissen hebben hem extra beïnvloed in zijn standpunt dat geweldloosheid niet altijd het juiste middel is ter bestrijding van onrecht.

— door Mollie Steimer

Opmerking van de redactie: In de artikelen van Wichmann en Constandse is zo veel als mogelijk de oorspronkelijke spelling van beide auteurs aangehouden.

Antimilitarisme en geweld – door Clara Wichmann[3]

Zeker, geen enkel beginsel ter wereld kan *tot in zijn uiterste consequentie* worden doorgevoerd: noch vegetarisme, noch vrije opvoeding, noch geweldloosheid. Maar wat moet nu onze gevolgtrekking voor de praktijk van ons leven zijn: moeten we dan ook maar van iedere poging in die richting afzien, óf integendeel het nieuwe beginsel aanváárden, om weldra te ervaren, dat met ieder pogen in die nieuwe richting onze kracht daartoe groeien zal?

De gewone redenering is deze: 'Ik word geen vegetariër, want dan zou je *eigenlijk* geen enkel wezen, ook geen plant, om 't leven mogen brengen; ik tracht niet naar geweldloosheid, want als ik een kind zie vermoorden, zal ik geweld gebruiken om dat te verhinderen'. En deze redenering is gemakkelijk ook. Ware ze aldoor toegepast, dan zou de mensheid nooit een stap zijn vooruitgekomen. Dat kan ze alleen wanneer er 'dwazen' zijn, die menen goed te doen met *tenminste* naar hun beginsel te leven voor zover hun dat mogelijk is…

En de 'uiterste consequentie' van X' eigen betoog zou zijn, dat de mensen maar tot in der eeuwigheid kannibalen hadden moeten blijven, omdat ze het beginsel van niet-doden en niet-verslinden toch niet 'consequent' zouden kunnen doorvoeren! geval – tegen een tijger, tegen een kindermoordenaar – geweld zullen gebruiken, *maar of we het geweld zullen maken tot een regelmatig onderdeel van onze propaganda en onze strijdwijze.*

En wanneer X dit laatste voorstaat, op grond van het feit dat wij mensen der twintigste eeuw de gedachte der geweldloosheid toch niet *ten volle* kunnen uitleven, dan redeneert hij – hoezeer dit ook bij hem voortvloeit uit toewijding aan de mensheid en 't socialisme – *op dit punt* als iedere conservatief tegenover een nieuw beginsel doet. Tot ieder nieuw beginsel moeten de mensen *groeien*; géén kan er onmiddellijk volledig worden nageleefd; en wij, al verbeelden we ons soms 't al een heel eind te hebben gebracht, zijn op den weg van de cultuurgeschiedenis nog maar zéér in 't begin, zijn nog heel dicht bij het rijk der dieren! Daarom is dit al belangrijk en heuglijk bovenmate: als mensen – enkelingen, kleine groepen zijn het *nu* nog maar – zijn gaan inzien, dat er een hoger strijdwijze is dan die van dwang, nl.: 'het geestes-

Een vervanging van de oude ruwe heldhaftigheid door een universele weekhartigheid en zoetsappigheid

Met al dit redeneren over onmogelijke uiterste consequenties verduistert men de vraag waar het om gaat; en dit is én het gemakzuchtige, én het gevaarlijke van deze redenering. Als wij, heden ten dage, de vraag van de geweldloosheid bespreken, dan gaat het er niet om of we in het een of ander uiterste

zwaard der vrijheidsscharen'. Als we dit als het *hogere* hebben erkend, hebben gezien als het méést nastrevenswaardige, dan zijn we immers al *op den goeden weg*.

En dit juist mis ik in het betoog van X: het besef dat er iets ánders is dan óf het bewust en willens aanvaarden van geweld, óf de geweldloosheid van een Boeddha. Het besef dat de geweldloosheid, zo goed als alle andere krachten, *zich ontwikkelen moet*. En zich ten dele reeds ontwikkeld hééft. De tijd van de meest primitieve reacties, toen ieder verschil van mening door onmiddellijk geweld beslecht werd, toen iedere menselijke verhouding (ook die van man en vrouw, ouders en kinderen) er een van macht en gezag was, is dan toch tenminste al overwonnen.

Op dien weg moeten we verder gaan en ieder, die nu weer het geweld predikt,'omdat we aan de volledige geweldloosheid toch niet toe zijn', die houdt deze ontwikkeling tégen, en die handelt dus – ik kan 't niet anders zien – in *dit* opzicht reactionair.

Als we de dingen zo zien, dan volgt daaruit vanzelf, dat we het geweld wél erkennen als

historische factor, dat we weten dat allerlei betrekkelijk goeds in de geschiedenis door geweld is tot stand gebracht, en zelfs, dat allerlei edele heldhaftigheid met het geweld is verbonden geweest. Maar daarom behoeven we daar toch niet eeuwig bij te blijven.

Het gaat om een vérdere ontwikkeling, om een stijging. En dus niet om een vervanging van die oude ruwe heldhaftigheid door een soort van universele weekhartigheid en zoetsappigheid, maar door een *nieuwe* heldhaftigheid, die aanvankelijk aan moeilijkheid de oude vér zal overtreffen... Want onze oude instincten willen nog graag de zaak die wij dienen, verdedigen met geweld; en er is moed toe nodig om dan toch trouw te blijven aan ‘t bewustzijn dat we haar met geweld *slecht* zouden dienen.

Want zóó eenvoudig, als X het voorstelt, is het niet. Al de voorstanders van het geweld stellen het probleem zo, alsof we tussen tweeërlei de keus hebben: een heilig doel verwezenlijken met álle middelen, óf – van dat heilige doel áfzien. En *deze* tegenstelling juist *is fout*. Zo is het niet in de werkelijkheid! Wie meedogenloze of oneerlijke middelen gaat aanwenden, *die verspeelt daarmee zijn heilig doel*. Alles immers heeft zijn gevolgen; óók het geweld. Het lokt opnieuw geweld uit. Want X zal zelf moeten erkennen, dat ‘t zo niet *is* in de werkelijkheid: aan den eenen kant alleen de krachten van het licht en aan den anderen kant alléén de krachten van de duisternis! ‘Wanneer nu een volk... zich vrij maakt en het bouwt zich een nieuwe aarde, maar een aarde van vrede, en daar zijn geen wapenen meer, doch alleen liefde en wijsheid – en daar komen reactionaire machten van allen kant dat volk bespringen, en die machten hebben wel wapens...’ Zo *is* het immers niet! Ook in *ons* zijn duistere elementen, en als gij den gewapenden strijd predikt, dan maakt ge die krachten in ons los! Als ge jarenlang de mensen opvoedt voor of in het rode leger, dan hebt ge daarmede instincten in ze gevoed en versterkt, die ze voor een kameraadschappelijke samenleving ondeugdelijk maken. Dan verschuift uw ideaal alweer naar de verte – en wordt nooit bereikt, juist áls de mensen het er nóóit voor over hebben, om van het voorde-hand liggend gewelddadig strijdmiddel af te zien.

Als ‘t ánders was: als werkelijk aan de revolutionaire zijde alléén waren krachten van licht en liefde en wijsheid – dán was de zaak heel eenvoudig. Dán zouden we vanzelf geen wapens gebruiken, *omdat we ze niet zouden willen, én omdat we andere strijdmiddelen tot onze beschikking zouden hebben.* Want *de strijd* is eeuwig op aarde – en zonder strijd geen groei –, maar de strijd kan worden veredeld. En daarom is ‘t altijd een teken van ónmacht, van ónvolgroeidheid, als we tot dwang, geweld, straf onze toevlucht moeten nemen. Als iemand zijn kinderen niet zonder geweld kan opvoeden, dan kan dat gedeeltelijk liggen aan de kinderen, maar zeer zeker óók aan den opvoeder. Het is altijd *ons tekort* (en dat geldt zelfs tegenover den kindermoordenaar), als we geen andere reactie meer weten dan geweld. Het betekent ook meestal, dat we een uitwendig succes, ‘t welk een innerlijke nederlaag betekent, toch nog maar liever hebben dan het omgekeerde...

X ziet nog maar twee mogelijkheden: weerloosheid óf geweld. Hebben wij dan niet gebroken met het begrip ‘weerloosheid’ en daarboven gesteld de *geestelijke weerbaarheid* (De Ligt)? Is door de christen-socialisten ooit de Christus als een *weerloze*, een ‘zachtmoedige’ in den passieven zin, voorgesteld?

Maar het foutieve is, dat we deze dingen meestal in ‘t afgetrokkene beredeneren, terwijl de nieuwe strijdwijze vereist, dat we haar aldoor-weer trachten *uit te vinden*, in alle conflicten waarvoor we komen te staan: individueel (als ons het een of ander onrecht – of vermeend onrecht – is aangedaan) en massaal (als het gaat om de middelen van den revolutionairen strijd).

Trachten uit te vinden. Van ‘mogen’ en ‘moeten’ is dus geen sprake; geen aanhanger van de geweldloosheid die zijn beginsel begrepen heeft, zal ooit aan een ander zeggen, dat hij geen geweld ‘mag’ gebruiken. Laten we toch vooral nu niet weer van de geweldloosheid een dogma gaan maken! Ze kan alleen waarlijk worden toegepast voor zover zij innerlijk belééfd is, uiting is van een innerlijke ontroering of algemene geestesgesteldheid. Anders is ze ‘klinkend metaal en luidende cimbaal’ geworden.

Wanneer het waar mocht blijken, dat de ontwikkeling der mensheid gaat in de richting van steeds meer te boven komen van geweld en dwang, en wanneer men dan na lange eeuwen op de wordingsgeschiedenis van de geweldloosheid terugziet, dan zal men waarschijnlijk moeten erkennen, dat ook *dit* nieuwe levensbeginsel in leed en strijd, met vallen en opstaan gerijpt is. Het is al van betekenis, *dat* dit tegenwoordig voor ons allen een *probleem* is; want dit is een teken, dat althans onder vele revolutionairen (voor de anderen is het nog nauwelijks een vraagstuk) het sociaal geweten op dit punt gevoeliger wordt. Dit geldt zowel voor hen die vóór als hen die tegen het geweld schrijven en spreken: voor hen allen is het een probleem, zij allen zouden *willen* strijden zonder geweld – terwijl voor de mensen van vroeger (en nu nóg voor de meerderheid) het geweld *vanzelfsprekend* is.

Ook X behoort tot hen, voor wie het gebruiken van geweld *niet* vanzelfsprekend is. Maar tweeërlei ziet hij, naar ik meen, niet genoeg:

1. dat het wél beter kan zijn (hoewel *niet altijd is*), om geweld te gebruiken tegen onrecht, dan om in het geheel niets daartegen te doen; maar dat het in ieder geval nóg veel beter is, om dat onrecht op een ándere wijze te overwinnen;
2. dat geweld zelf weer gewelddadige krachten wekt.

X stelt zich de geweldloosheid alleen *passief* voor, als een ‘weerloos ondergaan in de oude ellende’ En hij meent dat zij die het geweld willen trachten te overwinnen, ontkennen dat alle opwaarts-ontwikkeling in strijd, nood en leed verworven wordt. Maar zoals er is en andere en hogere strijd dan die met de wapenen, zo is er ook nog een ander leed dan dat van dood of wonden. Trouwens, voorlopig zullen de geweldlozen althans voor zichzelf ook dit laatste wel aanvaarden.

X is anti-militarist onder het kapitalisme; want een *slechte* zaak wil hij niet met geweld dienen. Wanneer we het onverbrekelijk verband tussen doel en middel voelen, wanneer we weten, dat we een goede zaak onherroepelijk omlaag trekken door haar met slechte middelen te verdedigen, dan geloof ik, dat we verder zullen gaan en ernaar zullen *trachten* anti-militarist te zijn voorgoed.

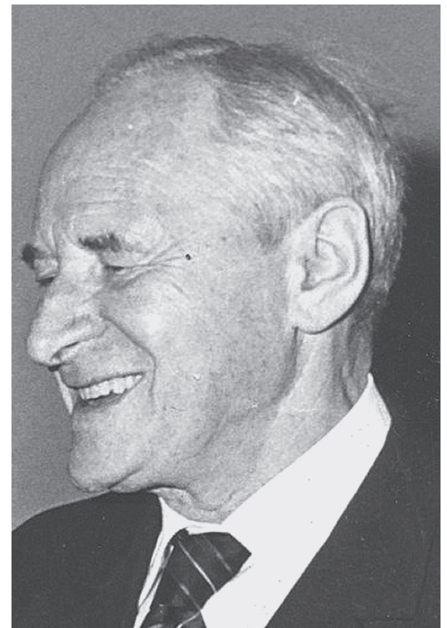
Over geweld en anarchisme – door Anton Constandse[4]

Ten aanzien van het geweld heeft het anarchisme – afgezien van het geweldloze standpunt van Tolstojanen en sommige individualisten – steeds het 'doden op bevel' verworpen, en daarmee dus de dienstplicht en het militarisme. Elke doodslag op commando is reeds daarom een onzedelijke daad, omdat elke *zedelijke* daad vrij is, d.w.z. een eigen daad is van de persoonlijkheid. Bovendien heeft het anarchisme immer een daad van geweld, die diende om het gezag of de uitbuiting te verdedigen, afgekeurd, en alleen geweld gebillijkt – zonder het te propageren – indien het de bevrijding vóórstond. Tenslotte is elk geweld uit wraak immer afgewezen, en is het slechts als *economische macht* – dus ter ontwapening ener heersende klasse en ter beveiliging van de gewonnen macht der werkende massa – gerechtvaardigd.

Nu is het waar, dat de anarchistische bewegingen steeds aanslagen hebben gekend – voor en tegen – dus daden van persoonlijke 'terreur', waarvan anarchisten slachtoffer waren of daders. Dit echter heeft het anarchisme slechts gemeen met alle andere stromingen. De Franse Revolutie is vol van dergelijke 'terroristen', die voorlopers zijn geweest van de burgerlijke democraten, en aanslagen tegen tsaren, Balkanvorsten, Zuid-Amerikaanse generaals en fascistische leiders gingen steeds óók van de democraten uit. De fascisten en bolsjewiki hebben de politieke moord georganiseerd, zoals door middel van Gestapo en Gépéoe, en hier heeft dus niemand den ander iets te verwijten. Ja, de anarchisten, die aanslagen pleegden, onderscheidden zich gunstig, omdat ze het dan in elk geval niet deden op bevel van leiders, en hun motieven – afgezien van de geringe politieke betekenis – waren gericht op bevrijding, op het doden van tirannen of van schuldigen. Met wezenlijke politiek had dit weinig te maken, en heel vaak was het alleen… illusiepolitiek. Toch is er geen reden, speciaal het anarchisme te veroordelen, omdat er aanslagen zijn gepleegd door… anarchisten!

De anarchisten die aanslagen pleegden deden dat in elk geval niet op bevel van leiders

Dat het anarchisme niet geweldloos is, heeft het met alle andere politieke bewegingen gemeen. In de politiek is het absolute gebod 'Ge zult niet doden' onbruikbaar. Er is geen enkele methode te vinden in de politieke strijd, die *volstrekt* ethisch is. Steeds gaat het er om, macht te veroveren, anderen dus die macht te ontnemen, dus… leed te berokkenen. Zo goed als stakers een onderkruiper aanvallen en arbeiders zich bij betogingen verzetten kunnen tegen politieagenten – (waarbij het wel degelijk tot geweld komt) – zo goed willen 'geweldloze' antimilitaristen methoden toepassen, die niet minder moorddadig zijn. In deze absoluut-pacifistische kringen wordt met gemak gesproken over daden van sabotage (waardoor treinen zouden kunnen verongelukken, vliegtuigen omlaag zouden storten, schepen op de kust zouden kunnen lopen enz. enz.) en over boycot en embargo (waardoor een bevolking uitgehongerd kan worden) alsof die methoden, toegepast, geen enorme verliezen aan mensenlevens mee zouden brengen! Daarenboven is geweldloze massa-actie (men zag het in Brits-Indië, in streken, die als Duitsland, Oostenrijk, Spanje in handen vielen van de fascisten) wanneer alleen gestaakt en geweigerd wordt, even bloedig als elke andere, omdat degenen, die zich verzetten, bij honderden en duizenden worden afgemaakt. Ook dáárvoor is de geweldloze verantwoordelijk. Indien honderden geestverwanten of klassegenoten worden weggevoerd, en de geweldloze verbiedt hen te helpen (omdat steun slechts geboden kon worden, door de beulen onschadelijk te maken) dan beveelt dus de ethicus aan, om géén hulp te verlenen, (waar die kon worden geboden), om slachtoffers weerloos uit te leveren… wat toch al evenmin in overeenstemming is met de eisen der zedenleer! Integendeel! Slechts degeen, die weinig zedelijk besef heeft, en die verschrompeld genoeg is, om elk instinct te hebben gedood, kan in zo'n geval zijn kameraden rustig laten wegvoeren.

Indien er absoluut-ethische middelen in de strijd zouden bestaan, zouden ze te verkiezen zijn boven geweld. Waar dit echter niet het geval is, komt het er maar op aan, te omschrijven, wanneer en waarom men voor geweld is, (vrijwillig, ter bevrijding, als economische macht) omdat anders elke politiek onmogelijk wordt.

Het 'ethisch' argument der geweldlozen is dus van zeer geringe waarde. Zielkundig gesproken is het bovendien begrijpelijk en te billijken, dat iemand zijn leven verdedigt. En wanneer hij het zijne slechts redden kan, door zijn vijand te doden, blijft hem geen andere keuze. Tenzij men de leer aanhangt van de vrijwillige ondergang, de theorie, dat de tiran, de fascist, de reactionaire meer recht hebben zou op het leven dan de vooruitstrevende strijder, de socialist en de vrijheidszoeker! Voor wie partij heeft gekozen kan er echter geen twijfel bestaan: méér recht op het leven heeft (als er dan geen andere weg is) de mens, die voor de toekomst strijdt van vrijheid en socialisme. Deze overweging rechtvaardigt de levensdrift van de revolutionair slechts: die drift op zichzelf is sterker dan welke motivering ook. En wie de vrijwillige opoffering preken, en de liefde tot de vijand, zijn ge-

woonlijk óf niet eerlijk jegens zichzelf óf niet geheel gezond. De frase, 'dat men zijn driften moet doden' is waardeloos, omdat niemand dat kan nóch doet (dan zou hij immers niet meer leven, niet seksueel liefhebben, zijn brood niet verdienen kunnen, de bestaansstrijd niet meer voeren!) en indien er al geen doodgewone huichelarij in het spel is, moet men toch deze propaganda noodlottig achten voor een mensheid, welke niet moet léren sterven, maar moet leren te strijden en te overwinnen en de wereld te veroveren!

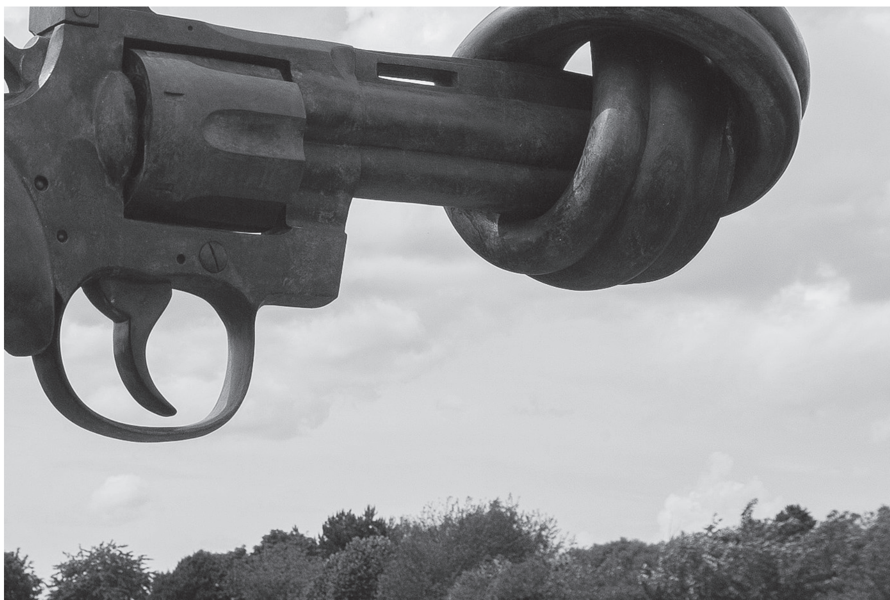
Indien er, *politiek* gesproken, mogelijkheid zou zijn, alle geweld te voorkomen, ware het zeer gewenst. In alle grote conflicten echter is het geweld, hoe gering ook, aangewend geworden. Natuurlijk zou er geen geweld zijn, *indien* men geleidelijk allen zou kunnen overtuigen. Dan werd er geen munitie meer gemaakt, dan droeg niemand een wapen, dan waren allen bekeerd… Twintig eeuwen van prediking van het evangelie hebben echter weinig succes gehad, en ieder weet, waarom: omdat het in een klassenmaatschappij niet mogelijk is, zijn vijand lief te hebben, dienstvaardig te zijn jegens hem, die de ander wil exploiteren. De man, die zijn arbeid moet verkopen, kan niets cadeau doen, moet vechten voor elke cent en elk uur. En elke vrijgevigheid en evangelische zelfopoffering leidt tot loonsverlaging en langer werken! Aan de andere kant: de kapitalist en de miljonair is niet 'om te keren'. Hij schenkt niet vrijwillig zijn kapitaal, zijn grond, zijn fabriek weg, doet geen afstand van zijn voorrechten, omdat welvaart, macht, vrijheid teveel lustgevoelens verschaffen, dan dat men ze gemakkelijk zou prijsgeven. En ook het socialisme wil die welvaart, die macht, die vrijheid... voor allen, die er van verstoken zijn. Deze strijd om de aarde, om de gemeenschap, is geen zondagsschool-idylle.

Praktisch komt het dus hier op neer: het socialisme kán steeds meer mensen bekeren, arbeiders en kleine boeren, intellectuelen en handarbeiders. Maar de heersende en profiterende klasse zal niet toestaan, dat ze *geleidelijk* wordt geliquideerd. Zodra een groeiende minderheid teveel macht gaat tonen (tegen die van de bourgeoisie) verweert deze zich – vóór ze dus de meerderheid tegen zich heeft! – met alle wapenen, die haar blijven, en alle hulp, die ze dán nog heeft. Er zijn nog wapens: ze gebruikt ze, en wordt fascistisch. Er zijn nog dienaren: ze mobiliseert ze. Er is nog geld: ze verwekt er een revolutie mee op de beurs. In tijden van fascisme weet men, dat deze voorstelling niet bezijden de waarheid is. De bourgeoisie wordt revolutionair, wanneer haar systeem werkelijk dreigt te worden aangetast. De eindstrijd wordt in de historie steeds uitgevochten tussen een bewuste minderheid van revolutionairen en een even bewuste minderheid van de heersende klasse. Wie het eerst en het doeltreffendst de neutrale massa actief weet te maken, tot bondgenoot en aanhangster, wint die strijd!

Het 'ethisch' argument der geweldlozen is van zeer geringe waarde

Het is daarbij niet waar, dat 'moord maar moord' is. Ieder weet, dat elke doodslag niet gelijk is aan een andere, omdat de motieven, de drijfveren doorslaggevend zijn, en niet de daad op zichzelf. Dat elke 'moordenaar' een 'slecht mens' zou zijn, is één van die versleten frases, die men sinds Dostojewski en Kropotkin niet meer verwachten zou. De eerste heeft in heel zijn werk gewezen op het gecompliceerde innerlijk van de mens (waarbij 'goed' en 'kwaad' eigenlijk zeer simplistische begrippen zijn) en Kropotkin heeft in zijn artikel 'Zijn de gevangenissen noodzakelijk?' het gehele vraagstuk van verantwoordelijkheid, misdaad, wet en recht aan de orde gesteld, om aan te tonen, dat stelsels misdadiger zijn dan personen. Omdat we dat weten, propageren of begeren we ook niet het doden van mensen, waar het gaat om het vernietigen van systemen. Tevens *verwijten* we echter niemand, noch pacifisten, noch socialisten, dat ze geweld aanwenden, indien andere middelen falen. We aanvaarden slechts het, in bepaalde omstandigheden, noodwendige.

De overgang van de éne naar de andere samenleving is geen wandeling in de maneschijn. Er zijn geen tragischer, vreselijker, maar misschien ook geen grootser perioden, dan de revolutionaire tijdperken welke we thans beleven.

Noten

1 De Haktol (red.), *De Wapens Neder. De ontwikkeling in het denken over sociale actie, geweldloze strijd en antimilitarisme in Nederland* (De Haktol: Nijmegen 1985).

2 Elly Kloosterman, *De Nederlandse anarchisten en de Spaanse burgeroorlog. Hoe de Nederlandse anarchistische beweging uiteenviel door de gewelddadige strijd in Spanje tussen 1936 en 1939* (Uitgeverij de Pook: Amsterdam 2009).

3 Clara Meijer-Wichmann, *Bevrijding. Opstellen* (Van Loghum Slaterus en Visser: Arnhem 1924) 92-97.

4 Anton Constandse, *Grondslagen van het anarchisme* (Stichting Pamflet: Driebergen 1974) 98-102.

Als de revolutie zich bewapent

Militarisering en staatsdragende organisaties

Anarchisten zijn niet erg goed in oorlogvoering. Dat is logisch, en het is helemaal geen schande. Maar het is onwaarschijnlijk dat anarchisten hun doelen werkelijk kunnen bereiken zonder toepassing van middelen die veelal als 'geweld' worden aangemerkt. Zonder geweld is een succesvolle revolutionaire verandering zoals anarchisten die voorstaan, niet erg waarschijnlijk. En dat is nog zacht uitgedrukt.

Waarom is dat zo? Anarchisten beogen de ontbinding en afschaffing van autoritaire verhoudingen, van hiërarchisch functionerende instellingen, van repressieve praktijken waarin machthebbers de rest van de bevolking in het gareel dwingen en uit die bevolking voordeel plukken. Ze willen die vervangen door instellingen, verhoudingen en praktijken waarin mensen vrijwillig samenwerken en zich in vrijheid kunnen ontplooien. Ongeacht welke middelen anarchisten daarbij inzetten, die beoogde verandering bedreigt de machthebbers ten diepste. Die machthebbers dreigen hun macht, hun rijkdom, hun rol te verliezen. Misschien nog angstaanjagender: ze dreigen hun zelfbeeld als onmisbaar en superieur deel van de maatschappij kwijt te raken. In een wereld zonder staat en kapitalisme is immers geen plek meer voor de rol van directeur, minister, generaal, politiechef en dergelijke boegbeelden van gezag. Ja, in een wereld van solidaire vrijheid en gelijkwaardigheid kunnen óók voormalige bazen hun menselijkheid hervinden. Maar de bazen van vandaag hechten aan de zekerheid van hun huidige macht, rijkdom en zelfbeeld. Die zullen ze niet vrijwillig inruilen voor het grote revolutionaire 'misschien' van die hervonden menselijkheid in een hoogst onzekere toekomst.

Machthebbers zullen daarom het uiterste doen om verandering in bevrijdende, anarchistische richting tegen te werken. Het maakt daarin niet wezenlijk uit of die veranderingen met vreedzame of met andere middelen worden nagestreefd. De uitkomst van die verandering is wat de machthebbers existentiële doodsangst inboezemt. Niet zozeer de al dan niet gewelddadige weg die naar die verandering leidt. Machthebbers zullen, als ze dat nodig vinden, ook de meest vreedzame vorm van opstandigheid en dissidentie met het

grofste geweld proberen neer te slaan als andere middelen niet het gewenste effect opleveren. Zonder een effectief antwoord op die meest gewelddadige onderdrukking is radicale sociale verandering in anarchistische richting onmogelijk.

Zo'n effectief antwoord op gewelddadige onderdrukking is niet perse zo gewelddadig mogelijk. Maar wie bij voorbaat afziet van geweld – in de wetenschap dat voor de machthebbers alle middelen in aanmerking komen om ingezet te worden – verzwakt het verzet bij voorbaat. Vreedzame vormen van verzet, demonstraties, blokkades van wegen en toegangspoorten, bezettingen van gebouwen, dienstweigering, staking, zijn vaak heel effectief. Maar bij omvangrijke inzet van die strijdmiddelen zullen machthebbers politie inzetten, met steeds zwaardere wapens, en uiteindelijk hebben ze ook nog het leger. Wie sowieso een bezet gebouw niet verdedigt tegen ontruiming, wie bij voorbaat niet terugvecht tegen oproerpolitie en dergelijke, laat bij voorbaat aan de machthebber weten: wij gaan niet tot het uiterste. Als de staat dan wel tot het uiterste gaat, wint de staat.

Geweldloos succes?

Geweldloos verzet kan een bijdrage leveren, een hele grote. Maar het principe van absolute geweldloosheid garandeert uiteindelijk een nederlaag, soms in de vorm van een schijnoverwinning. Historische voorbeelden maken dat duidelijk. De voorbeelden van geweldloos verzet die door principiële pacifisten worden aangeprezen, blijken helemaal niet zulke succesverhalen te zijn. De onafhankelijkheidsstrijd van India onder Gandhi bijvoorbeeld. Ja, India werd een onafhankelijke staat. Ja, de beweging rond Gandhi droeg daar aan bij, door bewustwording, en door via geweldloze acties aan de Britse machthebbers te laten weten dat hun greep niet onaantastbaar was.

Maar de strijd leidde niet geweldloos tot resultaat. In de eerste plaats was een gewelddadige reactie van het Britse gezag ingebouwd in de strategie van Gandhi. Het was deel van het plan, dat Britse ordetroepen vreedzame demonstranten zouden aftuigen, bijvoorbeeld tijdens Gandhi's beroemde zoutmars. Hoe lomper de repressie, hoe groter het schandaal, hoe groter de afgang van de machthebbers. Voor het succes van Gandhi's geweldloosheid was een flinke dosis Brits bestuursgeweld noodzakelijk. De geweldloosheid van dit type pacifisme is dus zeer betrekkelijk.

Bovendien was het niet het vreedzame protest van Gandhi's beweging dat de Britse machthebbers verdreef. Er waren tevens rellen, aanslagen, een grootschalige muiterij van de marine in 1946, die de positie van het koloniale gezag onhoudbaar maakten. Toen dat gezag zich gesteld zag tegenover het begin van een gewapende revolutie, wendde dat gezag zich tot Gandhi, Nehru en hun relatief gematigde – en, hoe toevallig, door vooraanstaande ondernemers ondersteunde – Congrespartij, en stuurden aan op een machtsoverdracht. Gandhi's troepen gebruikten zelf geen geweld. Maar het geweld van anderen bracht de Britse autoriteiten ertoe om Gandhi en Nehru als onderhandelingspartners te accepteren, om nog veel radicaler verandering en machtsverlies te voorkomen en de schade te beperken. De uitkomst: een tot de tanden bewapend India, dat meteen al oorlog voerde tegen Pakistan. Een succesverhaal voor geweldloosheid kun je dit toch allemaal niet noemen.

Het principe van absolute geweldloosheid garandeert uiteindelijk een nederlaag

Nee, volledige geweldloosheid kan niet het uitgangspunt zijn voor wie een werkelijk bevrijdende transformatie, een revolutie, beoogt. Hoe meer fluweel een revolutie omvat, hoe minder revolutie er doorgaans plaatsvindt. Het fluweel, het geweldloze karakter, van een opstand is doorgaans een teken dat 1) de machthebbers gerustgesteld worden: het loopt zo'n vaart niet; en 2) de opstandige menigten tot een zekere zelfbeperking worden gemaand, zodat ze niet 'te ver' gaan.

Dan maar oorlog?

Maar dit hele verhaal is maar het halve verhaal. Veel fluweel is weinig revolutie. Maar dat wil niet zeggen dat weinig fluweel en veel geweld dus automatisch meer revolutie oplevert. Een omwenteling wordt niet automatisch succesvoller naarmate de dragers en aanjagers ervan meer geweld en zwaardere wapens hanteren. Principiële radicale pacifisten hebben uiteindelijk geen gelijk. Volledig afzien van geweld vanuit revolutionaire kant onder alle omstandigheden is onwijs. Maar de inzet van geweld heeft heel gevaarlijke kanten, juist voor het bevrijdende karakter van een revolutionaire strijd. Oorlog is niet iets waar anarchisten zich van kunnen bedienen zonder op te houden anarchist te zijn.

De historicus George Woodcock zei eens, over anarchisten in de Spaanse Burgeroorlog, 1936-39: 'Juist hun verzet tegen discipline en autoriteit maakte hen ongeschikt voor de taken van een echte en langdurige oorlog, die in haar aard een totalitair proces is.'[1] Over die discipline is meer te zeggen: anarchisten accepteren veelal wel degelijk discipline, als het zelfdiscipline is, individueel of collectief. Wat ze verwerpen is opgelegde discipline, het klakkeloos opvolgen van orders. Maar Woodcock heeft gelijk waar hij moderne oorlogvoering een totalitair proces noemt, iets dat haaks staat op hoe anarchisten opereren. Dat anarchisten niet goed zijn in oorlogvoering is niet omdat ze niet strijdvaardig zijn, geen dapperheid weten op te brengen, geen uithoudingsvermogen hebben of zoiets. Dat anarchisten slechte oorlogsvoerders zijn is omdat oorlogvoering inherent anti-anarchistisch uitwerkt. Oorlog is georganiseerde toepassing van geweld op commando, door legers waarbinnen de strijder is gedegradeerd tot soldaat, die orders uitvoert die officieren hem geven. Waar anarchisten in dit type geweldbeoefening zich erg bekwaam tonen, zijn ze opgehouden anarchist te zijn. Want zowel het geven van orders en het eisen van gehoorzaamheid als het uitvoeren van orders – louter omdat het orders zijn en gehoorzaamheid geboden is – , staat haaks op anarchistische werkwijzen. Waar anarchisten aan oorlog meedoen, zal onderhuidse afkeer en tegenzin tegen de opgelegde autoriteit ze niet tot de vechtautomaten maken die een moderne oorlog vereist. Juist omdat anarchisten proberen betere mensen te worden, zijn het slechtere soldaten. Dat strekt

ze tot eer, want precies dat maakt ze weer tot betere muiters.

Beter bewapend, steeds minder revolutionair

Hoe funest oorlogvoering als revolutionair machtsmiddel is, kunnen we ook langs andere weg zien. Stel je een beginnende verzetsbeweging voor, bijvoorbeeld in een land dat onder koloniale bezetting zucht of een fascistisch bewind te verduren heeft. Mensen proberen protestdemonstraties te houden, soldaten schieten de demonstranten uit elkaar, arresteren degenen die ze als organisatoren zien, en gooien hun gefolterde lichamen in een greppel. Mensen besluiten: we gaan ondergronds, en beginnen een gewapende verzetsbeweging. Vraag één: hoe kom je aan wapens? Vraag twee: hoe leer je ze gebruiken? Misschien deserteren er regeringssoldaten, met wapen en al. Misschien zitten er mensen tussen die deserteurs die verzetsstrijders kunnen helpen met wapens te leren omgaan. Maar veel wapens en instructeurs zal dat veelal niet meteen opleveren. Verzetsgroepen kunnen zich bevoorraden met overvallen op kazernes en politiebureaus. Wat pistolen en geweren, een enkel machinegeweer, het is door een beginnende guerrillabeweging wel bij elkaar te organiseren. Maar intussen is het regeringsleger of het koloniale gezag tot de tanden bewapend. Het fundamentele machtsverschil wordt met wat karabijnen in rebellenhanden niet opgeheven. Intussen is het feit dat die rebellen de wapens hebben opgepakt een excuus voor machthebbers om de repressie verder te verhevigen. En het is voor veiligheidstroepen vaak psychologisch moeilijker om op ongewapende demonstranten te schieten dan op een protest waarbij die veiligheidstroepen weten dat rebellen vanuit dat protest zelf ook het vuur kunnen openen. Om demonstraties gewapenderhand ter verdedigen is meer nodig dan wat betogers met karabijnen.

Militarisering van een vrijheidsstrijd genereert afhankelijkheid van staten

Meer wapens, vervanging van verloren gegaan wapentuig, aanvoer van munitie: dat vereist al snel aankoop via commerciële kanalen, en/of leveranties door staten die de rebellen welgezind zijn. Geld gaat een rol spelen, evenals bindingen met staten en regeringen. Dat maakt verzetsbewegingen politiek kwetsbaar en gevoelig voor de druk van staten die als wapenleveranciers optreden. Als die staten meer benodigde faciliteiten leveren – bijvoorbeeld door een verzetsbeweging toe te staan om bases op haar grondgebied te vestigen, haar strijders te trainen en dergelijke – dan groeit die kwetsbaarheid. De VS die de PYD bevoorraden en ondersteunen waren ook de VS die de stekker deels uit die steun konden trekken, zodat de Koerdische enclave Afrin door Turkse troepen en daarmee verbonden milities onder de voet kon worden gelopen. Dat in 2011 het Vrije Syrische Leger, destijds een verzetskoepel tegen dictator Assad, zijn hoofdkwartier in Turkije mocht vestigen, heeft mogelijk iets te maken met het feit dat restanten van dat Vrije Syrische Leger in 2018 zo ongeveer als Turkse huurlingen tegen Koerden en de PYD optraden.

Er zijn oudere voorbeelden. De Vietminh organiseerde na de Tweede Wereldoorlog antikoloniaal gewapend verzet tegen Frankrijk als koloniale machthebber. Die Vietminh leunde op Chinese en Russische wapenhulp. In 1954 won de Vietminh beslissend van Frankrijk. Rusland en China oefenden echter enorme druk op de Vietminh-leiding uit om niet het onderste uit de kan te eisen. De Vietminh wilde een onafhankelijk verenigd Vietnam. Sponsors China en Rusland wilden echter geen confrontatie met het Westen en eisten van Vietnamees leider Ho Chi Minh dat hij inbond. Zo moest diens Vietminh genoegen menen met een half land, 'Noord-Vietnam'. De andere helft werd 'Zuid-Vietnam', met een pro-westers bewind. Dat het compromis later onhoudbaar bleek en de strijd oplaaide tot weer een antikoloniale oorlog, deze keer tegen de VS, doet daar niets aan af. De Vietnamoorlog was in 1954 feitelijk voorbij, maar Russische en Chinese pressie maakte de Vietnamese overwinning deels ongedaan en daarmee werd een nieuwe, nog bloediger ronde van oorlog vrijwel onvermijdelijk. Het feit dat Ho Chi Minh Russische en Chinese steun nodig had, noodzaakte hem ertoe het compromis van 1954 tijdelijk te slikken. Dit laat een patroon zien. Door te leunen op staten om aan wapens en andere steun te komen, verliest een verzetsbeweging een flink stuk autonomie. Zo win je eventueel een oorlog, maar van revolutie komt op die manier weinig terecht. Maar het is de noodzaak om aan moderne wapens, technologie en militaire expertise te komen die verzetsbewegingen dit fatale pad op helpt duwen.

Militarisering van een vrijheidsstrijd genereert aldus afhankelijkheid van staten, wiens oogmerken zelden erg revolutionair zijn. Zo verandert een revolutionaire strijd ook steeds meer in een 'gewone' oorlog met al haar contrarevolutionaire aspecten. De politieke identiteit van een verzetsbeweging maakt hierbij niet wezenlijk uit. Hamas, met haar islamistische identiteit,

staat wegens afhankelijkheid van geldstromen uit conservatief-Soennitische Arabische staten onder eenzelfde soort pressie als de PYD met de VS als wapenleverancier en bondgenoot.

Staatsdragende organisaties

Een ander aspect van militarisering betreft de organisatie van de strijd zelf. Losse groepjes met geweren en pistolen kunnen redelijk gedecentraliseerd optreden. Maar tegenover tanks ontstaat de behoefte aan antitankwapens. Tegenover helikopters en straaljagers ontstaat de behoefte aan luchtafweergeschut en luchtdoelraketten. Dat is gespecialiseerd wapentuig, te bedienen door gespecialiseerde strijders. De neiging om van die strijders een afzonderlijk apparaat, een militaire organisatie, te maken, zal groeien naarmate dit soort wapens in beeld komen. De expertise in dat apparaat zal veelal van ex-militairen komen: zij weten hoe zoiets werkt. Die militairen zullen de standaardaanpak die ze geleerd hebben, meenemen: orders geven en ontvangen, trainen van strijders tot het soldaten zijn die klakkeloos orders opvoeren. Gewapende strijd wordt aldus daadwerkelijk oorlog, dat totalitaire gebeuren waarvan Woodcock liet zien hoe haaks het op anarchistische werkwijzen en mentaliteit staat. Ook waar geen ex-militairen zijn om dat militariseringsproces aan te sturen, zal de neiging groot zijn om bestaande militaire werkwijzen en organisatievormen te imiteren: zo voer je immers oorlog, nietwaar?

Wat aldus gevormd wordt, is niet alleen een militair apparaat als gewapende arm van het verzet. Ermee verbonden ontstaat ook iets van een bestuursapparaat, met mensen die gaan over de bevoorrading en wapenaankopen, mensen die de contacten verzorgen met bevriende mogendheden – leveranciers van wapens, faciliteiten en politieke steun. Als het verzet erin slaagt bepaalde gebieden aan het regeringsgezag of het koloniale bestuur te onttrekken, doemt een volgende vraag op: het bestuur van zulke 'bevrijde gebieden'. Daarin zal vaak steun en een vorm van zeggenschap van de arme bevolking een plek krijgen; ter wille van, en met steun van die bevolking is de strijd immers mede op gang gebracht. Maar die bevolking zal gevraagd worden om de gewapende strijd te ondersteunen met belasting, met dienstverlening aan en met deelname in het verzetsleger. Dat verzetsleger, of een ermee verbonden organisatie, partij of andere instantie, krijgt betrekkingen met die bevolking, die neerkomen op de betrekkingen van een regering, van een overheid met haar burgers/onderdanen. Het verzetsleger vormt al een van de bevolking afgesplitst orgaan, een specialisatie van de strijd. Nu treedt een nieuw afgesplitst orgaan op, een bestuursapparaat. Door de gewapende strijd professioneel aan te pakken en centraal te stellen wordt niet langer de bevolking zelf, maar het militaire apparaat van het verzet en het bijbehorende bestuursapparaat de hoofdrolspeler in wat dan nog maar zeer ten dele een revolutie genoemd kan worden.

Gewapende organisatie en bestuurlijke organisatie kunnen op verschillende manieren verbonden zijn. In China had de Communistische Partij onder leiding van Mao Zedong de regie, en was het ermee verbonden Rode Leger daaraan ondergeschikt. In Ierland en Baskenland had je parallelle militaire en politieke organen: IRA en Sinn Fein, ETA en Herri Batasuna. In de gewapende verzetsbewegingen in Centraal-Amerika rond 1980, in Angola en Mozambique in de jaren 1960 en 1970, waren civiele en militaire taken gebundeld in één organisatie, een nationaal bevrijdingsfront zoals het soms ook letterlijk heette. Maar in al die gevallen waren bestuurs- en oorlogstaken in handen van gespecialiseerde organen gekomen die het 'revolutionaire' proces domineerden. Het militaire apparaat was een leger in spe. Het civiele deel was een ambtenarenapparaat in wording, soms voorzien van representatieve organen, waarin je een soort parlement kunt herkennen. Internationale contacten werden verzorgd door wat feitelijk een diplomatieke dienst was. Vaak was er ook al een interne veiligheidsdienst tegen echte

en vermeende verraders. Dissidenten in eigen kring waren hun leven bij bijvoorbeeld het Zuid-Afrikaanse ANC in ballingschap bepaald niet zeker.

Leger, ambtenarij, parlement, diplomatieke dienst, veiligheidsapparaat... We zien hier in feite staatsorganen, en een centrale leiding ontbreekt al evenmin. Er is iets in gewapende strijd, als het militaire vormen aanneemt, dat in deze richting duwt. En of het nu een communistische partij is die er een leger op na houdt, een nationaal bevrijdingsfront of een islamitische verzetsorganisatie zoals Hamas, in de ontwikkeling van dit type staatsorganen zit een overeenkomst. Daarom noem ik al dit soort gemilitariseerde gewapende verzetsbewegingen staatsdragende organisaties. En mijn stelling is dat de keus voor een professioneel strijdorgaan als middelpunt van revolutionaire strijd de ontwikkeling van dit soort staatsinstellingen-in-wording en de ontwikkeling van zo'n staatsdragende organisatie vrijwel onvermijdelijk maakt.

Nu is dit proces voor veel stromingen geen principieel probleem. Marxisten/leninisten, nationalisten van allerlei slag, islamisten, en ja, ook democraten, liberalen en dergelijke, ambiëren de staatsmacht. Dat maoïsten die gewapend verzet plegen, daartoe een staatsdragende organisatie vormen, zullen ze niet erg vinden: ze willen immers straks een 'volksstaat' aanvoeren.

Maar voor antiautoritaire revolutionairen ligt hier wel een probleem. Zij willen een revolutie, niet enkel tegen deze of gene staat in het bijzonder maar tegen de staat en de onderdrukking als zodanig. Anarchistische strijd die een staatsdragende organisatie in het leven roept, die vervolgens na de overwinning de dienst uit gaat maken – dat kan niet de bedoeling zijn. Toch zie je die staatsdragende aspecten wel degelijk ook bij bijvoorbeeld de PYD. Ja, zelfs de Machnovisten, de verzetsbeweging in de jaren na de Russische Revolutie die vernoemd is naar de anarchist Nestor Machno, kenden in hun gewapende strijdmacht wel degelijk staatsdragende elementen.

Wel is het zo dat die laatste beweging, juist vanwege haar vrijheidslievende aspiraties, veelal weigerde haar wil aan de bevolking op te leggen. Peter Arsjinov, chroniqueur van de Machno-beweging, vertelt: 'Zodra ze een stad binnen trokken, verklaarden ze dat ze geen soort van autoriteit vertegenwoordigden, dat hun strijdkrachten niemand dwongen tot één of andere verplichting en geen ander doel hadden dat het beschermen van de werkende mensen. De vrijheid van de boeren en de arbeiders, zo zeiden de Machnovisten, berust bij de boeren en arbeiders zelf en mag niet beperkt worden. Op alle terreinen van het leven is het aan de arbeiders en boeren zelf om datgene op te bouwen dat ze zelf noodzakelijk vonden.' Benoemde commandanten dienden als 'contactpersoon tussen de troepen en de bevolking' maar 'hadden geen autoriteit over de bevolking'.[2] Of dit altijd werkelijk zo ging, weet ik niet, maar dit was wel de intentie. Je kunt zeggen: Machno's beweging had staatsdragende aspecten, maar weigerde die principieel om te zetten in de oprichting van een eigen staat. Maar hier hangt wel erg veel af van de goede wil en de principes van de gewapende strijders. Die wilden blijkbaar niet heersen over de bevolking. Maar ze konden het in principe wel. En dat potentieel alleen al is een bedreiging voor de vrijheid.

Geen pacifisme, geen militarisme

Professioneel georganiseerde gewapende strijd is dus, uit anarchistisch oogpunt, zeer riskant vanwege de staatsvormende dynamiek die het oproept. Die dynamiek wortelt niet in ideologie of theorie, maar in de praktijk van professionele oorlogvoering. Geweldloos verzet gaat de bevrijding evenmin brengen, zoals we al zagen. De kunst is dan ook om de strijd met alle mogelijke en noodzakelijke manieren te voeren, geen enkele manier bij voorbaat centraal te stellen als de Ene Ware Methode. Ook niet-geweldloze strijdvormen hoeven niet perse geprofessionaliseerd te zijn en in handen van een gespecialiseerd orgaan te vallen. Militarisme is geen anarchistische optie, maar antimilitarisme is niet per definitie pacifisme. Er zijn vormen van sabotage die geen professionele training en nauwelijks middelen vergen, al helpt een beetje oefenen vaak wel. Er zijn vormen van hardhandig verzet waarvoor hetzelfde geldt. Voor het leren gooien van stenen naar de ME hoeven we niet naar een trainingskamp en hebben we geen beroepsinstructeurs nodig. Oorlog voeren is een professioneel, hiërarchisch, autoritair en in essentie totalitair gebeuren, waaraan anarchisten zich maar beter niet kunnen wagen als we anarchistische resultaten willen. In opstand komen, de oorlog ontregelen met ongehoorzaamheid, het gezag belachelijk maken, de ordentelijke gang van zaken in het honderd laten lopen... dat kan vrijheidsvruchten afwerpen. En dat soort dingen kunnen we in principe allemaal.

— door Peter Storm

Noten

1 George Woodcock, *Anarchism – A history of libertarian ideas and movements*, (Middlesex, 1962/1965) 367.

2 Peter Arsjinov, *History of the Makhnovist Movement, 1918-1921* (Detroit/Chicago 1974), hoofdstuk 7, op libcom.org.

#Geen4MeiVoorMij

De Schinveld-actie van GroenFront! is inmiddels voorbij en ik ben mede door die actie ontwikkeld. Momenteel zet ik mij in voor de #Geen4MeiVoorMij-actie, die aansluit bij het militarisme dat ik in Schinveld ook heb ervaren. Dit artikel is daarom minder een update uit Schinveld en meer mijn persoonlijke transitie van Schinveld naar 4 mei en de #Geen4MeiVoorMij actie. Ik begin met een inleiding hoe GroenFront! Schinveld mij meer tot de Dodenherdenking van 4 mei heeft gebracht.

In Schinveld wordt een stuk bos bedreigd door de NAVO-basis in het Duitse Geilenkirchen, waar de AWACS zijn gestationeerd, de extreem luidruchtige NAVO-radarvliegtuigen. De laatste jaren was GroenFront! Schinveld vooral een experiment om te kijken hoe kunst een zelfstandige rol kan spelen in activisme. Een bolvormige boomhut heeft anderhalf jaar in een grote eik gehangen, net op de grens tot waar in 2006 gekapt is. Toentertijd werd deze kap fel bestreden door massaal protest van omwonenden en een bosbezetting van GroenFront!.

Het kunstwerk had tot doel deze strijd en het feit dat deze nog altijd gaande is zichtbaar te maken. Als een soort antenne waardoor de onderwerpen weer aan het licht komen, is de actie zeer geslaagd. Vooral door de duur, anderhalf jaar lang, is er ruimte geweest om te discussiëren en te ontwikkelen. Voor mij is dat de grootste kracht geweest. De acties waar ik voorheen vooral mee bezig was waren steeds van zeer korte duur, waardoor je gedwongen bent je boodschap heel resoluut neer te zetten. De lange duur van deze actie toonde ruimte om mijn eigen twijfels en kwetsbaarheden te tonen en meer te communiceren door vragen op te roepen. Ik heb anderhalf jaar lang uitzicht gehad op de gewapende arm van het hedendaags kolonialisme, op (een fractie van) de vernietiging die dat teweeg brengt en op de onmenselijke manier waarop met getroffenen wordt omgegaan. Door deze samenloop van omstandigheden heeft de Schinveld-actie mijzelf meer inzicht gegeven in de vanzelfsprekende verwevenheid tussen verschillende deelstrijden: milieu, militarisme, racisme, seksisme, kapitalisme, kolonialisme.

Deze ervaring heeft me gebracht bij de Nederlandse militairen en koloniale geschiedenis en de manier waarop we daar mee om gaan. Nederland heeft besloten om het eigen koloniale verleden massaal te vergeten. Als iemand het ook maar waagt er naar te wijzen staat heel Nederland te stampvoeten en te schuimbekken van woede. Het meest trieste dieptepunt van deze schaamteloze ontkenning is de hedendaagse 4-mei herdenking.

4 mei was ooit bedoeld om de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog te herdenken. Opdat we die gruwelijkheden nooit zouden vergeten, en dat we zouden leren van de geschiedenis; dit nooit meer! Met zijn allen zijn we wijzer geworden, die hele ideologie van Übermenschen en Üntermenschen was het meest verwerpelijke ooit… toch?

Maar wat we massaal vergeten zijn: wij hebben driehonderdvijftig jaar lang miljoenen mensen onderworpen aan een systeem dat gebaseerd was op die diezelfde ideologie van Übermenschen en Üntermenschen, alleen in onze variant heette dat 'Europeanen' en 'Inlanders'. En die verwerpelijke ideologie passen wij vandaag de dag toe als we bepalen welke Nederlandse oorlogsslachtoffers we wel of niet herdenken tijdens de Nationale Dodenherdenking. Erger nog, als we kijken naar de mensen die omgekomen zijn tijdens de herkolonisatie-oorlog in Nederlands-Indië, dan herdenken we op dit moment niet de ruim 150.000 Nederlandse onderdanen die zijn vermoord door Nederlandse militairen. Die moordende militairen, waarvan zelfs door de Nederlandse rechter al is vastgesteld dat ze oorlogsmisdaden hebben gepleegd, worden op 4 mei wel herdacht.

En zoals gezegd, als je het waagt om daar maar op te wijzen, dan staat heel Nederland massaal te stampvoeten en te schuimbekken. Maar het bijzondere is dat al die schreeuwers, die onze actie al in de aanloop naar 4 mei op sociale media aan het afbranden zijn, denken dat we 'alle Nederlandse oorlogsslachtoffers herdenken'. Best begrijpelijk, aangezien dat is wat het Nationaal Comité 4 en 5 mei in zijn memorandum zegt. Maar dan moet je wel weten welke definitie het Comité hanteert voor het begrip 'Nederlands'. En dat is dus, naar koloniaal gebruik, een Nederlander met Europese voorouders. En zo maak je van 4 miljoen Nederlandse oorlogsslachtoffers ineens 250 duizend. Et voilá, ook de slachtoffers van ons koloniale geweld zijn uitgewist.

De kennis van het eigen koloniale verleden is in Nederland zo bedroevend slecht dat mensen werkelijk niet lijken te weten hoe onvoorstelbaar schofterig onze herdenking is. Laat ik hier een geschiedenislesje geven en dan ook eens het contrast beschrijven tussen de geschiedenis en de Nederlandse geschiedschrijving.

Op 8 maart 1942 begon de Japanse bezetting van Nederlands-Indië met de onvoorwaardelijke overgave van de geallieerde troepen. Op 15 augustus 1945 eindigde de Tweede Wereldoorlog met de onvoorwaardelijke overgave van Japan. Twee dagen later riep Indonesië de onafhankelijkheid uit. Eind september 1945 vielen de geallieerden Indonesië binnen in een poging de voormalige kolonie opnieuw te bezetten. De oorlog duurde tot 27 december 1949, toen Nederland onder zware internationale druk eindelijk Indonesië erkende en de soevereiniteitsoverdracht plaatsvond.

Tot zo ver de geschiedenis. Nu de Nederlandse geschiedschrijving: de oorlog in voormalig Nederlands-Indië mocht geen oorlog heten. Rotterdam lag nog plat en wij waren toch niet in staat tot zoiets gruwelijks als oorlog? Dus tot en met de dag van vandaag wordt Indonesië in de Nederlandse geschiedschrijving tot aan de soevereiniteitsoverdracht op 27 december 1949 beschouwt als Nederlands bezit en daardoor aangeduid als Nederlands-Indië in plaats van Indonesië. De oorlog die geen oorlog genoemd mag worden heet bij ons 'politionele acties'. Het is dus politieoptreden geweest tegen de eigen, opstandige bevolking.

Negenenzestig jaar na dato wordt deze schaamteloze geschiedvervalsing door Nederland nog altijd gehandhaafd. Om dit met droge ogen vol te kunnen blijven houden wordt de meest bizarre ideologische acrobatiek bedreven. Als je glashard wilt blijven volhouden dat Indonesië pas vanaf 1949 bestaat, dan kun je het je niet permitteren de slachtoffers die wij daar hebben gemaakt 'Indonesiërs' te noemen. Natuurlijk identificeren zij zich als Indonesiër, maar wij hebben ze vermoord, omdat wij vonden dat ze Nederlandse onderdanen waren. Als Nederlander heb ik het recht niet om nu hun strijd en identiteit uit te blijven wissen door deze vrijheidsstrijders nu Indonesiërs te noemen.

In 2016 oordeelde de Nederlandse rechter in drie baanbrekende vonnissen dat de nabestaanden van de massaslachting op Sulawesi en twee andere oorlogsmisdaden schadevergoeding moest worden toegekend. Hiermee is zelfs door de Nederlandse rechter vastgesteld dat Nederland bij de poging tot herbezetting van Nederlands-Indië oorlogsmisdaden heeft gepleegd. Een heel beschamende kanttekening bij dit vonnis is dat de nabestaanden, die zich vanzelfsprekend absoluut niet als Nederlander identificeren, gedwongen waren zich Nederlander te laten noemen om door de rechter ontvangen te worden. Dit inderdaad opnieuw, omdat Nederland nog altijd weigert de onafhankelijkheid van Indonesië vanaf 17 augustus 1945 te erkennen.

Ook de slachtoffers van ons koloniale geweld zijn uitgewist

Zo staan we dus met onze vrome smoel op 4 mei naast de Europese oorlogsslachtoffers ook oorlogsmisdadigers te herdenken. En om hun slachtoffers uit onze geschiedvervalsing te wissen wordt tot op de dag van vandaag de koloniale apartheidsideologie toegepast. Met deze 4 mei herdenking pis je op het graf van iedereen die gesneuveld is, maar opzettelijk niet als Nederlandse oorlogsslachtoffers worden erkend en herdacht. Vandaar #Geen4MeiVoorMij.

— door Rogier Meijerink

Nota over de Militaire Interventie bij de openbare ordehandhaving in Rio de Janeiro

Onlangs besloot de federale regering van Brazilië in overeenstemming met de regering van de staat Rio de Janeiro nogmaals het leger als sterke arm in te zetten en als politiemacht te laten opereren. Daarom voelen wij van de Anarchistische Liga in Rio de Janeiro ons aangesproken om onze opmerkingen hierover duidelijk te formuleren en om deze openlijk te delen met alle mensen die onze communicatiekanalen volgen.

Al jaren heerst er een politieke en financiële chaos in Rio de Janeiro. Door een ingrijpende tussenkomst van de federale regering op het gebied van de openbare orde te accepteren, berust het staatsbestuur hier in een volledige institutionele ineenstorting. De huidige militaire interventie, waarover de grote perscombinaties in ons land publiceren, is slechts een façade. Daarachter schuilt een niet te ontkennen waarheid: dit initiatief gaat gepaard met veel ingrijpendere zaken.

Al een hele tijd is Rio de Janeiro een laboratorium van onderdrukkingspolitiek, die simpelweg als een politiek van openbare veiligheid wordt gepresenteerd. Zo'n laboratorium voorziet in geraffineerde methoden om de publieke opinie te manipuleren en de ware doelstellingen van de militaire bezetting in de favela's van de stad te verdoezelen. Er vindt een vergaande onderlinge afstemming van de door de elite gecontroleerde communicatiemiddelen plaats. Met desinformatie wil men op een gewelddadige manier invloed uitoefenen op het volk dat in de achterbuurten en de favela's woont. Daarnaast zien we een voortdurend toenemende afbraak en precarisering van de openbare diensten en verslechtering van de arbeidsrelaties. Bovendien komt er in alle machtsgebieden een permanente en ingewortelde maffiastructuur tot stand, die allerlei schadelijke handelingen verricht – vooral tegen de arbeiders en onderdrukten van de maatschappij. Kortom, men wil een voortdurend gevoel van onveiligheid en angst teweeg brengen.

Die angst is het openbare beleid van de regeringen van Rio de Janeiro en Brazilië. Het is de dagelijks voortdurende terreur van de staat, die in de loop der geschiedenis van ons continent al zo vaak werd toegepast om de zogenaamde 'gevaarlijke klassen' te onderdrukken.

Sinds de vergadering van ECO92 [VN-conferentie inzake milieu en ontwikkeling, red.], voerde Rio De Janeiro tenminste drie interventies uit met militairen ter onderdrukking, dat beter bekend staat als openbare orde. Het meest recente voorbeeld is de bezetting van de complexen van de krottenwijken Maré en Alemao in functie van grote sportieve evenementen. Die werden door troepen onder het militaire commando uitgevoerd. Bij deze operatie waren de geschatte kosten van de activiteiten van de troepen meer dan anderhalf miljoen realen per dag. We kunnen dus wel stellen dat politici liegen als ze zeggen dat zij voor veiligheid, gezondheid en onderwijs in Rio de Janeiro of Brazilië geen geld hebben. We vragen ons af of het hier niet om een afleidingsmanoeuvre gaat om nieuwe 'redders' voor de aankomende verkiezingen te kweken.

Wat we in de volgende maanden in Rio de Janeiro zullen zien ontwikkelen zal een spectaculair steekspel zijn dat niets met openbare veiligheid of met beheersing van een veronderstelde escalatie van geweld te maken heeft. Er speelt zich een gevaarlijk politiek spel af waarbij verschillende personages betrokken zijn en dat zeker zal resulteren in een betreurenswaardig bloedbad. In dit schouwspel zijn er meerdere doelen, namelijk:

- De toenemende militarisering van andere staten in Brazilië, om te beginnen het toepassen van gegevens die voortkomen uit het militaire laboratorium dat in Rio de Janeiro bezig is. Men komt zo tegemoet aan de wensen van de wapenindustrie en breidt de onderdrukking van de gevaarlijke klassen uit. Wat neerkomt op een systematische volkerenmoord op de armen, op de zwarten, de kleine boeren en de oorspronkelijke bevolkingsgroepen. [...]

- Men wil nu de neoliberale hervormingen opnieuw doorvoeren. Daarbij wordt elke mogelijkheid om in de politieke bestuursagenda constitutionele verbeteringen aan te brengen tegengehouden. Voorbeelden van zulke verbeteringen die ze willen tegenhouden zijn de stemming rond het recht op de abortus, die voor dit semester was voorzien. En hervorming van de verzorgingsstaat, met het doel de levensverwachting te verhogen.

Al een hele tijd fungeert Rio de Janeiro als laboratorium van onderdrukkingspolitiek

Er zijn nog andere, onbesliste zaken, maar die zijn afhankelijk van regelgeving per decreet en die zullen nog duidelijker aan het licht komen wanneer de militaire bezetting voortduurt. Een voorbeeld is de controle over de gevangenen onder bevel van het leger met zijn uitgebreide geschiedenis van martelingen: van 'licence to kill' tot de toepassing van collectieve opsporings- en arrestatiemethoden die grote risico's voor de individuele vrijheden en de meest fundamentele mensenrechten betekenen.

Een dergelijk mandaat werkt met opsporings- en arrestatiebevelen die grote gebieden en hele wijken bestrijken, waarbij geen adres van tevoren is aangewezen. Als deze praktijk wordt goedgekeurd en toegepast, zal dat het zoveelste bestanddeel van de staatsterreur zijn. Het geeft ruimte voor diverse misbruiken, schending van de huisvrede zonder voorafgaand onderzoek, en het schept een precedent dat vooral zeer gevaarlijk is voor degenen die al in een situatie van grote sociale en economische kwetsbaarheid leven.

Men kan opmerken dat deze praktijken in de achterbuurten en krottenwijken van het land nu al plaatsvinden. Toch hoef je geen genie te zijn om in te zien hoeveel groter het risico wordt wanneer een dagelijkse onwettige praktijk plots wettig wordt verklaard.

We zijn van mening dat de openbare angstpolitiek – die door de staat Rio de Janeiro en Brazilië wordt geschapen met steun van propaganda en mainstream media, en door militaire troepen van het leger en milities wordt losgelaten in onze straten, wijken, buitenwijken, favela's, communes en steden – alleen dient voor de controle, de heerschappij en de uitbuiting door kapitalisten en regeringen. Een voorbeeld daarvan is de vorming van een veiligheidsbedrijf door het leger in Rio de Janeiro. [...] Wij bespeuren de voorafspiegeling van een nieuwe fase van de organisatie van de maatschappij en van de economie die er een zal zijn van de staat als ondernemer en de democratie van de grote multinationals. Er is een nieuw menselijk wezen geboren: Marktburger op de Burgermarkt.

Wij roepen de kameraden, arbeiders, precaristen en werklozen op tot organisatie, verzet en strijd in de straten, de wijken, de buitenwijken, de favela's, de steden en in het land. Wij roepen allen bijeen om zich langs coöperatieve weg te organiseren en autonoom te produceren. We roepen onder andere op tegen de hervorming van de zorg, voor een einde aan het lastigvallen van vrouwen en seksueel misbruik, voor het eind van het machistische regime en het patriarchaat, voor de herovering van de arbeidsrechten die ons in 2017 zijn afgepakt, voor het eind van de vakbondsbelasting, voor het eind van de eenheidsvakbond en voor de organisatie van arbeiders op vrije basis, voor sociale rechtvaardigheid en economische gelijkheid in de opbouw van een vrije maatschappij.

— door Anarchistische Liga
Rio de Janeiro
vertaling: Jan Bervoets

Dominee N.J.C. Schermerhorn

Vrijdenker, antimilitarist, geheelonthouder, anarchist

Ik ben vereerd om een klein stukje over antimilitarisme te mogen schrijven en graag wil ik de krachtige woorden laten horen van een fameuze antimilitarist. Dat was dominee Nicolaas Jacob Cornelis Schermerhorn (1866-1956). Hij was van 1894 tot 1929 dominee in mijn geboortedorp Nieuwe Niedorp. Hij was behalve dominee ook oprichter van de IAMV, samen met Domela Nieuwenhuis, op 27 juni 1904. In de oprichtingsverklaring, met als titel, 'Wat de Roode Internationale Wil' stond onder meer het volgende:

'Het Kongres van Amsterdam heeft de Internationale Anti Militaristische Vereeniging der arbeiders opgericht. Tegen de zwarte Internationale der kerken en de gouden Internationale der financiers, plaatst zij de Anti-Militaristische Internationale van den arbeid – van den arbeid, die niets bezit en alles voortbrengt, geheel ten bate van het kapitaal, dat niets voortbrengt en alles bezit.'

Kijk dat is klare taal! Schermerhorn was antimilitarist. Hij richtte daarnaast allerlei coöperatieve verenigingen op, zoals de beroemde collectieve communistische c.q. christen-anarchistische kolonie waar mensen gedurende een halve eeuw het 'collectieve leven' hebben geleid. Hij was een hartstochtelijk spreker en opruier op manifestaties. Hun spreuk 'Geen man, geen cent voor het militarisme' stond in de jaren twintig op iedere brug in Nederland. Het blad *De Wapens Neder*, waar hij redacteur van was, verscheen in een oplage van duizenden!

Deze man was strijdmakker van Domela Nieuwenhuis, die zijn aangetrouwde neef was. Samen werkten ze mee aan het Dienstweigeringsmanifest van 1915, wat in een vegetarisch restaurant in Utrecht tot stand is gekomen. Omdat hij geen afstand wilde nemen van dit manifest is hij samen met enkele andere 'Rode dominees' in Alkmaar in de bak gesmeten. Dominee Bart de Ligt en dominee De Koe waren beroemde tijdgenoten.

Toen hij ging spreken op de universiteiten van Antwerpen, Leuven en Mechelen werd hij bij de grens al opgepakt en ook daar in de gevangenis gezet. In 1943 werden in Nederland de zogenaamd 'Silbertanne Moorden' gepleegd. Iedere weerstand moest worden uitgeroeid. De Nederlandse SS'ers belden bij opstandige mensen aan. Degene die de deur opendeed kreeg zonder enige plichtpleging de kogel. Schermerhorn is door een slimme actie van zijn huishoudster de dans ontsprongen. Een Zweeds en Noors anarchistisch comité hebben hem voorgedragen voor de Nobelprijs voor de Vrede!

Als dominee stopte hij met het gebruik van het woord 'God'. Liever sprak hij van 'Het leven'. De zondagspreek schafte hij af. De

man eindigde zijn domineeschap in mijn geboortedorp in 1929. Zijn impact daar was enorm. Het dorp was nog lange tijd één van de roodste dorpen van Nederland. Ik moest zelf in 1973 in dienst, maar samen met velen weigerden wij of probeerden we er onder uit te komen. Waarom? Ons werd verteld dat je als zoon van Nieuwe Niedorp niet in dienst ging!

Op zijn sterfbed in 1956 zei hij dat hij naast anarchist ook atheïst was geweest! Ik ben eigenlijk – nu ik me verdiept heb ik zijn levensgeschiedenis – verbijsterd door het licht wat deze man uitstraalde. Als ik zijn teksten lees, dan valt me op dat er een weigering tot nuancering in zit. Het is strijd, strijd, en nog eens strijd!

Ik hoop dat deze kort impressie van het leven en de strijd van Schermerhorn uitnodigt om verder over hem te lezen. En om deel te nemen aan het 'Schermerhorn event' op 11 november van dit jaar in Nieuwe Niedorp. Voor meer info, zie de aankondiging hiernaast, of volg NJC Schermerhorn op Facebook.

— door Niko Stammes

Over vrijmaking van het individu

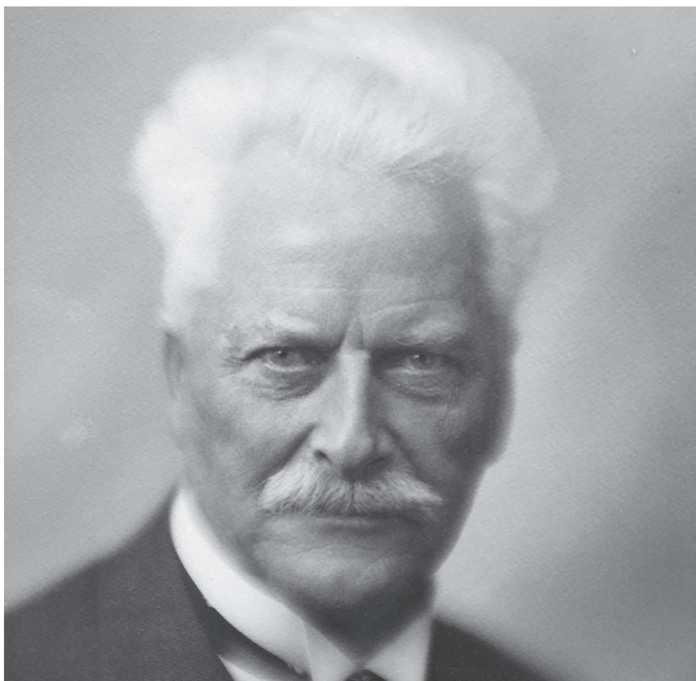
'Het anarchisme beoogt de vrijmaking van het individu. Deze vrijheid is de voorwaarde voor de hoogste ontwikkeling en voor het grootste denkbare geluk. De anarchistische strijdwijze draagt een overwegend negatief karakter, want de anarchistische strijder is er zich allereerst van bewust dat hij slopers- en vernielerswerk heeft te verrichten. Hij weet dat hij zich steeds moet verzetten tegen alles wat een belemmering is voor de vrijwording der mensen. Niets is hem heilig boven waarheid en persoonlijkheid. Hij wil deze vrijheid dezer persoonlijkheid slechts vrijwillig beperken door de eerbied voor de vrijheid van anderen...'

(NJC Schermerhorn, *Zakkalender SAV,* 1924)

Over oorlog en vaderlandsliefde

'De oorlog zal niet sterven zolang het patriottisme en vaderlandsliefde nog leeft. Dit patriottisme is het "ei" van alle oorlogen... De ervaring heeft ons geleerd dat die vaderlandsliefde inderdaad mogelijk maakt, dat duizenden en duizenden kunnen geraken in een oorlogsstemming, ja zelfs een oorlogsextase. In hun onwetendheid verwarren zij Vaderland met de Staat.'

(NJC Schermerhorn, *De Wapens Neder*, 1921)

Zondag 11 november 2018

Schermerhorn Evenement

Meld u tijdig aan!

Organisatie: Niko Stammes, De Fenixkerk, Historisch Niedorp
Plaats: De Fenixkerk en de Roode Eenhoorn in Nieuwe Niedorp

Het evenement bestaat uit 3 delen die los van elkaar te bezoeken zijn:

- *Deel 1* is van 10.00-11.30 uur
  Openbare dienst van Dominee Fokko Omta in het teken van Dominee Schermerhorn.
- *Deel 2* is van 12.30-14.30 uur
  Een inspirerende, informatieve en levendige bijeenkomst over deze unieke man in aanwezigheid van oud-aanhangers, familie en... de dominee zelf!
- *Deel 3* is van 10.00-17.00 uur Tentoonstelling in De Roode Eenhoorn over Schermerhorn en zijn tijd in Nieuwe Niedorp.

Voor deel 2 is het verstandig om u aan te melden. Aanmelding op volgorde. Vol is vol.
Het belooft storm te lopen!

Aanmelden kan via NJCSchermerhorn@kpnmail.nl, of via 06.53.49.04.37 (Niko Stammes).

Voor meer info over deze unieke man:
check op Facebook bij NJCSchermerhorn;
www.facebook.com/NJCSchermerhorn/

De strijd om ZAD

Helikopters, drones, pantserwagens en granaten tegen een collectieve leefgemeenschap

Op maandag 9 april werden enorme hoeveelheden politiematerieel gezien in de omgeving van de ZAD (Zone à Defendre). Voor alle 'Zadisten' was het duidelijk: de langverwachte ontruimingsgolf zou beginnen. In de dagen daarna regent het online media berichten en worden wereldwijd solidariteitsdemonstraties georganiseerd. Het is moeilijk om op afstand een overzicht van de situatie te schetsen, omdat deze van dag tot dag verandert. En op het moment van schrijven van dit artikel wordt ZAD nog steeds omsingeld door de Franse autoriteiten. Maar het verzet van de bezetters is sterk en ze geven zich niet over. Zij wonnen de strijd tegen de aanleg van een vliegveld en gaan door met de strijd om de toekomst van het gebied als algemeen goed te beschermen.

Zone à Defendre

ZAD is ontstaan uit een bijna vijftig jaar durende strijd tegen de aanleg van een nieuw vliegveld voor de nabijgelegen stad Nantes. Een uniek landschap dat in vogelvlucht op een schaakbord lijkt, rijk aan bossen, moerassen, water en weilanden met oude paden en bosschages. Door decennia van strijd ontstond een sterke band tussen lokale boeren, dorpsbewoners, activisten, krakers en vakbonden.

ZAD zoals we het nu kennen is ontstaan in 2009. De lokale bevolking riep mensen tijdens een klimaatkamp via een brief op het gebied te bezetten en verlaten boerderijen te kraken. Al snel groeide ZAD uit tot één van Europa's grootste laboratoria voor algemeen goed, met onder andere bakkers, een piratenradio, een tractorwerkplaats, een brouwerij, woningen, gezamenlijke eet- en overlegruimtes, medicinale kruidentuinen, een muziekstudio, een wekelijkse krant, molens voor de bewerking van granen en het opwekken van stroom, een bibliotheek en een heuse uitkijktoren. ZAD werd een experiment waar betrokkenen de controle over het dagelijkse leven zelf in hand namen, zonder overheidsbemoeienis en andere vormen van autoriteit. ZAD werd een collectieve leefgemeenschap

Uitkijktoren op ZAD

5% van de granaten die in 9 dagen door de Franse autoriteiten zijn afgevuurd

van ruim 300 vaste bewoners en ruim 80 verschillende collectieven. Uitgestrekt over 4.000 hectare vormen de agrarische activiteiten een belangrijke fundering voor het leven op ZAD.

In 2012 werd door de Franse overheid een poging gedaan om het gebied te ontruimen en plaats te maken voor het vliegveld. Zij sloopte veel van de aanwezige gebouwen en vernietigde allerlei agrarische projecten. Maar toen 40.000 mensen op kwamen dagen om hun sympathie met ZAD te tonen en de gesloopte gebouwen opnieuw te laten herrijzen, trok de overheid haar troepen terug. Sinds die dag is er nooit meer een politieoptreden in ZAD geweest.

Dankzij de diverse en hechte strijd was het mogelijk het spel van de lange adem jarenlang te blijven spelen. Via petities, directe acties, rechtszaken en sabotage werd de aanleg van het vliegveld tegengehouden. In januari 2018 kwam het verlossende woord vanuit de Franse overheid: het vliegveld zal er niet komen. Een ongelooflijke overwinning, maar ook het begin van een nieuwe discussie.

Al voor het verlossende woord werden interne discussies gevoerd over wat te doen als het vliegveldgevecht is gewonnen. Voor sommigen was het moeilijk om zonder duidelijk doel door te blijven gaan met de 'bezetting'. Anderen zagen een toekomst voor het gebied als een collectieve zone, een bevrijding van het kapitalistische systeem dat hen anders overschaduwt. Zo evolueert de strijd tegen een vliegveld tot een strijd voor vrijheid en collectivisatie, tegen autoriteit, de invloed van de staat en individualisering. En daarvoor bleek het overgrote deel van de Zadisten vastberaden om te blijven: 'wij hebben voorkomen dat dit gebied wordt bedekt met beton en het is onze taak om de toekomst te waarborgen'.

In samenspraak met Zadisten, omwonenden en boeren werd een document opgesteld met zes punten die de toekomst van ZAD moeten waarborgen. De beweging blijft het gebied onderhouden en in stand houden door het aan te wijzen als algemeen goed. Daarmee is een nieuwe strijd ontstaan om het gebied te collectiviseren.

Bulldozers, pantserwagens, helikopters, drones en granaten

Dag 1, maandag 9 april. Bulldozers, 2.500 agenten en gendarmerie – de Franse versie van de mobiele eenheid, pantserwagens, helikopters en drones denderen door de bossen, weilanden en blubber. Met een grootschalige politieactie is begonnen met het ontruimen van de ZAD en het onmogelijk maken van de toekomst van deze leefgemeenschap, haar ideeën en experimenten.

Op de eerste dag werden enkele van de mooiste woningen en boerenschuren verwoest. Maar het verzet reageerde direct op de politieacties en verhinderde de autoriteiten andere belangrijke delen van ZAD te bereiken. In de dagen die volgden werd ZAD omsingeld door wegversperringen van politie en gendarmerie. ZAD werd in staat van beleg geplaatst, niemand mocht er meer in of uit. Maar de Zadisten zaten ook niet stil. Materialen, *rebel kitchens*, gereedschap en mensen werden naar binnen gesmokkeld via verborgen paden. Tegelijkertijd werden barricades opgeworpen en schuren en woningen herbouwd. De Zadisten wisten hun terrein te behouden, al weet niemand hoe lang de strijd nog zal duren.

Tijdens de derde ontruimingsdag van ZAD werd de inzet van granaten door de gendarmerie een verschrikkelijk feit. Vrijwel elke vijf minuten waren ontploffingen te horen. Ooggetuigen (oorgetuigen) meldden dat er reeksen van nog veel meer ontploffingen kort na elkaar te horen waren. Later in de week zouden honderden lege en ontplofte hulzen, verzameld op ZAD, als protest op de stoep van het provinciegebouw in Nantes gedeponeerd worden.

Frankrijk is het enige land in de EU dat explosieve granaten inzet tegen haar bevolking. Deze zogenaamde GLI-F4 granaten bevatten naast 10 gram traangas ook 30 gram TNT. Scherven en splinters veroorzaken verwondingen en door de knal van 170 dB lopen omstanders bijna gegarandeerd ernstige gehoorschade op.

ZAD werd een experiment waar betrokkenen de controle over het dagelijkse leven zelf in hand namen

De granaten en splinters zorgden voor verwondingen in het gezicht en borst van tientallen demonstranten. Het medisch team van ZAD laat weten dat de meeste verwondingen die zij voorbij ziet komen zijn veroorzaakt door deze granaten. Zij ziet ook verwondingen door rubberen kogels en traangas en meerdere mensen die op borsthoogte en in het gezicht geraakt zijn. Er werd zelfs in de rug geschoten met rubberen kogels en stroomstootwapens. Op de achtste dag van de ontruiming en verzet, telde het medische team 270 gewonden.

Verwondingen aan een enkel door granaatscherven, helaas is dit geen uitzonderlijk geval, maar één van de honderden voorbeelden.

Artsen uit de omgeving zijn afgereisd naar ZAD om het medisch team te versterken. Ambulances met zwaar gewonden werden tegengehouden door gendarmerie. Er zijn gevallen gemeld van gewonden die door de gendarmerie zelf 'naar het ziekenhuis' zijn vervoerd, maar bewust enkele straten van het ziekenhuis vandaan al werden afgezet. Een enkel geval is zelfs door de gendarmerie bij de voordeur van een psychiatrische inrichting afgezet.

Toen de ontruiming van ZAD al een week aan de gang was, werd zondag 15 april het moment voor duizenden sympathisanten om terug te keren naar ZAD. Terug, want in 2016 bezochten zij ZAD al en groeven ieder een stok in de grond als teken dat zij bereid waren terug te komen ter verdediging van ZAD. Als de stekels van een egel vormden duizenden ingegraven stokken indrukwekkende verdedigingswallen. Nu keerden 15.000 tot 20.000 mensen terug naar ZAD om hun stokken uit te graven en ZAD met hand en tand te verdedigen. Politieoptredens en wegversperringen moesten voorkomen dat deze mensen ZAD konden bereiken. Maar opgesplitst in kleinere groepjes en met kennis van verborgen paden wist het overgrote deel van de demonstranten in het afgesloten gebied te komen.

Met omheiningen van stokken worden velden beschermd en schuren opnieuw gebouwd

Mensen van alle leeftijden en achtergronden hielpen die zondag ZAD te behouden. Door hun stokken opnieuw langs strategische velden te planten, konden bouwteams op die velden veilig een nieuwe markthal en ontmoetingsplaats bouwen. Kleinere groepjes namen hun stokken ter hand om een belangrijke aanvoerweg vrij te vegen van politie. En staken door naar andere door politie ingenomen velden om deze terug te winnen.

Na acht dagen strijd meldt het *legal team* dat er zestig arrestaties bij hen bekend zijn, waarvan meerdere gepaard gingen met grof geweld. Ook van de solidariteitsdemonstratie in Nantes zijn 24 arrestaties bekend. Via snelrecht zijn enkelen direct veroordeeld tot maandenlange gevangenisstraffen en geldboetes. Van anderen wordt niets meer vernomen.

Solidariteit wereldwijd

Al tijdens de eerste twee dagen van de ontruimingen werden in meer dan honderd Franse steden solidariteitsdemonstraties gehouden. Duizenden sympathisanten kwamen bijeen op pleinen of bezetten gemeentehuizen. En ZAD kreeg ook steun uit andere regio's in de wereld. Zo werd de ondergrondse parkeergarage van de Franse ambassade in München gesaboteerd. En er vonden acties plaats in Mexico door de Zapatista's, in Brussel, Spanje, Libanon, Londen, Polen, Palestina, New York.

Op 26 april maakte de Franse premier een verklaring bekend aan ZAD. In die verklaring kondigde hij een bestand aan dat tot 14 mei 2018 zal duren, teneinde alle formaliteiten af te handelen die voortkomen uit bezwaarschriften die zijn ingezonden door ZAD en haar sympathisanten. Volgens de Minister van Binnenlandse Zaken verloopt alles 'zoals altijd kalm en in rust'. In ZAD ervaren ze die 'rust' en wapenstilstand dezelfde dag nog door traangaspatronen die nog altijd worden afgevuurd tijdens nieuwe pogingen om enkele barricades te ontruimen.

Op het moment van schrijven vechten Zadisten en duizenden sympathisanten nog steeds voor behoud van ZAD. Zij strijden om een voorbeeld van een post-kapitalistische leefomgeving, met sterke ecologische en collectieve waarden. Zij en de mensen die nog vastzitten verdienen onze steun door donaties, solidariteitsverklaringen, bezoek, materialen, directe acties en het verspreiden van het succesverhaal over ZAD. Het verhaal van boeren, vakbonden, krakers, activisten en lokale bewoners die al jarenlang samenwerken. Hoe deze diverse strijd vol petities, rechtszaken, demonstraties en sabotage een vliegveld wist te

voorkomen. En hoe ZAD blijft strijden voor een wereld los van alles wat onomstotelijk verbonden is met dergelijke grootschalige bouwplannen. ZAD strijdt nu voor de bevrijding van autoriteiten, neo-liberale dominantie en de individualiserende samenleving, voor vrijheid en collectivisatie.

Of zoals een Zadist het verwoordt: 'The battle lines were made clear, it was not about bringing 'law and order' back to the zone, but a battle between private property, and those who share worlds of capitalism against the commons. The battle of the ZAD is a battle for the future, one that we cannot loose.'*

— door Jasper Serraris

Noot

* Zie zadforever.blog

Word lid van de Vrije Bond!
En ontvang Buiten de Orde vier maal per jaar thuis!

Contributierichtlijnen per maand:
Inkomen 0 t/m 500:
2,- per maand
Inkomen 500 t/m bijstand:
4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minumumloon:
6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
8,- per maand
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.nl/word-lid

of

Word abonnee van Buiten de Orde!
Een abonnement kost 15,- per jaar
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.org/buitendeorde/abonnement

Je contributie- of abonnementsgelden kun je overmaken op:

IBAN: NL80INGB0005495473
BIC/Swift: INGBNL2A
T.n.v. de Vrije Bond, te Amsterdam

Werking Solidariteitskas

A) Elk lid van de Vrije Bond heeft bij stakingen, gedragen door de meerderheid van de werknemers, recht op een stakings-uitkering. In bijzondere situaties ook bij stakingen gedragen door een minderheid van de werknemers. Bij dit laatste gaat het om stakingen met een doelstelling die zeer verwant is aan de doelstelling van de Vrije Bond (VB). De uitkering bedraagt 75% van de vermindering aan inkomen, met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

B) Financiële ondersteuning van acties van leden van de VB die werkloos zijn, met name wanneer de leden getroffen worden door sancties op hun uitkeringen. Bij dit laatste is het een voorwaarde dat het gaat om duidelijk aangekondigde collectieve of individuele actie. De doelstelling van de actie moet in de lijn van de doelstelling van de VB liggen. Het weigeren van werk valt hier ook onder, mits voldaan wordt aan eerder genoemde voorwaarde. De VB is namelijk tegen arbeidsplicht. De uitkering bedraagt 75% van de korting met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

C) Het verstrekken van renteloze leningen voor het opstarten van bedrijven in zelfbeheer. Een bedrijf moet meer dan één werkende omvatten. Het uit te lenen bedrag is maximaal 1.000,- euro* en moet binnen drie jaar worden terugbetaald.

D) Het financieren van initiatieven/acties van (leden van) de VB die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

E) Het financieren van initiatieven/acties waaraan, naast andere organisaties, (leden van) de VB deelneemt (nemen) en die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

F) Het financieren van initiatieven/acties van organisaties waarvan leden van de VB lid zijn en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal 500,- euro*.

G) Het ondersteunen van landelijke of regionale activiteiten welke georganiseerd worden door leden van de VB en een bijdrage kunnen leveren aan de groei en uitbouw van de organisatie.

H) Minimaal 5% van de gelden die jaarlijks binnenkomen worden gereserveerd voor bijdragen aan (activiteiten van) buitenlandse organisaties waarmee de VB zich inhoudelijk verbonden voelt.

* Deze bedragen worden eens per drie jaar op de Algemene Leden Vergadering bepaald. Aanvragen worden schriftelijk ingediend bij de solidariteitskascommissie.

Uitgangspunten Vrije Bond

1) De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.

2) De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
– de gelijkwaardigheid van alle mensen;
– de autonomie van het individu;
– zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
– een goed milieu en een vitale natuur;
– de afschaffing van alle vormen van gezag: bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied;
– de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.

3) De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.

4) Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.

5) De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen zijn inherent daaraan.

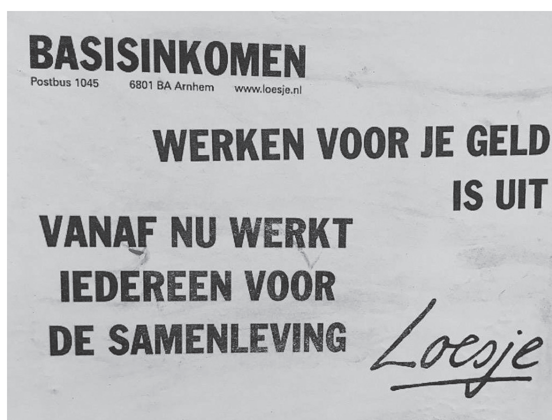
6) De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving. Alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar leren en samenwerken.

7) De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

Dwarse pensioengedachten

Er is een hoop gedoe over het pensioen. Vroeger, en dat is nog niet zo lang geleden, was er een deadline van 65 jaar; al is het woord deadline in dit verband misschien niet het juiste woord. Laat ik het leeftijdsgrens noemen. Een arbitraire grens overigens omdat veel mensen al eerder, soms ver voor die leeftijd, afscheid namen van het arbeidsproces. Maar 65 gold als absolute demarcatielijn, de buitenrand voor wie in loondienst werkte. 65 was het stootblok van de economie. Wilde je daarna je arbeidskracht nog aan een baas verhuren dan werd je meedogenloos teruggefloten. Af! Uit! Houd op met zeuren! Je hebt je taak als loonslaaf volbracht!

Ondertussen is er door allerlei deskundigen besloten dat die pensioengrens niet meer voldoet. 65 is te duur. De stijgende levensverwachting zorgt ervoor dat teveel mensen teveel jaren een pensioen genieten. Dat wordt onbetaalbaar. Met allerlei statistische trucs, die voor een eenvoudige kluns zoals ik niet te begrijpen zijn, is berekend dat de pensioenleeftijd in stappen verhoogd moet worden om de leeftijdsverwachting bij te benen. Mocht die in de toekomst stagneren dan blijft de pensioenleeftijd zoals hij dan is, neemt hij alsnog toe dan stijgt hij weer, en als hij daalt dan… Of niet?

Deze week werd bekend dat cijferfetisjisten hebben berekend dat twee griepgolven het aantal ouderen hebben verminderd zodat de pensioenleeftijd niet meer in het huidige tempo hoeft te stijgen. Als dat het probleem is: doe niet zo moeilijk over dat poeder van de Coöperatie Laatste Wil en maak euthanasie voor mensen die uitgeleefd zijn wat makkelijker. Hoeft de pensioenleeftijd sowieso niet meer te stijgen. Ik besef: in het kader van een discussie over pensioenleeftijd is dit wellicht een ongepast voorstel, daarom laat ik het even rusten tot een andere keer.

Enfin. Over die pensioendiscussie gesproken. Het zal mijn tijd duren. Laat ze maar lekker steggelen over die cijfers. Zonder mij. In deze bijdrage wil ik mijn gedachten veel liever laten gaan over een meer fundamentele aanpak. Pensioen, en dan vooral de AOW, zie ik toch eerst en vooral als basisinkomen. Nu ben ik een groot voorstander van een basisinkomen voor iedereen. Omdat het voor alle inwoners van dit land een garantie vormt om niet aan de bedelstaf te geraken. Bovendien verlos je mensen die geen betaald werk kunnen vinden of dit niet ambiëren van het vernederend stigma van de bijstand. Daarbij vervalt de statuskloof tussen betaald werk en vrijwilligerswerk. Nu wordt ons nog iedere dag wijsgemaakt dat het een meer voorstelt dan het ander. Als je vrijwilligerswerk doet dan ben je niet volwaardig bezig, dan heb je toch een vlekje. Schande!

Tot slot, aansluitend bij de pensioendiscussie: die is niet meer nodig. Hoezo stoppen op een bepaalde leeftijd? Hoezo niet mogen doorgaan? Met een basisinkomen is het aan ieder mens zelf om het leven invulling te geven op de manier die gewenst wordt. Het is aan jezelf om op jouw manier de maatschappij/anderen ten dienste te zijn. Een basisinkomen, je zou het iedereen in deze wereld gunnen.

— Uw vriend, Peter Lenssen